

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Radyo, TV, Sinema Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

2000’li Yıllarda
TÜRK SİNEMASINDA AİLE DEĞERLERİ

Duygu MUSTAFAOĞLU
2501080836

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Seçkin ÖZMEN
İstanbul, 2013

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Duygu MUSTAFAOĞLU

Numarası : 2501080836

Anabilim/Bilim Dalı: Radyo TV Sinema

Tez Savunma Tarihi: 19.07.2013

Danışman : Doç.Dr.Seçkin ÖZMEN

Tez Başlığı : 2000'li Yıllarda Türk Sinemasında Aile Değerleri.

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR.NİLÜFER PEMBECİOĞLU		KABUL
2-DOÇ.DR.SEÇKİN ÖZMEN		KABUL
3-DOÇ.DR.NEBAHAT AKGÜN ÇOMAK		

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ.DR.ŞEBNEM ÇAĞLAR		KABUL
2- DOÇ.DR.AYŞEN GÜL AKKOR		

2000’li Yıllarda TÜRK SİNEMASINDA AİLE DEĞERLERİ

Duygu MUSTAFAOĞLU

ÖZ

Evrensel bir kurum olan aile, içinde bulunduğu toplumu ayakta tutan çok sayıda görevi yürütmekte ve anayasamızda da “aile toplumun temelidir” şeklinde ifade edilmektedir. Çeşitli araştırmacılar ailenin; insan neslinin üretilmesi, cinsel ilişkilerin düzenlenmesi gibi birçok görevinin olduğunu belirtmişlerdir. Aileyi önemli kılan, aynı zamanda onun toplumda oluşan olumsuzluklara karşı korunmuş ve geliştirilmesi de gerekli olan değerleridir.

Türk ailesinin M.Ö.3500 yılından itibaren yaşadığı tarihsel süreç içinde değişimlere ve gelişmelere uğramış olan bu değerleri araştırmanın konusu içinde yer almıştır. Konumuz için ihtiyaç duyulan Türk aile değerleri, Başbakanlığın 2010 yılında yayınladığı ‘Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması’ndan yararlanılarak belirlenmiştir. Bu değerlerin araştırılması için gerekli Türk filmleri ile ilgili bilgiler “sinematurk.com” internet sitesinden alınmıştır. Filmlerin izleyiciye Türk aile değerleri hakkında olumlu mesajlar verip vermediği, değerlerde değişim veya kayboluşun olup olmadığı 2001-2010 yıllarında toplam on film üzerinden araştırılmıştır.

Sonuç olarak filmler, on üç aile değeri üzerinden incelenmiştir. Bunlardan ailenin reisi ve kadının rolü değerlerine bakıldığında neredeyse tüm filmlerde Türk kadını, günümüzdeki konumuyla yeterince topluma yansıtılamamıştır. Bu filmlerin topluma olumlu mesajlar vermediği ve ‘Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması’na göre değerleri daha çok toplumun paralelinden ve gerisinden izleyiciye sunmuş olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelime: Aile, Değer, Türk Aile Değerleri

The Family Values in Turkish Movie in 2000s

Duygu MUSTAFAOĞLU

ABSTRACT

As being a universal institution "family" carries out lots of functions in society, therefore it's stated in our constitution that "family is the base of society". Different researchers mention lots of missions of family such as reproduction of human race and structured sexual relations. What makes family important is also its values which should be improved and have been preserved against negative developments in society.

Turkish family values that have been changed and improved during its historical process from BC 3500 are taken place in our topic. Turkish family values needed for our topic are selected by using "The Survey of Family Values in Turkey" which was published by the Office of the Prime Minister in 2010. The necessary informations about the films for searching these values are obtained from sinematurk.com internet site. We analyzed ten movies shown between 2001-2010 to understand if Turkish movies are giving right messages or not to audiences about Turkish family values and if any of these values have been changed or disappeared.

Consequently, movies are reviewed by considering thirteen family values. When evaluating values regarding with head of family and role of women, we saw that Turkish women with her actual position in society isn't adequately expressed in almost none of the movies. We saw that the mentioned films aren't giving positive messages to society and according to "The Research of Family Values in Turkey" it presents events from behind and parallel of society.

Key Words: Family, Value, Turkish Family Values

ÖNSÖZ

Erkek ve kadın tarafından evlilik yolu ile kurulabilen, anayasamızda da kısaca, ‘Türk toplumunun temelidir’” şeklinde tanımlanmış olan aile; toplumu var eden bireyleri oluşturmakta, yenilemekte ve topluma hazırlamaktadır. Yine aile, vatan ve millet sevgisinin, sevgi ve saygı gibi değerlerin bireylere aşılmasında ve yaşatılmasında başrolü oynamaktadır. Aile ayrıca, insani ve demokratik değerlerin, kültürün ve kimliğin de koruyucusudur.

Ailenin, bütün bu olumlu vasıflarına rağmen, bilhassa 19.yüzyılda, toplumdan kaldırılmasına dair bazı ülkelerde yoğun çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların yapıldığı ülkelerden birinde, uygulamalar sırasında, çocuk suçlarında büyük artışlar olmuş, nüfus artışı sifıra yaklaştı ve milletin geleceği tehlikeye düşmüştür. Ailenin yerine başka bir toplumsal birimin geçemeyeceği, onun asli görevlerinin bir başka toplumsal kuruma devredilemeyeceği görülmüştür. Bir milletin var olmasında ve varlığını sürdürmesinde ailenin ve onun aile olmasını sağlayan değerlerinin önemi anlaşılmış ve bu ülkelerde aile yaşamına, daha da önem verilerek devam edilmiştir.

Türk ailesinde ise eski Türklerden itibaren sürdürülen gelişim ve değişim; geçen tarihi dönemin bilhassa son yüzyılında hızlanan sanayileşme ve şehirleşme sonucu hızlı bir sürece girmiştir. Ailenin yapısı, işlevleri ve aile bireylerinin aile içi rolleri değişmiştir. Geleneksel geniş aile sayısı azalırken çekirdek aile sayısı artmış, bireyler arasında hiyerarşik ilişki yerine eşitlikçi anlayış geçmiş, aile reisliği kaldırılmış ve ailede karı-kocanın birlikte yönetimi tesis edilmiştir. Türk ailesinde görülen bu olumlu gelişmelerin yanında, ne yazık ki günümüzde ailede evli eşler arasındaki boşanmalarda, bireyler arasında ve bilhassa kadına yönelik şiddet gibi olumsuzluklarda artışlar görülmektedir. Yine, evlilik dışı birliktelik şeklindeki yaşantılar da, bir başka olumsuzluk olarak ortaya çıkmaktadır. Aileyi ve aile değerlerimizi olumsuz etkileyen sorunların çıkış nedenleri ise daha

çok; bireylerin ihtiyaçlarını karşılamada karşılaştıkları zorluklar ve kültürel bozulmalardır. Toplumsal huzuru sağlama adına, bu bozulmalara karşı ailenin ve aile değerlerinin korunması zorunludur. Değerlerini korumayı başaran ülkeler, toplumlarının huzurunu sağlamada diğer ülkelerden daima öne geçmişlerdir.

Geçmişten bugüne taşıdığımız, geliştirerek ileriye aktarmak durumunda olduğumuz aile değerlerimizi aşındıran olumsuzlukların ve toplumumuzun yaşam tarzına uygun olmayan davranışların toplumda yer bulmasına fırsat verilmemelidir. Bunun için de, aile değerlerimizin neler olduğu bilinmeli ve bu değerlerin bireyler tarafından sahiplenilmesinin sağlanması hususunda; eğitim kurumları, yerel yönetimler ile kitle iletişim araçları tarafından etkili çalışmalar yapılmalıdır.

Araştırmamız için; olayları ve düşünceleri evrensel bir dille geniş kitlelere ulaştırarak, toplumsal birlikteliği sağlayan kitle iletişim araçlarından biri olan sinema seçilmiştir. Sinema, izleyicide aile değerlerinin pekiştirilmesine olanak sağlamaktadır. 2001-2010 dönemindeki her yıl için bir film olmak üzere seçtiğimiz on filmin incelenmesini içeren bu çalışmayla, filmlerin Türk aile değerleri hakkında, sinema vesilesiyle izleyiciye ne yönde mesajlar verdiği ortaya konulmuş olmaktadır. Belirtilen hususlara açıklık getirebilmek için çok sayıda eser, yazı, film ve internet sitesi incelenmiş ve onlardan yararlanılmıştır. Ancak, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne ait, Türkiye’de aile değerleri konusunda son yıllarda yapılmış en kapsamlı bilgileri ihtiva eden ve 2010 yılında yayınlanmış olan ‘Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması’ en çok yararlanılan kaynak olmuştur.

Çok uzun bir tarihi dönemin izlerini taşıyan aile değerlerimizin sinema ile ilgisini konu alan bu çalışma ile ayrıca, bu alanda çalışacaklara rehberlik edilmiş ve literatüre de katkı sağlanmış olunacaktır. Özellikle ‘2000’li Yıllarda Türk Sinemasında Aile Değerleri’ isimli yüksek lisans tez çalışmama ilk günden itibaren değerli bilimsel yönlendirmeleriyle büyük katkısı olan değerli tez danışmanım Doç. Dr. Seçkin ÖZMEN’e teşekkür ediyorum. Yararlanılan tüm eser, yazı ve internetsiteleri ile ilgili, kişi ve kurumlara teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRAC.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

1.1 AİLE HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	7
1.1.1 Ailenin Tanımı.....	7
1.1.2 Ailenin Türleri ve Toplumsal Görevleri.....	10
1.1.2.1 Geleneksel Geniş Aile ve Toplumsal Görevleri.....	11
1.1.2.2 Modern Çekirdek Aile ve Toplumsal Görevleri.....	12
1.1.2.3 Yeni Aile Türleri.....	15
1.1.3 Ailede Rol Dağılımı.....	16
1.1.3.1 Ailede Statü ve Rollerle İlgili Düşünceler.....	16
1.1.3.2 Rol Dağılımında Ataerkil Düşünüşün Temelleri.....	18
1.1.3.3 Rollerde Değişim.....	19
1.1.3.4 Ailede Anne ve Babanın Rolü.....	20
1.1.3.5 Ailede Roller ve İçerikleri.....	20
1.1.4 İlk Yazılı Metinlerde Aile.....	21
1.1.4.1 Toplumbilimcilerin Görüşü.....	22
1.1.4.2 Sümerlerde Aile.....	22
1.1.4.3 Eski Türklerde Aile	23
1.1.4.4 Dinsel Açıdan Aile.....	23
1.1.5 Aile Hakkında Olumsuz Görüşler ve Faaliyetler.....	27
1.1.5.1 Ailenin Geleceği İle İlgili Olumsuz Görüşler.....	28

1.1.5.2 Ailenin Toplumdan Kaldırılmasına Dair Çalışmalar.....	28
1.1.5.3 Olumsuzlukları Gidermek İçin Alınan Önlemler.....	30
1.2 TÜRK AİLESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	31
1.2.1 Eski Türklerde Aile.....	31
1.2.1.1 Hun Devletinin Kuruluşundan Önceki Dönemde Türk Ailesi (Proto Türkler).....	32
1.2.1.2 Hun Devletinin Kuruluşundan İslamiyet'in Kabulüne Kadar ki Dönemde Türk Ailesi.....	33
1.2.2 İslamiyet Döneminde Türk Ailesi.....	35
1.2.2.1 İslam Dinine Geçiş Dönemi.....	35
1.2.2.2 Osmanlılar Dönemi.....	36
1.2.3 Modern Türk Ailesi.....	42
1.2.3.1 Türk Ailesindeki Değişim.....	44
1.2.3.2 Türk Ailesinde ki Değişimin Nedenleri.....	45
1.2.3.3 Türk Ailesinde Evlilikler.....	47

2.BÖLÜM

DEĞER KAVRAMI VE TÜRK AİLE DEĞERLERİ

2.1 DEĞER KAVRAMI.....	50
2.1.1 Değerin Tanımı.....	51
2.1.2 Değerler Nelerdir?.....	54
2.1.3 Değerlerin Sınıflandırılması.....	55
2.1.4 Değerlerin İşlevleri.....	58
2.1.5 Değerler ve Erdemler.....	60
2.1.6 Bilgi ve Değer.....	61
2.1.7 Felsefe Tarihinde Değerler Sorunu Tartışmaları.....	63

2.1.7.1 Antikçağda Değerler.....	63
2.1.7.2 Ortaçağda Değerler.....	64
2.1.7.3 Yeniçağda Değerler.....	64
2.2 TÜRK AİLE DEĞERLERİ	66
2.2.1 Türk Aile Değeri İle İlgili Yapılmış Araştırmalar.....	66
2.2.2 Filmlerde Araştırılacak Türk Aile Değerlerinin Belirlenmesi.....	68
2.2.2.1 Ailenin Reisi.....	69
2.2.2.2 Kadının Rolü.....	69
2.2.2.3 Önem ve Değer.....	70
2.2.2.4 Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü.....	72
2.2.2.5 Aile İçi Sorunların Eşler Tarafından Çözümü.....	73
2.2.2.6 Çocuk Sahibi Olma ve Çocuğu Yetiştirme.....	73
2.2.2.7 Sadakat.....	76
2.2.2.8 Aile Bireyleri ve Yakın Sosyal Çevreye Güven.....	76
2.2.2.9 Aile Büyüklerine Bakma.....	77
2.2.2.10 Dini Kurallar.....	78
2.2.2.11 Hayat Memnuniyeti ve Mutluluk Düzeyi.....	79
2.2.2.12 Ailede Şiddet.....	79
2.2.2.13 Boşanma.....	81

3.BÖLÜM

AİLE DEĞERLERİNİN TEMSİLİ

3.1 YÖNTEM.....	82
3.2 İNCELENECEK FİLMLERİN BELİRLENMESİ.....	82
3.3 FİMLERİN İNCELENMESİ.....	86
3.3.1 Vizontele.....	87
3.3.1.1 Öykü.....	87

3.3.1.2 Karakterler.....	89
3.3.1.3 Zaman ve Mekân.....	90
3.3.1.4 Söylem.....	91
3.3.2 Yeşil Işık.....	99
3.3.2.1 Öykü.....	99
3.3.2.2 Karakterler.....	100
3.3.2.3 Zaman ve Mekân.....	101
3.3.2.4 Söylem.....	101
3.3.3 Asmalı Konak: Hayat.....	107
3.3.3.1 Öykü.....	108
3.3.3.2 Karakterler.....	109
3.3.3.3 Zaman ve Mekân.....	110
3.3.3.4 Söylem.....	111
3.3.4 Vizontele Tuuba.....	117
3.3.4.1 Öykü.....	117
3.3.4.2 Karakterler.....	119
3.3.4.3 Zaman ve Mekân.....	120
3.3.4.4 Söylem.....	120
3.3.5 Babam ve Oğlum.....	128
3.3.5.1 Öykü.....	128
3.3.5.2 Karakterler.....	130
3.3.5.3 Zaman ve Mekân.....	131
3.3.5.4 Söylem.....	132
3.3.6 Hokkabaz	139
3.3.6.1 Öykü.....	139
3.3.6.2 Karakterler	140
3.3.2.3 Zaman ve Mekân.....	141
3.3.2.4 Söylem.....	141
3.3.7 Beyaz Melek.....	149
3.3.7.1 Öykü	149
3.3.7.2Karakterler.....	150

3.3.7.3 Zaman ve Mekân.....	151
3.3.7.4 Söylem.....	152
3.3.8 A.R.O.G.....	161
3.3.8.1 Öykü.....	161
3.3.8.2 Karakterler.....	162
3.3.8.3 Zaman ve Mekân.....	162
3.3.8.4 Söylem.....	163
3.3.9 Güneşi Gördüm.....	167
3.3.9.1 Öykü.....	167
3.3.9.2 Karakterler.....	172
3.3.9.3 Zaman ve Mekân.....	173
3.3.9.4 Söylem.....	174
3.3.10 New York'ta Beş Minare.....	182
3.3.10.1 Öykü	182
3.3.10.2 Karakterler	184
3.3.10.3 Zaman ve Mekân.....	185
3.3.10.4 Söylem.....	186

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	194
-------------------------------	------------

KAYNAKÇA.....	201
----------------------	------------

EKLER

Ek-1	213
Ek-2	215
Ek-3	218

KISALTMALAR LİSTESİ

ASAGEM: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

SEKAM : Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi

GİRİŞ

Toplumsal bir kurum olarak aile, tarih boyunca değişimler geçirerek her toplumda varlığını devam ettirmiştir. Şüphesiz ki ailedeki bu değişim, ailenin değerlerindeki değişimlerden ileri gelmektedir, diğer bir ifade ile değerler değiştikçe, ailede değişmektedir.

“Değer, insana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları başka bir deyişle insana özgü bütün etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır”¹. Bir insan için veya bir toplum için faydalı olan her şey ‘değer’dir. Sözlük tanımı olarak ise değer, “nesne ve olayların bir toplum, bir sınıf ya da bir insan bakımından taşıdığı önemi belirleyen niteliğidir”². Örneğin; iyi-kötü, güzel-çirkin, cesur-korkak, cömert-cimri, doğru-yanlış gibi değerler bireyin yaşamını geliştirmek açısından katkı sağlamaktadır.

‘Değer’i, tarifinde yer alan ‘toplum’ açısından düşündüğümüzde, toplumu oluşturan toplumsal kurumlar akla gelmektedir. Aile, eğitim, din, ekonomi, siyaset, vb. kurumlar değerlerin benimsenmesinde, yaşatılıp yaygınlaştırılmasında yani bir sonraki kuşağa aktarılmasında önemli roller üstlenirler³. Kitle iletişim araçları da bu değerlerin pekiştirilmesinde etkili olmaktadır.

1959’da Katz, 1963’te de Klapper iletişim araçları ile halk arasındaki ilişki konusunda açıklamalarda bulunmuşlardır. Katz, halkın iletişim araçlarıyla ne yaptığına dikkat edilmesi gerektiğini söylerken, Klapper; kullanımlar ve doyumlar yaklaşımının geliştirilmesi hakkında bilgiler vererek, önceleri iletişim araştırmasının “kitle iletişimi halka ne yapar?” şeklindeki sorusuna karşılık, şimdi kullanımlar ve

¹T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, Ed. Mustafa Turgut, Yayın No: 145, Ankara, Baskı. Manas Medya Planlama Reklam Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti, 2010, s.9

²Türk Dil Kurumu, **Büyük Türkçe Sözlük**, (Çevrimiçi)/ <http://tdkterim.gov.tr/bts/> 20.02.2013

³T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010, a.e.,s.3

doyumlar yaklaşımı “halk kitle iletişim araçları ile ne yapıyor” sorusunu sormaktadır, şeklinde açıklamalarda bulunmuştur. İletişim araçları ile halkın ne yapıp ne yaptırabildiği, “bu araçların halka ne yaptığı ve ne yaptırabileceğini büyük ölçüde belirleyebilir”. Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı “aktif izleyici” kavramını getirmiştir. Bu kavrama göre insanlar etkinlikleri seçme yollarından, gayelerine uygun olanı tercih etme gücüne sahiptir⁴.

İnsanlar, muhtelif davranışlarla karşılanabilen bireysel ve toplumsal gereksinim ve doyumları için kitle iletişim araçlarını kullanırlar. Bu süreçte insanların iradelerini, özgürce kullandıkları kabul edilmektedir. İzleyici, ihtiyaçlarının karşılanması için araç seçimini kendisi yapar. Kişilerin, ihtiyaçlarını gidermek için iletişim araçlarını kullanmaları, onların belli konularda doyum aradıklarını gösterir ve onlar için kitle iletişim araçlarını kullanma isteği, doyum aramadan önce gelir. Doyumlar, McQuail, Blumler ve Brown tarafından vakit geçirme, kişisel ilişki, kişisel özdeşlik ve gözlem veya gözetme olarak dört gruba ayrılmıştır. Aktif izleyici varsayımına göre araç seçimini kendisi yapan izleyici, bu seçimin sonuçlarından kendisi sorumludur. Ancak, hizmetlerin ve ürünlerin nerede, nasıl ve ne maksatla üretileceğine, nasıl ve nerede dağıtılacağına karar verenlerin de sundukları ürün ve hizmetlerden gerektiğinde sorumlu tutulabilmeleri gerekir⁵.

Kullanımlar ve doyumlar kuramı; gönderici kadar izleyicinin de etkin olduğunu kabul eder ve alınan mesajın, gönderenin niyet ettiği şey olmayıp izleyicinin o mesaja verdiği anlam olduğunu ima eder. Çoğunlukla izleyici, yarışma programlarını; toplumsal etkileşim, kendini takdir etme, heyecan ve eğitim olmak üzere dört temel doyum için kullanır. Doyumlar için yapılmış çeşitli araştırmalar arasında belirli ölçüde uyum vardır. Buna örnek McQuail’in oyalanma, kişisel ilişkiler, gözlem işlevi ve kişisel kimlik şeklindeki dört temel kategoridir. Değerlerin

⁴İrfan Erdoğan ve Korkmaz Alemdar, **Öteki Kuram: Kitle İletişim ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi**, Ankara, Pozitif Matbaacılık, 2010, s.154-155

⁵a. e, s.156, 158

pekiştirilmesi, kişisel kimlik kapsamında yer alır ve aile yaşamının nasıl olabileceğine dair bir görüntü sunar ya da aile bağlarının önemini hatırlatır⁶.

Değer pekiştirme, izleyicinin inandığı, benimsediği ve taşıdığı bir takım değerleri destekleyen, savunan bir kitle iletişim araçları içeriğinin izleyicinin ilgisini çektiğini vurgulamaktadır. İzleyici bugün hala kitle iletişim araçlarında izlediği gibi ailelerin bulunduğunu bilmekten mutluluk duyarak doyuma ulaşır. Kitle iletişim araçları izleyiciye aile bağları gibi bir takım değerlerin önemini anımsatarak izleyicilerin bu değerlerin pekiştirilmesine olanak sağlama işlevi görür⁷

Günümüzde, küreselleşme ve toplumsal değişme sonucu oluşan yeni değerler, geleneksel değerlerin yerini almaya başlamıştır. Örneğin geçmiş zamanlarda kişilik özelliklerini ifade etmek için kullanılan kanaatkârlık ve itaatkârlık terimleri bugün artık aynı değerde görülmemektedir. Kanaatkârlığın yerine girişimcilik ve rekabet terimleri, itaatkârlığın yerine de akılcılık ve sorgulamacılık terimleri kullanılmaktadır⁸. Değer konu olunca ilk akla gelen, toplumsal değerlerdir. Bu değerlerden bazıları; yardımseverlik, sadakat, namus, dayanışma, hoşgörü, yiğitlik, sevgi, saygıdır. Bunlar insanlar arasında yardımlaşmayı ve dayanışmayı teşvik ederler.

Değerlerin yaşatılmasından ve gelecek nesillere aktarılmasından toplumsal kurumlar sorumlu olduğu gibi ailede sorumludur. Bunun içindir ki değerlerimizin yaşatılmasından ve gelecek nesillere aktarılmasından ‘M.Ö.3500 yılından’⁹ başlayan tarihiyle yaşayarak gelen ve ayrıca Türk toplumunun bu süredeki kültürel değerlerini şekillendirerek ve nesilden nesile taşıyarak getirmiş ve bugüne değin Türk toplumunun kimliğini, kültürel ve insani değerlerini taşımakta olan Türk ailesidir.

⁶Johne Fiske, **İletişim Çalışmalarına Giriş**, Ed. Erkan Uzun, Çev. Süleyman İrvan, Ankara, 1996, s.195,198-199

⁷Erol Mutlu, **Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya**, Haz. BeybinKeşanlıoğlu, Aytaç Yıldız, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2005, s.98

⁸T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010, a. e, s.7

⁹Orhan Türkoğlu, “**Türk Ailesinin Genel Yapısı**”, a. e, s.31

Bir toplumda, kültürel kimliği ve insani değerleri koruyan, aile kurumudur. Vatan ve millet sevgisinin ilk adresi ailedir. Bireyi hatalı durumlara düşmekten uzak tutacak ve onu yararlı bir insan olmaya yönlendirebilecek ve bilhassa gençlerimizi içki ve uyuşturucu belasına karşı koruyacak olan en etkili güç ailedir. Kadınların ve küçük çocukların istismarında, uyuşturucu ve diğer suçlarda, yardıma muhtaçların bakımında çıkan sorunların çözüm yeri ailedir. Çocukların hayata hazırlanmasında, özürlü ve bakıma muhtaç bireylerinin yetersizliğinin giderilmesinde, suç ve kötü alışkanlıklarla mücadelede aile önemli bir yere sahiptir. Yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerinin işleminde, sevgi, saygı gibi değerlerin yaşatılmasında ailenin rolü başta gelmektedir¹⁰.

Uygarlık tarihi boyunca milletlerin yükseliş ve çöküşleriyle sahip oldukları aile değerleri arasında çok ciddi ilişkiler vardır. Güçlü aile yapısına sahip toplumlar uzun süreler boyunca tarih sahnesinde kalabilmişlerdir. Toplumsal huzur ve barışın, ekonomik hayatın, sağlığın ve eğitimin temel alt yapısını aile oluşturmaktadır¹¹.

Anlaşılan o ki, bu derece anlam yüklü ifadeler yüzlerce daha benzer ifade eklense, bu ifadelerin, ailenin muhatap olduğu görev alanını tam olarak tanımlayabilmeleri yine de zordur. Aile toplumun en küçük birimi olarak, toplum değerlerini ve görünümünü belirlediği için önemlidir. Bir bireyi oluşturan en önemli değerlerin temelinde aile vardır. Dolayısıyla bireyin yetişkin bir hale gelip toplum için yararlı bir birey olmasının temellerinin atıldığı yer ailedir. Aile, son yıllarda dünyada ve Türkiye’de yaşanan değişimler sürecinde toplumsal yapının en önemli sosyal kurumu olarak ve ilerde her alanda ülke yönetiminde söz sahibi olacak ve gelecek nesilleri yetiştirecek politikaları belirleyecek bireyleri yetiştiren birincil kurum olarak, bireylere sosyal ve kültürel değerlerin kazandırıldığı yerdir.

¹⁰T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, **IV. Aile Şurası “Aile ve Yoksulluk” Kararları**,(Çevrimiçi), http://www.athgm.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/eskisite/files/kutuphane_42_IV__Aile_Surasi_Kararlari.pdf, 20.02.2013, s.10-11

¹¹T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010,,a. e. s.10

Toplumu oluşturan daha büyük birimlerde görev alacak bireyleri yetiştirmede ki bu önemli rolü nedeniyle, tezimde “2000’li Yıllarda Türk Sinemasında Aile Değerleri”ni incelemeyi seçtim. Türk toplumunun temel birimi olan ailenin, değerlerinin ortaya konularak çözümlenmesi hem konu ile ilgili akademik çalışma yapanlar hem de uygulamaya konulacak ilgili kamu politikaları için yol gösterici olacaktır. Bu çalışma ile cevabı aranacak iki soru vardır: Birincisi, 2000’li yıllardaki Türk aile değerlerinin neler olduğu, ikincisi ise, 2001-2010 yıllarında, sinemalarda gösterime giren Türk filmlerinde Türk aile değerlerinin nasıl temsil edildiğidir? Ayrıca bu çalışmayla;

a)Türk Sineması’nda hangi değerlerin korunduğu, kaybolduğu veya değişime uğradığı ortaya çıkarılacaktır.

b)Bu ‘değer’lerin sinema dolayımıyla temsilinde izleyiciye, Türk aile değerlerini olumlayan mesajlar verip vermediği ve değerlerdeki değişim ya da kayboluşa sebep olan etkenlerin neler olduğu ortaya konulacaktır.

Değerin tanımı ve önemiyle birlikte Türk aile değerlerinin vurgulanması, filmlerde yapacağımız analizde bize yol gösterici olacağından önemlidir. Bir toplumu analiz edebilmek için o toplumdaki bireylerin toplumsal değerlerini bilmek gerekir. Ancak bu şekilde toplumun yapı ve işleyişine ilişkin bir takım planların yapılabilmesi mümkün olabilecektir. Değerler üzerinde her hangi bir değişikliğin ilk ortaya çıktığı yer sosyalleşmenin ve değişimin temeli olan ailedir. Bu yüzdendir ki değer üzerine yapılacak araştırmalar toplumsal yapıyı analiz etmede önemli bir işleve sahiptir. Aile, toplumu oluşturan en temel sosyal birim olduğundan aile değerlerinin bilinmesi ve analiz edilmesi de o derece önemlidir, çünkü değerler, ailede oluşmaya ve değişmeye başlar ve nihayetinde bütün topluma yayılır.

Türk aile değerlerinin tespitindemaksada uygun bir kaynak olarak görülen, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve 2010 yılında yayınlanan “Türkiye’de Aile Değerleri

Araştırmasından”¹² yararlanılmıştır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde Türk ailesi hakkında genel bilgiler; ailenin tanımı, ailenin türleri ve toplumsal görevleri, ailede rol dağılımı, ilk yazılı metinlerde aile, aile hakkında olumsuz görüşler ve düşünceler ile ayrıca Türk ailesinin sahip olduğu değerlerin sinemada temsilini ortaya çıkarmaya yönelik bu çalışmada Türk ailesinin tarihsel gelişimi açıklanmıştır.

İkinci bölümde, değer kavramı; değer tanımı, değerler nelerdir, değerlerin sınıflandırılması, değerlerin işlevleri, değerler ve erdemler, bilgi ve değer, felsefe tarihinde değerler sorunu tartışmaları, Türk aile değerleri ve ayrıca Türk aile değeri ile ilgili yapılmış araştırmalar, filmlerde araştırılacak Türk aile değerlerinin belirlenmesi ve değerlerin içerikleri ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, yöntem, incelenecek filmlerin belirlenmesi ve ayrıca belirlenen filmlerin; öykü, ailelerdeki karakterler, zaman-mekân ve söylem olarak filmlere konu edilen ailelerdeki Türk aile değerleri açısından incelenme çalışmaları yapılacaktır. Tez, sonuç ve öneriler kısmı ile son bulmaktadır.

¹² T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010, a. e, s.45

1.BÖLÜM

AİLE HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE TÜRK AİLESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1.AİLE HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Aile, evlenme ile kurulur ve insanlar, memnuniyet duygularının çoğunu ailede yaşarlar ve ailenin mahremiyet yapısı içinde şahsiyetlerinin gerçek yanlarını öğrenirler. Aile, dünyanın her yerinde ana, baba ve evlenmemiş çocukları ile kolayca fark edilir bir sosyal birimdir. Aile, huzur yuvasıdır ve toplumun kalbi ve ruhudur. Aile dışında huzur bulunmadığını insanlara öğretmek gerekir. Aile, görevlerini bilinçli bir şekilde üstlenir ve yerine getirir, kendi kabiliyetlerini geliştirmesi yönünde çocuklarına yardımcı olur. Çocuk, mantıklı düşünmek ve davranışta bulunmak için zekâ ve iradeyi doğru kullanmayı ailede öğrenir. Hür düşünme, tenkit etme ve deneme yapma insanın en önemli özelliğidir. Aile, çocuklarındaki bu özellikleri besler ve güçlendirir. Geleneksel inançlar ve sosyal grupların değerleri ailede gelişir ve sonra da topluma aktarılır¹.

Bu bölümde; ailenin tanımı, ailenin türleri ve toplumsal görevleri, ailede rol dağılımı, ilk yazılı metinlerde aile ve aile hakkında olumsuz görüşler ve faaliyetler olarak beş ana başlık altında açıklanacaktır.

1.1.1.Ailenin Tanımı

Aile, doğal olarak bir çatı altında (hane halkı olarak) karı-koca hayatı yaşamaya karar veren erkek ve kadın tarafından evlilik yolu ile kurulur. Çocuklar bu aileye, doğumla veya evlat edinme yolu ile katılırlar. Önal'a göre aile, insanlar için toplumsal bir kurumun adıdır. Tarihi, insanın tarihi kadar eskidir. Günümüze işleyişi ve yapısı itibarıyla büyük değişiklikler geçirerek gelmiştir. İnsanlar, toprağa

¹ Nihat Nirun, **Sistemantik Sosyoloji Yönünden: Aile ve Kültür**, Ankara, Atatürk kültür, dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını-sayı:73, 1994, s.52-57

yerleştikten itibaren bazen kardeşlerle, bazen de baba, oğul ve torun ile birlikte oturarak bir aileyi oluşturuyorlardı. Kısaca olarak aile, zaman ve mekân boyutlarında önemli farklılıklar gösteren toplumsal birim olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenlerle, ailenin evrensel bir tanımı yapılamamaktadır.²

Aile, evrensel bir kurumdur. Yeryüzünde varlığını sürdüren her toplumda değişik ifadelerle tarif edilmiştir. Her toplumun ayrı bir aile biçimi olduğu gibi her aile biçimi içinde ayrı bir aile tanımı yapılabilmektedir. Aile, çeşitli kurumlar ve kişilerce çok farklı şekillerde tanımlanmıştır. Her biri aileyi bir başka açıdan ifade etmekte olan bu tanımlardan bazıları şunlardır:

“Aile, toplumun, doğal ve temel unsurudur, toplum ve devlet tarafından korunur”³. “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır”⁴. Bu iki tanım bazı ulusal ve uluslararası kurumların mevzuatlarında ailenin daha çok içeriğine güçlü şekilde vurgu yapan ifadelerdir.

“Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birliktir”⁵, “birbirlerine kan bağı ile bağlı ve çocukların yetiştirilmesi konusunda belirli sorumlulukları olan bir gruptur”⁶ denilerek evliliğe ve kan bağına vurgu yapılmış olan aile tariflerindendir.

“Aile, çocuk dünyaya getirmek ve yetiştirilmesine kâfi gelecek kadar açık ve süreli bir cinsel ilişki grubudur”⁷, “aile çocukların yaratılması ve yetiştirilmesini

² Önal Sayın, **Aile Sosyolojisi: Ailenin Toplumdaki Yeri**, İzmir, Ege Üniversitesi yayınları No:57, Ege Üniversitesi basımevi, 1990, s.2

³ **İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi**, (Çevrimiçi)
http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nsan_Haklar%C4%B1_Evrensel_Bildirisi, 20.02.2013, Madde 16/3

⁴ **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**, (Çevrimiçi) / <http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm>
20.02.2013, madde 41.

⁵ **Türk Dil Kurumu**, a. e.

⁶ Enver Özkalp, **Sosyolojiye Giriş**, 18. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Ekin yayınevi, 2010, s.121

⁷ Seha L. Meray, **Toplumbilim üzerine**, İstanbul, Hil Yayın, Öztürk Matbaası, 1982, s.151

sağlamak için cinsi ilişki temeli üzerinde oluşmuş bir gruptur”⁸ tanımları ise ailenin, sırf cinsel ilişki ve çocuk sahibi olmaya dayalı tariflerindendir.

Aile “evlenme, kan veya evlatlık edinme bağlarıyla birbirine bağlanmış, aynı evde yaşayan, aynı geliri paylaşan, oynadıkları çeşitli roller çerçevesinde (karı-koca, ana-baba, evlat-kardeş) birbirlerine etki yapan kendilerine özgü bir görgüyü oluşturarak kuşaktan kuşağa sürdüren insanların topluluğudur”⁹. Bu tanım, evlenme, evlat edinme, bir çatı altında hane halkı şeklinde yaşayıp belli bir görgüyü oluşturma ve bu görgüyü yaşatma gibi aile olmanın dört temel unsurundan bahsetmektedir.

Aile, içinde insan neslinin belli bir biçimde üretildiği, topluma hazırlanma sürecinin belli bir ölçüde ilk ve etkili biçimde cereyan ettiği, cinsel ilişkilerin belli biçimde düzenlendiği, aile bireyleri arasında içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu bununla birlikte içinde bulunan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin az ya da çok bir ölçüde yer aldığı toplumsal bir kurumdur ¹⁰. Bu tanım da ailenin cinsellik ve insan üretiminin yanında sosyal bir kurum olma, neslin devamı için ürettiği bireylere güvenli bir ortam oluşturma ve bu ortamda bireyleri topluma hazırlama gibi özellikleri bir arada ihtiva eden tanımlarındandır.

Ailenin, bireylerin aile ortamındaki toplumsallaşmasının önemini ve bireylere verdiği psikolojik, ekonomik, hukuksal destekleri öne çıkaran tanımı ise; “biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin belirli kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş maddi ve manevi zenginlikleri kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal vb. yönleri bulunan toplumsal bir birimdir”¹¹. Sosyolog Cohen’e ait, farklı türden aileleri kapsayan; evlilik, evlat edinme ve bir hanede birlikte oturmaya vurgu yapan daha modern bir aile tarifi de

⁸Sulhi Dönmezer, **Sosyoloji**, 7. Baskı, İstanbul, İ.İ.T.İ. Nihad Sayar -Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları No: 299/526, 1978, s.215

⁹Rezan Şahinkaya, **Psiko-Sosyal Yönleriyle: Aile**, 3.Baskı, Ankara, Ziraat Fakültesi Yayınları, Kardeş Basımevi, 1979, s.18

¹⁰Özer Ozankaya, **Toplumbilime Giriş**, 3.Baskı, Yayın No: 431, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1993, s.233

¹¹ Önal Sayın, a. e, s.2

şudur: “Doğum, evlilik veya evlat edinme yoluyla bir ilişkisi olan ve bir hanede birlikte yaşayan iki veya daha fazla kişinin oluşturduğu küme, ailedir”¹².

Bu tariflerden edinilen bilgiler ışığında ailenin genel özelliklerini kapsayacak bir tarifini aşağıdaki şekilde yapabiliriz: Aile; insan neslinin üretildiği, cinsel ilişkilerin belli bir şekilde düzenlendiği, bireylerinin psikolojik doyuma ulaşmasının sağlandığı, toplumdaki kültürel birikimin nesilden nesle aktarıldığı, evlenme ve kan veya evlatlık edinme bağlarıyla birbirlerine bağlanmış, anne-baba ve çocuklar arasında sıcak ve güven verici ilişkilerin kurulduğu, ayrıca ekonomik ve hukuksal v.b. yönleri bulunan, iki veya daha çok kişinin oluşturduğu, toplumun doğal ve temel kurumudur.

1.1.2.Ailenin Türleri ve Toplumsal Görevleri

Ailenin türleri konusunda birçok düşünür tarafından, çok değişik sınıflandırmalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları: ‘Çekirdek aile, ataerkil geniş aile, geçici geniş aile, parçalanmış aile’¹³; ‘geleneksel geniş aile, çekirdek aile, çözülün aile’¹⁴; ‘geniş ataerkil aile, küçük ataerkil aile, modern demokratik aile’¹⁵; ‘geniş aile, çekirdek aile’¹⁶; ‘geleneksel geniş aile, modern çekirdek aile, aileye alternatif yaşam biçimleri ve yeni aile türleri’¹⁷; ‘ana ailesi, baba ailesi, büyük aile (geniş aile), küçük aile (çekirdek aile)’¹⁸dir.

Bu çalışmada Yıldırım’ın yapmış olduğu ‘geleneksel geniş aile, modern çekirdek aile ile aileye alternatif yaşam biçimleri ve yeni aile türleri’ şeklindeki

¹²Kadir Canatan, “**Aile Kavramının Tanımı**”, **Aile Sosyolojisi**, Kadir Canatan, Ergun Yıldırım, İstanbul, Açılım Kitap: 25, 2009, s.75

¹³Serim Timur, **Türkiye’de Aile Yapısı**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları: D-15, Doğu Matbaacılık Ltd. Şti. 1972, s.27

¹⁴Emre Kongar, **İzmir’de Kentsel Aile: Yapı, Akrabalarla ve Bürokratik Örgütlerle İlişkiler ve Zaman İçinde Bazı Değişme Eğilimleri**, Ankara, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları A-3, Ayyıldız Matbaası A.Ş, 1972, s.12-22

¹⁵Rezan Şahinkaya, a. e., s.21-23

¹⁶Emine Gönen ve Şengül Hablmitoğlu, **Toplumsal Değişme Sürecinde Aile: Yapı, Etkileşim ve İşlevleri**, Ankara, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları:1284, 1993, s.8

¹⁷Ergun Yıldırım, “Aile ve Evlilik Türleri”, **Aile Sosyolojisi**, Kadir Canatan, Ergun Yıldırım, a. e, s.89-98

¹⁸Enver Özkalp, a. e., s.120

sınıflandırma, günümüz toplumlarında karşılaşılan aile türlerini temsilde daha uygun olduğu görülerek alınmış ve konu aşağıda görüldüğü gibi başka kaynaklardan alıntılarla da detaylandırılmıştır.

Aile, çok yönlü bir kurumdur ve oldukça çok toplumsal görevleri vardır. Sosyologlar, ailenin görevlerini farklı şekillerde tasnif etmişlerdir. Aile üzerinden yapılan tasniflerden biri Tezcan'ın tasnifidir¹⁹. Ailenin türleri üzerinden tasnifi ise Gönen 'ataerkil geniş aile ve çekirdek aile'²⁰ şeklinde, Çağan 'geleneksel geniş aile ve modern çekirdek aile'²¹ şeklinde yapmışlardır ve çalışmamız, aşağıda olduğu gibi Çağan'ın tasnifine göre yapılmıştır.

1.1.2.1. Geleneksel Geniş Aile ve Toplumsal Görevleri

Bu aile biçimi, daha çok tarımsal üretim yapan ve toplumsal kurumların yaygınlaşmadığı geleneksel toplumlarda görülen bir aile tarzı olduğu gibi ayrıca, üretimden siyasete kadar çeşitli işlevleri olan, mahrem, dayanışmacı, akrabalık bağlarının kuvvetli olduğu toplumsal bir yapıdır. Ailede anne-baba, çocuklar, büyük anne ve büyük baba, kardeşler, kuzenler yer alabilmektedir. Kadın, erkeğin malının ortağı ve koruyucusu, çocuklarının terbiyesinde güvendiği kişidir. Babanın görevi ise ailenin geçimi, çocuk ve eşinin ihtiyaçlarını sağlamaktır. Tezcan'a göre geleneksel ailede; en yaşlı kişi, ailenin reisidir ve toprak mülkiyeti de genellikle bu kişinin üzerindedir. Ayrıca ailede bireyler arasında gelenek ve göreneklere de sıkı bir şekilde bağlılık vardır²².

Geleneksel geniş ailenin görevleri konusunda değişik tasnifler yapılmıştır. Kongar "ekonomik fonksiyon, prestij fonksiyonu, eğitim fonksiyonu, koruyucu fonksiyon, dinsel fonksiyon, eğlenme ve dinlenme fonksiyonu, eşler arasında sevgiyi

¹⁹Mahmut Tezcan, **Sosyolojiye Giriş: Temel Kavramlar**, Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi yayınları No:177, 1995, s.117-120

²⁰Emine Gönen ve Şengül Hablemitoğlu, a. e, s.8

²¹Kenan Çağan, "Ailenin İşlevleri", **Aile Sosyolojisi**, Kadir Canatan, Ergun Yıldırım, a. e, s.111-112

²²Mahmut Tezcan, a. e, s.120

sağlama ve çocuk yapma fonksiyonu”²³ şeklinde, Seha L. Meray “cinsi-hissi ihtiyaçların tatmini, hasta olan aile efradına bakmak, üyelerinin yaşamlarını kazanmak için gerekli araçları temin etmek, dini hizmetler ifa etmek, üyelerinin öğretim ve eğitimi ile uğraşmak, ev işlerini yapmak, üyelerinin eğlence ihtiyaçlarını tatmin, üyelerini dışarıya karşı korumak, çocuk yetiştirmek”²⁴ şeklinde tasnifler yapmışlardır. Çalışmamız için esas aldığımız Çağan’ın tasnifi ise aşağıdaki gibidir²⁵:

a)Ekonomik fonksiyonu

Bu tür ailede oldukça gelişmiş bir iş bölümü ve iş birliği vardır. Ailede gelir tek elde toplanır ve harcamalar da yine tek elden yapılır.

b)Prestij fonksiyonu

Soyluluk gibi kanla ve meslekle ilgili sosyal statünün kaynağı ailedir ve üyeler toplumdaki statülerini aileden alırlar.

c)Eğitim fonksiyonu

Aile, bireylerinin her türlü eğitiminden sorumludur ve görevini başarmaya çalışır.

ç)Koruyucu fonksiyonu

Aile, maddi ve manevi olarak bireylerini korur.

d)Dini fonksiyonu

Aile, bireylerine hem dini eğitim verir ve hem de onların ibadetlerini kontrol eder.

e)Eğlenme ve dinlenme fonksiyonu

Aile, bireylerinin dinlenme ve eğlenmelerine imkân sağlar.

f)Eşler arasında sevgiyi sağlama ve çocuk yapma fonksiyonu

Bu konu, ailenin çok eski ve aynı zamanda değişmemiş olan tek görevidir.

1.1.2.2. Modern Çekirdek Aile ve Toplumsal Görevleri

²³ Emre Kongar, a. e, s.12-13

²⁴Seha L. Meray, a. e, s.163

²⁵ Kenan Çağan, “Ailenin İşlevleri”, a. e, s.111-112

Anne, baba ve bunların çocuklarından ibaret az sayıda kişiden oluşan modern çekirdek aile, sanayi toplumlarını karakterize eden en önemli vasıflar arasında bulunmaktadır. Çekirdek aile artık üretim yeri olmaktan çıkmıştır. Aileyi belirleyen, onun tüketici özelliğidir. Modern toplumlarda aile artık birçok görevini terk etmekte, örneğin eğitim görevini okullara, koruyuculuk görevini emniyet teşkilatına bırakmıştır.

Hem üye sayısı ve hem de işlevleri geleneksel aileye göre daha da azalmış olan çekirdek aile ‘uzmanlaşmış bir ailedir.’ Akrabalarından soyutlanmıştır ve akrabanın aile üzerindeki kontrolü azalmıştır. Çocuklar mirastan eşit pay alırlar. Eş seçimine birey kendisi karar verir. Çocuk edinme konusunda kararı eşler birlikte verirler. Otorite kullanımı, eşitlikçi bir temele dayanır. Ailede alınacak kararlara, tüm aile üyeleri katılırlar. Birey, ailesinin etkisinde kalmadan istediği mesleği seçebilir. Aile, ikamet edeceği yeri özgürce seçebilir ve bu yeri kolayca değiştirebilir. Her iki eş de çalışabilir²⁶. Tolan’a göre; yapılan araştırmalardan, günümüzün gelişmiş toplumlarında en yaygın aile tipi olan çekirdek ailenin, sanayileşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmadığı, en ilkel toplumlarda bile çekirdek aile tipinin var olduğu anlaşılmıştır²⁷.

Modern çekirdek ailenin işlevleri konusunda değişik görüşler vardır. Modern toplum öncesi pek çok göreve sahip olan ailenin bu görevlerinde, zaman içinde bir takım değişimler yaşanmış, ailenin bazı görevleri zayıflamış, bazı görevleri ise ortadan kalkmıştır. Ailenin görevlerindeki değişimler hala da devam etmektedir²⁸.

Sanayileşme ile birlikte toplumun ekonomik yapısı değişmiş ve aile tüketim birimi haline gelmiştir. Ekonomik faaliyetleri fabrikalar, atölyeler; dini eğitim görevini din adamları; eğitim görevini ise okullar üstlenmiştir. Aile de görevlerin azalması, ailenin öneminin azalması anlamına gelmez. Her ne kadar bugün için okul,

²⁶Önal Sayın, a. e., s.10-11

²⁷Barlas Tolan, **Toplum Bilimlerine Giriş**, 3.Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi:5, Sevinç Matbaası, 1983, s.217

²⁸ Kenan Çağan, “**Ailenin İşlevleri**”, a. e, s.105

hastane, çocuk yuvaları gibi bürokratik örgütler ailenin bir kısım görevlerini üstlenmiş görünüyorsa da, ailenin; bu görevlerle ilgili olarak yine de yapmakta olduğu görevleri olduğu gibi, uhdesinde olan asli görevleri vardır ve bu konuda birçok çalışma yapılmıştır. Modern çekirdek ailenin görevleri Çağan'a göre "neslin devamını, eşlerin ve çocukların psikolojik tatminini sağlayan bir kurumdur"²⁹; Seha L. Meray'a göre "neslin idamesi, çocuk yetiştirmek, yuvanın maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak"³⁰ tan ibarettir. Murdock'tan alıntı yapan Özkalp'e göre ise modern çekirdek ailenin görevleri, ayrıntıları aşağıda belirtilen; cinsel ilişkileri düzenleme, ekonomik dayanışma, üreme ve toplumsallaşmadan ibarettir.³¹

a) Cinsel İlişkileri Düzenleme Görevi

Seks insanın en güçlü dürtülerinden biridir. Bütün toplumlarda seksin istenmeyen şekilde oluşması farklı şekillerde yasaklanmıştır. Aile, eşler arasındaki mahrem ilişkilerin düzenlendiği bir yerdir. Ancak evlilikte seks, evliliğin diğer işlevlerinin yanında çok az önem taşımaktadır. Böyle olmasına rağmen, bu ilişkinin normal devam etmediği evlilikler çok zaman boşanma ile neticelenmektedir. Cinsel ihtiyaçların karşılanması için ailenin meşru zemin olarak kullanımı, toplumların eski devirlerden beri en sağlam şekilde varlıklarının devamını sağlamıştır. Evlilik dışı beraberlikler, süreklilik göstermemekte ve ailenin sağladığı güveni ve istikrarı temin edememektedir. Cinsel yaşamda uç sınırlara gelmiş olan batı toplumlarında bile bugün, kadın-erkek beraberliği için en çok tercih edilen ortam yine ailesidir.³²

b) Ekonomik Dayanışma Görevi

Evlilikte erkek ve kadın, biyolojik farklılıkları nedeniyle ailede farklı işleri yaparlar. Erkek güçlü olduğu için zor işleri, kadın ise ev ve çocuk büyütme işlerini yapar. Bu şekildeki yardımlaşma eşler arasında dayanışmayı arttırmaktadır.

c) Üreme Görevi

²⁹ a. e, s.106

³⁰ Seha L. Meray , a. e, s.164

³¹ Enver Özkalp, a. e, s.124-126

³² İhsan Sezal, v. d, **Sosyolojiye giriş**, 3.Baskı, Yayın No: 2374, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2010, s.147

İnsan neslinin devamı için, topluma bir çocuk vermek ailenin çok önemli bir görevidir. Ailenin var olmasının sebeplerinin başında çocuk sahibi olmak gelir.

d)Toplumsallaşma Görevi

Ailenin önemli fonksiyonlarından biri çocuklarını yetiştirip içinde yaşadıkları topluma uygun bir birey haline getirmektir. Çocukların eğitiminde anne ve babanın önemli görevleri vardır. Anne ve baba çocuklarını gelecekteki rollerine hazırlamak için onları eğitirler. Ailenin bireylerini bir arada tutan bu görevleri sayesinde ailenin varlığı da devam edecektir.

1.1.2.3.Yeni Aile Türleri

Modern toplumda geleneksel geniş aile ve çekirdek aile, yeni aile türleri ve aileye alternatif yeni yaşam biçimleriyle mücadele etmek durumundadır. Geleneksel geniş ailenin çözümü sonucunda çekirdek ailenin ortaya çıkması gibi, çekirdek ailenin çözülmesi sonucunda içerikleri aşağıda ifade edilen tek ebeveynli aile, babasız aile, üvey aileler ve birlikte yaşama biçimleri ortaya çıkmıştır³³:

a)Tek Ebeveynli Aile

Bu aile türü, boşanmalar nedeniyle ortaya çıkmakla birlikte evliliğin getirdiği sorumluluklardan kurtulmaya çalışmak da bu süreci hızlandırmaktadır. Amerika'daki çocukların %69'u anne-babasıyla, %22'si sadece annesiyle, %4'ü de sadece babasıyla yaşamaktadır. Kadınlar ise bu ailelerin çok büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır.

b)Babasız Aile

Batı toplumlarında ailenin yaşadığı hızlı değişimler, babasız aile ya da başkasının yerine doğum yapan taşıyıcı anne gibi terimleri ortaya çıkarmaktadır. Babasız ailelerin çoğalması ile toplumda birçok sosyal problem ortaya çıkmaktadır. 2000 yılında Amerika'da yapılan araştırmada, çocukların %22'si sadece annesiyle,

³³ Ergun Yıldırım, "Aile ve evlilik Türleri",**Aile Sosyolojisi**, Kadir Canatan, Ergun Yıldırım a. e, s. 92-95

%4'ü de sadece babasıyla yaşamaktadır. Bu aile türünde babalık ideali erozyona uğramaktadır. Baba otoritesinden yoksunluk, çocukların disiplin deneyimlerini ve sorumluluk tutumlarını zayıflatmaktadır. Babanın otorite olarak aile içinde, disiplin, sorumluluk ve yönetme konusunda önemli işlevleri olduğu unutulmamalıdır.

c)Üvey Aileler

Modern kentlerde boşanmalardan sonra, boşanan çiftlerin yeniden evlenmeleri ve çocuklarını bir araya getirmeleri ile üvey aileler oluşur. Bu yeni ailede; üvey anne, üvey baba, üvey kız kardeş gibi çeşitli statüler oluşur. Yeni birçok akrabalıklar meydana gelir. 1999 da, Britanya'da boşananların yüzde kırkının yeniden evlendikleri, her üç çocuktan birinin 18 yaşına gelmeden üvey aile ile yaşadığı tespit edilmiştir.

ç)Birlikte Yaşama

Birlikte yaşama, kadın ve erkeğin resmi bir nikâh yaptırmadan aynı evi paylaşarak birlikte yaşamalarıdır. Bu şekilde yaşayanların çoğunluğunu; aynı milli kimlikte, aynı eğitim ve yaş gruplarında olanlar, boşananlar, gençler ve hiç evlenmeyenler teşkil etmektedir. Birlikte yaşayan çiftlerin ilişkileri çoğu kısa sürede bitmektedir. Bir yıldan uzun süren beraberlikler ya ayrılımlarla ya da evlilikle sona ermektedir. Yapılan araştırmalara göre batı toplumların da gittikçe yaygınlaşan bu yaşam tarzını sürdüren birlikteliklerin yarısından fazlası evlilikle sonuçlanmaktadır. 1990 da ABD'de yapılan araştırmada, birlikte yaşayanların yüzde otuz birinin çocuk sahibi olduğu görülmüştür. Bu yaşam biçimi ile kişiler, evlilik sorumluluklarından uzak kalmakta ve ekonomik yönden bağımsızlıklarını korumaktadırlar. Diğer taraftan da, içine girmiş oldukları yaşamın yasal olmayışı ve bu durumu gizleme zorlukları, onları içinden çıkılması güç sorunlarla karşı karşıya bırakmaktadır.

1.1.3 Ailede Rol Dağılımı

1.1.3.1 Ailede Statü ve Rollerle İlgili Düşünceler

‘Statü’ ve ‘rol’ birbirini tamamlayan genel ifadelerdir. Bunlar, bireyle toplumsal yapı arasındaki ilişkilerin öğrenilmesinde yardımcı olurlar. Statü bireyin toplum veya kurum içindeki yerini, rol ise toplumun bireyden statüsüne göre beklediği davranışlardır³⁴. Sözlük anlamı olarak rol “bir işte bir kimse veya şeyin üstüne düşen görevi”³⁵denmektedir.

Rol, kuramsal ve işlevsel olarak iki şekilde tanımlanmaktadır. Kuramsal tanımı; belli bir toplumsal duruma ilişkin beklenen davranış kalıplarıdır. İşlevsel tanımı ise; bireylerin rol beklentilerini ve ne yapmaları gerektiğini içermektedir. Köknel’den aktaran Gönen ve Hablemitoğlu’na göre birey, hayatı boyunca annelik, çocukluk gibi bazı rolleri öğrenip benimseyerek sosyalleşir. Bu birey için zorunlu bir durumdur. Cinsiyete ilişkin kadın ve erkek olmakla ilgili roller ise doğuştan edinilir. Bireyin edindiği rollerin bir kısmı ise mesleğe, yaşa, ekonomik ve sosyal duruma göre değişir ve bu rollerin edinilmesinde bireyin doğup yaşadığı çevrenin de etkisi vardır³⁶.

Aile, bireylerine anne, baba, oğul, kız, abla, kardeş gibi statüler sunar ve bu statülere uygun roller sergileyerek iletişim içinde yaşayabilecekleri ortamı sağlar. Bu statülerin başında anne ve baba gelir. Anne ve baba, kendini çocuğuna adayan bir kişiliktir³⁷. Sezal’a göre kadın, erkek ve çocuk unvanları bireylere toplum tarafından verilmiş rollerdir. Bu rollerin anlaşılıp toplumda kabul edilen davranış biçimlerine dönüştürülmesi için aile en anlamlı yerdir. Bu nedenle aile, bireylerinin çocukluktan itibaren toplumsal rollerini edinmeleri gibi çok önemli bir görevi yerine getirmiş olmaktadır³⁸.

Tarihin uzun zamanından beri kadının başarısının erkeğin başarısından ileri geldiği söylenirdi, yoksunluğu da erkeğin yoksunluğuna göre ölçülürdü. Bağımsız

³⁴ E. Mine Tan, **Kadın: Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Tısa Matbaası, 1979, s.158

³⁵ Türk Dil Kurumu, a. e.

³⁶ Emine Gönen ve Şengül Hablemitoğlu, a. e, s.13-14

³⁷ Ergun Yıldırım, Emel Yıldırım, “**Aile İçi İlişkiler ve İletişim**”, **Aile Sosyolojisi**, Kadir Canatan, Ergun Yıldırım, İstanbul, Açılım Kitap: 25, 2009, s.173

³⁸ İhsan Sezal, a. e, s.144

olarak eğitim, meslek ve gelir haklarını elde edene kadar da, kadının erkek yakınlarından yardım almadan bir toplumsal konumu olabileceği düşünülemezdi. Artık geçmişe dair ev işi ve çocuk bakımı gibi işler yalnız kadının, ekonomik etkinlikler ise yalnız erkeğin işi olduğuna dair toplumsal düşünceler geçerliliğini yitirmiştir. Günümüz kadını, gittikçe daha çok ev dışında çalışmalıdır. Yine kadın, potansiyel olarak hem anne ve hem de çalışan bir eş olduğu varsayımına göre aynı zamanda erkekle yetenekleri ve gereksinimleri eşit bireyler olarak eğitilmelidir³⁹.

1.1.3.2. Rol Dağılımında Ataerkil Düşünüşün Temelleri

Ataerkil düşünüşte, erkeğin üstünlüğü inancı vardır. Bu üstünlük; kadın erkek arasında cinsiyet farkına dayalı iş bölümünü açıklar ve eski çağlardan beri devam eden biyoloji, din ve ekonomi gibi mahiyetleri aşağıda açıklanan bazı temellere dayanır⁴⁰:

a)Biyoloji

Erkek hayvanın dişisine nazaran daha hızlı koşması, dövüşte ve güç kullanmada daha kuvvetli olması nedeniyle erkeğin kadından daha üstün olduğu söylenir. Aristotle (İ.Ö. v. yy.) da, dünyadaki insanların, yöneten ve yönetilenlerden ibaret olduğunu, kadınların ise doğal olarak yönetilenlerin grubuna girdiğini, yöneticilik için gerekli yetilerden yoksun olduklarını ifade etmiştir. Bu anlayış, yüzyıllarca batı toplumlarında kadınlığın geri bırakılması, erkekliğin ise geliştirilmesi gerekli birer unsur olarak görülmesinde etken olmuştur. Murdock'tanalıp aktaran E. Mine Tan'a göre de kadın erkek ayrışımının temeli; erkeğin üstün fizik gücü ve yapısı ile daha önemli ve güç işleri yapabilmesi, kadının ise çok zahmetli olan üreme görevini yerine getirme görevi ile yükümlü olmasına dayanır.

b)Din

³⁹ E. Mine Tan, a. e, s.235-242

⁴⁰ a. e, s.161-171

Belki de ataerkil düşüncenin en önemli kaynağını dinler oluşturur. Hristiyanlık, Musevilik ve Müslümanlık gibi bütün büyük dinler, erkeğin uğradığı kötülüklerin sebebi olarak hep kadını bilmişlerdir. İncil’de Âdem ile Havva’nın Cennet’ten kovulmaları suç olarak kadına yüklenmiştir. Dinler kadında hep iffet ve doğurganlığı vurgulamışlar, kadınların iyi bir eş ve anne olarak özveriyle çalışıp eksiklerini kapatılabileceğini savunmuşlardır.

c)Ekonomi

Ekonomik düzende yaşanan değişimle birlikte kadın ve erkeğin sahip olduğu rollerde değişim yaşanmaya başlar. Daha önceleri kadın erkekle birlikte yaşamda yerini alırken, eşiyile de eşit haklara sahiptir. İnsanlar avcılık ve toplayıcılık yaparak evinin geçimini sağlarken zamanla çeşitli aletler bulunmaya başlamış, hayvanlar evcilleştirilip topraktan ürünler elde edilmiştir. Böylece kadın özel mülkiyet olarak adlandırılan ev içinde yerini almıştır. Kısacası ekonomik koşullar olan “üretim ve bölüşüm” biçimlerindeki değişim ataerkil anlayışın temeli olduğu varsayılmıştır.

1.1.3.3. Rollerde Değişim

Toplumsal değişim sonucu bireylerin rollerinde de değişimler olmuştur. Önceleri; erkeğin rolü evin dışında çalışmak ve ailenin dışarıdaki işlerini yürütmek, kadının rolü ev içindeki işleri yapmak ve bireyler arası ilişkileri düzenlemektir. Bugün ise, erkeğin görevi önceki klasik sorumluluklarını taşımanın yanında evde çocuk yetiştirmede aktif görev almak, kadının görevi ise ailedeki bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyici rolü yerine ailenin yakın çevresi ile olan ilişkilerini düzenlemektir. Kadının iş hayatına girmesi ile kadın erkek rollerinde değişimler olmuş, cinsiyete dayalı roller ortadan kalkmaya başlamıştır. Aynı şekilde annelik ve babalık rollerinde de değişimler olmuş, örneğin bebeğin bakımı konusunda önceleri babanın görev alması beklenmezken, bugün babanın bu hizmeti yapması yadırganmamaktadır. Günümüz kadınının rolleri çoktur, kadın; eş, anne, ev kadını, iş

kadını gibi birçok rolü üstlenebilir. Kadın, bir yurttaş olarak toplumsal faaliyetlere de katılabilir⁴¹.

1.1.3.4. Ailede Anne ve Babanın Rolü

Annenin aynı zamanda babanın temel özellikleri arasında şunlar bulunmaktadır:

a)Çocuğun Sevgi ve İlgı İhtiyacı

Çocuğun sevgi ve ilgi ihtiyacını ilk karşılayan annedir. Bu sevgiyi hisseden çocuk hem mutlu hem de sosyal çevresiyle uyumlu bir kişilik sahibi olur. Sevgi ve şefkatten yoksunluk ise çocukta, davranış bozuklukları oluşturur. Çocuk, otoriteyi ve kuralları temsil eden babanın sevgisine ve ilgisine, annede olduğu gibi ihtiyaç duyar. Anne ve baba, sevginin iki aktörüdür. Sevgi duygusunun ilk öğrenildiği yer ailedir.

b)Çocuğun Güven ve Özgürlük İhtiyacı

Çocuğun ilk güven duyduğu ortam annesinin sıcak ve huzurlu rahmidir. Göbek bağının kesilmesiyle çocuğun bu ortamla ilgisi kesilmiş olur. Bu bağ kesildiğinde çocuk her ne kadar çığlığı koparırsa da anne onu emzirip okşamaya başladığında kendini yine güven ortamında hisseder ve sakinleşir.

c)Çocuğun Psiko-Seksüel Gelişimi:

Bu konuda anne-babanın rolü büyüktür. Cinsel kimlik açısından kız çocukları anneyi, erkek çocuklar ise babayı model olarak alır⁴².

1.1.3.5. Ailede Roller ve İçerikleri

Kadın, erkek ve çocukların ailedeki başlıca rolleri; annelik, baba rolü, eş olma, çocukluk, ev kadınlığı, akrabalık, mesleki rol, kendini gerçekleştirme gibi rollerdir⁴³

⁴¹Emine Gönen ve Şengül Hablemitoğlu, a. e, s.14-16, 23

⁴²Ergun Yıldırım, Emel Yıldırım, “Aile İçi İlişkiler ve İletişim”, a. e, s.173-180

a)Çocukluk Rolü

İnsan, yaşamının ilk yıllarını ailede geçirir. Bebeklik ve çocukluk devrelerinde aile de sevgi ve şefkat görerek büyür. İnsanın çocukluk dönemini ve rolünü en iyi yaşadığı yer ailedir.

b)Eş Olma Rolü

Eş rolünün en iyi yerine getirilebileceği yer ailedir. Erkek ve kadının karı-koca kimliği ile birbirlerini tamamlamalarının en meşru ortamı yine ailedir.

c)Ev Kadınlığı

Ailedeki roller içinde en tartışılanı kadının rolüdür. Ev kadınlığı rolünün kadını küçültücü bir ifade olduğunu görenlerde vardır.

d)Mesleki Rol

Mesleki rol, çekirdek ailede kadını da içine almaktadır.

e)Annelik

Annelik ifadesi aile için, en fonksiyonel ve en açık olarak kabul edilen bir roldür.

f)Baba rolü

Baba rolü de ailede en açık olarak kabul edilen bir roldür. Baba rolünün en iyi temsil edildiği yer ailedir.

g)Akrabalık rolü

Akrabalık aile var olunca var olan bir kurumdur ve aileyle ilgili olarak akrabalık teşekkül eder. Bir aile üyesi olan insan da akrabalık rolünü oynar.

h)Kendini gerçekleştirme

İnsanın yaşamında en önemli gayesi kendisini yetiştirip, geliştirerek toplumda iyi bir yere gelmektir. Bu ise özellikle sanat, spor, edebi zevk ve yetenekler gibi alanlarda olacaktır. Aile, bireyin, bu vasıfların kazanılması yolunda tek başına olmamakla birlikte ilk ve en çok yararlanabileceği yerdir.

Aile tüm bu roller sayesinde bireyi hazırlayarak topluma kazandırır. Ayrıca hiçbir toplum, bu rolleri gerçekleştirebilecek aileden başka bir kurum bulamamıştır.

⁴³İhsan Sezal, a. e, s.144-146

1.1.4. İlk Yazılı Metinlerde Aile

Karı-koca ve çocuklardan oluşan bir aile düzeninin yeryüzünde ilk varlığına dair bilgiler üzerinde toplumbilimciler muhtelif kanaatler ifade etmişlerdir. Çok sınırlı durumdaki yazılı belgeler ışığında yapılmış açıklamalardan bazıları şunlardır:

1.1.4.1 Toplumbilimcilerin Görüşü

Toplumbilimcilerin yaptıkları çalışmalarda, akıllarına takılan ilk soru, cinsler arasında, herkesin herkesle serbest bir şekilde cinsel ilişkide bulunduğu bir dönem olmuş mudur sorusudur. Bu konu uzun süre tartışılmıştır. Oysaki insanın yaşadığı en eski tarihlere gidildiğinde bile, içinde aile örgütü olmayan bir toplum bulunamamıştır. Her zaman bir evlenme şekli ve cinsel ilişkileri düzenleyecek toplumsal bir düzenleme olmuştur. Bazı toplum bilimciler insanlığın ilk toplum şekillerinde, serbest cinsi ilişkilere dayalı aile yaşantısının olduğu devrenin varlığıyla ilgili olarak bir teori ileri sürmüşlerse de, daha sonraki başka toplumbilimciler, böyle bir aile yaşamına rastlanmadığının ispat edilmiş olduğunu söylemişlerdir⁴⁴.

1.1.4.2 Sümerlerde Aile

Aile ile ilgili yazılı belgelere ait ilk bilgilerin, ilk yazıyı bulmuş olan Sümerlere ait olması doğaldır. Türkdoğan'a göre Sümerlere ait, son zamanlarda bulunan tabletlerden elde edilen 'kutsal evlenme törenleri ve ideal annenin belirlenmeleri' konularına dair bilgiler, Sümerlerde 'toplum çekirdeğinin karı-koca evliliğine dayalı' ailelerden oluştuğunu kanıtlar. Yine beş bin yıl önce Sümerlerde günümüz aile kimliğini yansıtan çekirdek ailenin varlığından bahsedilmektedir. 'Tarih Sümer'de Başlar'ın yazarı Sümerolog Samuel N. Kramer incelemelerinde, Sümerlerin Orta Asya'dan çıkıp Mezopotamya'ya gelmiş olmalarından bahsetmektedir. Kramer bir diğer eserinde de Sümerlerde aile fertlerini ve ailenin diğer fertlerini birbirine bağlayan sevgidir, şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur.

⁴⁴Seha L. Meray, a. e, s.153-154

Bir Sümer şaheseri olan Gılgamış Destanı'nda ifade edilen aile yapısı ve evlenme biçimi; XIX. Yüzyılda Avrupa'da, daha çok Morgan'ın ileri sürdüğü aile tipine dair teorileri, yani tarihin ilk zamanlarında serbest cinsel ilişkiye dayalı bir aile modelinin, çeşitli biçimlerden geçerek çok eşli aileden tek eşli aileye doğru gelişme göstermiş olması görüşünü reddetmektedir⁴⁵.

1.1.4.3. Eski Türklerde Aile

Orhun Anıtlarına kazılmış yazılardan birinde eski Türklerde aile yapısıyla ilgili; “üstte mavi gök, altta yağız yer kıldık da, ikisi arasında insanoğlu kılınmış. İnsanoğlunun üzerine atam (dedem) Bumin Kağan oturmuş. Türk budunu (halkı) yok olmasın diye, halk olsun diye, babam İleriş Kağan annem İlbilge Hatun'u göğün tepesinden tutup yukarı kaldırmıştır”⁴⁶ şeklindeki ifadeden, Bilge Kağan'ın, annesinin İlbilge Hatun ve babasının da İleriş Kağan olduğunu öğrenmiş oluyoruz. Bu da; Sümerlerde olduğu gibi eski Türklerde de, ailenin bir evrim ürünü olarak değil, ana-baba ve çocuklardan oluşan bir çekirdek aile tipinde bir aile olarak ortaya çıktığını göstermektedir⁴⁷. Orhun Anıtlarına kazılmış bu yazılardan da eski Türklerde aile kurumunun olduğu anlaşılmaktadır.

1.1.4.4. Dinsel Açıdan Aile

Sümerlerde aile tipi, kutsal törenlerle düzenlenip, karı koca ilişkisine dayanan özellikler ortaya koymaktadır. Kramer, Tevrat'tan en az bin yıl önce yazılan Sümer eserlerinde işlenen konuların Tevrat'a, sonra da İncil'e yansıdığı inancındadır. “İnsanlığın ilk yazılı uygarlığını temsil eden Sümerlerde insanın türeyişi anekdotu ve aile yapısının kuruluşu evrensel dinlerin doğrultusunu hatırlatacak izler taşımaktadır”⁴⁸.

⁴⁵Orhan Türkdoğan, “Türk Ailesinin Genel Yapısı”, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, **Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi**, Yayın Sorumlusu: Ezel Erverdi, Ankara, Ülke Yayın Haber, 1992, s.29-32, 37, 39.

⁴⁶a. e, s.37

⁴⁷a. e, s.37

⁴⁸a. e, s.31-32

a)Yahudi Dininde Aile

Yahudi ailesi için soyun devam ettirilmesi çok önemlidir. Onlar için ‘üreme’ temel görevdir ve ‘çocuk yapmamak, ilahi yasaya karşı gelmektir.’ Yahudilikte ailenin diğer bir görevi ise, cinselliktir. Erkekler siyasal alanda hükümdar, kadınlar ise ev işlerinde egemendirler. Erkek, karısının hem kocası ve hem de sahibidir. Kadının miras hakkı yoktur. Sadece, kendisine verilmiş hediyelerin sahibi ve evdeki hizmetçilerin ve kölelerin de efendisidir. Yahudilikte erkeğin görevi; eşine saygı göstermek, ona karşı erkeklik görevini yerine getirmek, evin ve eşinin ihtiyaçlarının karşılamaktır. Evsel işleri ve hizmetleri yerine getirmesi, çocukların eğitimleriyle ilgilenmesi ve işlerinde eşine yardım etmesi ise kadının görevidir. Yahudilikte ailenin diğer bir önemli özelliği ise, İsrail soyunun devamı için Tanrısal bir misyon yüklenmesidir. Bu noktada soyun devamı için aile, meşru bir imkân olarak ortaya çıkmakta olup bundan dolayı her bir Yahudi’nin evlenmesi ve aile kurması teşvik edilmektedir. Yahudilikte zina, aile bağlarını zayıflatan bir husus olarak görülmekte ve bu dinin kutsal kitabı Tevrat’ta “zina etmeyeceksin” şeklinde kesin bir hükümle yasaklanmaktadır. Tevrat, zina edenleri ölümle cezalandırmaktadır. Ayrıca yine Tevrat’ta komşunun karısına, kölelerine ve hiçbir şeyine göz dikmeyeceksin ayeti yer almaktadır. Yahudilikte diğer önemli bir husus, anne-babaya saygı göstermektir. Onlara göre, anne-babaya saygı Tanrı’ya saygı anlamına gelmektedir. Yahudi ailesi, kan ve evlenme yoluyla edinilmiş akrabalarla birlikte hizmetçi, cariye ve köleleri de içine alan geniş bir ailedir⁴⁹.

b)Hristiyan Dininde Aile

Hristiyanlık dininde yeni doğan çocuk hem ailenin oluşumunu temin etmesinde hem de bu dinin devamını sağlayacağı için çok önemlidir. Hristiyanlıkta evlenmek ve aile kurmak kutsaldır. Aile, dini bir kurumdur. Boşanma ise aileyi bozucu bir unsur olarak görüldüğü için hoş karşılanmamaktadır. Aileye karşı bir tehdit görülen zina ve fuhuş ise kötülenmektedir. Önce Âdem sonra Havva yaratıldığı için Hristiyanlık dininde kadın erkeğe göre ikincil planda tutulmuştur. Aile içinde de ataerkil anlayış yani erkeğin hâkimiyeti, kadının kocasına bağlı olması

⁴⁹ Mustafa Tekin, “**Dinlerin Perspektifinden Aile Kurumu**”, **Aile Sosyolojisi**, Kadir Canatan, Ergun Yıldırım, İstanbul, Açılım Kitap, 2009, s. 228-230

dinen desteklenmesine rağmen eşlerin birbirlerine karşı sevip saygı göstermeleri de emredilmiştir. Ataerkil anlayışa sahip Katoliklerde ise aileye, doğurmak ve kendi nesillerini eğitime görevleri verilmiştir. Hristiyanlık dininde birden fazla kadınla evlilik yasağı daha sonraki dönemlerde getirilmiştir⁵⁰.

Günümüzde ise değişimin merkezi kabul edilmekte olan hem Avrupa’da hem de Amerika’da çoğunluk Hristiyan’dır. Bu yüzdende Hristiyanlık en çok bahsi geçen, tartışılan din olma özelliğine sahiptir. Bu ülkelerde yaşanan en büyük sorun ise bireyselleşmedir. Çünkü bireyselleşme ile insanlar gittikçe ailelerinden uzaklaşmaktadır. Aynı zamanda bireyselleşme aile için de, bir tehdit olarak görülmektedir. Aile desteği almayan, ailelerinden uzaklaşmış çiftler daha az çocuk planlamaktadır. Bunlara paralel olarak boşanmalar ve babasız ailelerin sayısında da artış gözlemlenmektedir. Bu sorunlar karşısında çözümler arayan Hristiyanlık, ailenin korunmasına yönelik çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Hristiyan dinin ruhani lideri papalık, kürtağı yasaklayarak, evlenmeyi teşvik ederek bu konu üzerinde hassasiyetini göstermeye çalışmaktadır⁵¹.

c)İslam Dininde Aile

Müslümanlık dinin esaslarının yazılı olduğu Kur’an’ın birçok ayetinde insanın yaratılışı, evlilik, aile kurumu gibi konularda ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir. Diğer dinlerde olduğu gibi İslam dininde de aile, her zaman toplumsal değer üreten bir kurum olarak toplumun merkezinde yer almıştır. Buna rağmen aile zaman değiştikçe çeşitli bilgi ve fikirlerle karşı karşıya gelmiştir. Böylece geleneksel değerlerde zayıflama gözlenmeye başlamış ve aile içinde erkek-kadın rolleri değişip kadının gücü biraz daha artmıştır.

İslam da aileyi kısaca anlatmak gerekirse; aileyi bir araya getirecek olan evlilik sözleşmesinin gerçekleşebilmesi için diğer büyük dinlerden farklı olarak cami ve din adamının bulunması şart koşulmamıştır. Fakat ailenin kurulması ve devam ettirilmesi dini açıdan da ibadet gibi görülmektedir. Buhari’nin Nikâh 1 hadisinde,

⁵⁰a. e, s.233-237

⁵¹a. e, s.237-238

Peygamberimizin, nikâhın kendi sünneti olduğunu, buna uymayanların kendisinden olmayacağını bildirilmektedir⁵².

İnsanların evlenip aile kurmaları ile ilgili olarak Kuran'ı Kerim'de; Rum suresi yirmi birinci ayette, “kaynaşmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peyda etmesi de O'nun (varlığının) delillerindendir” ve Nur suresi otuz ikinci ayette de “aranızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişli olanları evlendirin...”⁵³ denilmiştir. Bu konuda Hz. Muhammed ise “ey gençler topluluğu! Sizden kimin evlenmeye gücü yetiyorsa, hemen evlensin. Çünkü evlilik, gözü (harama) daha çok kapattırıcı, namusu daha çok koruyucudur...”⁵⁴ buyurmuştur.

Ailenin fonksiyonları da olan cinselliğin belirli değerler içerisinde yaşanması, kadının korunması, aile üyelerinin manevi istek ve ihtiyaçlarının karşılanması, çocukların bakım ve terbiyesinin verilmesi ve Müslüman neslin devamının sağlanması İslam dinine göre ailenin birliği sayesinde. Çocuklara da konumları itibarıyla ayrı bir önem verilmiştir. Ailenin en önemli rolünden biri çocukların eğitimidir. Çünkü din, kültürel ve toplumsal değerler çocuklar sayesinde gelecek kuşaklara aktarılacaktır. İslam'da aile dendiğinde, karı-koca, çocuklar ve anne baba akla gelmektedir. Aile büyükleri aile üyeleriyle bir arada yaşasa da değişen yaşam şartlarıyla beraber kimi zaman ayrı evde de yaşamışlardır. Anne babalar beraberde kalsa ayrıda yaşasalar onlara iyilik yapıp koruyup gözlemek Kuran'da İsra suresinde yer aldığı üzere bir ibadet gibi çok önemlidir⁵⁵.

Evlilikle ilgili olarak da farklı dinden kişilerle olan evliliklere bazı düzenlemeler getirilmiş ve Müslümanlar arası evlilik teşvik edilmiştir. Kur'an da başka dinlerle olan evlilik ile ilgili olarak; bir kadın başka bir dinden olan kişiyle

⁵²a. e, s.239-246

⁵³Türkiye Diyanet Vakfı, **Kur'an'ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, Haz. Hayrettin Kahraman v. d, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları /86-E, 2007, s.353, 405

⁵⁴İmam Müslim, **Sahih-i Müslim Muhtasarı**, Yayın Yönetmeni: Feyzullah Birişik, İstanbul, Polen yayınları, 2008, s.555

⁵⁵ Mustafa Tekin, “**Dinlerin Perspektifinden Aile Kurumu**” a. e., s.239-243

evlenemezken, erkek Tanrıyı tanımak ve ona ortak koşmamak kaydıyla kâfir veya başka dinden bir kadınla evlenebilir. İşlam'da boşanmak hoş karşılanmamakla birlikte yasak edilmiş de değildir. Zina ise, ailenin devamına ve toplum ahlakına tehdit oluşturacağından kesin olarak yasaklanmıştır⁵⁶. Bu yasak, Kur'an'ı Kerim'de "zinaya yaklaşmayın, zira o, bir hayasızlıktır ve çok kötü bir yoldur"⁵⁷ şeklinde insanlara bildirilmiştir.

İşlam dininde aile içinde rollere ve eşler arası ilişkiye de önem verilmektedir. Çünkü toplumun huzuru için eşlerin uyumlu çiftler olması gerekmektedir. Aile içindeki rollerde erkeğe ailenin geçimini ve yöneticiliğini vermesine rağmen İşlam dininde Yahudilik ve Hristiyanlıktan farklı olarak yasak meyveyi yiyen Âdemi, Havva kadar suçlu bulmaktadır. Yine İşlam dini erkeğe, kadına karşı herhangi bir haksızlık yapmamasını, onlara karşı iyi davranış sergilenmesini özenle belirtir. İşlam dini erkeklere çok sayıda eşle evlilik izini verse de bu konuda yine erkeğe eşler arası adil olmak şartı ile sınırlama getirmiştir. Erkeğin eşlerinden birine yapacağı en ufak eşitsizlik günah sayılacağı için İşlam dini aslında tek eşle evliliğı tavsiye etmektedir⁵⁸.

Günümüzde aileyi etkileyen en önemli sorun bireyselleşme ve feminizmdir. Bireyselleşme ile birlikte bireyler geç evlenip geç çocuk sahibi olmakta, boşanmalar ise çok kolay tercih edilir olmaktadır. Kısacası geleneksel öğeler giderek zayıflamaktadır. Boşanmalarda eskisi gibi çoğı kez yakın akrabaların yardımına ihtiyaç duyulmadan mahkemelere başvurulmaktadır. Feminizmin erkeklerin kadınlar üzerinde egemen olduğu söylemi ise dünyada olduğu gibi Müslüman ailelerdeki kadın-erkek ilişkilerini de etkilemektedir⁵⁹.

1.1.5.Aile Hakkında Olumsuz Görüşler ve Faaliyetler

⁵⁶a. e, s. 239-244

⁵⁷ Türkiye Diyanet Vakfı, **Kur'an'ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, İşra suresi 32. Ayet, a. e, s.284

⁵⁸ Mustafa Tekin, "**Dinlerin Perspektifinden Aile Kurumu**", a. e, s. 239-244

⁵⁹a. e, s.245

Yukarıdaki tanımlarda da açıklandığı gibi aile, bir toplumun temelidir. İnsanlar saygı, sevgi ve kardeşlik gibi değerleri ilk olarak ailede öğrenir ve benimserler. Vatan, millet sevgisi gibi milli değerlerin filizlenip kök saldığı; toplumların kültürel kimliğinin nesiller boyu aktarıldığı yer ailedir. Bu nedenle aile, dünyada insanların var olduğu tarihten itibaren bütün toplumlarca benimsenmiş, kesintisiz şekilde yaşatılmış ve yaşatılmaktadır. Durum böyle iken 20. yüzyılda Rusya ve Çin gibi bazı toplumlarda, ailenin toplumdan tümüyle kaldırılmasına dair düşünceler oluşmuş ve bu düşüncelere yönelik bazı çalışmalar yapılmıştır. Buna rağmen aile, bütün toplumlarda olduğu gibi adı geçen toplumlarda da yerini daha da sağlamlaştırarak korumuştur. Aile ile ilgili olumsuz görüşler ve ailenin toplumdan kaldırılmasına dair faaliyetlerin içeriği şöyledir:

1.1.5.1. Ailenin Geleceği ile İlgili Olumsuz Görüşler

Bu konuda üzerinde durulan çeşitli görüşler vardır. Malinowski'den alarak aktaran Sayın, toplumda bir kurum varsa, o kurumun bir görevi vardır. Görevi olmayan bir kurumun toplum içinde bulunması düşünülemez. Bu düşünceye göre bazı sosyologlar ailenin belli görevlerinden dolayı toplum içinde bulunduğunu fakat bir taraftan da görevlerini kaybetmekte olduğunu savunmaktadır. Aile, bir gün tüm görevlerini kaybettiğinde kendisi de ortadan kalkmış olacaktır. Weber'den alarak akt. Sayın, endüstrileşen toplumlarda bürokratik örgütler, ailenin yapmakta olduğu görevleri ondan daha iyi yapar, iddiasında bulunmaktadır. Engels'ten aktaran Sayın, ailenin kalkacağını savunmaktadır. Ona göre; aile, devlet ve özel mülkiyet ile birlikte var olmuştur. Ailenin asıl görevi, özel mülkiyetin nesilden nesle geçmesinin sağlanmasıdır. Özel mülkiyet kaldırılınca ailede ortadan kalkmış olacaktır⁶⁰.

1.1.5.2. Ailenin Toplumdan Kaldırılmasına Dair Çalışmalar

Ailenin toplumdan kaldırılmasına dair iki çalışma, 1917 yılında Rusya ve 1947 yılında da Çin devrimleri sonrasında görülmüştür. İlkel devirlerden beri

⁶⁰Önal Sayın, a. e, s.22-23

varlığını sürdürmüş olan aileye ilk büyük darbe Rus komünist devriminden sonra 1927’de vurulmuştur. Ailenin bütün görevlerini devletin üzerine alabileceği, bunun içinde ailenin tümünden kaldırılması gerektiğine dair düşünceler ileri sürülmüş, hatta bazı kararlar alınmıştır. Rusya’da devrimden sonra ailenin yeni şekli ile ilgili hazırlanan dört madde şöyledir⁶¹: Evlenme ve boşanma kişinin özel hayatını ilgilendiren bir konu olmalıdır. Ailelerin bir arada yaşayabileceği komünler –yurtlar- yapılmalı, buralarda çocuklar çok küçük yaşlarda ailelerinden alınarak bilimsel metotlarla ve gelecekte komünist görüşü gerçekten benimsemiş vatandaşlar olacak şekilde yetiştirilmelidir. Ev işleri topluca yaşanılan yerlerde yapılmalı ve kadınlar ev işleri yerine her alanda erkeklerle bir arada, eşit hak ve şartlar içinde çalışmalıdırlar. İşsizlik, doğum, hastalık gibi durumlarda devlet ailelere yardım etmelidir.

Komün sisteminde herkes komün için ücretsiz çalışır. Burada herkes büyük bir aile gibidir. Taşınır, taşınmaz tüm varlıklar komüne aittir. Çalışanların barınma, yeme, giyim ve diğer ihtiyaçları da komünce karşılanır. Bu sistemde evlilik, boşanma ve çocuk bakımı konularına yeni düzenlemeler getirilmiştir. Kadın ve erkek anlaşır anlaşmaz evliliklerini kayıtlara geçirebilmekte, ayrılmaya karar verdikten sonra da durumu resmi kuruma bildirmeleri yeter sayılmaktadır. Evlilikte olduğu gibi boşanma içinde kolaylıklar getirilmiştir. Birkaç çift bir çatı altında birlikte kalmakta ve bütün bebekler kreşlerde veya anaokullarında büyütülmektedir. Bebekler bu yerlerde altı yaşına kadar büyütülmekte çocuklar ise altı yaşından itibaren yani kreş yaşamından on dört yaşını bitirene kadar özel yurtlarda barındırılmaktadır. Bu sistemde aile, sadece karı-koca arasındaki sevgi bağı anlamına gelmiş olup kendi sosyal görevlerini de komün sistemine devretmiştir⁶².

Çin’de de ailenin toplumdan kaldırılmasına dair benzer komün uygulamaları, 1947 devrimi sonrasında görülmüştür. Devrim sonrası başlatılan çok sert uygulamalarla; ataerkil aile yapısının yıkılması, kadın erkek eşitliği, eşit mal bölüşümü, toplu çalışma ve üretilenden eşit pay alma konularını hayata geçirmeye dair yeni bir düzenleme getirilmiştir. Bu da aileler için, Rusya’daki komün hayatına

⁶¹Rezan Şahinkaya, a. e, s. 44-45

⁶²a. e, s. 45,48,51

benzer bir yaşam biçimidir. Burada da yine; müşterek yatılan koğuşlar, topluca yemek yenen yemekhaneler vardır⁶³.

Engels'in düşünceleri doğrultusunda, Sovyet Rusya ve Çin gibi bazı sosyalist ülkelerde toplumdan ailenin kaldırılmasına dair yapılan uygulamalar doğal olarak başarısızlıkla sonuçlanmıştır⁶⁴. Şahinkaya'ya göre Rusya'daki uygulamalar sonucu bilhassa çocuk suçlarında büyük artışlar olmuş, bu artışların nedeni ise, çocuğun ailesinden uzakta kalmasının veya anne babasının ihmali ve ilgisizliği sonucu ya da kötü aile atmosferinin sebep olduğu görülmüştür. Yine, devrim sonrası kadının da erkekler gibi çalışıp para kazanıyor olması, evlenme ve boşanma işlemlerinde getirilen kolaylıklar, kürtajın serbest bırakılması gibi hususlar nüfus artışını sıfıra yaklaştırmış ve Rus milletinin geleceğini tehlikeye düşürmüştür. Yine çocukların çok küçük yaşta ailelerinden alınıp yurtlarda yetiştirilmesi de doğumu olumsuz şekilde etkilemiştir⁶⁵.

1.1.5.3. Olumsuzlukları Gidermek İçin Alınan Önlemler

Yukarıda açıklanan olumsuzluklara ve liderlerin devrim uygulamalarını devam ettirmelerindeki kararlılıklarına rağmen ana babaların çocuklarına bağılılıkları devam etmiştir. Zaman içinde ve rejim yerleştikçe liderler de ailenin toplumda denge sağladığını fark etmiş ve onu rejimi tehdit edecek bir kurum olarak değil, aileyi rejimi sağlamlaştıracak bir müessese olarak görmeye başlamışlardır. Ayrıca 1956' da aileler ve çocukları arasındaki oluşan problemleri önlemek için, ana babanın çocuklar üzerindeki sorumluluğu arttırılmış, ayrıca komşuların ve komşu çocuklarının bir arada eğlenmelerine imkânlar sağlanmıştır⁶⁶.

Rusya ve Çin'de yürütülen uygulamalar ile aile toplumdan kaldırılamamıştır. Aksine aile daha da önemini artırarak devam ettirmiştir. Yapay önlemlerle ya da dışarıdan müdahale ile aile yapısının değiştirilemeyeceği ve onun

⁶³Önal Sayın, a. e, s.25

⁶⁴a. e, s.23-25

⁶⁵Rezan Şahinkaya a. e, s.55-56

⁶⁶a. e, s.55, 56

yerine başka bir toplumsal birimin geçemeyeceği, aile kurumu içinde mükemmel şekilde yürütülen biyolojik, psikolojik ve çocuk eğitimi işlevlerinin aileden bir başka yere devredilemeyeceği görülmüştür. Genel olarak, dünyada sanayi toplumlarını kendi kültürlerine uygun ‘çekirdek aile kurumları ayakta tutmaktadır’⁶⁷. Toplum hayatından aile kurumunu kaldırmak, toplumu tamamen yıkmak olur. Değil aileyi kaldırmak, onun görevlerine dokunmak bile sakıncalıdır⁶⁸. Aile toplumda bir denge unsuru olup toplumu ayakta tutan en önemli kurumdur.

1.2. TÜRK AİLESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Kökeni M.Ö.3500 yılınadayan Türk ailesinin günümüze kadar ki tarihsel gelişimi, onun bu uzun dönem içinde yaşamış olduğu büyük uygarlık alanlarına göre bölümler halinde incelenecektir.

Dünyada bu derece uzun gelişim süreci, çok az topluma nasip olmuştur. ‘610 yılından’⁶⁹ itibaren Arabistan’da oluşan ve etrafındaki ülkeleri etkisi altına almaya başlayan İslam din ve kültürü, yaklaşık X. yüzyıldan itibaren de özellikle Orta Asya’dan Anadolu’ya kadar uzanan bölgelerdeki Türk varlığını ve bu varlık içinde Türk aile yaşamını en derin şekilde etkileyen bir uygarlık alanı olmuştur. Canatan, Türk ailesinin tarihsel gelişimini; Eski Türklerde aile, İslami dönemde Türk ailesi ve Modern Türkiye’de aile gibi üç ana başlık altında incelemiştir⁷⁰:

1.2.1 Eski Türklerde Aile

Bu dönem, Türk ailesinin tarihsel zaman içinde varlığını sürdürdüğü dönemlerin en uzun bölümü olup, M.Ö. 3500 yılından X. yüzyıla kadar ki zamanı kapsar. Türk ailesinin bu uzun gelişim dönemi de; Hun devletinin kuruluşu olan

⁶⁷ Önal Sayın, a. e, s.25

⁶⁸Rezan Şahinkaya, a. e, 57

⁶⁹Ali Himmet Berki, Osman Kesioğlu, **Hatemü'l-Enbiya: Hz. Muhammed ve Hayatı**, 21. Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2001, s.59

⁷⁰Kadir Canatan, “**Türk Ailesinin Tarihsel Gelişimi**”, **Aile Sosyolojisi**, Kadir Canatan, Ergun Yıldırım, İstanbul, Açılımkitap: 25, 2009, s.119

“M.Ö. 318 tarihinden”⁷¹ önceki dönem ve Hun devletinin kuruluşundan itibaren İslamlaşma olayının hızlandığı X. yüzyıla kadar ki dönem olmak üzere iki kısımda incelenecektir.

1.2.1.1.Hun Devletinin Kuruluşundan Önceki Dönemde Türk Ailesi(ProtoTürkler)

Türlere ait, tarihte ilk yazılı belge, ‘M.Ö. 2700 yılında’⁷² yazılmış olduğu ifade edilen Gılgamış Destanıdır. Mezopotamya da Sümer uygarlık alanında ortaya çıkarılmış olan bu destanın, Proto-Türkler için bir ‘sıfır noktası’ teşkil etmesi düşünülmektedir. Proto-Türkler tabiri, M.Ö.318 tarihinde devlet kurmuş olan Hunlardan önce yaşamış olan Türkler için kullanılmaktadır. Yazılı kayıtlara göre, Kavimler göçü ile Orta Asya’dan dünyanın birçok yöresine dağılan Proto-Türklerin bir kısmı da Sümerlere yakın yerde, Türkiye’nin doğu bölgelerine yerleşmişlerdir. Ayrıca, Sümer dili Türkçe ile akrabadır ve Sümerlerle Türkler arasında yoğun ilişki vardır⁷³.

Kramer’den aktaran Orhan Türkdoğan’a göre: Sümerlerde ailenin duygusal yönü sevgiye dayanmaktadır. Ailede; karı ve kocayı, aile ve çocukları, diğler aile fertlerini birbirine bağlayan unsur sevgidir. Aile, oğlan, kız, sevgili, damat, güvey, evlenme, koca, baba, anne, soy, tören (evlenme töreni) vb. gibi kavramların varlığı ve çokluğu da aile kimliğini ve akraba bağlarının varlığını sembolleştirecek yeterliliktedir. Sümerlerde aile yapısının kuruluşu ve insanın türeyişi ile ilgili hikâye, evrensel dinlerde açıklanan bilgileri hatırlatacak netliktedir. Hatta günümüzde var olan romantik aşka dayalı çekirdek aile yapısı, Sümerlerde de sevgiye dayalı olarak var olmuştur⁷⁴. Ayrıca Proto-Türklerde aile, son derece kutsal sayılmakta ve tek eşli bir evlilik modeline dayanmaktadır⁷⁵.

⁷¹Ziya Gökalp, Türk Medeniyet Tarihi, Ankara, Elips Kitap, 2007, s.162-163

⁷²Milliyet Blog, **Gılgamış Destanı**, 21.03.2007, (Çevirim İçi), <http://blog.milliyet.com.tr/gilgamis-destani/Blog/?BlogNo=31812> , 20.02.2013

⁷³ Orhan Türkdoğan, “**Türk Ailesinin Genel Yapısı**”, a. e, s.29-30

⁷⁴a. e, s.31

⁷⁵a. e, s. 32-33, 38

M.Ö.3500-2700’li yıllara dair Gılgamış destanının ortaya koyduğu aile yapısı ve evlenme biçimi; 19. yüzyılda F. Engels’in ‘ailenin, özel mülkiyetin ve devletin kökeni’ isimli eserinde ileri sürmüş olduğu, aile müessesinin ilkelik günlerindeki sürü hayatından bugüne kadar çok eşli aileden tek eşli aileye doğru gelişme geçirerek gelmiş olduğuna dair tezin, gerçeği yansıtmadığını göstermiştir⁷⁶.

1.2.1.2.Hun Devletinin Kuruluşundan İslamiyet’in Kabulüne KadarkiDönemde Türk Ailesi

Bahaeddin Ögel’den aktaran Orhan Türkdoğan’a göre, Proto-Türkler ile Eski Türkler arasında geçişli bir dönemi temsil eden M.Ö. 318 tarihinde devlet kurmuş olan Hun’lardır. Hun İmparatorluğunun kültür ve medeniyet tarihi de, daha sonraki yüzyıllarda kurulmuş olan Göktürk devleti de bu imparatorluğun devamıdır. Türkler için çok önemli yazılı belge teşkil eden Orhun Yazıtları da bu devrede, 732-735 yıllarında Göktürkler tarafından dikilmiştir. Türk devletlerinden Karahanlılar, 945 yılında İslam dinini seçen ilk Türk devleti olmuştur. Bu bilgilerden yaşamlarına dair bilgileri üzerlerine nakşetmiş oldukları görkemli taş dikitlerle (Orhun Anıtları) taçlandırmış olan Göktürklerin bırakmış oldukları bilgiler ışığında Türk ailesine dair bilgiler; aile yapısı, dini inanış ve çalışma hayatı başlıkları altında aşağıda açıklanacaktır⁷⁷.

Eski Türklerde aile, toplumun çekirdeğini oluşturmakta ve aile ile ilgili olarak Orhun Anıtlarına kazılmış şu ifadeler bulunmaktadır:“Türk budunu (halkı) yok olmasın diye, halk olsun diye, babam İlderis Kağan annem İlbilge Hatun’u göğün tepesinden tutup yukarı kaldırmıştır”. Bu yazıdan; Bilge Kağan’ın, annesinin İl Bilge Hatun ve babasının da İlderis Kağan olduğunu, sonuç olarak da Türklerde ailenin, bazılarının ileri sürdüğü gibi bir evrim ürünü olarak değil, bir erkek ve bir kadının evlenmeleri sonucu ana-baba ve çocuklardan ibaret bir çekirdek aile tipi olarak

⁷⁶a. e, s.39

⁷⁷a. e, s.37

ortaya çıktığını görmüş oluyoruz⁷⁸. Türk ailesi İslamiyet'ten önce beş tipten geçmiştir. Bunlar sırasıyla:

a)Boy:İnsanlar ait oldukları “boy” adını söylemekle kendilerini tanıtmış olurlardı.

b)Sop:Evin reisi erkektir ve reis, karısı ile çocuklarına mutlak şekilde tahakküm ederdi. Çocuklar kendilerini idare edecek yaşa geldiklerinde, babalarının malından hissesine isabet edeni zorla alır ve kendisine ait evi kurarlardı.

c)Soy:Aile ‘soy’ adını alırdı. Soyda, erkek tarafından ve kadın tarafından gelen akrabalar vardır ve bunlar hukukça birbirine eşittir. Soy dışında kalanlar, yabancı sayılırdı.

ç)Pederi aile: Tamamıyla eşitlikçi ve hür bir ailedir. Bu ailede; amca ile dayı, hala ile teyze birbirine eşittirler.

d)İzdivacı aile: Türkler izdivaca ‘evlenmek’ veya ‘ev bark’ sahibi olmak derlerdi. Türklerde iç güveylik olmadığı gibi iç gelinlik de yoktu. Erkek, evlenirken baba ocağından payına düşen hissesini alır, kız da ‘yumuş’ adlı bir çeyiz getirirdi. Gelin ile güvey mallarını birleştirerek müşterek bir ev sahibi olurlardı. Mirasın intikali için, anne veya babanın ölmesi gerekmezdi. Aile mülkü bütün bireylere aittir. Oğul, buluş çağına gelip bir kahramanlık gösterince, cemiyet ona milli bir ad verir ve baba da ona aile malından pay verirdi⁷⁹.

Türklerde aile, son derece kutsaldır ve tek eşli evlilik esasına dayanır. Eşler arasında eşitlik ve saygınlık hâkimdir. Dede-Korkut destanında da birden çok evliliğin olmadığı, her kahramanın bir kadınının olduğu anlatılır. Dirse Han çocukları olmuyor diye karısına darılır, ancak bir başka kadınla evlenmek aklına gelmez. Türklerde baba ailesi vardır, ana ailesi izlerine rastlanmaz. Aile, baba, oğul ve torunlardan oluşurdu. Evlenip giden kızlar ve onların çocukları aileden sayılmazlardı. Türklerde, ailede söz sahibi babadır. Babadan sonra aileyi anne temsil ederdi. Çocukların vasisi anne idi⁸⁰.

⁷⁸a. e, s. 37

⁷⁹Ziya Gökalp, a. e, s.199-210

⁸⁰Orhan Türkdoğan, “**Türk Ailesinin Genel Yapısı**”,a. e, s.34-35, 39-40

Türk kadını her işte kocasının yardımcısıdır. Erkeğin yaptığı bir sanatı kadın da yapabiliirdi. Kadın erkeklerden kaçmaz, toplantılarda onlarla beraber bulunurdu. Aile hukukunda ve devlet hukukunda erkeklerle eşitti⁸¹. Ailede işbölümü ise cinsiyet ve yaş temeline göre yapılır. Oğlu baba, kızı anne yetiştirir. Evlilik, bir aracı kimse yoluyla ve şahitlerin huzurunda yapılır. Baba kızını evlendirirken onun velayet hakkını da vermiş olur. Evlenmelerde kalın veya başlık alınması esastır. Bu durum Türk aile hukukunun da temelidir. Kız, evlenince mirasını çeyiz olarak götürür, baba eviyle bağı kopar ve kocasının ailesinin mensubu olur. Evlilik bağı, ana-baba ile olan bağdan daha kuvvetlidir. Gelin, çocuk doğurduktan sonra statü kazanır ve aileyi temsil eden ikinci kişi olur. Kız veya erkek olarak çocuklar arasında bir ayırım yapılmazdı⁸².

1.2.2 İslami Dönemde Türk Ailesi

Türklerin, İslam kimliği altında Cumhuriyet'e kadar geçen dönemlerini bütün görkemiyle en iyi yansıtan Osmanlılar olmuştur. Osmanlı devleti o dönemde ayrıca, son İslam İmparatorluğu vasfını da taşımaktadır. Osmanlılar bu şekildeki devlet yapısıyla, sadece belli bir coğrafyada yaşayanların değil, dağınık yerleşme biçimi gösterenlerin de kültürel olmasa da dini kimliklerinin korumasını sağlamıştır⁸³. İslami dönemde Türk ailesini, 'İslam dinine geçiş dönemi' ve 'Osmanlılar dönemi' olarak iki alt başlık altında inceleyeceğiz. Bu nedenlerle, 'İslamiyet Dönemi Türk Ailesi' bölümünde, Türk ailesini temsilen, Osmanlı dönemindeki Türk ailesine dair bilgiler anlatılacaktır.

1.2.2.1. İslam Dinine Geçiş Dönemi

Daha önceleri Şamanlık, Kamlık, Manilik, Budistlik gibi din ve düşüncelerin etkisinde kalmış olan Türkler; töre ve hukuk düzenleri ile din ve Tanrı

⁸¹ Ziya Gökalp, a. e, s. 261-262

⁸²Kadir Canatan, "Türk Ailesinin Tarihsel Gelişimi", a. e, s. 124-125

⁸³a. e, s.128-129

anlayışları İslam dinine benziyor olması nedenlerinden dolayı İslamiyet'i kolayca benimsemişler ve göç nedeniyle Orta Asya'dan Anadolu'ya gelirlerken IX. yy.dan itibaren kitleler halinde İslam dinine girmeye başlamışlardır. İslamiyet'in Türk toplum yapısında neden olduğu en önemli değişme onların dini inanışlarında olmuş ve Şamanist geleneklerle örgütlenmiş olan eski geleneksel dinlerinin zihinlerinden sökülüp atılmasını sağlamıştır. Diğer bir önemli husus ise, eski Türklerde görülen evlilik seremonileri, aile yapısıyla alakalı gelenek ve görenekler İslam dini ile uyum sağlamış ve özelliklerini korumuştur. DivanüLugati'tTürk'de 'vilayet bırakılır, töre bırakılmaz' sözü, Türkler için törenin öneminin büyüklüğünü vurgulamaktadır. İslamiyet'e geçiş sürecinde Türklerin inanışları, düşünceleri ve deyimleri özlerini bozmadan İslami düşünce ile kaynaşmaya başlamıştır. Bu dönemde Türk ailesinin tarihi gelişimi konusunda en can alıcı kaynak Dede Korkut'tur. Azeri şairi Nebi Hazri bu hususu şöyle ifade etmiştir: "Dede Korkut, halkın bütün özel sıfatlarını, yiğitliğini, sadakatini ve diyanetini bize bir miras olarak getirmiştir"⁸⁴.

1.2.2.2.Osmanlılar Dönemi

İslamiyet Tarihinde Türk Ailesi'nin bu dönemi; devletin idari yapısı, aile yapısı, evlilik ve boşanma, aile yaşamı ve miras, evlilik dışı ilişkiler ve evliliğin sona erdirilmesi başlıkları altında incelenecektir.

Devletin İdari Yapısı: Osmanlı toplumunun idari yapısı, en üstte saray ve saray erkânının bulunduğu hiyerarşik bir sistemdir. Hiyerarşik sistemin başında yöneten sınıf olarak, Osmanlı saray ailesi ile kamu görevlileri bulunurdu. Osmanlı hanedanı aynı zamanda, devletin yönetimini kuşaktan kuşağa devreden yönetici bir ailedir. Hanedan üyeleri günlük yaşamlarını haremde geçirirler. Harem, padişah ve ailesinin evidir ve bu mekân başkalarına kapalıdır. Osmanlı padişahları çok eşli yaşamışlardır. Kendilerine 'Kadın Efendi' denen bu eşlerin sayıları en çok sekiz olmuştur. İslam'da eş sayısı en çok dördtür. Padişahların bu sınırı aştıkları düşünülürse de, eşlerden dörtten fazlasının cariye olduğu ve cariye ile evliliklerde

⁸⁴Orhan Türkdoğan, "Türk Ailesinin Genel Yapısı", a. e, s.50

sınırın olmadığından İslam'ın koyduğu sınır aşılmamış olmaktadır. Osmanlı padişahları daha çok kendi tebaasından olmayan kadınlarla evliliği tercih etmişlerdir⁸⁵.

Aile Yapısı: Osmanlı toplumunda 18 ve 19. yy.'larda aile yapısı İstanbul'da genellikle çekirdek ailedir. Küçük şehir ve köylerde üç kuşağın bir arada yaşadığı geniş aile, diğer bir ifadeyle sülale ailesi biçimindedir. Bu aile biçiminde bireyler, bir avlu etrafında veya genişçe evde üç kuşak bir arada yaşarlar. Toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan köylülerden başka, şehirlerdeki zanaatçılarda da durum aynıdır. Osmanlı ailesi, günlük yaşam ve üretimde daha çok geniş ailenin yaşam ve üretim kalıplarına uymaya yatkındır. Kırsal alandaki iş bölümü ve ailenin güvenliğinin sağlanması en az üç kuşağın bir arada bulunmasıyla sağlanabilir. Bunun için de birkaç kuşağı bir arada barındıran ve bir avlu etrafında odalar ve küçük binalardan oluşan yapılar oluşturulmuştur. Aile içi eğitim ve çocukların eğitimleri de büyükler tarafından burada verilir. XIX. yüzyılda Osmanlı ailesinde vergi mükellefi genellikle anne-baba ve çocuklardan oluşan çekirdek ailedir ve hane büyüklüğü ortalama beş kişidir. Hane halkı büyüklüğü konusunda şehir ve köy aileleri arasında büyük fark olmaz. İstanbul, İzmir ve Selanik gibi büyük liman şehirlerinde çekirdek aile daha yaygındır⁸⁶.

Osmanlı aile yapısını İslam hukuku ve Türk törelerinin şekillendirdiğini, ailelerin daha çok iki veya üç çocuğa sahip oldukları, Müslümanlarla Rum ve Yahudiler arasında ki ilişkilerin iyi olup, onlarında Türk-İslam kültürünü benimsemiş oldukları anlaşılmaktadır⁸⁷.

Anadolu'da, Mezopotamya'da ve Balkan Slavları arasında da geniş aile, yaygındır. Geniş ailenin bireyleri birlikte bir araya gelerek bir üretim birimi oluştururlar. Geleneksel toplumda aile, etrafındaki akraba ve akranlardan ibaret

⁸⁵ Kadir Canatan, “**Türk Ailesinin Tarihsel Gelişimi**”, s.129- 130

⁸⁶ İlber Ortaylı, **Osmanlı Toplumunda Aile**, 9. Baskı, İstanbul, Gri Yayınları dizisi: 22, Pan Yayıncılık, 2009, s.3-5,139

⁸⁷ Orhan Türkdoğan, **Osmanlı'dan günümüze: Türk Toplum Yapısı**, İstanbul, Çamlıca Yayınları, 2002, s.624

ailelerden bağımsız ve kendi başına değildir. Aile, etrafındaki ailelerle birlikte sosyal bir ağ oluşturur. Bu sosyal ağlar da birleşerek mahalleyi meydana getirirler. Mahalle ise, tüm insanları ve aileleri denetleyen bir birimdir⁸⁸.

Evlilik ve Boşanma: Müslüman bir devlet olan Osmanlılarda bütün işler gibi ailenin kurulmasına ve sonlandırılmasına dair evlenme ve boşanma da, din kurallarına göre olurdu. Din kuralları için birinci kaynak Kur'an'dır. İkinci kaynak ise, İslam âlimlerince güvenilirlikleri onaylanmış Sahih-i Buhari ve Sahih-i Müslim gibi, son peygamber Hz. Muhammed'in söz ve uygulamalarını derleyip günümüze ulaştırmış olan kitaplardır. İslam'da evlenmenin önemi ve gerekliliği "aranızdakibekarları...evlendirin"⁸⁹ mealindeki Kur'an ayeti, "ey gençler topluluğu! Sizden kimin evlenmeye gücü yetiyorsa, hemen evlensin"⁹⁰ ve "çocuk doğuran kadınla evleniniz, çoğalınız; çünkü, kıyamet günü sizinle övüneceğim"⁹¹ şeklindeki İslam peygamberi Hz. Muhammed'in sözleriyle ifade edilmiştir. İslam dini Kur'an'da, "eğer (kendileriyle evlendiğiniz takdirde) yetimlerin haklarına riayet edememekten korkarsanız beğendiğiniz (veya size helal olan) kadınlardan ikişer, üçer, dörder alın"⁹² mealindeki Nisa suresi üçüncü ayetinde, erkeğin çok eşli evliliğini onaylamıştır. Ancak bu durum, Osmanlı toplumunca hoş karşılanmamış, çok az sayıda istisna dışında tercih de edilmemiştir. XIV. yüzyılda Türkiye'ye uğrayan Alman SalomonSchweigge "Türklerde çok karılık yoktur"⁹³ demiştir.

Bu dönemde Türk ailesi ile ilgili önemli kaynak, Kınalızade Ali Çelebi'nin, Osmanlı toplumunun Kanuni zamanına rastlayan yükseliş devrinde yazmış olduğu üç ciltlik Ahlak-ı Alai adlı kitabında şu değerlendirmelerde bulunmaktadır: İnsan, nefsinin günahlardan korumak ve İslam neslini çoğaltmak için evlenmelidir. Mutlu bir aile için; kadın erkeğinden çekinmeli, erkek de karısına iyilik etmeli, onun haklarına

⁸⁸Kadir Canatan, "Türk Ailesinin Tarihsel Gelişimi", a. e, s.135

⁸⁹ Kur'an'ı Kerim ve Açıklamalı Meali, Nur suresi: 32. ayet, a. e, s.353

⁹⁰ Sahih-i Müslim, s.555

⁹¹Orhan Türkdoğan, "Türk Ailesinin Genel Yapısı", a. e, s.51

⁹² Türkiye Diyanet Vakfı, Kur'an'ı Kerim ve Açıklamalı Meali, Nisa suresi:3.ayet, a. e, s.76

⁹³İlber Ortaylı, a. e, s.58-59

saygı göstermeli, karısının üzerine cariye veya başka kadın getirmemeli, karı-koca ve çocuklar arasında saygı-sevgi olmalıdır. Kınalızade'nin aile birimi için hareket noktası Kur'an'dır⁹⁴.

Aile Yaşamı ve Miras:Osmanlı toplumunda İslami değerlerin oluşumu ile ortaya çıkan aile tipinde, Türk ailesi genel hatlarıyla eski özelliklerini korumaktadır. Türklerdeki tek eşli evlilik ve cariye bulundurma bu dönemde de devam etmektedir. İlk eşin üzerine kuma getirme şeklindeki modelde varlığını sürdürmektedir. Kan bağıllığı, Türklerde olduğu gibi Osmanlı döneminde de evliliğe manidir. Kadın, yine eskiden olduğu gibi aktifliğini korumakta, ailenin yönetimden çocukların eğitime kadar, sorumluluğu devam etmektedir. Sonuç olarak, Türk töre ve gelenekleriyle İslami değerlerin birleşmesi sonucu Osmanlı aile dokusu meydana gelmiş ve bu yeni doku içinde İslamiyet öncesi Türk ailesi, kimliğini korumuştur⁹⁵.

Osmanlılarda bir fert doğduğu anda dini bir ortamın içindedir. Ailesinden ve ailesinin içinde bulunduğu toplumdan gelen bilhassa dini telkinlere uymak zorundadır. Bireyin, profan (kutsal alana saygısız davranma) davranışa hakkı yoktur. Aile, ferdin hayatında onunla olan bağlarının hiç gevşemeyeceği bir kurumdur. Bir sorun olduğunda çözen, ihtiyacı olana gerekli desteği veren, bunun içinde, korunmasına ve parçalanmamasına en çok dikkat edilendi aile⁹⁶.

Bu dönemdeki yaşam şeklinde, aile bireyleri ve yakın akrabalar doğumdan ölüme kadar toplumsal ilişkilerin çerçevesini oluştururlar. Birey, ailesi için yaşar ve güvencesi de kan bağı ile bağlı olduğu gruptur. Karı-kocanın kendi çocukları için ayıracakları vakitleri yoktur. Geniş ailenin bireyleri bir üretim birimi oluştururlar. Geniş ailede kadınlar, birlikte çalışır, birlikte yiyecek hazırlar, birlikte gezer ve birlikte eğlenirler. Erkeklerde inşaat, tamirat ve erzak alım işlerinde çalışırlar. Ailede en önemli üye kadındır ve kadının aile ve toplum içindeki konumu, üretime olan katkısına göre değil, çocuklarının sayısı ve yaşlılık durumu ile yükselir. Kırsal

⁹⁴Orhan Türkdoğan, “Türk Ailesinin Genel Yapısı”, a. e, s.51-52

⁹⁵a. e, s.52,59

⁹⁶İlber Ortaylı, a. e, s.7,17

kesimde kadın, erkeğine bağımlıdır ve başlık, kalın gibi ödenen değerler karşılığı aileden aileye nakledilen üretim unsuru konumundadır⁹⁷.

Destanlardan da anladığımız üzere ailede kadın geri plana atılmış değildir. Kadın, aileyi yapan aynı zamanda yıkabilen sosyal ve ekonomik göreve sahiptir. Dirse Han'ın kadına verdiği değeri “beri gel başımın bahtı, evimin tahtı...” sözleriyle de anlamaktayız. Ayrıca kadın serbestçe görüşlerini söyleyip yönlendirici olabilmektedir⁹⁸.

Türklerde kadın, iktisadi hayatta erkeğinin tam bir arkadaşıdır. Evde olduğu gibi pazarda da, dışardaki diğer faaliyetlerde de erkeğinin yanındadır. Osmanlı döneminde kadınların konumuyla ve kadına bakış açısıyla ilgili dikkate değer gözlemler vardır. Bunlardan bir kaçını burada özetlemek, o tarihlerdeki Osmanlı aile hayatını tanıtmada faydalı olacaktır:

İstanbul da 1550-1650 yıllarında görev yapan Avusturya sefaret mensuplarının Osmanlılarda evlilik ile gözlemlerinde; evlenmek isteyen Türk genç, evlenme isteğini yakınlarına danışır. Sonra da arzu ettiği kıza görücü gönderir. Genç, evlenmek istediği kızı hiç görmemiştir. Görücü ile görüşen anne-baba, kızlarının onayının olduğunu öğrenirlerse bu kez erkeğin, kızın pencereden onu görebileceği bir yere gelmesini isterler. Kız ise görünmez. Kızın onayından sonra merasimler yapılır ve erkek, önceden görmemiş olduğu kızla evlenmiş olur. İstanbul'da görevli yabancı bir elçinin karısı olan Lady Montagu ise 1717-1718 yıllarında Osmanlılarda evlilik konusunda “Türklerde şeriat dört kadınla evlenmeye izin veriyor, ama kibar erkekler bu izinden yararlanmıyorlar” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Asya'yı gezmiş olan Grenard ise Müslüman toplumlara dair kadının kapalılığı hususunda Doğu Türkistan Türklerinde yoktur ifadesinde bulunmuştur. Türk kızı evleneceği erkeğini seçmede nispi bir hürriyete sahiptir. 1703-1780 yılları arasında yaşamış olan Erzurumlu İsmail Hakkı ise eşine yazdığı mektupta “ve izzetli, muhabbetli, hakikatli, şefkatli, gayretli, edepli helalim Belkıs Hatun” diyerek eşine olan duygularını ifade

⁹⁷a. e, s.61-63

⁹⁸ Orhan Türkoğlu, **Osmanlı'dan Günümüze Türk Toplum Yapısı**, a. e, s.612

etmiştir. Avusturya sefiri olarak 1944 yılında Türkiye'ye gelen ve on iki yıl görev yapan Ogier K. Ghiselin de Busbecq'in mektuplarında Osmanlı Türklerindeki iffet anlayışı ile ilgili olarak "Türkler'de karılarının iffeti o kadar önemlidir ki hiçbir başka millette ona bu derece önem verildiğini göremezsiniz"⁹⁹.

Evlilik Dışı İlişkiler: Osmanlı toplumunda evlilik dışı ilişkiler, evlilik dışı çocuk doğurmak gibi durumlar tepki ile karşılanmıştır. Zina yapan kadın, İslam hukukuna İbrani hukukundan geçen bir hükümle taşlanırdı, diğer bir ifade ile recm edilirdi¹⁰⁰. Ancak bu konuda İslam dininin getirdiği ve Kur'an'da yazılı "zinaya yaklaşmayın. Zira o, bir hayasızlıktır ve çok kötü bir yoldur"¹⁰¹ mealindeki ayet ile insanlar, sadece zina yapmaktan değil, zina yapmaya yaklaştıran fiillerden de uzak tutulmaktadır. Yine "kadınlarınızdan fuhuş yapanlara karşı aranızdan dört şahit getirin"¹⁰² mealindeki ayet ile bu hükmün uygulanmasını adeta imkânsız kılmakta, olur olmaz şekilde zina iftirasında bulunmaya fırsat vermemektedir.

Evliliğin sona erdirilmesi: Evliliğin sona erdirilmesine dair, Kur'an'da birçok yerde açıklama getirilmiştir. Bunlardan biri "kadınları boşadığınız ve onlarda bekleme müddetlerini bitirdikleri vakit ya onları iyilikle saklayın yahut iyilikle bırakın"¹⁰³ mealindeki ayettir. İslam dininde Talak olarak ifade edilen boşanma konusunda Kur'an'da yine "ey Peygamber! Kadınları boşayacağınız zaman, onların iddetlerini gözeterek boşayın ve iddeti (kocasından boşanan kadının yeni bir evlilik için bekleme süresi¹⁰⁴) de sayın"¹⁰⁵, boşatırken nafaka ödenmesi hususunda da "imkânı geniş olan, nafakayı imkânlarına göre versin; rızkı daralmış bulunan da Allah'ın kendisine verdiği kadarından nafaka ödesin..."¹⁰⁶ şeklinde açıklamalar getirilmiştir.

⁹⁹Orhan Türkdoğan, "Türk Ailesinin Genel Yapısı", a. e, s.54-57

¹⁰⁰İlber Ortaylı, a. e, s.68

¹⁰¹Türkiye Diyanet Vakfı, **Kur'an'ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, İsra suresi 32.ayet. a. e, s.284

¹⁰²a. e, Nisa suresi 15.ayet, s.79

¹⁰³a. e, Bakara suresi, 231. ayet, s.76

¹⁰⁴Diyanet İşleri Başkanlığı, **Dini Kavramlar Sözlüğü**, Haz. Fikret Karaman, v. d, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006, s.293

¹⁰⁵a. e, Talak suresi, 1. ayet, s.557

¹⁰⁶a. e, Talak suresi, 7. ayet, s.558

İslam hukuku her ne kadar erkeğe tek taraflı olarak evliliği sona erdirmeye hakkını veriyorsa da Hz. Muhammed'in "Allah katında en sevilmeyen helal, boşanmadır"¹⁰⁷ ve yine "karısını sırf şehvani arzularından dolayı boşayan kimseye Allah lanet etsin" şeklindeki hitapları her Müslüman erkeğin zihnindedir. Türkdoğan'a göre, İslami Türk ailesi, Eski Türk ailesinden kaynaklanan özelliklerini yeni değerlere göre güçlendirmiş, önceleri töre ve geleneklere göre gerçekleşen evlilik ve boşanmalar bu dönemde yasalarla düzenlenir olmuştur¹⁰⁸.

İslam'a göre Müslüman erkek, mihrini ve nafakasını vermek koşulu ile bir mazeret göstermeksizin, hukuken eşini boşayabilirdi. Ancak çok önemli bir sebep olmadan eşini boşama; yukarıda açıklandığı şekliyle dinde makbul görülmediği gibi, toplumda da hoş karşılanmamış ve bu nedenle de Osmanlı toplumunda boşanma olayı çok az vuku bulmuştur¹⁰⁹.

1.2.3. Modern Türk Ailesi

Tarihsel gelişim süreci içerisinde Türk ailesinin geçirmekte olduğu bu dönem, 29 Ekim 1923 tarihinde başlayıp devam eden "Cumhuriyet" dönemidir. Özellikle 18. y.y.'da, Osmanlı devletinde yüzyıllar boyu geçerliliğini korumuş olan İslam düzeni değişime uğramış, Batı Hukukuna dönüş başlamıştır. Özellikle 1850 den sonra Osmanlı İmparatorluğu hukuk sisteminde, modern döneme uygun bazı düzenlemelerde olmuştur.

Bu dönemin hemen başında, din ve devlet işlerini temsil eden imparatorluk, yöneticisi olduğu topluma ve dolayısıyla da aileye modern tarzda bir yaşam sağlayamamış, Türkiye'de Cumhuriyet idaresinin kurulmasıyla ömrünü tamamlamış olarak tarihteki yerini almıştır.

Cumhuriyet döneminde, 1926 yılında çıkarılan yasalar sonucu bilhassa

¹⁰⁷Türkiye Diyanet Vakfı, **İlmihal II: İslam ve Toplum**, Yayın No: 323, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları/323, 2008, s.225

¹⁰⁸Orhan Türkdoğan, "Türk Ailesinin Genel Yapısı", a. e, s.55-57

¹⁰⁹İlber Ortaylı, a. e, s.74

Türkiye’de aile değişimler geçirmiştir. Bu kanunlarla erkeğin birden çok kadınla evlenmesi yasaklanmış, aile mallarının yönetiminde ve ölümden sonra mal paylaşımında erkek ve kadına eşit haklar tanınmıştır¹¹⁰.

Osmanlı ailesinde kadının, ücretli iş için ev dışına çıktığı görülmezdi. Seçkin sınıf kadını dahi, öğretmenlik görevi hariç çalışmak için ev dışına çıkamazdı. Ama 19.y.y.’ın sonu ve 20.y.y.’ın başında evde başlayan pazar üretimi, devamında fabrika işçiliği, sonra kamu hizmetleri ve sonunda 50 ve 60’lı yıllarda patlayan sınaî gelişmeler Türk kadınlarını hizmet sektörüne ve çalışma hayatına çekmiştir. Türk ailesini Osmanlı zamanındaki aileden ayıran en belirgin özellik, aile bireylerinin ücretli veya sermaye sahibi olarak çalışma hayatına girmiş olmasıdır. Kadınların çalışma hayatına katılması ailede doğum oranlarını düşürerek bireylerin eğitim durumları ve ikincil kurumlarla ilişkilerini etkilemiş ve şekillendirmiştir¹¹¹.

Şeriata dayalı olarak düzenlenmiş olan Osmanlı hukuku, erkeğin çok eşli evliliğine izin veriyordu. Ataerkil yapıya sahip aile, ekonomik ve toplumsal bir birlikti ve erkek bu birliğin tartışmasız reisiydi. Çözüm için, İsviçre medeni yasası Türkiye’ye aktarılıp Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 1926 yılında kabul edilmiştir. Yasa, erkeğin birden çok kadınla evliliğini yasaklamış ve evlilik anlaşmasını güvence altına almıştır. Kadın hakları konusunda daha sonrada yasal düzenlemeler yapılmıştır. 1930 yılında kadına oy kullanma hakkı verilmiştir. 1935 yılında ilk kadın milletvekili meclise girmiştir. Sonuçta kadınlar, eğitimde ve ekonomik etkinliklerdeki haklardan yararlanmada erkeklerle eşit duruma gelmişler ve bugünkü toplumsal yapımızın en önemli bir kurumu olan çağdaş çekirdek aile de toplumda yerini almıştır¹¹².

Türk ailesinin tarihsel gelişim süreci içinde görülen en büyük değişme, geleneksel geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçmiş olmasıdır. Bu geçişte rolü olan en önemli etkenler, bu devreyi modern kılan Cumhuriyet idaresi ve onun

¹¹⁰ Kadir Canatan, “Türk Ailesinin Tarihsel Gelişimi”, a. e, s.140-141

¹¹¹ İlber Ortaylı, a. e, s.140

¹¹² Emre Kongar, **İmparatorluktan Günümüze: Türkiye’nin Toplumsal Yapısı**, İstanbul, Cem Yayınevi, 1976, s.401-402

ürünü olarak çıkarılmış olan kanunlardır. Aile yapısındaki diğer önemli bir değişim ise, bu dönemden önce bireyler arasında görülen hiyerarşik ilişki yerine, bu dönemde eşitlikçi ilişkinin geçmiş olmasıdır. Yine bu dönemde yapılan hukuki düzenlemelerle ailede, aile reisliği kaldırılarak erkeğin ailedeki hâkimiyetine son verilmiş ve ailede karı-kocanın birlikte yönetimi tesis edilmiştir¹¹³.

1.2.3.1. Türk Ailesindeki Değişim

Modernleşme bir değişim sürecidir ve aile bundan etkilenmekte, yapısı ve işlevleri değişmektedir. Geleneksel aile anlayışı yerine yeni anlayışlar gelmekte ve neticede geleneksel aileden daha küçük yapıda, kararların aile bireylerince birlikte verildiği modern çekirdek aile ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde birbirini izleyen sanayileşme, kentleşme, tarımda mekanizasyon, eğitim imkânlarının artması ve yaygınlaşması, iç ve dış göçler, ulaşım imkânlarının artması geleneksel geniş aile yapısının çekirdek aile yapısına dönüşümünde etkili olmuştur. Bu faktörler ayrıca ailenin kuruluşunda evlenme yaşı, eş seçimi, başlık, nikâh ve çok evlilik gibi konularda da değişimlere neden olmuştur. Ayrıca, çekirdek ailede bugün büyük baba, büyük anne ve diğer yakınlar yoktur. Sadece anne-baba ve evli olmayan çocuklar vardır. Yine bu dönemde, aile ile işyeri arasındaki mesafenin açılmış olması, üretici durumundaki ailenin tüketici durumuna geçmiş olması sonucu olarak, ailenin sosyo-ekonomik yapısı da değişmiştir. Yapısal değişimler sonucunda kültürel değişimler oluşmuştur. Ancak bazı gelenek ve alışkanlıklar örneğin ‘kalın’ ve ‘başlık’ gibi gelenekler değişimlere direnmiş ve günümüze kadar varlıklarını korumuşlardır. Toplumsal değişim kendini bugün, en çok ailenin yapısal biçiminde göstermektedir. 1972 yılında ülkemizde aile yapıları olarak; çekirdek aile %60, ataerkil geniş aile %19 iken 2006 da çekirdek aile %80,7 ve ataerkil geniş aile %13 olmuştur. Demek ki, bu dönemde ataerkil geniş aile sayısı hızla azalırken, modern çekirdek aile sayısı daha hızlı yükselmiştir¹¹⁴.

¹¹³ Kadir Canatan , “Türk Ailesinin Tarihsel Gelişimi”, a. e, s. 145

¹¹⁴ a. e, s.140-146

Toplumsal değişme sonucu, geniş aileler azalırken, erkeğin aile üzerindeki mutlak otoritesi sarsılmış, toprağından ve yaşadığı çevresinden kopamayan yaşlı bireylerin göç etmeyerek köylerinde kalmaları sonucu akrabalık bağları kopmuş, akraba evlilikleri azalmış, aile içinde eşitlik artmış ve çocuklar daha bağımsız olmuşlardır¹¹⁵.

Osmanlı toplumundan gelen ataerkil geniş aile, Atatürk devrimlerinin değiştirmeyi amaçladığı kurumlardan biridir. Atatürk, “daha endişesiz ve korkusuzca, daha dürüst olarak yürüteceğimiz yol vardır. Büyük Türk kadınına çalışmamızda ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına ilmi, ahlaki, sosyal, ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapmak yoludur”¹¹⁶ diyerekbu yapıyı değiştirmedeki amacının Türk kadınına özgürlüğe kavuşturmak olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca bilinir ki kadın; insan topluluğunun esası, genel ahlakın temel direği, kutsal bağıın düğümü, insanlığın bir bahçesidir. İnsan topluluğunun ahlakını, davranışlarını ve hareketlerini yumuşatarak, insanları dostluğa ve yumuşak huyluluğa yönelten kadınlardır. Bir millet, kadınları eğitmedikçe ilerleyemez ve kadınların güzel ahlakına dikkat etmedikçe, milletleri harabeden sefahat ve kötü ahlaktan kurtulamayıp, beka bulamaz¹¹⁷.

Türk ailesi, Lale devri ve Tanzimat’la gelişen batılılaşma değer ve ilkelerini Cumhuriyet dönemiyle daha da güçlendirmiş, günümüze kadar devam eden aile yapısı içinde bir tarafta Batılılaşmış aile modeli, diğer tarafta İslami kural ve geleneklerin oluşturduğu değerlere bağlı aile sistemi ile Türk toplum yapısında ikili bir görüntü ortaya koymuştur¹¹⁸.

1.2.3.2.Türk Ailesinde ki Değişimin Nedenleri

¹¹⁵Emine Gönen, Şengül Hablemitoğlu, a. e, s.3

¹¹⁶ Emre Kongar, **İmparatorluktan Günümüze: Türkiye’nin Toplumsal Yapısı**, a. e, s.401

¹¹⁷Şemsettin Sami, **Kadınlar**, Haz.: İsmail Doğan, Ankara, Gündoğan Yayınları: 96.117, 1996, s.13,87

¹¹⁸Orhan Türkdoğan, “**Türk Ailesinin Genel Yapısı**”, a. e, s.66

Türkiye’de aile değişmekte olan toplumsal kurumların en güzel örneklerinden birisidir. Bu değişimine etki eden nedenlerine gelince; ilk olarak aile, yasal ve toplumsal devrimlerden etkilenmiştir. İkinci olarak, ailenin yapısı işlevlerinden daha hızlı değişmektedir. En ileri seviyede sanayileşmiş bölgelerde bile, çağdaş çekirdek aile, geleneksel geniş ailenin işlevlerinden bir kısmını muhafaza etmektedir. Örneğin, babanın egemenliği, ailenin diğer üyelerinin özgürlüklerini kısıtlamakta ve aileyi denetim altında tutmaktadır. Üçüncü olarak, Türkiye’de toplumun değişim süreci, geleneksel ve çekirdek aile yapılarında görülmedik, özel bir aile yapısı oluşturmuştur. Örneğin bazı ailelerde; ana-baba, küçük çocuklar ve annenin anne-babasından biri, ya da ikisinin bulunduğu bir yapı oluşmaktadır. Bu aile tipi, çağdaş çekirdek aile değildir. Bu, hem kadının anne-babasının toplumsal güvenliğini sağlayan, hem de ev işlerinde kadına destek olan yeni bir aile yapısıdır¹¹⁹.

Türkiye’de aile, hızla değişmekte olan topluma, bireyin kendisini uydurmasına yardımcı olan bir kurumdur. Çocuk bakım evleri ve örgütlü toplumsal etkinlikler gibi hizmetlerin olmadığı toplumlarda aile bireye destek ve güvenlik sağlar. Aile büyüklüğü, modernleşme eğiliminin bir sonucudur. Gerek çocuk sayısı ve gerekse akrabalarla birlikte yaşama, çağdaş yaşamla ilgili olarak sanayileşmenin biçimlendirdiği değerler ve davranışlardır¹²⁰.

Türkiye’de aile yapısı hakkında muhtelif çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri 1968 yılında ülke çapında yapılan ‘Türkiye’de Aile Yapısı¹²¹, araştırmasıdır. Bu araştırmayla Türkiye’de aile yapısı çeşitleri, bölgelerimize göre dağılım oranları, arazi mülkiyeti ile aile yapısı arasındaki ilişkiler incelenmiş, bunlara dair detay bilgiler elde edilmiştir.

¹¹⁹ a. e s.404, 414-416

¹²⁰ Emre Kongar, **İmparatorluktan Günümüze: Türkiye’nin Toplumsal Yapısı**, a. e, s.415-416

¹²¹ Serim Timur, a. e, s.27

Bu araştırmayla Türkiye’de çekirdek aile, ataerkil geniş aile, geçici geniş aile, parçalanmış ve eksik aile olmak üzere dört temel aile biçiminin olduğu görülmüştür. Ailelerin; %60’ı çekirdek aile, %19’u ataerkil geniş aile, %13’ü geçici geniş aile ve %8’i parçalanmış ve eksik ailedir¹²².

Ankara, İstanbul ve Ankara gibi üç büyük kentten diğer kentlere, kasaba ve köylere doğru gidildikçe çekirdek aile oranlarının düştüğü, ataerkil geniş aile oranlarının ise arttığı görülmüştür. Yine bu araştırma ile Türkiye’de, geniş ailenin temel dayanağının mülkiyet ve özellikle toprak mülkiyeti olduğu ve mülkiyetin önemini kaybetmesiyle ailenin de çözülüp çekirdek aileye dönüştüğüdür. Ayrıca, bu çalışma, ataerkil geniş aile ve çekirdek aile gibi farklı aile tiplerini yaratan ve sürdüren nedenin, özellikle mülkiyet ilişkileri ve aile içi mesleki bağlar olduğunu göstermiştir. Bağımsız çekirdek aileye geçişte temel neden, evli oğlun aile mülkünden bağımsız, ücretli iş bulmasıdır¹²³.

Diğer bir aile yapısı araştırması 1987 yılında, yine ülke çapında yapılmış Türk Aile Yapısı Araştırmasıdır. Türkiye’de ilk defa toplumun genelini kapsayacak derecede geniş kapsamlı olarak hazırlanan bu araştırmada 18.210 hanede anket uygulanmıştır. Araştırmayla Türkiye’de aileye dair hane halkı büyüklüğü, evlilik, ailede rol ve statü dağılımı, çocuğa ve yaşlılara bakış ve nihayet ailede karar alma konularında bilgiler elde edilmiştir¹²⁴.

Toplum ile birey arasındaki bağı sağlamayı üstlenmiş olan aileye, sosyal, ekonomik ve psikolojik pek çok fonksiyon yüklenmiştir. Bu derece çok fonksiyonu olması nedeniyle de toplumların tarihlerinde, hukuk sistemlerinde ve dinlerde aileye daima çok önemli yer verilmiştir¹²⁵.

1.2.3.3. Türk Ailesinde Evlilikler

¹²²a. e, s.27, 30

¹²³a. e, s.116-118

¹²⁴ D.P.T. Müdürlüğü Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü, **Türk Aile Yapısı Araştırması**, Haz: Beşir Atalay, v. d, Yayın No: DPT:2313, Ankara, 1992, s.1

¹²⁵a. e. s.1-3

Evlilik yaşı Türkiye’de giderek artmıştır. Eğitim, ekonomik koşullar ve işsizlik bu artış üzerinde etkili olmuştur. Çok kadınla evlilik medeni kanunla yasaklanmış olmasına karşılık, bu tip evliliklere köy ve kasabalarda çok azda olsa rastlanmaktadır. 2009 yılında yapılan evliliklerde, kadınların evliliklerinin %36,2’si görücü usulü ve aile kararıyla, erkeklerin evliliklerinin %35,2 si bireyin kendi seçimi ve ailesinin onayıyla gerçekleşmiştir. Bütün evliliklerin %67 sinde ise ailenin etkili olduğu görülmüştür. 1970 ve 2009 yılları arasında Türkiye’de evlilik oranları konusunda ciddi değişiklikler olmuştur. Yetmişli yılların başındabu oranlar: %67 akraba evliliği, %15 dini nikah, %35 resmi nikah ve %49 hem resmi ve hem de dini nikah iken 2009’da; akraba evliliği %21, dini nikah %3,7, resmi nikah %9,7 ve hem dini ve hem resmi nikah %86 olmuştur¹²⁶.

Görüldüğü gibi Türkiye’de evliliklerde, yaklaşık kırk yıllık bir zaman içinde sadece dini ve resmi nikâh kıydıranların oranı azalırken, her iki nikâhı birlikte kıydıranların oranı artmaktadır. Bu durum, Türk ailesinde medeni hukukun öneminin kavrandığını ve bunun yanında dine bağlılığında devam etmekte olduğunu göstermektedir.

16. yüzyıldan beri ülkemizde kız çocuk evlendirilirken babaya ödenen başlık, kalın gibi paralar ve beşik kертmesi gibi uygulamalar Medeni Kanuna ve toplumsal gelişmeye rağmen bugün de devam etmektedir. Yasal bir yanı olmayan bu gelenek ve uygulamaların toplum yapısında oluşan değişimler yani şehirleşme ile kaybolmaya başladığını görmekteyiz¹²⁷.

Yasak ilişki ise evlilik dışı ilişki demektir. Köylerimizde bu tarz ilişkilere asla müsaade edilmez ve bu tarz ilişkiye bulaşanlara toplumda hiçbir şekilde müsamaha gösterilmez. Bunun nedeni dinidir. İslam dini bu tür ilişkileri yasaklar ve günah sayar. Toplumsal denetim de bu konuda oldukça güçlüdür. Ancak dini nikâhla

¹²⁶Kadir Canatan, “Türk Ailesinin Tarihsel Gelişimi”, a. e, s.143-144

¹²⁷İlber Ortaylı, a. e, s.138

evlilikler azda olsa toplumumuzda vardır ve bu tarz evlilikler yasaya göre meşru değildir, fakat köylülerce meşru sayılır¹²⁸.

Üçüncü kuşağın eğitimi ve bakımı için gerekli kurumların henüz oluşmamış olması toplumumuzda önemli sorunlar oluşturmaktadır. Ailede iş bölümü ile halledilebilecek meseleler çekirdek ailede büyüyüp, huzursuzluk ve başarısızlığa neden olmaktadır. 1990 tespitlerine göre her yılda yapılan 220.000 evliliğin, 10.000'i boşanma ile sonuçlanıyor ve boşanmalar %85 geçimsizlikten ileri gelmektedir. Yine de her şeye rağmen Türkiye toplumu, geçirdiği bunca sarsıcı değişmelere rağmen dünyada aile birliğini koruyabilen ülkelerin başında gelmektedir¹²⁹.

¹²⁸ Mahmut Tezcan, **Türk Ailesi Antropolojisi**, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2000, s.104

¹²⁹ İlber Ortaylı, a. e, s.134

2.BÖLÜM

DEĞER KAVRAMI VE TÜRK AİLE DEĞERLERİ

Gerek değer kavramı ve gerekse de Türk aile değerleri geniş kapsamlı konulardır. Değer kavramı başlığı altında; değer tanımı, değerler nelerdir, değerlerin sınıflandırılması, değerlerin işlevleri, değerler ve erdemler, değer ve bilgi, felsefe tarihinde değerler sorunu tartışmaları yeralacaktır.

2.1. DEĞER KAVRAMI

Değerler, uzun yıllardan beri sosyoloji, antropoloji ve psikolojinin olduğu gibi felsefenin de çalışma konusu olmuştur. Felsefenin ana konularından birisi olan değer konusunda ise değişik anlayışların olduğunu görmekteyiz. Nietzsche “değerler yaratan, değerler koyan insan” ifadesini kullanarak değerlerin insanın eseri olduğundan bahsetmiştir. 20. yüzyıl Alman filozofu N. Hartman ise, değerlerin kendiliğinden var olduğu, insanın da var olan bu değerleri keşfetmiş olduğu görüşündedir. Platon’da değerlerin var olduklarını kabul eder ve insan bu değerleri zamanla bulgular, der¹.

Aristoteles, Aquino’lu Thomas ve Descartes içsel değer varlığını dile getirirken kutsal öğretileri esas alırlar; onlara göre tepede bilinçli varlıkların gözetleyicisi olan tanrı ve altta canlı ve cansız varlıklar yer almıştır. Bu sistemde; alt seviyede olanlar, üst seviyedekiler tarafından kullanılırlar diye yaratılmışlardır. İnsanlar ve hayvanlar için kaynak teşkil eden bitkilerin durumu, onların doğalarında yer almaktadır. Benzer şekilde, hayvansal yaşamın araçsal olarak varlığı da insana bağlıdır. Bu sahne, az yetkin olanın, daha yetkin olan tarafından kullanılması içindir. Aristoteles ve Aquino’lu Thomas akla uygunluğu, Descartes ise bilinçliliği içsel iyi özellik olarak görürler. Bu anlayış bugünde devam etmektedir. Aklını kullananlar, sadece bilinçli olanlardan; sadece bilinçli olanlarda bu özelliklerden yoksun olanlardan daha değerli görülürler. Bu durum insanları doğal piramidin zirvesine

¹ Bedia Akarsu, “Değişen Dünyada Bilim ve Değerler”, **Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri**, Editör: Şahabettin Yalçın, Ankara, Vadi Yayınları:177, 2002, s.21

yerleştirir. Bu piramidin tabanında toprak ve kayalar, ortasında ise diğer canlılar yer alır. Doğada değerli olan neler varsa, hiçbiri kendi içlerinde bir değere sahip değildirler ve değerden yoksundurlar. Onları değersiz kılan, ya da onlara değer yükleyerek değerli hale getiren insanlardır. Herhangi bir şeye değer yüklemek ise onu arzulamak, istemek ve ilgi nesnesi yapmaktır. Hoşlanmak, zevk duymak ve haz duymak arzuyu heyecanlandırır. Haz, ayrıca öznenin de ‘arzulanabilir’ olarak tanıdığı bir duygudur. Bir şeyi ‘iyi’ ya da ‘kötü’, ‘doğru’ ya da ‘yanlış’ kılan onun arzu edilme durumudur. Ayrıca, herhangi bir şeyi iyi olduğu için arzulayamayız, arzu ettiğimiz için onu ‘iyi’ olarak nitelendiririz².

Platon’un varlık basamağının en üstünde yer alan ‘iyi’ ideası; iyinin, güzelin ve hem de hakikatin kendisidir. Aşağıya inildikçe bunlardan yani iyiden, güzelden ve hakikatten uzaklaşmış olunur. Kötülük ise kendi başına bir değer değildir; iyiden, güzelden ve hakikatten uzaklaşmanın ürünüdür³.

Doğa ve kültür varlığı olan insan, aynı zamanda değerleri de yaratan bir varlıktır. Estetik, etik, bilimsel ve teknik değerler, en son olarak da ekonomik bir değer olan para insanın eseridir. Dünyada bir nevi sömürgeciliği getiren küreselleşmenin temelini oluşturan değerler ekonomik değerlerdir. Kültürel evrimi gerçekleştirecek ve bu vesile ile insanı insan yapabilecek esas değerler bilimsel değerlerle birlikte güzelin algılanıp kişi tarafından yaşanması demek olan estetik ve insanın toplum düzenine geçmesiyle birlikte ortaya çıkan etik değerlerdir⁴.

2.1.1. Değerin Tanımı

‘Değer’ (kıymet) üzerine felsefe tarihinde çok sayıda tarifler yapılmıştır. Yapılan tarif sayısındaki çokluk, değer için günümüze kadar tek bir tarifi yapımını imkânsız kılmıştır. Tanımlardan biri değeri, “bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaksal

² Sabri Büyükdüvenci, “Değer’in Değer’i Üzerine”, **Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri**, a. e, s.252

³ Ali Osman Gündoğan, “Ahlaki Hayatımızın Kaynağında Toplumculuk-Bireycilik Tartışması”, **Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri**, a. e, s.255

⁴ Bedia Akarsu, a. e, s. 22

ya da güzellik yönünden tařıdđđı düşünülen yüksek ya da yararlı niteliđđi”⁵ olarak ifade ederken, diğer bir tanım da değer “bir şeyin değer o şeyin bir çeşit  zelliđđi, onun aynı türden şeyler arasındaki yeri”⁶ diye tanımlamaktadır. Aynı zamanda değer; “bir nesneyle, ona ilgi duyan bir özne arasındaki ilişkidir”⁷. Değer, “eylemleri ahlaki açıdan sınıflandıran, onları ve bütün bir hayatı anlamlı hale getiren değerler sistemi”⁸ olarak da tanımlanabilir. Yine başka bir tanım da değer “nesne, olgu ve olayların kendilerinde bulunmayan, fakat insan tarafından bunlara bireysel ve öznel olarak atfedilen, yükletilen nitelik”⁹ diye ifade edilmektedir.

Bir kitabın, bir konuşmanın veya herhangi bir şeyin değer de aynı türden diğer şeyler arasındaki yeridir. Bunun gibi bir kişiyi o kişi yapan da, onun diğer kişilerden ayrılmasını sağlayan; tařıdđđı olanaklar, özel yaşantıları ve özel yaşamında ger ekleştirdikleridir.  zet olarak değer; o kişinin; sevilen, saygı duyulan, dürüst bir kişi olması gibi ya da bu sayılanların tersi özellikleri taşıyan bir kişi olduğunu ifade eder. Yine hediye olarak verilen bir kitap, onu alan için çok kıymetli olabilir ancak aynı kitap bir başkası için hiçte önemli olmayabilir, çünkü o kitabın gerek hediye olarak alan için ve gerekse herhangi bir kişi için olan değerleri görelili değerlerdir, o kitabın gerçek değerleri değildir. Zira bir şeyin kendi değer kişilere göre farklılık g stermez¹⁰.

Değerler bizim yaşamımızı etkileyen şeylerdir. Onlar hakkında bilgi ortaya koymak kolay değildir. Buradaki güçlük, konunun hem ontolojinin-varlık bilimi- hem de epistemolojinin-bilgi kuramı- kapsamı içinde olmasıdır. Güçlük ontolojiktir, “  nk  var olma yalnızca deneysel var olmaya ya da duyulur görülür olmaya indirgendiği için değerler ya var olan şeyler diye görülmezler ya da yalnızca kavramsal varlıklar yani yalnız dilde var olan şeyler olarak g r l rl r”. Yaşamın gerçekleri arasında olduklarını ister fark edelim, ister fark etmeyelim değerler

⁵ Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, a. e.

⁶ Harun Tepe, “Değerler ve Değer Bilgisi”, **Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri**, a. e., s.346

⁷ Sabri Büyükdüvenci, a. e., s. 252

⁸ Ali Osman Gündoğan, a. e., s.257

⁹ Doğan  zlem, “Değerler Sorununda Nesnelcilik/ Mutlak lık ve  znelcilik/Rölativizm”, **Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri**, a. e., s.283

¹⁰ Harun Tepe, a. e., s.346-347

eylemlerimizin belirleyicileridir. Güçlük aynı zamanda epistemolojiktir, çünkü değerlerle ilgili bilgilerden bahsedilirken, o bilgilerin ya olanaksız olduklarından ya da görelî olduklarından bahsedilir¹¹.

Büyükdöüvenci ise herhangi bir şeyin değerini, araçsal değer ve içsel değer diye iki ayrı şekilde değerlendirmektedir. Bir şey, bir amaca araç olduğunda onun bu değeri ‘araçsaldır’. Para, buna örnek olarak verilebilir. Çünkü paranın bugün alışveriş için iyi olan araçsal değeri, ticarete para kullanımının kaldırılması durumunda sıfıra düşecektir. Bir şeyin ‘içsel’ değeri ise, o şeyin bir başka amaca araç olmadan veya amacı kendinde olan değerdir. Bir şeydeki içsel değer yerini bir başkası dolduramadığı gibi, o şeydeki içsel değer bir başka şeydeki içsel değerle yer de değiştiremez. Güzellik ve estetik hoşlanma içsel değer için örneklerdir. Ayrıca, bir şeyin içsel değerinin olması, onun aynı zamanda araçsal değer taşımasına mani değildir. Örnek olarak; içsel değeri ‘sertlik’ olan masanın bu özelliği, masanın üzerinde yazı yazılmasına araç olmasına mani değildir¹².

Bir toplumun veya ülkenin değerleri dendiğinde, genellikle anlaşılan şey o toplum ya da ülkede iyi ya da kötü sayılan şeyleri akla gelir ve bunların da o toplumun veya ülkenin değerleri oldukları düşünölür. Örneğin Türk toplumunun ulusal değerlerine bakıldığında, Türk toplumunda neyin iyi veya neyin kötü olduğuna dair genel yargıların oluşmuş olduğu görülür. Bunlar toplumu oluşturan bireylerin yapmaları ve sakınmaları gereken şeyler olup ve değerlendirmeye ya da davranışa ilişkin normlardır. Bireylerin yaptıkları eylemlerin ya da değerlendirmelerin iyi olması bu normlara uygun olduğunu, kötü olması ise bu normlara uygun olmadığını belirtir. Çağdan çağa, toplumdan topluma değişiklik gösteren ve örnek olarak verdiğimiz yapılması gerekenin iyi, yapılmaması gerekenin “kötü” olarak dile getiren değer yargıları, değerlerden farklıdır. ‘İyi’ birçok filozof tarafından bir değer, hatta baş değer olarak gösterilmiş ancak iyinin ne olduğuna dair bir bilgi ortaya konamamıştır. İyinin ne olduğuna dair en iyi cevabı, onu ahlak yasasına bağlayan Kant vermiştir. Kant’a göre neyin iyi neyin kötü olduğunu bilmek için ahlak yasasını

¹¹a. e, s.349-351

¹²Sabri Büyükdöüvenci, a. e, s.251

bilmek gerekir. ‘İyi’ demek ahlak yasasının buyurduğunu istemektir. Onun için iyi, değerli olmaktır. Anlatılanlardan anlaşılan “değerlerin olgular olmadığı yani dilin ötesinde var olan şeyler olmadığıdır. Böyle bir varsayıma göre yalnız değerler değil, düşünceler, ideler, kavramlar, bununla birlikte matematiksel nesnelerde metafizik konusu olurlar”. Fiziksel olmayan şey metafiziktir. Eğer fiziksel evrende “bir taşın, bir kitabın, bir kişi ve bir bitkinin var olduğu gibi, bir yerlerde duran ve karşımıza çıkan bir dürüstlük, sevgi gibi değerler” göremiyorsak, değerlerin yeri metafiziğin alanıdır. Ruhtan ve dinsel varlıklardan bahsetmekle, erdemden bahsetmek arasında bir fark yoktur. Fiziksel evrende olmamak; var olmamakla ya da fiziksel âlem dışında olmak aynı şeydir”¹³.

Kant, ‘iyi nedir?’ sorusuna cevap aramak yerine iyinin kendisine neyi anlattığından hareketle ‘iyi’ dendeğerli olmayı anlayan Kant; kendi eylemlerini değerlendirmede kişiye çok önemli bir ölçü verir. Kant’ın verdiği ölçüye göre ‘iyi’, insan olmanın değerini korumayı istemektir¹⁴.

2.1.2. Değerler Nelerdir?

Nelerin değer olduğuna dair bir sıralama yaparken karşımıza geniş bir çeşit çıkmaktadır; sevgi, saygı, dürüstlük ve güvenilirlik değer olarak kabul edildiği gibi bilim, sanat, felsefe, eşitlik, özgürlük, barış ve dayanışmaya da değer denilmektedir. Her hangi bir şekilde kendisine ilişkin pozitif bir değer yargısı bulunan yani “iyi olduğu düşünülen her şey değer kapsamına girmektedir”¹⁵.

İnsanlık içinde en büyük değerler ‘bilgi’, ‘işbirliği’ ve ‘özgürlük’ tür. Özgür ve bilgili olan insanlar ancak, toplumsal düzenin verimliliği için düzenli bir işbirliği yaparak çalışırlar. Verimli bir iş birliği için, vazgeçilmez ve temel koşullardan biri de, aynı zamanda özgürlüğün de zorunlu koşulu olan ‘eşitlik’ tir. Başta gelen değerlerden biri olan ‘bilgi veya bilim’ insanın kendisini tanımasını sağlamakla

¹³ Harun Tepe, a. e, s.347-351

¹⁴Ioanna Kuçuradi, **İnsan ve Değerleri: Değer Problemi**, Türkiye Felsefe Kurumu Türk Felsefesi Dizisi:6, Ankara, Üçüncü Baskı, Meteksan Anonim şirketi, 2003, s.94

¹⁵ Harun Tepe, a. e., s.349

kendisinin ve başkalarının gerçek değerler olup olmadıklarının bilinmesinde çok büyük payı vardır. Ayrıca bilim, bizi içgüdülerimizin esiri olmaktan kurtarmış ve dünyayı kendi isteklerimize göre değiştirme gücünü bize vermiştir. Bu nedenlerle bilim, değerlerin en önemlisi olarak ilk sıraya konulabilir. Yukarıda sayılan temel değerlerden sevgi, onur, doğruluk, yüreklilik gibi değerler üretilebilir ve estetik değerler dışındaki değerler sağlam temeller üzerine oturtulabilir¹⁶.

2.1.3. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler konusunda şimdiye kadar birçok sınıflandırma yapılmıştır. Bu sınıflamalardan en çok kabul edilenlerden birini Rokeach, diğerini ise ShalomSchwartz yapmıştır.

Rokeach (1973), değerleri iki grupta toplayarak yaşamın temel amaçlarını gösteren değerleri amaç değerler, bu amaçlara ulaşmak için kullanılacak davranışları ise araç değerler olarak tanımlamıştır. Rokeach'un yaptığı bu sınıflandırmada her iki değer grubunda da on sekizer değer bulunmaktadır¹⁷:

a)Amaç Değerler:

Arzu edilen nihai değerleri içerir; başarılı olma, özgürlük, eşitlik, aile güvenliği, barış içinde bir dünya, bilgelik, ahiret selameti, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecanlı bir yaşam, iç huzuru, kendine saygı, mutluluk, gerçek dostluk, rahat bir yaşam, toplumsal onay, ulusal güvenlik, zevk.

b)Araç Değerler:

Temel değerlere ulaşmak için kullanılacak davranış tarzlarını ifade eder; cesaretli, sorumluluk sahibi, bağımsız, bağışlayıcı, dürüst, entelektüel, neşeli, geniş görüşlü, hırslı, boyun eğen, kendini kontrol eden, kibar/ince, mantıklı, sevecen, temiz(düzenli), yardımsever, hayal gücü geniş.

¹⁶Vehbi Hacıkadiroğlu, “Değerlerin Temellendirilmesi”, **Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri, a. e, s.37-43**

¹⁷Özlem D. Gümüş, “**Kültür, değerler, kişilik ve siyasal ideoloji arasındaki ilişkiler: Kültürlerarası bir karşılaştırma(Türkiye-ABD)**” Doktora Tezi, Ankara üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (sosyal psikoloji) Anabilim Dalı, 2009, s,14

Schwartz ise Rokeach'ın değer sınıflaması üzerinde çalışarak değerleri on temel değer tipi olarak gruplandırmıştır. Değerleri; güç, başarı, hazcılık, uyarılım, özyönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik olarak aşağıdaki gibi on farklı grupta incelemiştir¹⁸:

a)Güç (power) :

Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü; sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek.

b)Başarı (achievement):

Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi; başarılı olmak, yetkin (muktedir) olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak.

c)Hazcılık (hedonism):

Bireysel zevke ve hazza yönelim; zevk, hayattan tat almak.

ç)Uyarılım (stimulation):

Heyecan ve yenilik arayışı; cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.

d)Özyönelim(self-direction):

Düşünce ve eylemde bağımsızlık; yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, (kendine saygısı olmak).

e)Evrenselcilik (universalism):

Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek; açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyaya barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma, iç uyum.

f)İyilikseverlik (benevolence):

Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme; yardım sever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak (gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat).

g)Geleneksellik (tradition):

¹⁸ Oktay Akbaş, “Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, 2004, s.59

Kültür ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık; alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat (dünyevi işlerden el ayak çekmek), mahremiyet.

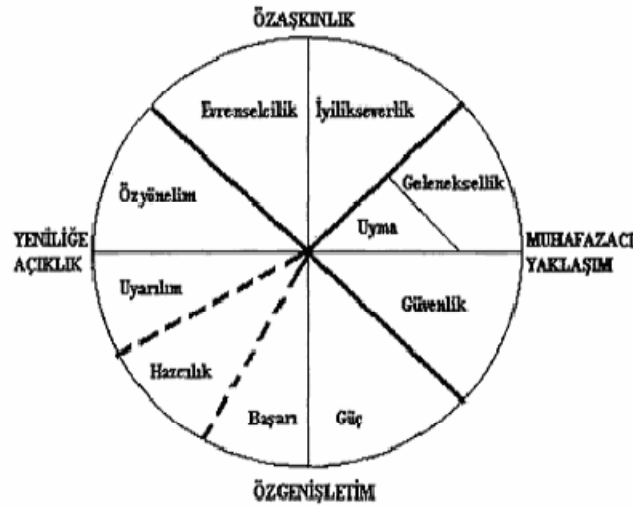
h)Uyma (confirm):

Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması; kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.

ı)Güvenlik (security):

Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği; ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek (bağlılık duygusu, sağlıklı olmak)

Schwartz'a göre değerler birbirleriyle olan alakalarından hem de etkileşimlerinden dolayı bir üst değeri oluşturmaktadırlar. Yukarıda verilen on değer, farklı güdüsel hedefler arasındaki karşılıklı uyumluluk ve zıtlıkesasına göre iki üstboyutta gruplandırılmıştır. Bu iki üstboyutun ilkinde muhafazacı yaklaşım-yeniliğe açıklık grupları, ikinci boyutta ise öz aşkınlık ve öz genişletim grupları yer almıştır¹⁹.

¹⁹ Özlem D. Gümüş, a.e.,s.18

İlk boyuttaki muhafazacı yaklaşım grubu, bireylerin yakın oldukları kişilerle, kurumlarla ve geleneklerle olan ilişkilerindeki süreklilik ve belirliliğin sürmesine olanak sağlayan değerleri içerir. Yeniliğe Açıklık grubu ise; bireylerin duygusal ve düşünsel ilgilerini önceden kestirilemeyecek biçimlerde izlemelerine olanak sağlayan değerlerden oluşur. İkinci boyuttaki Özgenişletim grubundaki değerler; bireyin, başkalarının zararına bile olsa, kendi çıkarları doğrultusunda davranmasına olanak sağlayan değerlerden oluşmaktadır. Özaşkınlık grubu ise, bireyin, yakın ya da uzak tüm insanların ve doğanın yararı için, bencil amaçlarından vazgeçmesine yönelik değerleri kapsamaktadır. ‘Hazcılık’ ise, hem yeniliğe açıklık, hem de özgenişletim grubu içinde yer alır²⁰.

Öznelci ve nesnelci bakış açılarına göre ise değerleri aşağıdaki şekilde sınıflandırmak mümkündür²¹:

- a) Hazcı değerler (olumlu: haz, olumsuz: acı),
- b) Bilgi değerleri (olumlu: doğru, olumsuz: yanlış),
- c) Ahlaksal değerler (olumlu: iyi, olumsuz: kötü),
- ç) Estetik değerler (olumlu: güzel, olumsuz: çirkin),
- d) Dinsel değerler (olumlu: sevap, olumsuz: günah),

Değerler, eylemleri ahlaki açıdan sınıflandırır, onları ve bütün hayatı anlamlı hale getirir. Değerler ayrıca eylemlerin iyi-kötü, suçlu-suçsuz, güzel-çirkin gibi sınıflandırılmalarını da sağlarlar. Eylemlerin ahlaki açıdan farklı oluşları değerler sistemi vesilesiyledir. Aksi durumda ahlaki açıdan bütün eylemler eşit olurdu da; iyi ile kötüyü, doğru ile yanlış birbirlerinden ayırma şansı olmazdı ki bu durum ahlakın yokluğu anlamına gelirdi ve insan öldüren ile kendini insanlara adanmış olanın eylemleri arasında bir fark bulunamazdı²².

2.1.4. Değerlerin İşlevleri

²⁰Arzu Şener, Oya Hazer “**Değerlerin Kadınların Sürdürülebilir Tüketim Davranışı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bir Araştırma**”, (Çevrimiçi); <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/De.pdf>, 20.02.2013

²¹Doğan Özlem, a. e, s.284

²²Ali Osman Gündoğan, a. e, s 257-258

Değerlerin toplumsal yaşam içinde önemli özellikleri ve bu özelliklere bağlı olarak yerine getirdiği çeşitli işlevleri vardır. Özensel, Gökçe'den aktardığı değerlerin işlevlerini şu şekilde ifade etmiştir²³:

a)Sosyal değer, temel seçici oryantasyonun -yönlendirme- standardıdır. Yani bu bağlamda değerler, bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütüdür. Bu bakımdan değer, sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenebilen olgu-gerçek-ve istekleri için temel atıf noktası görevini görmektedir.

b)Değerler, kültürel olarak şekillendirilmiştir ve aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici olarak etki etmektedir. Bu bakımdan değerler, belli bir kültürün gelişme süreci içinde şekil almaktadır. Bu da genel olarak sembol, moral ve estetik normlar, davranış şekilleri olarak belirginleşir. Bu açıdan değerler, kültürün esasını oluşturmaktadır.

c)Değerler, insanlarla özdeşleşmiştir. Yani sosyalleşme sürecinde değerler, kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak da değerler, kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.

ç)Değerler, sosyal bir boyuta sahiptirler. Yani değerler, hem zihinsel(arzu ve eylem) boyutunu belirten hem de hissî-duygusal yönü belirten ifadelerdir.Sosyal değerler, belli sosyal sonuçlara yol açarlar. Bu sosyal sonuçlar literatürde, sosyal değerlerin işlevleri olarak adlandırılmaktadır.

Fichter ise değerlerin işlevlerini altı madde halinde sıralamıştır²⁴:

d)Değerler, kişilerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasında, hazır birer araç olarak kullanılır. Tabakalaşma sistemini mümkün kılar. Bireyin çevresindekilerin gözünde nerede durduğunu bilmesine yardım eder.

e)Değerler; kişilerin dikkatini çeker ve kişilerin dikkatini yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesneleri üzerinde odaklar. Bu değerli nesne, her zaman birey veya grup içinde en iyi olmayabilir. Fakat o nesne için çaba gösterilmesine yol açtığı da bir gerçektir.

²³ Ertan Özensel, **Sosyolojik bir olgu olarak değer**, Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Değerler Eğitimi Dergisi, 2003, s. 217-239,(Çevirim içi):www.dem.org.tr/ded/3/ded3mak9.pdf

²⁴J. Fichter, **Sosyoloji Nedir**, çev. Nilgün Çelebi, Anı Yayıncılık, Ankara, 2009, s.176

f)Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarına, değerler tarafından işaret edilir. Değerler, sosyal olarak kabul edilebilir davranışın âdeta semasını çizerler. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.

g)Değerler, kişilerin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirmesinde rehberlik ederler. İlgi yaratıp cesaret verirler. Böylelikle de kişilerde çeşitli rollerin gerekliliklerinin ve beklentilerinin, birtakım değerli hedefler doğrultusunda işlemekte olduğunu kavramış olurlar.

ğ)Değerler, sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yöreklendirir. Değerler ayrıca onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolayca anlaşılabilmesini sağlar.

h)Değerler, dayanışma araçları olarak da işlevde bulunurlar. Kişiler aynı değeri güden kişilere doğru çekimlenirler. Ortak değerler, sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerden biridir

2.1.5. Değerler ve Erdemler

Ruhsal olgunluk anlamına da gelen erdem, kişide bulunabilen en üstün vasıfları ifade için kullanılır. Erdem denince ilk akla gelen vasıflar; yiğitlik, doğruluk, ölçülülük, alçak gönüllülük, yararlılık ve liyakattir. Antikçağda erdem denince; politik yönden etkili, gerektiğinde gözü kara olması ve politik hâkimiyet kurabilme kapasitesi anlaşılmaktadır. Demokratikleşme sürecinde ise, örneğin sofistler zamanında erdem; ikna kabiliyeti güçlü, dilini iyi kullanma kapasitesine sahip insanlar için kullanılmıştır. Ancak Sokrates ve Platon, sofistlerin bu şekildeki erdem anlayışına karşı çıkarlar ve erdemleri nesnel ve evrensel olarak ele alırlar. Onlara göre varlığı yöneten tanrısal akıl, insanı bu varlığa uyum sağlamakla yükümlü kılmıştır. Erdemler ise bu yükümlülüğü yerine getirmek için gerekli kapasiteler ve

yeterliliklerdir ki bunlar bütün insanlarda vardır ve bunların uyandırılmaları, harekete geçirilmeleri gerekir²⁵.

Grek felsefesinde en büyük değer mutluluktur ve mutlu olmanın koşulları erdemlerdir. Plâtoncu okulda; ‘kendine hâkim olma’, ‘cesaret’, ‘bilgelik’ ve ‘adalet’ kabul edilen dört temel erdemdir. Aristoteles ise bunlara ‘cömertlik’, ‘ölçülülük’, ‘şeref’, ‘ağırbaşlılık’, ‘edep’ ve ‘dostluk’ erdemlerini eklemiştir. Yeniçağın burjuvazisi ise önceki çağların erdemlerinin çoğuna ilgi göstermemiş ve para biriktirme, kar etme amacıyla girişimde bulunma, sebat, iş üretme, çalışkanlık gibi kendine has yeni erdemler üretmiştir. Değerlerde, erdemlerde tarihsel koşullarla devamlı olarak değişirler, yani rölatiftirler²⁶.

2.1.6.Bilgi ve Değer

İnsanın; varlığını sürdürüp kendisini gerçekleştirebilmesi için bilmesi, bilgi sahibi olması şarttır; insan “bilgisiz doğar, ancak bilgisiz yaşayamaz”²⁷.Erdemlinin açıklamaları şöyledir: İnsan sahip olduğu bilmenin imkânlarını kullanabildiği ölçüde bilgi sahibi olacak ve edindiği bilgi ölçüsünde de bir yaşam sürecektir. Ancak elde edilen bilginin doğru ya da yanlışlığı, geçerli ya da geçersiz oluşu da önemlidir. İnsanın yaşamında bilgi kuvvettir. Bacon’a göre bu kuvvet “doğru yaşamının, insanın kendi özüne göre yaşamasının, kendisini gerçekleştiren bir süreçte bulunmasının, özgürlüğün kuvvetidir”. Hayvanlar, sınırlı ve değişmez olan hazır bilgilerle dünyaya gelirler. Bilgiden yoksun olarak dünyaya gelen insan ise ihtiyacı olan bilgileri yaşarken kendisi oluşturacaktır. Bilgiye yaşam içinde değişik anlamlar yüklenir, onlarda bilginin değerini yükseltir. Değerlerde bilgiyle birlikte var olurlar ve her bir değerın çekirdeğinde bilgi bulunur. Bilginin yaşamaya ihtiyacı vardır ve bunun içinde yaşamaya girmesi gerekir. Zira bilginin değeri yaşamayla kazanmış olduğu değerdir. Antik çağda oluşan büyük bilgi idealine ulaşmak imkânsızdır. Bilgi-

²⁵Doğan Özlem, a. e, s.308-311

²⁶a. e.

²⁷Atilla Erdemli, “Yaşama Sorunu Bakımından”, **Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri**, a. e. s.220

değer ilişkisi gerek bilgi, gerekse değer bakımından devamlı sarsılmıştır. Yaşamla iç içe olan bilgi değişmektedir ve ona bağlı olarak değerlerde değişmektedir²⁸.

Bilgi ve değer yaşama girdiklerinde, hangisinin öncelikli veya etkin olduğu konuları birer sorunmuş gibi gündeme gelir: İlk sorun öncelik sorunudur. Öncelikli olan bilgi midir? Yoksa değer midir? Bilgi-değer ilişkisi düşüncede oluştuğunda bilgi önceliklidir ve değer in çekirdeğini oluşturur. Bunlar yaşama girdiklerinde ise değerler öne çıkmaya ve bilgiye üstün gelmeye başlar. İkinci sorun, etkinlik nedeniyle ortaya çıkar. Bilgi mi etkindir, değer mi etkindir diye? İkisinin de yaşamaya ihtiyaçları vardır ve bunun içinde yaşama girmeleri gerekir. Bilinmesi gereken; bir eylem, bilgi üzerine mi yoksa değer üzerine mi kurulur? Buradan da, bir eyleme değeri nedeniyle mi gireriz, bilgisel temeli nedeniyle mi? sorusu akla gelir; Biz, bilgiye olan saygımız ve bağlılığımız nedeniyle doğru bilgiyi tercih ederiz. Ancak doğru bilgi her zaman yararlı değildir. Örneğin atom bombası doğru bilgidir ve kullananlar içinde yararlıdır. Ancak onun değerliliği söz konusu değildir²⁹.

Rönesans hem arama ve hazırlık, hem de yeniçağa geçiş dönemidir. Bu bakımdan Rönesans; bir taraftan orta çağ ile hesaplaşmayı ve orada insan yaşamına yön veren bilgi ve değerlerin gözden geçirilmesini, diğer yandan da yeni denemelerin uygulamaya konmasını içeren ve netice olarak bilgi ve değerlerde değişim ve arama dönemidir. Bilimsel gelişmelerin, felsefede yeni denemelere imkân verdiği Yeniçağ'da, doğru bilginin ilk ardına düşen bilgin Descartes olmuştur. 18.yy. Batı felsefesinde, aydınlanma çağı olarak adlandırılmıştır. Aydınlanma, ne bir bilgi ülküsü ortaya koyabilmiş, ne de bir değerler ortamı oluşturabilmiştir, çünkü o bir tavidir ve onda bir bilgi-değer birlikteliğini görebilmek çok zordur. Bu çağda insan yaşamının bütünlüğünü bozup umutsuzluk yaratacak kuvvetler iş başındadır. Bu kuvvetlere karşı duranlardan biri Nietzsche'dir. Sonra da Heidegger ve Sartre bu soruna eğilmişlerdir. Bu yüzyılda bilgi-değer birlikteliği giderek gevşer ve profanlaşma, yaşamın içine yerleşir. Profan, Latince kökenli fanumdan türer. Fanum, kutsal yer, demektir. Fanuma gelen insan; söylenen kutsal sözleri dinleyerek ilahi

²⁸a. e, s.221-222, 230

²⁹Attilla Erdemli a. e, s.222-223

duygularla dolmakta, burada yaşamının anlamı ve değeri üzerine bilgilenmektedir. Profanum insan ise; kutsal olanla ilgisi olmayan, günübürlük yaşayan, kişi demektir³⁰.

2.1.7.Felsefe Tarihinde Değerler Sorunu Tartışmaları

Felsefe de değerlerin rölatif mi veya mutlak mı olduğu eskiden beri çok tartışılmıştır. Birincisine göre, ‘değerler rölatiftir’, yani değerler; aynı çağda toplumdan topluma ya da aynı toplumda çağdan çağa ya da aynı toplumda, toplum içindeki gruplara göre değişebilir. İkincisine göre; ‘değerler mutlaktır’ ve her türlü değer mutlak olarak doğru veya yanlıştır. Aynı şekilde, insanların kanaatlerinden veya eğilimlerinden bağımsız olan eylemler doğru ya da yanlıştır. Örneğin ‘hırsızlık kötüdür’ ya da ‘ateş yakıcıdır’ şeklindeki değer yargıları, nesnel yargılar gibi mutlaktır. Eylemlere göre değer yargıları değişebilir fakat değerler hiçbir zaman değişmezler. Değerler doğal nesneler gibi kendi başlarına her zaman vardır³¹.

Değerleri; antikçağ, ortaçağ ve yeniçağ değerleri olarak aşağıdaki şekilde üç bölüm halinde inceleyebiliriz³²:

2.1.7.1 Antikçağda Değerler

Antikçağ değerlerini de iki bölümde incelemek mümkündür.

a)Sofistlerin Değer Rölativizmi

Felsefe tarihinde değer konusunda görüşleri ilk olarak Antik çağda sofistler ortaya çıkarmışlardır. İnsan her şeyin ölçütüdür diyen ünlü sofist Protagoras’ın, o çağda öznelci ve insan merkezli bir felsefenin gündemde olduğu anlaşılmaktadır. Sofistlere göre değerler insan tarafından sonradan konulmuş olmalarından dolayı herkes için her zaman geçerli olamazlar. Bu bakış açısı değerler konusundaki yaşanan rölativizmi de açıklar. Yine değerler sorununa psikolojik bir çözüm getiren

³⁰a. e, s.227-230

³¹Neşet Toku, “Değerlerin Dilemması: Subjektiflik ve Objektiflik”, **Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri**, a. e, s.103

³²Doğan Özlem, a. e, s.285-287

ilk filozof Prodikos, inanç ve değerlerin insanın duygu ve düşüncelerinin eseri olduğunu söylemiştir.

b) Sokrates, Platon ve Aristoteles ve Değerlerin Nesnelliği

Sofistlerin rölâivist görüşlerine karşı Sokrates, Platon ve Aristoteles; mutlakçı ve rasyonalist bir felsefe tipini ortaya koymuşlardır. Sokrates'e göre, doğru bilgi 'iyi'nin kaynağıdır, ahlaksal doğruluk bilgisel doğrulukla özdeşdir. Sonuç olarak Sokrates o çağda bilgi ve değerde, nesnelciliğin temsilcisi olmuştur. Platon da, Sokrates'in doğru ve iyi arasında kurmuş olduğu özdeşliğe 'güzel'i ilave ediyor ve değerlerin nesnelliğini anlatıyor. Platon, varlık ve değeri, olanı ve olması gerekeni birbirlerinden ayırmaz. O, varlıkları, bir hiyerarşi içinde yukarıdan aşağıya doğru sıralar. Bu sıralamada Tanrı en üstte yer alırken ardından tinsel, ruhsal ve maddi varlık gelir. Bu ifade edilen varlık hiyerarşisi, değer hiyerarşisini de içerir. Zira onda 'varlık değerle doğmuştur' inancı vardır. Varlık hiyerarşisinde en değerli en üstte, en değersiz de en altta yer alır. Platon ayrıca, dinler tarihi boyunca değer mutlakçılığının ilk önemli temsilcisi olmuştur. Nesnelci değer anlayışına sahip Aristoteles'e göre de; 'en yüksek değer', 'en yüksek iyi'dir, en yüksek iyi ise 'mutluluk' tur ve ahlakta esas olan 'en yüksek iyi' ye ulaşmaktır. Ancak, Aristoteles mutluluk üzerinde değil, insanları mutluluğa götürecek 'erdem'-nitelikler- üzerinde durmuştur. Ahlak öğretisi de büyük ölçüde bir erdemler öğretisidir.

2.1.7.2 Ortaçağda Değerler

Hristiyan ve İslam felsefeleri, Ortaçağda değerler konusunda özellikle Platon ve Aristoteles'in fikirlerini takip etmiştir; bu çağda da yönlendirici olan; 'varlık değerle doğmuştur' düşüncesidir. Bu çağda, Augustinus, değer, varlığın bir niteliğidir deyip Platon'un kine benzer bir varlık hiyerarşisi geliştirir. Onda da Tanrı, en değerli varlık olarak en tepede, onun altında sırasıyla melekler, ruh ve en altta fiziksel varlıklar yer alır.

2.1.7.3 Yeniçağda Değerler

Yapılan bilimsel çalışmalar değerlerden bağımsız olarak yapılır. Bilim değer yargısı veremez ve ‘olgu yargısı -değer yargısı- ayrımı yapılmadan bilimsel faaliyetin özerkliği sağlanamaz’. Varlık kavramını, metafizik kavramı olarak sayan aydınlanmacı anlayış bunu benimsemez ve “olguya değer yüklemek, bilgiye inanç bulaştırmak, evreni Tanrı’ya bağlamak, olgulara yönelik bilimsel faaliyet için imkânsızdır”. Bilgi, insani zihnin sağladığı duyu verilerinin bir ürünüdür. İngiliz D.Hume’a göre yaptıklarımızı duyu, haz ve acı gibi faktörler yönlendirir ve yapılanları “değerli” veya “değersiz” kılan da bu faktörler yönünden ‘olumlanmaları veya olumsuzlanmalarıdır’. İyi ve kötü, haz ve acının değişik şekilleridir. Değerlerin kaynağını sanıldığı gibi varlıkta değil, insanın psişik yapısında aramalı ve onlar bilimsel faaliyetlere karıştırmamalıdır. Kant, insan eylemlerine özellikle duygusal kaynaklı değerlerin değil, ahlak yasalarının yön vermesini ister. ‘Değer’ terimini de, insanın insan olmak vasfını belirtmek için kullanır. Kant ayrıca, insan yaşamını duyu ve değerlere göre değil, aklın kurallarına uygun gelen düşüncelere göre yönlendiren bir etik geliştirmiştir. Hume, Kant ve Aydınlanmacı tin, değerler konusunu önemli ölçüde felsefeden dışlamışlardır. 19. yüzyılda ise pozitivizm, değerlerden bağımsızlıkla, bilimin nesnelliğinin sağlanabileceğini ve bunun bilim yapmanın şartı olduğunu açıklamışlardır. Onlara göre bilimler, değerlerden bağımsız olmalıdır³³.

20. yy. ise insanlık tarihi için eşsiz değişimlerin çağı olmuştur. Bu çağda insan yaşamının bütünlüğünü bozup umutsuzluk yaratacak kuvvetler iş başındadır. Bu yüzyılda bilgi-değer arasındaki bağ giderek gevşeyerek ‘profanlaşma’ denilen hayat tarzı yaşamın dokusuna sinmiştir. Bu hayat tarzı özellikle 18.yy.da, sanayi devrimi sonrasında insan yaşamını birçok yönüyle etkileyip geniş bir kapasiteye ulaşmış, 20.yy.da pek çok yönleriyle yaşamımızı ele geçirmiştir. Bu yaşamın hızı, dünyada devam eden teknoloji yarışı ve hızlı modernleşme ile devamlı artış göstermektedir³⁴.

³³a. e, s.288-289

³⁴Attilla Erdemli, a. e, s.227-232

Sonuç olarak; değer ve erdemlerin mutlak veya rölatif olmaları hususunda, antikçağdan günümüze kadar devam etmiş olan tartışmaların, günümüzde de gündemden düşmeyerek devam etmekte olduğu, aşağıdaki açıklamalardan anlaşılmaktadır:

Doğan'a göre her çağ için geçerliliğe sahip hiçbir değer yoktur. Değerler ve erdemler mutlak değil rölatiftirler, tarihsel koşullara göre sürekli değişirler. Hiçbir grup veya toplumun "değer ve erdemleri" mutlak değildir. Bu tarihsel gerçek felsefecilerin ısrarlı çabalarıyla bile ortadan kalkmamıştır çünkü kaldırılamaz³⁵.

Değer tartışmaları sorununa çözüm getirilme konusuyla ilgili bir başka görüşte şudur; en azından, birlikte yaşamayı kolaylaştıracak olan genel ve müşterek değerleri fark edip, birlikte yaşamayı zorlaştıran 'septik-kuşkucu' ve 'rölatif-göreceli-' tavırlarından uzaklaşmak gerekir³⁶.

Kuçuradi'ye göre ise, iyi olarak denen şeylerin değişebilir olmasından, değerlerin 'rölatifliğini' sonuç olarak çıkarmak yanlış olacağı gibi, iyiyi yüksek bir değer olarak kabul edip 'mutlaklığını' savunmak da yanlış olur³⁷.

2.2.TÜRK AİLE DEĞERLERİ

Filmlerde araştırma konusu edilecek Türk aile değerlerinin tespiti için öncelikle bu konuda yapılmış araştırmalar hakkında bilgiler verilecektir. Bu araştırmalarda öne çıkan aile değerleriyle bu değerlerin açıklanmasında kullanılmış ifadeler belirlenecektir.

2.2.1 Türk Aile Değerleri ile İlgili Yapılmış Araştırmalar

Türkiye'de aileyi değişik yönleriyle ele alan ve onun yanında Türk aile değerlerini araştıran birçok çalışma yapılmıştır. Bunlardan biri İbrahim Yasa'nın

³⁵Doğan Özlem, a. e. s.311

³⁶ Neşet Toku, a. e. s.112

³⁷İoanna Kuçuradi, a. e, s.14

1966 yılında yaptığı ‘Ankara’da Gecekondu Ailelerine’ dair araştırma, diğerleri de Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 1970 yılında yaptırılan ‘Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri araştırması’ ile 1987 ve 1992 yıllarında ayrı ayrı yaptırılan ‘Türk Aile Yapısı’ araştırmalarıdır³⁸.

Türkiye’de aile ile ilgili daha kapsamlı araştırmalar, 13.11.2004 tarihinde kurulan T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (ASAGEM) tarafından yaptırılmıştır. Bu kurumun görevlerinin ilki “ailenin bütünlüğünün korunması, güçlendirilmesi ve sosyal refahının artırılması için ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel araştırmalar yapmak veya yaptırmak; bu konularda projeler geliştirerek uygulamaya konulmasını sağlamaktır”³⁹. Bu görev tanımı içinde ASAGEM, 2006 yılında “Türkiye’de Aile Yapısı Araştırmasını”⁴⁰ yaptırmıştır.

Ancak bunlar, Türkiye’de aileyi farklı yönleriyle inceleyen, aile değerlerini de bazen alt boyut olarak ele alan ve onlarla ilgili çok az bilgiye yer veren araştırma çalışmalarıdır. ‘Türkiye’de aile ve aile değerleri’ olarak bir araştırma, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi (SEKAM) tarafından 2007-2008 yıllarında yaptırılmıştır. Bu araştırmada; tercih edilen aile büyüklüğü, evlenirken kıydırılan nikâh, dini nikâhın önemi, evlilik dışı çocuk edinme, nikâhsız yaşayan komşuya ilişkin tutum, cinsiyete göre ailenin gidişatı, iyi eşin özellikleri, evlilik öncesi cinsel ilişki, Türkiye’nin Avrupa birliği üyeliği ve aile yapısı şeklindeki ifadelerin aile değerleri olarak yer aldığı görülmüştür⁴¹.

Türkiye’de yaşayan ailelerin sahip olduğu değerler sisteminin ya da aile değerlerinin neler olduğunu ortaya koyma amacıyla ‘Türkiye’de Aile Değerleri

³⁸T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, a. e, 2010, s. 33

³⁹ T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Stratejik Plan**, Plan sorumlusu: Ali Çiftçi, v. d, Ankara, 2007, s.1,6
http://www.athgm.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/eskisine/files/kutuphane_17_ASAGEM_stratejik_plan_.pdf, 21.1.2013

⁴⁰T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, a. e., s. 33

⁴¹Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi (SEKAM), **Türkiye’de Aile ve Aile Değerleri**, <http://www.sekam.com.tr/medya-profesyonellerinin-ve-medyanin-aile-algisi-cn114.html>, [turkiye-de-aile-ve-aile-degerleri-1306873735.pdf](http://www.sekam.com.tr/medya-profesyonellerinin-ve-medyanin-aile-algisi-cn114.html), 20.02.2013

Araştırması⁴² adıyla kapsamlı bir araştırma ise, yine ASAGEM tarafından 2009 yılında yaptırılmış ve 2010 yılında da yayınlanmıştır. Bu araştırmada görüşme yapılan 6035 hane halkının % 79'u kentlerde ve % 21'i kırsal yerlerde oturmaktadır. Ayrıca bunların % 50,2 si kadın ve %49,8'i de erkektir. Bu kişilerin yurt düzeyindeki yerleşim yerlerine göre dağılımları ise % 57 il merkezleri, % 22 ilçeler, % 7 ilçe köyleri, % 7 il köyleri ve % 7 il kasabalarıdır. Bu araştırmada öne çıkarılan aile değerleri ise; aileye verilen değer, akrabalık ilişkileri ve geleneksel aile değerleri, çocuğa bakış, evlilik-sadakat ve eşler arası ilişki, boşanma, kadın rolleri, kadın erkek ilişkileri, şiddet, yaşlılık, din ve gelenek, hayat memnuniyeti ve mutluluk düzeyi, aile bireyleri ve yakın sosyal çevreye güven, çeşitli unsurların hayatındaki önem düzeyi, çocuğun davranış ve niteliklerine atfedilen önem, ailece birlikte yapılan faaliyetlerdir⁴³.

2.2.2. Filmlerde Araştırılacak Türk Aile Değerlerinin Belirlenmesi

İçerikleri yukarıda kısaca açıklanan bu araştırmalardan; ASAGEM'in ülkemizde il, ilçe, kasaba, köy olarak daha geniş bir alanda ve çok daha fazla hane halkıyla görüşmelerle 2009 yılında yaptırmış ve 2010 yılında yayınlamış olduğu araştırmasında öne çıkarılmış olan aile değerleri daha uygun bulunmuştur. Bu araştırmadan yararlanılarak araştırmamızda kullanılacak aile değerleri; ailenin reisi, kadının rolü, önem ve değer, aile içi iletişim ve birliktelik görüntüsü, aile içi sorunların eşler tarafından çözümü, çocuk sahibi olma ve çocuğu yetiştirme, sadakat, aile bireylerine ve yakın sosyal çevreye güven, aile büyüklerine bakma, dini kurallar, hayat memnuniyeti ve mutluluk düzeyi, ailede şiddet ve boşanma olarak belirlenmiş ve bu on üç değer içerikleri aşağıda açıklanmıştır. Ayrıca, bu değerlerin filmlerde araştırılabilmesi için gerekli olan ve aşağıdaki kısımlarda açıklanan soru şeklindeki toplam yirmidokuz ifade de yine bu araştırma bilgilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır⁴⁴.

⁴²T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması**, a. e.

⁴³T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye'de Aile Değerleri Araştırması**, a. e. s.41, 45

⁴⁴a. e, s.56-312

2.2.2.1.Ailenin Reisi

Türk ailesini yönetmede temsil bakımından kullanılan ve ‘kanunlara göre aile yükümlülüğünü taşıyan kimse’⁴⁵ anlamına gelen ‘aile reisi’ tanımı, eski Türk Medeni Kanununda ‘aile reisi kocadır’ şeklinde yer almış ve sonra da bu ifade, 22.11.2001 tarihinde kabul edilen 4721 sayılı yeni Türk Medeni Kanununun 186.Maddesinde⁴⁶ eşler evlilik birliğini beraberce yönetirler, şeklinde değiştirilmiştir. Ancak günümüzde hala eski geleneklerden ve eski yasadan gelen alışkanlıklarla Türk toplumunda aile reisliği konusunda kullanılan ifadeler vardır. Söz konusu araştırmada bu ifadelerden öne çıkan üç tanesi, bunların içerikleri ve katılımcıların bunlarla ilgili parantez içerisinde gösterilen olumlu katılım oranları şöyledir:

“Ailenin reisi erkektir(%66,4)” ifadesi, toplumun temeli olan aileyi yönetecek bir kişinin olmasının gerektiğini ve bununda erkek olduğunu vurgulamaktadır. Katılımcılardan güçlü şekilde destek alamadığı görülen bu ifadeye dair oranın, zamanla daha da azalabileceği anlaşılmaktadır. “Evde son sözü daima erkek söyler(%54)” ifadesi, erkeğin evde otorite sahibi olduğunu ancak oranın düşüklüğünden bu değere desteğin fazla olmadığını göstermektedir. “Ailenin geçiminden erkek sorumludur(%61)” ifadesi ise; geleneksel geniş aile yapısının, ailede reis ve son sözü söyleyen kişi olarak nitelendirdiği erkeğe bu defa da evin geçindirilmesi yükümlülüğünü vermesidir⁴⁷. Filmlerde ‘ailenin reisi’, ailenin reisi erkek midir?, evde son sözü daima erkek mi söylüyor?, ailenin geçiminden erkek mi sorumludur? sorularıyla araştırılacaktır.

2.2.2.2.Kadının Rolü

⁴⁵Türk Dil Kurumu Büyük sözlük, a. e.

⁴⁶ Türkiye Büyük Millet Meclisi, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html>,20.02.2013

¹⁷⁷T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010, a. e. s.102-118

Kadın için tanımlanmış çok sayıda rol vardır. Ancak bunlardan ikisi filmlerde yapılacak araştırmada yararlanılacaktır. Bunlardan ilki “bir kadının asıl görevi çocuk bakımı ve ev işleridir” şeklindeki, kadının rollerini sadece ev içindeki faaliyetleri ile sınırlandıran, kadının dışarıda bir başka işte çalışmasına imkân vermeyen ve araştırmada katılımcılardan (%50,8) olumlu destek alan ifadedir. Bu ifadenin, görüldüğü gibi oldukça küçük bir oranla desteklendiği ve Türk toplumunda yaygın olarak da kabul görmediği anlaşılmaktadır. Diğer “ev işlerinden kadın kadar erkek de sorumludur” şeklindeki ifadedir. Bu ifade de, araştırmada katılımcılardan orta derecede yani (%64,1) olumlu destek almıştır. Sonuç olarak toplumda, kadını çocuk bakımı ve ev işlerinden sorumlu tutan ifadenin zayıflamakta, buna karşılık erkeği ev işlerinden sorumlu tutan ifadenin de gelişmekte olduğu anlaşılmaktadır⁴⁸. Filmlerde ‘kadının rolü’, ailede kadının asıl görevi çocuk bakımı ve ev işleri midir? ve ev işlerinden kadın kadar erkek de sorumlu mudur? sorularıyla araştırılacaktır.

2.2.2.3.Önem ve Değer

Aile, önemli bir sosyal kurum olarak sosyal değerlerimizin özünü taşır ve bu değerleri, kuşaktan kuşağa aktarır. Sağlıklı bir aile, kişisel ve toplumsal bunalımları önleyip kişiye yeni beklentiler kazandırırken, sağlıksız aile bunalımları devam ettirir ve hatta yeni bunalımlara yol açabilir. Bu bakımdan aile, bir sosyal sigorta ve sosyal güç merkezidir. Bu merkez bireylerine duygu, zihniyet, düşünce, davranış, prensip, beklenti, hedef, ideal ve kişilik kazandırır. Kişilik gelişiminde aile içi ilişkilerin de önemi oldukça büyüktür. Ayrıca aile, bireylerine yeni hedefler, idealler verir ve hatta kendi beklentilerini ferdin beklentisi haline de dönüştürebilir⁴⁹.

Günümüzde aile, şekillendirici, şahsiyet geliştirici ve terbiye edici rolü ile bir alt kurum olarak toplumun üst guruplarını destekleyen, besleyen bir güç merkezi durumundadır. Sosyo-ekonomik düzenin gereği oluşan ferdiyetçi zihniyetin karşısına çıkan çeşitli anlaşmazlıkları da ailenin terbiye edici rolü çözüm getirerek giderebilir.

⁴⁸T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010, a. e. s.98, 100

⁴⁹Nihat Nirun, a. e, 91-92

Aile, bireyini öğretim ve eğitim süresi devamınca topluma kazandırmaya çalışır. Aile ve eğitimin işbirliği ile iyi duygu ve düşünceler belirgin hale gelir. Evdeki disiplin okuldaki disiplinle birbirini tamamladığı oranda da başarılı olur⁵⁰.

‘Önem ve değer’, ailede, bireyler arasındaki ilişkilerde çok farklı şekillerde öne çıkan aile değeridir. ASAGEM’in yaptığı araştırmada, bu konuda öne çıkarılan ve filmlerde yapılacak araştırmada yararlanılacak olan ifadelerden dört tanesinin, yani “kişinin hayatında ailesinin önemi”, “kişinin hayatında çocuklarına zaman ayırmanın önemi”, “kişinin hayatında eşine zaman ayırmanın önemi” ve “ailemin iyiliği için her türlü sıkıntıya katlanabilirim” şeklindeki ifadelerin içerikleri ve söz konusu araştırmada katılımcıların bunlarla ilgili olumlu katılım oranları şöyledir:

Kişilerin kendi hayatında önem verdiği birçok unsur vardır ama o unsurlardan örneğin; kişinin hayatında ailesi, eşi ve çocuklarına zaman ayırması gibi bazıları ise insanı daha çok etkilemekte ve öne çıkmaktadır. Birey, içinde doğup büyüdüğü ve sosyalleşip yetişkin bir birey haline geldiği ailesini ve ailesinin bireylerini önemsemekte ve kendisini onlara, vazgeçemeyeceği bir sevgi ile bağlı hissetmektedir. “Kişinin hayatında ailesinin önemi” konusunda araştırmaya katılanlar, (%99,3) gibi çok yüksek oranda olumlu onayla ailelerinin kendileri için çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu oran Türk toplumunda ailenin, bireylerin yaşamında çok önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir⁵¹.

Bir ailenin en önemli görevi, neslin devamı için çocuk yetiştirmektir. Sayın’a göre de ailenin evrensel işlevlerinden biri üreme-çoğalma ve bununla ilgili olan çocuğun bakımı ve eğitimidir⁵². Sezai’ye göre ise aile, ancak çocukla tamamlanmakta, mutlu ve sıcak bir yuva haline gelmektedir. Anne ve babanın çocuğa güzel bir isim vermek, onu temsil etmek, onun nafakasını sağlamak, onu eğitmek ve onun topluma uyumunu sağlama gibi geniş bir yelpazeyi içine alan

⁵⁰a. e, 94-95

⁵¹T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010, a. e, s.58, 160-172

⁵² Önal Sayın, a. e, s.3

hakları ve sorumlulukları vardır⁵³. “Ailenin en önemli görevi, çocuk yetiştirmektir” ifadesiyle de, bu hizmeti yapmada kadın ve erkek eşit şekilde sorumlu tutulmuşlardır ve katılımcılar bu ifadeye oldukça yüksek oranda onay vermişlerdir. Ailede çocuklara verilen önem, onların yaşamlarında kendi ayakları üzerinde durmalarını sağlamak ve iyi bir gelecek oluşturup hayata hazırlamakla gösterilmiş olur. Araştırma verilerine göre yaşamlarında çocuklarına zaman ayırmayı önemli görenlerin oranı (%98,1)’dir. Çocuklarına zaman ayırmayı önemseme oranı, kadınlarda erkeklerden daha yüksektir. Kişinin hayatında ailesinin önemi ifadesinde, eşlerin ailede merkezi bir konumda olduğu, önemsenmesi gerektiği ve bu nedenle de gündelik yaşamın öncelikleri arasında eşe zaman ayırmanın çok önemli olduğu belirtilmiştir. Araştırmada, yaşamlarında eşine zaman ayırmayı önemli görenlerin oranı (%96,5)’dir⁵⁴.

Ailemin iyiliği için her türlü sıkıntıya katlanabilirim ifadesine araştırma katılımcıları (%90,3) olumlu görüşle katılmışlardır. Yüksek orandaki bu katılım, Türk toplumunda aileye verilen değerden ileri gelmektedir. Ayrıca bu ifade, Türk değerler sistemi içinde, üzerinde mutabakat sağlanabilen güçlü bir değer olarak görülmektedir⁵⁵.

Filmlerde ‘önem ve değer’, kişinin hayatında ailesi önemli midir?, kişinin hayatında, çocuklarına zaman ayırma önemli midir?, kişinin hayatında, eşine zaman ayırma önemli midir?, kişi, ailesinin iyiliği için her türlü sıkıntıya katlanabiliyor mu? sorularıyla araştırılacaktır.

2.2.2.4.Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü

Ailede, bireylerce bazı faaliyetlerin birlikte yapılıyor olması ‘aile içi iletişimi, birliktelik görüntüsünü, sosyalleşmeyi ve paylaşımı’ temsil etmesi bakımından çok önemlidir. “Ailece akşamları birlikte yemek yemek” ve “ailece

⁵³İhsan Sezai, a. e, 153-154

⁵⁴T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010, a. e, 170-172, 225-226

⁵⁵a. e, s.58

birlikte sohbet etmek” yapılmış araştırmada öne çıkarılan ve filmlerde yapılacak araştırmada da yararlanılacak olan ifadelerdir. Bu iki faaliyet, Türk ailesinde en çok birlikte yapılan faaliyetler olup, katılımcıların bu faaliyetlere olumlu katılım oranları akşam yemeği için (%92,3) ve sohbet etmek için (%91,1)’dir. Büyüklerin gündüz saatlerinde işlerinde, çocukların da okulda olmaları nedeniyle, ailenin özellikle akşam saatlerinde evde toplanması, sonrasında da birlikte akşam yemeğini yeme ve arkasından yine birlikte sohbet etme imkânı daha çok olmaktadır⁵⁶. Filmlerde “aile içi iletişim ve birliktelik görüntüsü”; ailede birlikte yemek yeniyor mu? ve ailede birlikte sohbet ediliyor mu? sorularıyla araştırılacaktır.

2.2.2.5.Aile İçi Sorunların Eşler Tarafından Çözümü

Araştırmada, bu konuda öne çıkarılan ve filmlerde yapılacak araştırmada yararlanılacak olan ifadeler “aile içi ilişkiler eşler kadar anne babaları da ilgilendirir” ve “aile içi sorunlar başkalarını değil yalnızca eşleri ilgilendirir” şeklindeki ifadelerdir. Söz konusu araştırmada görüşülen kişilerin olumlu katılım oranları sırasıyla (%66,3) ve (% 84,1)’dir. İlk ifadeye katılım orta düzeyde de olsa aile içi sorunların çözümünde büyüklerin önemli rollerinin olduğu ve daha da açıkçası bu konuda büyüklerin yerlerini koruduğu görülmektedir. İkinci ifadede ise olumlu katılım oranı yüksek düzeydedir ve eşler arasındaki sorunların çözümüne başkalarının müdahalesine onay vermemektedir. Bu iki ifade birlikte düşünüldüğünde Türk ailesinde, aile büyüklerine saygı duyulmakta ve sözleri dinlenmektedir. Eşlerin özelinde olması gereken aile içi sorunların ise eşler tarafından çözümü gerekmektedir⁵⁷. Filmlerde “aile içi sorunların eşler tarafından çözümü”; aile içi ilişkiler eşler kadar anne-babaları da ilgilendiriyor mu?Aile içi ilişkiler başkalarını değil de yalnızca eşleri mi ilgilendiriyor? sorularıyla araştırılacaktır.

2.2.2.6.Çocuk Sahibi Olma ve Çocuğu Yetiştirme

⁵⁶a. e,197-198, 206

⁵⁷a. e, s.60-62

Çocuğun sağlıklı şekilde büyümesinde, sevgi, şefkat ve güvenin doğal kaynağı olan ailenin önemi büyüktür. Şefkat görmek, sevgi duymak ve kendini güven içinde hissetmek çocuğun en önemli ihtiyaçları arasındadır. Büyürken sevgi ve şefkat gören çocuk edineceği arkadaşları arasında da sıcak ve uyumlu olur. Çocuk, duyguları, değerleri, davranış örneklerini, statü beklentilerini aile bireyleriyle olan temasları sonucu öğrenir ve bütün bunlar onun kişiliğinin gelişiminde yardımcı olur. Eğitim konusunda ise daha bilgili ve ilgili olan aile, çocuğunun da daha iyi yetişmesinde öğretmenle yakın işbirliği yapar duruma gelmiştir⁵⁸.

Her anne baba çocuklarını, öncelikle ailedeki bireylerle yeterli ilişkiler içinde büyütmek ve sonrada onları toplum içinde daha iyi benimsenen bir birey olarak görmek ister. Aslında çocuğun, ailesi içinde öğrendikleri, onu bir ömür boyu şahsiyetli bir kişi daha da açıkçası onu ‘kendisi’ yapan değerlerdir ve bu değerleri çocuk, ailesinin kucağından itibaren geçen zaman içinde öğrenir⁵⁹. Yapılmış bir araştırmaya göre anneler çocuklarına masal anlatmakta, onlarla birlikte televizyon seyretmekte, onlara vakit ayırmakta ve okula gitmeden önce onları okula hazırlamaktadırlar. Annelerin çoğu çocuğunu cinsiyet ayrımı yapmadan yakın sevgi, ilgi ve ılımlı bir denetim ile yetiştirmektedir. Ayrıca anneler çocuklarını kendi ayakları üzerinde durmaya teşvik ederek, alınan kararlara daha çok katarak, onlara daha fazla öncelik vererek yetiştirmek istemektedirler. Anneler çocuklarının okumasını, topluma çalışan bir insan olarak katılmasını; kendine güvenli, katılımcı, daha çok söz söyleyen, fikir üreten, sorgulayan bir insan olmasını istemektedirler⁶⁰.

Sezai’ye göre de çocuksuz aile, bütün toplumlarda tamamlanmamış ailedir ve çocuğu olmayan eşler de bu tanıma katılmaktadır. Çocuk aileye mutluluk getirdiği gibi onun ötesinde de değerler getirir. Hz. Muhammed, çocuğun ailesine

⁵⁸ Mahmut Tezcan, **Sosyolojiye Giriş**, a. e, s.118-120

⁵⁹ İhsan Sezai, a. e, s.153-154

⁶⁰ T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, **Ailede Çocuk Eğitimi Araştırması**, 1992-1993, Ankara 1995,s.183,192, (Çevrimiçi)
http://www.athgm.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/eskisite/files/kutuphane_18_Aile_Cocuk_Egitimi_Arastirmasi.pdf , 20.02.2013

getirdiklerini “Cennet’in kokusunu duymak isteyenler çocuklarını koklasınlar” şeklinde ifadesiyle buyurmuştur⁶¹.

Türk toplumunda aile olmanın en önemli göstergesi çocuk olduğu gibi, ailenin en kıymetli varlığı da çocuktur. Gelir ve kültür düzeyleri ne olursa olsun bütün kadınlar için çocuk sahibi olmak değerli ve arzu edilen bir durumdur. Çocuk, aynı zamanda aile de eşleri birbirlerine yaklaştıran ve anneler için de sevgi ve mutluluk kaynağı olan bir varlıktır. Annelerin çok büyük bir ekseriyeti, ailede çocuklarının olmasından ve onların büyüdüğlerini görmekten mutluluk duymaktadır. Çocuklar yaşlılık günlerinde de insan için bir güvencedir ve bunun için çocuk sahibi olmak iyidir şeklindeki görüşler Türkiye’de oldukça güçlüdür. Buna bağlı olarak, araştırmada “çocuk ailede mutluluk kaynağıdır” diyenler (%98,6), “çocuk ailede eşleri birbirine yaklaştıır” diyenler (%92,6)’dir⁶².

Her aile, annelerin bu derece önem verdikleri çocuklarını, toplumda kabul gören iyi nitelikleri kazanacak şekilde yetiştirmelidir. Çocukların toplumda önemli görülen niteliklerinden ikisine dair araştırmada öne çıkan iki yargı “çocuklar kendi ayakları üzerinde duracak şekilde yetiştirilmelidir” ve “çocuklar aile büyüklerine saygılı olmalıdır” ifadeleridir. Bunlarla ilgili araştırmada katılımcıların olumlu katılım oranları ise sırasıyla (%99,3) ve (%99,7)’dir. İlk ifade ile aileler, çocuklarının ekonomik olarak bağımsız ve bir meslek sahibi olacak şekilde eğitilmelerini istediklerini ifade etmektedirler. İkinci ifade için katılımcıların yüksek seviyede olumlu onay vermeleri, Türk toplumunda geleneksel değerlerin modern değerlerle birlikte yaşatılmak istendiğinin göstergesidir⁶³.

Filmlerde bu değer, çocuk ailede mutluluk kaynağı mıdır?, çocuklar ailede eşleri birbirine yaklaştıırıyor mu?, çocuklar kendi ayakları üzerinde duracak şekilde yetiştiriliyor mu?, çocuklar aile büyüklerine saygılı mıdır? sorularıyla araştırılacaktır.

⁶¹ İhsan Sezai, a. e, s.153-154

⁶²T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, **Ailede Çocuk Eğitimi Araştırması**, a. e, ,s.133

⁶³T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010, a. e, 72, 183

2.2.2.7.Sadakât

Aile kurumu Türk toplumunun temeli olduğu gibi, aile oluşumunu sağlayan evlilik içinde, ‘dostluk, içten bağlılık, doğruluk, vefalı olmak’⁶⁴ anlamına gelen sadakât o derece önemlidir. Sadakatin tersi ise ‘güveni kötüye kullanma, aldatma, vefasızlık’⁶⁵ demek olan ‘hile’ veya hıyanettir. Yapılan araştırmada ‘evliliğin temeli sadakattir’ ifadesine yapılan (%89) gibi yüksek orandaki olumlu katılım, bir aile değeri olarak evlilikte sadakate verilen önemi doğrulamaktadır⁶⁶. Filmlerde bu değeri, evliliğin temeli sadakât midir? sorusuyla araştırılacaktır.

2.2.2.8.Aile Bireyleri ve Yakın Sosyal Çevreye Güven

Ailenin değişmeyen işlevlerinden biri de üyelerine güven sağlamasıdır. Toplumumuzda her ne kadar bu konuda sosyal sigortalar, emekli sandığı, ticari sigortalar, hastaneler, huzurevleri gibi kurumlar örgütlenmişse de, aileler güvenceyi hala kendi üyeleri arasındaki yardımlaşmada aramaktadırlar⁶⁷. Türk toplumunda aile bireyleri arasında güven oldukça yüksek düzeydedir. Aile bireylerinin güven düzeyleri için yapılan araştırmada katılımcıların olumlu katılım oranları; eş için (%95,9), çocuklar için (%97,2), anne-baba için (%93,1)’dir. Bu oran, iş arkadaşları için daha düşüktür. Yakın sosyal çevre olarak iş arkadaşlarına güven; şehir yaşamına kentleşme ve modernleşme sonucu gelen dağınıklık, iş yoğunluğu ve yaşamın hızlanması gibi nedenler, bu çevre ile görüşmelere ve ilişkiye imkân vermediğinden dolayı iş arkadaşlarına güven daha az yani %58,4 olmaktadır⁶⁸. Filmlerde “aile bireyleri ve yakın sosyal çevreye güven”; ailede eşe güven var mıdır?, ailede anne-babaya güven var mıdır?, ailede çocuklara güven var mıdır?, iş arkadaşlarına (yakın sosyal çevreye) güven var mıdır? sorularıyla araştırılacaktır.

⁶⁴Türk Dil Kurumu a. e.

⁶⁵a. e.

⁶⁶T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, a. e, 84, 90

⁶⁷Prof. Dr. Emine Gönen, Uz. Araş. Gör. Şengül Hablemitoğlu, a.e, s.38

⁶⁸T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, a.e, 141-156

2.2.2.9.Aile Büyüklerine Bakma

Yaşlı insanın hürmet ve saygı görmek gibi özel bir vasfı vardır. Toplumumuzun endüstri ve sanayi de ilerlemesinde ailenin, ailedeki yaşlı ve yetişkinlerin rolü büyüktür. Gençlere ılımlı, sağlıklı düşünmeyi yine bu tarihi değerdeki yaşlılar önerirler ve onlara örnek hayat tarzını verirler. Yaşlının olduğu ailede birlik ve düzen olur. İnsan yetişkinlik yıllarında, yaşlılık yıllarının işini hazırlamalıdır. Temelli bir meslek edinmek, gençlikte ahlak kurallarına bağlı kalmak yaşlılığın sigortasıdır. Yaşlılık yılları için bir sosyalizasyon süreci gereklidir. Zira insanın geleceğini sadece ekonomik bakımdan ele almak yeterli değildir. Yaşlı insan sosyal dayanışmaya daha çok ihtiyaç duymaktadır⁶⁹.

Bilimdeki ilerlemelerle beraber tıptaki tedavi imkânlarının gelişmesi insanın yaşam süresini uzatırken; genellikle sağlıkları bozulan, üretkenlik yetenekleri sınırlı ve sonuç olarak kendilerine bakacak birine ihtiyaç duyan yaşlıların sorunlarını artırmıştır. Sağlık sorunu olan yaşlılar hem kendileri ve hem de bakımı üstlenen yakınları için zorluklar oluşturmaktadır. Buna ekonomik sıkıntılar da eklendiğinde, yaşlılığın bir sorun olarak görülmesi kaçınılmazdır. Yaşlıların bu bakımdan korunması ve desteklenmesi aile yaşamı bakımından önemlidir. Ancak yaşam koşullarının değişmesi yaşlı ve yaşlının bakımını üstlenen için farklı sorunlar oluşturmaktadır. Batı toplumlarında “davranışı ve ihtiyaçları değişen heterojen yani değişik karakterlere sahip bir gruptan oluşan 65 yaş üzerindeki insanlar” şeklinde tanımlanmakta olan yaşlılara Türkiye’de hizmet sunumu, ya huzurevlerinde ya da geleneksel olarak tek başlarına kendi evlerinde veya ailesi yanında olmaktadır. Günümüzde yaşlı insanın aile yanında bakımı, önemli bir sorundur. Ancak tüm toplumlarda ekseriyet, yaşlının aile yanında barındığı ve sosyal desteğe ihtiyacı olduğudur⁷⁰.

⁶⁹ Nihat Nirun, a. e, 81-83

⁷⁰ T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, s.19-24, (Çevrimiçi)
http://www.athgm.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/eskisite/files/kutuphane_44_Yasli_ve_aile_iliskileri_arastirmasi.pdf,20.02.2013

Bu değer için araştırmada öne çıkan “bakıma muhtaç olan aile büyükleri çocuklarınca aile içinde bakılmalıdır” şeklindeki ifadeye, katılımcıların olumlu onayı (%84,9)’dur. Bu sonuç, toplumda aile büyüklerine verilen önemi ortaya koymaktadır. Yine bu ifade; günümüzde yaşlılara aile dışında hizmet veren kurumlar olmasına rağmen, Türk toplumunda yaşlılara ölünceye kadar kendi evlerinde bakma anlayışının önemli bir değer olarak devam ettiğini, yaşlılara aile dışında bir kurumda daha iyi bakılacağı düşüncesine katılımın ise çok az olduğunu göstermektedir⁷¹. Filmlerde aile büyüklerine bakma, bakıma muhtaç olan aile büyükleri çocuklarınca, aile içinde bakılmakta mıdır? sorusuyla araştırılacaktır.

2.2.2.10.Dini Kurallar

Din denince, tanım olarak “tanrıya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum”⁷² veya “hür iradeleriyle inanan akıl sahibi insanları, en iyiye, en doğruya, en güzele ve ebedî mutluluğa ulaştıran ilahî kanunlar bütünü”⁷³akla gelir. Din kuralları denince de ilk akla gelen; ‘iman, ibadet ve ahlak’tır⁷⁴. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre; iman ‘inanma’ ve ibadet’, “bir dinin buyruklarını yerine getirme”; ahlak ise ‘bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları’ demektir. Din, insana doğruyu yanlıştan ayırt etmeyi öğrettiğine göre onun ‘ahlaki’ boyutu şudur ki, din sayesinde memur rüşvet almamayı, insan başkasının hakkına tecavüz etmemeyi öğrenip ona göre çalışıyor veya yaşıyor olmalıdır.

Bu değer için araştırmada öne çıkarılmış olan “aile, dinî ve manevî değerlerine bağlı olmalıdır” ve aile “günlük hayatı dini kurallara göre yaşamalıdır” şeklindeki ifadelerin, katılımcılarca sırasıyla (%87,1) ve (%70,3) oranlarındadesteklenmiş olması, Türk insanında; dini ve manevi değerlere bağlılığın,

⁷¹T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010, a. e, s.124

⁷² Türk Dil Kurumu, a. e.

⁷³ Diyanet işleri başkanlığı, (Çevrimiçi)

<http://www.diyaret.gov.tr/turkish/biliyormuyuz/biliyormuyuzoku.asp?id=27&harf=D> , 20.02.2013

⁷⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, **Kur’an’dan Öğütler**, Haz. Yaşar Yiğit v.d, Cilt 1, 4.Baskı, Ankara, Saray Matbaacılık, 2011, s.299

günlük hayatı dini kurallara göre yaşamanın, yüksek oranda devam ettiğini göstermektedir⁷⁵.Filmlerde dini kurallar soru şeklindeki şu ifadelerle araştırılacaktır: Aile, dini ve manevi değerlerine bağlı mıdır? Aile günlük hayatı dini kurallara göre yaşamakta mıdır?

2.2.2.11.Hayat Memnuniyeti ve Mutluluk Düzeyi

Türk toplumunda insanların hayatlarından ne derece memnun, aileleriyle ne derece mutlu olduğunu; yapılan araştırmada “genel olarak hayatınızdan ne ölçüde memnunsunuz?” ve “genel olarak ailenizin ne düzeyde mutlu olduğunu düşünüyorsunuz?” şeklindeki ifadelerle verilmiş cevaplara bakarak açıklayabiliriz. Türkiye çapında yapılmış bu araştırmaya göre genel olarak katılımcılardan hayatımdan memnunum diyenler (%73,4), memnun değilim diyenler (%12,1) ve kararsız olanlar (%14,6)’dır. Ailelerde mutlu olanların oranı ise (%73,6)’dır. Araştırmadan çıkan sonuç; toplumumuzda hayatından memnun olanların oranının oldukça fazla olduğu, hayatından memnuniyet hususunda erkeklerle kadınlar arasında önemli bir farkın olmadığı ve kırsal bölgelerdeki hayat memnuniyetinin şehirlere nazaran daha yüksek olduğudur. Yine bu araştırmaya göre toplumda ailelerin mutluluk derecelerinin de oldukça yüksek olduğu görülmüştür⁷⁶. Filmlerde “hayat memnuniyeti ve mutluluk düzeyi”, ailede bireyler, genel olarak hayatlarından memnun mudur?, genel olarak aile mutlu mudur? sorularıyla araştırılacaktır.

2.2.2.12.Ailede Şiddet

Aile içi şiddet; kuşaktan kuşağa geçer ve sadece şiddet göreni değil, şiddete tanık olanların psikolojisini ve özellikle de çocukların psikososyal gelişimini de etkiler⁷⁷. Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair 2012 tarihli ve

⁷⁵T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010, a. e, s.130, 134

⁷⁶a. e, s.136-139

⁷⁷Türk Psikiyatri Dergisi, 2006,s.108, (Çevrimiçi) <http://www.turkpsikiyatri.com/c17s2/aileici.pdf> 20.02.2012

6284 nolu kanunun 1. ve 2. maddeleriyle; kanunun amacı, şiddetin tarifi ve kadına yönelik şiddet aşağıdaki gibi açıklanmıştır:

Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfî engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır.

Kadına yönelik şiddet ise, kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranıştır⁷⁸.

Araştırmada bu değer için öne çıkarılmış olan” kadın itaat etmediğinde kocası tarafından dövülebilir” ifadesi, kadına yönelik şiddeti yansıtan bir yargıdır. Yapılan araştırmada bu ifadeye destek verenlerin oranı (%16,4), vermeyenlerin oranı ise (%72,5)’tir. Kadına şiddete, destek verenler daha çok erkekler, tepki gösterenler ise daha çok üniversite eğitimi almış olanlardır. Türk toplumunda, kadına yönelik şiddete izin vermeyen bir değer yargısının ortaya çıktığı ve gittikçe güçlendiği görülmüştür. Özellikle dayanın aile değerleri içerisinde yer almadığı ve bu konuda medyadaki yayınların abartılı olduğu ortaya çıkmıştır⁷⁹. Filmlerde ‘ailede şiddet’, kadın itaat etmediğinde kocası tarafından dövülmekte midir? sorusuyla araştırılacaktır.

⁷⁸<http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=71881>, 27.12.2012

⁷⁹T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010, a. e, s.120

2.2.2.13.Boşanma

Boşanma "yasal olarak kurulmuş bir evlilik ilişkisinin yine yasal biçimde ortadan kaldırılmasıdır"⁸⁰. Tolan'a göre ise boşanma "“tarafılardan birinin veya her ikisinin iradesi ile toplumda geçerli olan örf ve adetlere (dolayısıyla hukuka) göre evlilik birliğinin sona erdirilmesidir". Boşanma, evlilik kadar eskidir. Ailenin çok özgür yaşadığı toplumlarda boşanma, kolay ve sayıca da daha sık olmaktadır. Çağdaş toplumlarda boşanmaların çoğalma eğilimi göstermesinin nedenleri, eski ailenin gücünü oluşturan eğitsel, dinsel ve ekonomik bağların zayıflamış olmasıdır. Eskiden boşanma durumlarında aile büyükleri çiftlerin arasını düzeltmeye çalışırken, günümüzde sorunu çiftlerin çözmesi gerektiği düşünölmekte ve büyükler araya girmekten çekinmektedirler⁸¹.

‘Boşanma’ değeri için araştırmada öne çıkan “anlaşamayan eşler boşanmaktan kaçınmamalıdır” ifadesi için katılımcıların olumlu onayları(%60,6)dır. Bu sonuca göre toplumun çoğunluğunun boşanmayı bir çözüm yolu olarak gördükleri ancak, boşanmaya karar verme noktasında pek istekli davranmadıkları görölmüştür⁸². Filmlerde bu değeri anlaşamayan eşler boşanmaktan kaçınmamakta mıdırılar?sorusuyla araştırılacaktır.

⁸⁰Türk Dil Kurumu, a. e,

⁸¹ Barlas Tolan, s.221

⁸²T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, 2010, a. e, s.94

3.BÖLÜM

AİLE DEĞERLERİNİN TEMSİLİ

3.1.YÖNTEM

Tezimizin bu bölümünde nitel bir araştırma yöntemi olan söylem çözümlemesiyle 2001-2010 yılları arasında her yılın en çok izlenen ilk üç filmi tespit edilerek Türk Sineması'nda Türk aile değerlerinin nasıl temsil edildiği ortaya konulacaktır. Bu temsiller karakter, zaman, mekân, öykü ve söylem başlıkları altında incelenecektir.

Güçhan'a göre televizyon filmleri gibi sinema filmleri de dünyayı nasıl temsil ettiklerinin yanıtını 'anlatı' üzerinde durarak ve bunu toplumsal yaşamla birlikte irdelleyerek açıklayabilirler¹. Anlatı, öykü ve söylemden oluşur. Bunlardan öykü, bir anlatıda tanımlananın 'ne' olduğudur, söylem ise bunun 'nasıl' yapıldığıdır. Öykü, belirli olaylar dizisini, belirli karakterler aracılığıyla anlatır. Anlatıda önemli olan, kişilerin başlarından geçenlerdir ve bu ideolojik açıdan önemlidir. Söylem ise, olay örgüsünü, zaman ve mekân kullanımını, diyalogları kapsamanın yanında görsel tekniklerin kullanılış tarzını da kapsar. Öykü ve söylem, anlatının ideolojik inşası için çok önemlidir ve bunlar birbirlerine eklenerek sonuca ulaşılmasını sağlarlar².

3.2.İNCELENECEK FİMLERİN BELİRLENMESİ

Çalışmalarımız için; 2001-2010 yıllarında çevrilmiş 'üçyüz altmışdokuz'³ Türk filmi içinden, her yıl için izlenme sayısı sıralamasında ilk üçe giren filmlerden

¹Seçkin Özmen, Kamusal Alan Olarak Televizyonda Devlet Otoritesine Direnenler ve Televizyon Dizilerinde Temsili, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Sinema Ana Bilim Dalı, 2004, s.132-133,

²Nilgün Abisel, Türk Sineması Üzerine Yazılar, Ankara, Phoenix Yayınevi, 2005, s.205-206

³<http://www.sinematurk.com/gise/gelmis-gecmis/>, 25.07.2013

aşağıda görüldüğü gibi ‘otuz film’⁴seçilmiştir. Bu filmlerle ilgili ayrıntılı bilgiler ise, Ek-1 de açıklanmıştır.

Vizyon TarihiFilmler

2001	Vizontele, KomserŞekspir, Deli Yürek
2002	Son, Yeşil Işık, Mumya Firarda
2003	Asmalı Konak: Hayat, O Şimdi Asker, Rus Gelin
2004	GORA, Vizontele Tuuba, Hababam Sınıfı: Merhaba
2005	Babam ve Oğlum, Organize İşler, Hababam Sınıfı Askerde
2006	Kurtlar Vadisi Irak, Hababam Sınıfı 3.5, Hokkabaz
2007	Beyaz Melek, Kabadayı, Maskeli Beşler: Irak
2008	Recep İvedik1, AROG, Issız Adam
2009	Recep İvedik2, Güneşi Gördüm, Nefes: Vatan Sağ Olsun
2010	New York'ta Beş Minare, Recep İvedik3, Eyvah Eyvah1

Konumuz aile değerleri olduğundan, yukarıda isimleri açıklanmış olan toplam otuz film, öncelikle konuları içinde geçen aile oluşumları açısından ayrı ayrı izlenmiştir. Elde edilen bilgiler sonucu her yıl için bir film olmak üzere on film size sunulacaktır.

2001 Yılında en çok izlenen üç filmde biri olan Deli Yürek filminde, başrol oyuncusu Yusuf Miroğlu nişanlıdır. Ailesi hakkında bir bilgi verilmemiştir. İkinci film olan Komiser Şekspir filminde ise komiserin eşi ölmüştür. Komiser kızı ve babası ile birlikte yaşamaktadır. Filmde başka bir aile yoktur. Üçüncü film Vizontele'dir. Bu filmde anne, baba, oğullar, gelinler ve torunlardan ibaret on beş bireyin oturduğu geniş bir aile vardır. Söz konusu bu üç filmde biri olarak, içerisinde aile varlığının daha belirgin şekilde yer aldığı ‘Vizontele’ filmi incelenmek üzere seçilmiştir.

⁴<http://www.sinematurk.com/gise.php?action=goToBoxOfficePage&type=0&year=2010&firma=&pagenum=2> 20.12.2010

2002 Yılında en çok izlenen üç filminden biri olan Mumya Firarda filminde Ahmet'in babası ölmüştür. Evde annesi ile yaşayan Ahmet bekâr bir gençtir. İkinci film olan Yeşil Işık filminde ise Elif ve eşi henüz çocukları olmayan bir çifttir. Eşinin aldatmaları sonucunda karı koca boşanır. Filmdeki diğer bir aile olan Ali ve ailesi ise lüks bir evde yaşamaktadır. Bu aile de ise eşler arası iletişimsizlik söz konusudur. Üçüncü film Son isimli filmidir. Filmin başrol oyuncusu olan Selim bekâr adamdır. Diğer roldeki Necla Hanım ise zengin bir adamın sevgilisidir. Filmde ki diğer karakterlerin ev hayatları hakkında bilgi yoktur. Söz konusu bu üç filminden biri olarak incelenmek üzere, içerisinde aile varlığının daha belirgin şekilde yer aldığı 'Yeşil Işık' filmi seçilmiştir.

2003 Yılında en çok izlenen üç filminden biri olan Rus Gelin filminde Rıza Efendi kızı ve damadı ile aynı evde yaşayan yaşlı ve dul bir adamdır. Rıza Efendi kendisinden yaşça küçük birisiyle formaliteden bir nikâhla evlenir. İkinci film olan O Şimdi Asker filminde ise Nihat, depremde eşini ve kızını kaybetmiştir. Bu yüzden bunalım içindedir. Üçüncü film Asmalı Konak-Hayat'tır. Filmde Bahar ve Seymen memleketlerinden Amerika'ya Bahar'ın hastalığını tedavi ettirmek için giderler. Orada geçici olarak kiraladıkları lüks bir apartman dairesine yerleşirler. Aslında film Amerika'da ki bu lüks evde geçse de Seymen, Bahar, küçük kızları Hayat ve bütün aile Nevşehir'de büyük bir konakta yaşamaktadır. Evde Seymenlerin dışında Seymen'in annesi, küçük erkek kardeş ve eşi, büyük abla ve kızı, küçük kız kardeş ve eşi konakta birlikte yaşamaktadırlar. Söz konusu bu üç filminden biri olarak incelenmek üzere, içerisinde aile varlığının daha belirgin şekilde yer aldığı 'Asmalı Konak Hayat' filmi seçilmiştir.

2004 Yılında en çok izlenen üç filminden biri Gora'dır. Gora gezegenin kralı, eşi ve kızları Ceku filmde üç kişilik bir aileyi oluşturmaktadır. Ceku ise aslında kralın değil bir dünyalının kızıdır. Film uzayda geçmektedir. İkinci film Vizonte Tuuba filmidir. Güner Bey, eşi ve yürüme engelli kızı Tuba ile kasabaya yerleşirler. Filmde diğer aile ise Siti Ana ve ailesidir. Sinemacı Latif eşi ve oğlu ise başka bir ailedir. Üçüncü film Hababam Sınıfı Merhaba'dır. Bedri Bey özel bir lisenin sahibidir. Oğlu ile müstakil lüks bir villada yaşamaktadır. Anne hakkında ise bilgi

yoktur. Söz konusu bu üç filmde biri olarak incelenmek üzere, içerisinde aile varlığının daha belirgin şekilde yer aldığı ‘Vizontele Tuba’ filmi seçilmiştir.

2005 yılında en çok izlenen üç filmde biri Babam ve Oğlum’dur. Aile, anne, baba, iki oğul, bir gelin ve üç torundan ibaret geniş aile olarak aynı köyde yaşamaktadır. Büyük oğul eşi ve iki çocuğu ile çiftlikte ayrı evde yaşamaktadır. İkinci film Organize İşler’dir. Asım’ın bir kızı vardır ve karısından boşanmıştır. Diğer aile Nuran ve ailesi ise İstanbul’da bir dairede oturmaktadır. Üç kişilik çekirdek bir ailedir. Üçüncü film Hababam Sınıfı Asker’dedir. Başrollerde okul müdürü Bedri Bey ve oğlu Ercüment vardır. Bu aileyle ilgili başka bir bilgi yoktur. Söz konusu bu üç filmde biri olarak incelenmek üzere, içerisinde aile varlığının daha belirgin şekilde yer aldığı ‘Babam ve Oğlum’ filmi seçilmiştir.

2006 yılında en çok izlenen üç filmde biri Kurtlar Vadisi Irak’tır. Filmde incelenilecek bir aile yoktur. Kişiler bekârdır ve filmde aileleriyle ilgili detaylı bir bilgi verilmemiştir. İkinci film Hababam Sınıfı 3,5’tur. Bedri Bey’in eşi yoktur, oğlu ile yaşamaktadır. Üçüncü film Hokkabaz’dır. Sait Bey’in eşi ölmüştür ve bir karavanda yaşamaktadır. Kızı, damadı, torunları ve ayrı bir evde yaşayan bir oğlu vardır. Söz konusu bu üç filmde biri olarak incelenmek üzere, konusu içerisinde aile varlığının daha belirgin şekilde yer aldığı ‘Hokkabaz’ filmi seçilmiştir.

2007 yılında en çok izlenen üç filmde biri Beyaz Melek’tir. Filmde yer alan aile köy evinde yaşamaktadır. Geleneksel geniş ailedir. Çok eşlilik ve çok sayıda çocuk vardır. Aile, içerisinde yakın akraba olan birkaç aileyi barındırmaktadır. İkinci film Kabadayı’dır. Başrolde olan Ali Osman tek başına müstakil bir evde yaşamaktadır. Karısı ve oğlu ölmüştür. Daha sonra hiç görüşmediği başka bir oğlu olduğunu öğrenir. Üçüncü film Maskeli Beşler-Irak’tır. Filmdeki oyuncuların aileleri hakkında bilgi verilmemiştir. Hepsisi bekârdır. Söz konusu bu üç filmde biri olarak incelenmek üzere, içerisinde aile varlığının daha belirgin şekilde yer aldığı ‘Beyaz Melek’ filmi seçilmiştir.

2008 yılında en çok izlenen üç filminden biri Recep İvedik'tir. Recep, tek başına bir apartman dairesinde yaşamaktadır. Ailesi hakkında yeterli bir bilgi yoktur. İkinci film A.R.O.G'dur. Arif ve eşi bir apartmanda yaşamaktadırlar. Birbirlerini seven bir çifttir. Üçüncü film Issız Adam'dır. Başrol oyuncusu Alper bekârdır. İstanbul'da tek başına yaşamaktadır. Söz konusu bu üç filminden biri olarak incelenmek üzere, içerisinde aile varlığının daha belirgin şekilde yer aldığı 'A.R.O.G' filmi seçilmiştir.

2009 yılında en çok izlenen üç filminden biri Recep İvedik 2'dir. Recep İvedik ve babaannesi aynı mahallede bir başlarına ayrı evlerde yaşamaktadırlar. Recep'in ailesi hakkında başka bir bilgi yoktur. İkinci film Güneşi Gördüm'dür. Ramo ve ailesi bir köy evinden İstanbul'da bir apartman dairesine zorunlu olarak taşınırlar. Aile dokuz kişilik geniş bir ailedir. Üçüncü film ise Nefes: Vatan Sağolsun'dur. Filmde Mete yüzbaşı evlidir. Çocuğu yoktur. Karısının sadece telefon görüşmelerinde sesi duyulur. Söz konusu bu üç filminden biri olarak incelenmek üzere, içerisinde aile varlığının daha belirgin şekilde yer aldığı 'Güneşi Gördüm' filmi seçilmiştir.

2010 Yılında en çok izlenen üç filminden biri New York'ta Beş Minare'dir. Hacı Gümüş eşi ve bir kızı ile New York'ta bir apartmanda yaşamaktadır. Mutlu bir çifttir. Kendisi Müslüman olmasına rağmen karısı ve kızı Hristiyan'dır. Ailede mutlu ve demokratik bir beraberlik vardır. İkinci film Recep İvedik3'tür. Filmde bir aile yoktur. Recep İvedik bekârdır. Üçüncü film Eyvah Eyvah1'dir. Hüseyin, dedesi ve ninesiyle yaşamaktadır. Bekârdır. Söz konusu bu üç filminden biri olarak incelenmek üzere, içerisinde aile varlığının daha belirgin şekilde yer aldığı 'New York'ta Beş Minare' filmi seçilmiştir.

3.3.FİLMLERİN İNCELENMESİ

Yıllara göre yapılan yukarıda ki çalışma da; filmlerin içerisinde eşlerden biri ölmüşse olsa çekirdek ya da geniş aile gibi tanımlamaya girebilecek bir ailenin varlığı bu filmleri tercih etmemize sebep olmuştur. Filmler bu yönleriyle, izlenmiş,

üzerlerinde incelemeler yapılmış ve içlerinden; 2001 yılı için Vizontele, 2002 yılı için Yeşil Işık, 2003 yılı için Asmalı Konak-Hayat, 2004 yılı için Vizontele Tuuba, 2005 yılı için Babam ve Oğlum, 2006 yılı için Hokkabaz, 2007 yılı için Beyaz Melek, 2008 yılı için A.R.O.G, 2009 yılı için Güneşi Gördüm ve 2010 yılı için de New York'ta Beş Minare filmi, araştırmamız için uygun filmler olarak seçilmişlerdir. Seçilen on film, öykü, karakterler, zaman, mekân, söylem olarak beş başlık altında incelenecektir.

3.3.1.VİZONTELE

3.3.1.1.Öykü

Nazmi bey kasabanın başarılı, sevilen ve sayılan bir belediye başkanıdır. Eşi Siti Hanım ile üç oğul, iki gelinve üç torunla bir arada mütevazı bir hayat yaşamaktadırlar. Oğullardan İkisi evlidir ve küçük oğul yakında askere gidecektir. Ailenin reisi Nazmi Beydir ama ev işlerinde söz sahibi Siti Hanımdır. Büyük oğul; istemediği bir kız ile evlendirilmiş ve bu evlilikten üç oğlu olmuş, geçen zamana ve okula gidecek yaşa gelmiş üç çocuğuna rağmen bu evliliği hala kabullenememiştir. Günleri alkollü olarak, ev dışında sağda solda geçmekte ve bu durum ailesini ve bilhassa da baba Nazmi Beyi çok fazla üzmektedir. Sene 1974'tür. Küçük oğul askere gitmiştir. Nazmi Bey, devletçe gönderilen ve kasaba halkının henüz ilk defa göreceği televizyonun kurulmasıyla meşguldür. Anne Siti Hanım, ev içi işleri yönetmekte, torunlarının eğitimleriyle ilgilenmekte ve her an da askere uğurlamış olduğu oğlunu düşünmektedir.

Birçok deneme yapılmış fakat televizyon çalışmamıştır. Ancak başkan Nazmi Bey, televizyonu çalıştırma konusunda azimlidir. Bunun için kasabanın en yüksek tepelerinde bile denemeler yaptırır. Problem çözülür ve televizyon kurulur. Kasabadan meraklılar ve aile, ilk görüntüleri izlemek ve ilk sesi duymak için heyecanla televizyonun karşısındadırlar. Ne var ki ilk haber, o sırada devam etmekte olan Kıbrıs Barış harekâtı ve bu harekâta şehit düşen askerlerin isimleri ve

fotoğraflarıyla ilgilidir. Nazmi Beylerin küçük oğulları da bu şehitler arasındadır. İzleyenler şok olurlar. Haber, aile ve kasaba halkını büyük üzüntü içinde bırakır. En büyük üzüntüyü yaşayan ise Siti Ana ve Nazmi Beydir. Bu haberdan sonrabüyük oğul, yaptıklarından pişman olup evine, karısına ve çocuklarına döner ancak karısı çoktan onu terk etmiş, çocuklarını da alarak baba evine dönmüştür. Diğer gelinin hamile olduğu da bu sırada öğrenilir.

3.3.1.2.Karakterler

Ailenin genel olarak profiline baktığımızda; kasabanın belediye başkanı olan Nazmi Bey ve eşi Siti Hanımın kurduğu ve yıllar içinde oğullar, gelinler ve torunlarla genişlemiş olan aile, filmin konusu içinde en geniş yeri almıştır. Ailenin reisi olan baba Nazmi Beyin aile bireyleri üzerinde tartışılmaz bir otoritesi vardır. Babanın aileye hâkimiyeti geleneksel aile yapısına uygundur. Ailede ev halkını yöneten ise Siti Hanımdır. Ailenin kız çocukları yoktur. Üç yetişkin oğulları vardır. Küçük oğul bekârdır ve yakında askere gidecektir. Evli olan diğer İki oğul aile ile birlikte oturmakta, bununla beraber evin geçimi ile ilgili her hangi bir kaygı taşımamakta, bütün yük babanın omuzlarında kalmaktadır ve baba bu durumdan rahatsızdır.

Filmde aileyi en kalabalık haliyle, ilk olarak evin üst terasında beraber oturup konuşurken ve uzaktan da olsa üstü açık sinemada gösterilen bir filmi bu terastan izlerken görmekteyiz. Terasta anne Siti Hanım, onun hemen dizinde küçük oğlu Rıfat, annenin hemen yanında oğlu Nazif ve gelini Reyhan, onların biraz daha önünde diğer gelin Gülizar vardır. Üç küçük torun ise, bu sırada filmi izlemek için, üzerine çıkmış oldukları ağacın üzerindedirler. Baba Nazmi Bey'i ve büyük oğul Ahmet'i filmin daha sonraki sahnelerinde görürüz.

Nazmi Bey: Nazmi bey, kasabanın belediye başkanıdır ve tartışmasız olarak ailenin de reisidir. Çalışmayı seven, halk tarafından sayılan ve sevilen bir kişidir. İşte de evde de yerine göre insanlarla şakalaşabilen yerine göre etrafına mesafeli olan davranışları vardır. Nazmi Bey eşine karşı da anlayışlıdır. Karısıyla

bazı konularda fikir ayrılığına düşse de, olayları problem haline getirmeden çözebilmektedir. Çok mecbur kalmadıkça aile işlerine karışmaz. Karısı her işi yapacak ve yaptıracak kapasitededir. Karısının askere giden oğullarının arkasından duyduğu aşırı endişe ona abartı gelmektedir. Kendisi bu durumu bu kadar duygusal yaşamamaktadır. Daha çok akli kendi işindedir. İki büyük oğlu, babalarına benzememişlerdir. Çalışmazlar, öyle bir gayretleri de yoktur. Babaları, ikisine de çalışmaları gerektiği ikazını yapsa da boşunadır. Nazmi beyin evin içinde karıştığı iki şeyden birisi büyük oğlun eşiyle olan huzursuzluğuna çare bulmak, diğeri ise evli olan oğullarının işe gitmelerini sağlamaktır.

Siti Hanım: Siti Hanım, geleneksel Anadolu kadınıdır. Babadan sonra evde onun sözü geçmektedir. Oğulları, gelinleri ve torunları üzerinde söz sahibidir. Çocuklarına ve torunlarına karşı gösterdiği müsamaha, gelinler için söz konusu değildir. Büyük gelininin, eşiyle yaşadığı sorunlar karşısındaki çaresizliğini görmesine rağmen çiftleri birleştirici bir çabası yoktur. Aksine gelinine zaman zaman sert çıkışlarda bulunmaktadır. Küçük oğlu ise onun için bir başkadır. Daha oğlu askere gitmeden endişe duymaya başlamış ve endişesi küçük oğul askere gidene kadar sürmüştür. Kocasının bu konudaki rahatlığı ise ona tuhaf gelmektedir. Bazı dini konularda hassasiyeti vardır. Eşinin karşı gelmesine rağmen torunlarını dini öğrenmeleri adına kasabanın hocasına götürmekten geri kalmaz. Hocanın sözleri onun için çok önemlidir. Hocanın, “televizyon şeytan icadıdır” sözünden sonra Siti hanımın televizyonla arası hiç iyi olmamıştır. Ona göre televizyon, kendilerine ve herkese uğursuzluk getirecektir.

Ahmet: Ailenin büyük oğludur. Filmde Ahmet’i ilk olarak geç saatte eve sarhoş girerken görürüz. İstemedi evlendirildiği için eşini hiç sevmemiştir. Üç çocuğu olmasına rağmen karısıyla sürekli problem yaşamaktadır. Akli daha önce sevdiği kızdadır. Fakat o kız çoktan evlenmiştir. Evlenmeleri karısının suçuymuş gibi eve geç gelmekte, çareyi içkide bulmaktadır. Karısı da, çocukları da umurunda değildir. Babasının bulduğu işten ayrılmıştır. Davranışları karısını sürekli üzmektedir. Aile bireylerinin de kendisine hoş görüleri yoktur.

Gülizar: Ahmet'in eşidir. Kocasının manevi açıdan yıpratmalarına rağmen, sessiz kalıp onun düzelmesini sabırla beklemektedir. Evde kayınvalidesinin kendisine olan kaba konuşmalarına karşılık vermeyen bir kişi olarak, ailede her kesin sevdiği bir gelindir. Üç küçük oğlu vardır. Fakat sonuçta hiçbir şeyin düzelmeyeceğini anlayınca çocuklarını da alıp evden ayrılmıştır.

Nazif: Ortanca oğuldur. Yeni evlenmiştir. Henüz çocukları yoktur. Karısıyla sürekli ev içinde flört halindedir. Bu durumdan dolayı bazen annesinin ikazını da almaktadır. Babası ona da bir iş bulmuştur ama o, işe gitmeyi sürekli ertelemektedir. Çalışmadığı için evin dışarı koşuşturmaları onun üzerindedir. Oldukça rahattır. Evin geçimi ile ilgili her hangi bir sorumluluğu yoktur.

Reyhan: Nazif'in eşidir. Evde en az sesi çıkanlardan birisi de yeni gelin Reyhan'dır. O zamanların yaşantısına uygun olarak bu evde de gelinlere pek söz düşmemektedir. Kocasını seven ailesini sayan bir gelindir. Belli bir mesleği yoktur. Diğer gelinle birlikte evin işlerini yapmaktadır.

Rifat: Ailenin en küçük oğludur. Annesinin bütün sevgisi, şefkati sanki bu oğlu üzerindedir. Anne, çocukları arasında bir ayırım yapmamasına rağmen ona karşı ayrı bir hassasiyet duymaktadır. İyi bir futbolcu olmak onun en büyük isteğidir. Sevdiği ve ailelerinden gizli görüştüğü Asiye adında bir kız vardır ve askerlik dönüşü onunla evlenmeye karalıdır. Ne var ki kısa bir süre sonra askere gitmiş ve o tarihte devam etmekte olan Kıbrıs Barış Harekâtında şehit olmuştur.

3.3.1.3.Zaman ve Mekân

Filmde geçen hikâye, gerçek hayatla örtüşmektedir. Ailenin asker olan küçük oğlu Kıbrıs Barış hareketinde şehit olmuştur. Bu demektir ki filme konu olayların yaşandığı zaman, bu hareketin yapıldığı 1974 yılı ve bu yıla yakın yıllardır. Filmde olduğu gibi televizyonun kasabalara yeni yeni ulaştığı, santrale bağlı telefonların kullanıldığı, yine filmde kullanılan ön tarafı kademeli olan büyük yolcu otobüslerinin faal olduğu zamanlarda bu yıllara denk düşmektedir.

Filme konu edilen aile, Anadolu'nun oldukça uzak bir kasabasında yaşamaktadır. Yaşanılan ev; tek katlı, üzerinde çatı yerine teras bulunan, müstakil, avlusu ve etrafında küçükte olsa sebze yetiştirmeye uygun bahçesi ile ev girişinde avlusu olan bir köy evidir. Nazmi bey ve büyük oğul hariç evin diğer bireyleri, zaman zaman sıcak yaz akşamlarında evin terasında hep birlikte oturup vakit geçirirler. Teras ayrıca, sıcak gecelerde çocukların bazen gizlice çıkıp yıldızları seyrederek uykuya daldıkları bir mekândır. Evin etrafındaki bahçe alanı daha çok sebze yetiştirmede kullanılmakta ve bahçe işlerini ve sebzelerin sulanmasını Nazmi Bey hobi olarak kendisi yapmaktadır. Burada önemli bir husus şudur ki Nazmi Bey, belediye başkanı maaşıyla ailesini ancak geçindiriyor olmalı ki, gecekonduya benzer bu yapıyı iyileştirecek bir ilave inşaat yaptıramamıştır.

3.3.1.4.Söylem

1-Ailenin Reisi

Baba, anne, iki evli ve bir bekâr oğul, iki gelin ve üç torundan oluşan geleneksel geniş ailedir. Baba Nazmi Bey'in çalışmaları için bulduğu işlere evli iki oğlu gitmediği için evin geçimini sağlayan tek kişi Nazmi Bey'dir. Büyük oğlu evde karısıyla huzursuzluk yaşadığı için işini boş vermiştir. Ortanca oğlu Nazif ise çiçeği burnunda yeni evlidir. Daha çok evde zaman geçirmekte işe başlayacağı günü kendisi sürekli ertelemektedir. Nazmi Bey küçük oğlunu ise yakın zamanda askere göndermiştir. Sonuçta Nazmi Bey yapmakta olduğu belediye başkanlığı maaşı ile on kişilik ailesini bir başına geçindirmektedir.

Nazmi Bey ev halkına yeri geldiğinde sert bir üslup sergilese de ailesiyle ilgili bir babadır. Büyük oğlu ve gelini arasında yaşanan problemde oğlunun değil gelininin yanında olduğu için iş yerinde olduğu gibi evinde de adildir. Çünkü haksızlığa uğrayan gelinidir. Hatta bu yüzden oğluyla münakaşa etmiş sofradayken onu yanından bile kovmuştur. Buna rağmen oğlu ve gelini için elinden başka yapacak bir şey gelememiştir. Diğer oğluna karşı da sert olmasının nedeni onun başıboş avare gezmesidir. Nazmi Bey ailesini çok sevmekte elinden geldiğince

herkese ilgi göstermektedir. Torunu ayağını kırdığında hemen kırık çıkıkçıyı bulup eve getirmiştir. İşinde de haksız kazanç sağlamak isteyenlere karşı da her zaman mesafeli durmuş, tavrını belli etmiştir. Karısıyla da arası iyidir. Karısı Siti Ana evdeki ikinci söz sahibi olan kişidir. Kocasına karşı bir duruşu olan sınırları dahilinde ona karşı da gelebilen eski kadınlardandır. Nazmi Bey istemese de Siti Ana üç torununu kendi istediği için kuran kursuna göndermiştir. Oğulları ve gelinleri babalarından olduğu gibi annelerinden de çekinmektedir.

2-Kadının Rolü

Evde kadın olarak bir anne iki gelin vardır. Anne Siti Hanım iyi bir eş ve iyi bir annedir. Bir mesleği olmadığından çalışıp evine maddi bir katkısı yoktur. Fakat evde de pasif bir kadın değildir. Oğulları ve gelinleri annelerinden yeri geldiğinde çekinmektedirler. Evin düzeniyle daha çok Siti Hanım'ın kendisi ilgilenmektedir. Eşi Nazmi Bey ise evle ilgili olarak büyük oğlu ve gelini arasındaki huzursuzluğu çözmek için ya da torunu ayağını kırdığında gerekli yardımın eve getirilmesini sağlanması için duruma dâhil olmaktadır. Nazmi Bey işi gereği çok meşguldür. Evle ilgili olarak sadece evinin bahçesini düzenler. Karı koca arasında Nazmi Bey'in torunlarının kuran kursuna gitmelerini istememesi dışında en büyük fikir ayrılığı Siti Ana'nın ilçeye gelen televizyonun bir şeytan aleti olduğunu iddia etmesidir. Siti Ana televizyonun kurulmasında eşine engel olamasa da torunlarını Kur'an kursuna göndermiştir.

Torunlarıyla da gelini Gülizar'dan çok Siti Ana ilgilenmektedir. Onların yıkanması, Kuran kursuna gitmelerine kara verilmesi, kursa gitmek için torunlarının hazırlıklarını hep Siti Ana yapmaktadır. Evin işleri ise iki gelinden sorumludur. Büyük gelin evde işleri yapmasına rağmen varlığı yokluğu belli değildir. Çünkü eşi tarafından sevilmemenin ve istenilmemenin üzüntüsüyle evde ruh gibi yaşamaktadır. Diğer gelin ise yeni evlidir. O da ev işini diğer gelin gibi sorunsuz yapmaktadır. Kocasıyla severek evlendiği de yan yana oldukları her an belli olmaktadır.

Filmde kadınlar daha geri plandadır. Dışarıdan eve gelen misafirlere açılan yer sofrasında kadınlar bulunmaz. Bir anne olarak Siti Ana oğlunu askere

gönderirken evinden yolcular. Baba ve diğer erkek kardeş ise uğurlamaya otobüsün olduğu yere kadar eşlik ederler. İlçelerinde televizyonun ilk kez yayına başlayacağı gün Nazmi Bey'in yapacağı açılış konuşmasını izlemek için gelinleri de meydan yerine gelir. Fakat tören yerinde çoğunlukla erkek olduğu için gelinleri de diğer kadınlar gibi konuşmayı en arkalardan seyrederler. Evin içinde olduğu gibi kadınlar dışarda da geri plandadır.

3-Sadakat

Nazmi Bey ve Siti Hanım birbirine sadık karı-kocadır. Aralarında ufak çatışmalar yaşansa da birbirleriyle uyumlu bir çifttir. Evde onların dışında evli iki oğlu da yaşamaktadır. Ortanca oğlu Nazif yeni evlidir ve birbirlerini sevdikleri her hallerinden bellidir. Evin çatısında ailece otururken bile dip dibedirler. Çok detay verilme de bir konuşma esnasında Nazif'in askerdayken evli bir kadınla birlikte olduğu ve bu yüzden askerliği uzadığı ortaya çıkar. Nazif karısının bu durumu duyup itiraz etmesine fırsat vermez. Herkesin önünde konuyu kapatır ve bir daha da bu durum ne karı koca arasında ne de aile içinde söz konusu olmaz. Huzursuzluk Nazmi Bey'in büyük oğlu Ahmet ve eşi arasındadır. Ahmet ailesi istediği için karısıyla istemeden evlenmiştir. Babasını da bu evliliğe sebep olduğu için suçlamaktadır. Karısı Gülizar ise tüm sadakatiyle eşinin tekrar evine döneceğini beklemektedir. Fakat kocası tüm ailesinin önünde kendisini istemediğini söyleyince ümidi kalmaz ve üç çocuğunu da alarak evi terk eder. Karı koca arasındaki bu durum aile tarafından düzeltilmeye çalışılmışsa da kimsenin elinden bir çare gelmez. Gelinleri Gülizar yine de o bitkin ve üzgün haline rağmen evden gitmeden önce gelinleri olarak kayıinvalidesi ve kayınpederinden helallik alıp ellerini öper.

4-Dini Kurallar

Filme Siti Hanım torunlarını Kur'an okumayı öğrenmeleri için sık sık cami hocasına götürmektedir. Oğlunun Kıbrıs'ta şehit olduğunu öğrendiği günlerde evin damında namaz kılmaktadır ve aynı günlerde yaptıklarından pişman olan büyük oğlu Ahmet cami de dua etmektedir. Bunlar, İslam dini inancı gereği yapılan ameller ve ibadetlerdir. Ailede yaşam, çalışmak ve topluma hizmet faaliyetleri de İslam ahlakına uygun anlayışlardır. Ancak iki yetişkin oğulun günlerini iş yapmadan boşuna

geçiriyor olması ve ayrıca büyük oğul Ahmet'in her gün akşama kadar eşinden, çocuklarından habersiz ve ailesinden uzakta sarhoş vaziyette dolaşması bu dine uygun davranışlar değildir.

Nazmi Bey ve ailesinde bireylerin, 'dinî ve manevî değerlerine bağlı' olduğu, 'günlük hayatı dini kurallara göre yaşama' konusunda ise, az sayıda dini kuralı uygulamaya çalıştığı görülmüştür.

5- Boşanma

Aile anne-baba ve evli iki oğulun birlikte oturduğu geleneklerine bağlı geniş bir ailedir. Anne, baba ve küçük oğulun evliliklerinde problem yoktur. Ancak büyük oğul Ahmet için durum aynı değildir. O istemediği biri ile ailesi istediği için evlenmiştir. Üç çocuğu vardır. Fakat Ahmet hayata küsmüş gibidir. İşe gitmemekte, dışarlarda alkol alıp gezmekte, eve sarhoş gelmekte ve geldiğinde de eşiyile ve çocuklarıyla ilgilenmemektedir. Damdan düşüp ayağı çıkan oğluna etrafta yarı sarhoş dolaştığı için tedavisine dede ve babaanne koşuşmuştur. Bir gün yemekte babasının "işe bile gitmiyorsun, çocukların umurunda değil, seni bunun için mi evlendirdik" sözü üzerine de oğul Ahmet babasına "evlendirirken bana mı sordun" der. O an sofrada konuşulanları dinleyen eşi Gülizar'da ağlayarak sofradan ayrılır. Sabırla kocasının düzeleceğini bekleyen kadın sonunda pes eder ve ilerleyen günlerde de üç çocuğunu da alarak aileyi terk eder. Ahmet'in yaptıklarına tövbe ettiği zamanlarda karısı çoktan çocuklarıyla evden ayrılmıştır. Sonuç olarak filmde resmi bir boşanma gösterilmese de kadın tarafından evin terk edilmesi söz konusudur. Fakat kadın son ana kadar bir umutla kocasını beklemiş, durum düzelmeyince evden ayrılma kararını vermiştir.

6-Ailede Şiddet

Aile geniş aile olduğu için evli çocuklarda dahil tüm aile aynı çatı altında yaşamaktadırlar. Aile içinde erkeğin kadına, ya da güçlünün zayıfa karşı yaptığı fiziksel anlamda bir şiddet yoktur. Fakat evin gelinlerinden Gülizar kocası Ahmet tarafından hor görülmektedir. Kocası kendisiyle istemeden evlenmiştir. Ahmet evine, çocuklarına ilgi göstermemekle birlikte karısına da sert üslupta konuşup fırça

atmakta, her gece eve zil zurna sarhoş gelmektedir. Bu durum hem karısı Gülizar'ı hem tüm aileyi üzmektedir. Baba Nazmi Bey oğlunun kendisine çekidüzen verip gitmediği işine tekrar başlaması için bir sabah kahvaltıda konuşur, bu yüzden de baba oğul sofrada tartışırlar. İkisi tartışırken ise en çok üzülen yine Gülizar olur. Çünkü kocası, tüm ailenin önünde babasına, “beni istemediğim biri ile evlendirdiğin için bunlar olmaktadır” der. O sırada Gülizar gerçekleri bilse de herkesin önünde istenmeyen eş olduğunu tekrardan duymak kendisini daha da incitmiş, elinde yemek için beklettiği peyniri farkında olmadan avucunda un ufak etmiştir. Ağlamamak için gözyaşlarını zor durdurmuştur. Bu gözyaşları bir anlamda umutla kocasının düzeleceğini bekleyen Gülizar'ın da umudunun da bittiği durumdur ve kısa süre sonra çocuklarını da alarak koca evinden ayrılır.

7-Aile Büyüklerine Bakma

Ailede bakıma muhtaç yaşlı kimse yoktur. Ailede yaş olarak en büyük kişiler anne Siti Ana ve baba Nazmi Bey'dir. Siti Ana ve Nazmi Bey, yaşları ortanın biraz üzerinde üç torunu olan kişilerdir. Yaşları geçkinde olsa anne ve baba evlerinde sözü geçen kişilerdir. Geleneksel ailelerde olduğu gibi aile içinde de anne ve babaya karşı saygı söz konusudur. Ayrıca ailenin üyeleri hem annelerinden hem babalarından çekinmektedirler. Baba Nazmi Bey ailede bir otoriteyi temsil etmekle birlikte anne Siti Hanım'da oğulları ve gelinleri üzerinde söz sahibidir. Aile bir arada olduğu için evin tüm hizmetleri iki gelin tarafından yapılmakta evin içinde daha keyifli işler örneğin torunlarla ilgilenmek Siti Hanım tarafından görülmektedir. Hiç kimsenin yaşanılan durumdan dolayı bir keyifsizliği yoktur.

8-Aile Bireyleri ve Yakın Sosyal Çevreye Güven

Aile içinde babanın oğullarına karşı pek bir güveni yoktur. Çünkü iki oğluna da iş bulmuş fakat ikisi de babalarının bulduğu işlere gidip çalışmamışlardır. Bir defasında ortanca oğlu Nazif, belediye başkanı olan babasının makamına gider. Yanından ayrılırken babasına, bir emrinin olup olmadığını sorar. Babasının cevabı şaşırtıcı olur. “Bir emrim var, fakat o emri sana verip ziyan edemeyeceğim” der. Baba ile büyük oğul Ahmet arasında da güven kalmamıştır. Babası iş bulduğu halde işte çalışmaz ve dışarılarda boşa vakit geçirir. Bir gün yemek yerken babanın ona

“çocukların umurunda değil, seni bunun için mi evlendirdik” sözü üzerine oğlu Ahmet “evlendirirken bana mı sordun” der. Çünkü babası kendisini karısıyla istemeden evlendirmiştir.

Oğlu Ahmet’in problem haline dönüştürdüğü evliliği hariç Nazmi Bey, bulduğu işlerde çalışmaya yanaşmayan iki evli oğlunu aileleriyle birlikte kendi evinde tek maaşıyla geçindirip mutlu şekilde yaşatan güvenilir bir baba, güvenilir bir eş, Siti Hanım da güvenilir bir anne ve güvenilir bir eştir. Aile, üç erkek evladından sadece birine güven duymaktadır.

Akrabaları ile ise aralarında güven bulunmamaktadır. Siti Hanım kız kardeşi ve onun eşi ile küskündür. Nazmi Bey’in de bacanağıyla arası iyi değildir ve ona güven duymamaktadır. Bir defasında Nazmi Bey bahçesinde zararlı otları temizlerden onun yanına yaklaşmak isteyen bacanağına “fazla yaklaşma Latif, biliyorsun bahçede yabacı ot istenmiyor” der ve o da oradan uzaklaşır. Nazmi Bey’in arasının iyi oldukları kişiler daha çok iş çevresindendir. Komşuları ve iş arkadaşları ile münasebetleri iyi olduğu gibi, onlarla aralarında güven konusunda bir problemleri yoktur. Çünkü oğlunu askere uğurlamadan evinde verdiği kahvaltıya, iş çevresinden sevdiği saydığı birkaç kişiyi çağırması beraber hoş sohbet etmişlerdir. Bu yemeğe bacanağını çağırmamıştır.

9-Hayat Memnuniyeti ve Mutluluk Düzeyi

Bir aile için, peş peşe üç çocuklarının doğması ve bunların sağlıklı şekilde büyüyor olmaları, onlardan ikisinin evlenmesi ve aileye iki gelinin gelmesi, bunlardan üç torunun aileye katılması, küçük oğulun vatani görev gereği askere gitmesi şüphesiz en güzel mutluluk vesileleridir. Ayrıca, bir aile reisinin içinde yaşadığı kasabanın halkı tarafından belediye başkanı olarak seçilmesi ve bu görevi sürdürmesi de ayrı bir mutluluk vesilesidir. Nazmi Bey ve ailesi bütün bu mutlulukları peşi peşine tatmıştır.

Ancak, bu mutlulukları, birçok kez üzüntü verici olaylar takip etmiş, Nazmi Bey ve ailesini üzmüş, bir keresinde de onların hepsini birden ağlatmıştır. Nazmi

Bey önce iki oğluna iş bulmuştur ama iki oğulda bir türlü işe gidip çalışmamışlardır. Büyük oğlu Ahmet'i evlendirmiş, ancak Ahmet karısının eksiksiz hizmetlerine rağmen hep eşini dışlamış ve onunla ilgilenmemiştir. Ahmet sokaklarda avare insanlarla günlerini geçirmiştir. Aynı şekilde ortanca oğulda bir işte çalışmamıştır. O arada küçük oğul Rıfat askerlik hizmetini yapmak üzere evden ayrılır. Onun ayrılışı tüm aileyi üzer ancak anne Siti Hanım için durum daha farklıdır, o asker olan oğlundan dolayı ayrıca, garip şekilde telaş ve endişe içindedir.

Sonunda aileyi ve hatta kasabalıları ağlatan acı haber duyulur. Rumların isyanını bastırmak üzere Türkiye'nin yaptığı barış hareketi sırasında şehit düşenler olmuştur ve şehitlerden biri de Rıfat'tır. Aile şehit olmanın anlamını bilse de ne var ki evlat acısı da dayanılır gibi değildir. Bu acı günler ailenin zihninden çıkmaz. Bu arada aileyi az da olsa ferahlatacak gelişmeler olur. Ahmet hareketlerinden pişmanlık duyar ve camiye gidip el açar, dua eder. Ortanca oğulun eşi ise hamile kalır. Yani, aileden bir kişi eksilmiştir ancak yerine bir kişi gelecektir. Bunların peşine, üzüntü verici olaylar bir kez daha aileyi sarsar. Ahmet'in eşi Gülizar gelin üç oğlu ile beraber kayınpederi Nazmi Bey'i bilgilendirir "baba ben gidiyorum" der ve aileyi terk eder.

Yaşanılan zaman içinde ailenin hayatı, olumlu ve olumsuz birçok olayla dolu olarak geçmiştir ancak geline nokta yine de aileyi bundan sonraya mutluluk içinde yaşatmaya yetecek kadar değerler vardır. Nazmi Bey'in belediye başkanlığının devam ediyor olması, büyük oğul Ahmet'in hatalarından pişmanlık duyması, aileye yeni bir ferdin (torunun) katılıyor olması ve hepsinden daha önemlisi, evlatlarını vatan uğruna şehit vermiş bir aile unvanına sahip olmuş olmalarıdır.

10-Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü

Evde yemek yemek ve televizyon seyretmek, evin terasında oturup sohbet etmek ve bazen de yakındaki açık hava sinemasında oynatılan filmleri seyretmek ailede birlikte yapılan faaliyetlerdir.

Nazmi Bey oğlunu askere uğurlamadan önce yakın arkadaşlarına evinde sofrta kurdurmuş, evin diğer üyeleri de birlikte sofraya hizmet etmiştir. Nazmi Bey'in ilçesine gönderilen televizyonun ilk açılış günü ailenin tüm kadınları erkeklerin gerisinde de olsa tören yerine gelmiştir. Babalarının bu özel gününde onlarda o heyecanı paylaşmışlardır. Sonuç olarak dışarıya karşı da aile içindeki bu ahenk yansıtılmaktadır. Ancak ailede büyük oğul, sürekli sarhoş olup eve geç geldiğinden bu birlikteliklerin çoğunda görünmemektedir. O da filmin sonunda, yaptıklarından duyduğu pişmanlıkla evine geri döner.

11-Aile İçi Sorunların Eşler Tarafından Çözümü

Geleneksel anlayışa sahip bu geniş ailede, üç aile bir çatı altında yaşamaktadır. Aynı zamanda kasabanın belediye başkanı olan Nazmi Bey ve eşi Siti Hanım ailede, anne-baba vasıflarından dolayı saygı duyulmakta ve sözleri dinlenmektedir. Çocukları evli de olsa sorumluluk hep Nazmi Bey'in üzerindedir. Ortanca oğul olan Nazif yeni evlenmiştir. Yaşı müsait olmasına rağmen çalışmak gibi bir derdi yoktur. Babası iş bulduğu ve gidip çalışması için birkaç kez de ikaz ettiği halde çalışmayıp ortalıkta boşa vakit geçirmektedir. Büyük oğul Ahmet'te aynen Nazif gibi işe gitmeyip evdeki çocukları sanki kendinin değilmişçesine ne yaptıklarıyla ilgilenmemektedir.

Ahmet istemeden yaptığı evlilikten dolayı üç evladı olsa da eşi Gülizar'ı hiç sevememiştir. Bu yüzden eve çoğu zamanda sarhoş gelmektedir. Durumu çift kendi çözemedikleri gibi sorun evi de huzursuz etmektedir. Kalabalık bir aile olan ailede herkes Ahmet'in haksız olduğu düşünmekte bunu davranışlarıyla ona belli etmektedirler. Ailenin büyüğü olarak baba Nazmi Bey duruma müdahil olur ve sorunu çözmek için oğluyla konuşur. Oğluna "çocukların umurunda değil, seni bunun için mi evlendirdik" der ve konuşma tartışmaya döner. Bu cevabın üzerine Ahmet'te babasına "evlendirirken bana mı sordun" der. Bu cevabın ardından Gülizar, kocası Ahmet'ten ümidi kesip ilerleyen günlerde üç çocuğunu da alarak evi ve eşi Ahmet'i terk eder ve gider. Fakat konuşma tartışmaya döner.

12-Çocuk Sahibi Olma ve Çocuğu Yetiştirme

Nazmi Bey ve eşi Siti Hanım şüphesiz ki, peş peşe üç oğulları olduğu yıllarda mutluluk duymuş ve birbirlerine daha da yakınlaşmışlar ve başarılı çalışmalarıyla Nazmi Bey'in kasabanın belediye başkanı olarak seçilmesini sağlamışlardır. Ancak bu başarıyı çocuklarının daha iyi yetiştirilmeleri konusunda gösterememişler, her şeyden önce onların iyi bir iş sahibi olup kendi ayakları üzerinde durabilecek konuma gelebilmede araç olabilecek tahsili onlara yaptıramamışlardır. Sonuçta sadece küçük oğulları futbol dalında bir meslek edinebilmiştir. Diğer iki büyük oğul ise, biri yeni evli diğeri evli ve üç çocuğu olduğu halde günlerini bir işte çalışmaksızın boş geçirir olmuştur. Bu iki oğul, kendilerine özgüvenleri de olmadığından babaları Nazmi Bey'in bulduğu işlere de gidip çalışmamışlardır. Yine de üç oğlu büyüklerine karşı saygılıdır. Bununla birlikte ailede anne babanın çocuklarından 'yaşlandığımız zaman oğullarımız bize bakar' şeklinde bir beklentileri de yoktur

13-Önem ve Değer

Ailenin reisi olan Nazmi Bey için ailesi çok önemlidir. Ailesi için her türlü fedakârlığı yapmaktadır. Ayrıca eşine ve çocuklarına zaman ayırmak da onun için önemlidir. Kasabanın belediye başkanı olduğu halde görevinin yanında, evde çalışmayarak boş gezen evli iki de oğlu olduğu halde ailenin birçok hizmetini de üşenmeden yapmaktadır. Nazmi Bey evli olan iki oğluna çalışmaları için işler bulmakta ve onlara sık sık nasihatler etmektedir. Nazmi Bey bir baba olarak evine, eşine ve çocuklarına zaman ayırmaktadır. Damdan düşüp bacağı çıkan torunu için çıkıkcıyı bizzat evine getirtmiştir. Yine evin bahçesini sulamış ve oradaki yabancı otları temizlemiştir. Askerlik görevini yapması için giden küçük oğlunu bizzat uğurlamıştır. Nazmi Bey eşi Siti Hanım ile birlikte üç erkek evlat yetiştirdiği gibi evle ve çocuklarıyla hiç ilgilenmeyen büyük oğlu Ahmet'ten olan üç torununa dair hizmetlerin çoğunu da yine birlikte yapmaktadır. Ancak ne var ki karı-koca, üç oğul büyümüşlerdir ancak onların büyüdüklerinde iyi bir meslek edinmelerinde yardımcı olabilecek derecede eğitim yaptıramamışlardır.

3.3.2.YEŞİL IŞIK

3.3.2.1 Öykü

Elif, kariyerini evliliği uğruna bırakıp sakin bir yaşamı tercih etmiştir. İş adamı olan kocası Mehmet ise, işi gereği sürekli seyahatlere çıkmaktadır. Henüz çocukları yoktur. Kocasından aldatıldığı için evlilikleri sorunlu devam etmektedir. Elif evliliğindeki sıkıntılardan sağlığını da ihmal etmektedir. Kocasının veremediği manevi desteği annesi ve kız arkadaşından almaktadır. Kocasının af dilemeleri, kız arkadaşının da eşine bir şans daha ver imalarından sonra Elif evliliklerini devam ettirme kararı alır. Fakat kocasıyla sekreterinin bir beraberlik yaşadığını anlayan eşinden boşanır. Elif, boşanmanın ardından geçirdiği sıkıntılı günlere rağmen, Ali adında bir adamla yeni bir hayata merhaba diyerek eşinden görmediği sevgi ve fedakârlığı görür.

3.3.2.2. Karakterler

Elif: Ailesinin tek çocuğudur. İyi bir işi olmasına rağmen evlenirken işini bırakmıştır Sağlık sıkıntısı çekmektedir. Kitap okuyan, yakınlarıyla dertleşip sıkıntılarını paylaşabilen bir kadındır. Evliliğine bir şans daha vermek adına yaptığı fedakârlığa rağmen eşi Mehmet'in aldatmalarına dayanamayarak ondan ayrılır.

Mehmet: Elif gibi ailesinin tek çocuğu ve maddi imkânları iyi olan bir iş adamıdır. Elif'in eşidir. Ancak iyi bir eş değildir. Çünkü eşini ihmal etmiş, başka kadınlarla birliktelik yaşamıştır. Ayrıca eşinin bu durumu bilmesinden rahatsızlık bile duymamıştır. Kendisiyle kuracağı aile ve bu ailede büyüteceği çocukları uğruna işini bırakmış olan bir eşle evlenmiş olması bile Mehmet'te ailenin işten daha önemli olduğuna dair bir duygu oluşturamamış, çocuk sahibi olma ve onları toplumun geleceği için hazırlama gibi özlemlere vesile olamamıştır. Karısını üzdüğü için pahalı hediyelerle gelip ondan özür dilemesinden sonra bile aldatmaya devam etmiştir. Mehmet'in son aldatması açığa çıkınca da çift boşanırlar.

Elif'in Annesi: Eşi ölmüş bir kadındır. Tek başına yaşamaktadır. Onu hayata bağlayan tek varlık kızı Elif'tir. Bütün ilgisini ve sevgisini ona vermiştir. Çünkü kızı

Elif mutlu değildir ve ayrıca kızının sağlık problemleri vardır. Kızını üzdüğü için damadına da kızgındır.

3.3.2.3.Zaman ve Mekân

Film, günümüze yakın zamanda geçmektedir. Günümüzde yaşanan aile içi problemler filme konu ailede de vardır. Artık çoğu kadınlar evli de olsalar kariyerlerini devam ettirmekte, yaşantılarını çalışma hayatları ile birlikte eskisi gibi sürdürmektedirler. Filmdeki zamanı en açık şekilde ise, Elif'in boşandıktan sonra tanışacağı Ali'nin bankadan kredi kullanarak borsadan yüklü miktarda hisse senedi alması sırasında geçen olaylar göstermektedir. Çünkü bu işlemlerin yapıldığı gün, 11 Eylül 2001'dir.ABD' de, ticaretin merkezi olarak kabul edilen ikiz kulelere saldırı düzenlenmiştir. Bu saldırıdan tüm dünya ekonomisi etkilenmiş, borsa düşmüş ve sonuçta yüklü miktarda hisse senedi alan Ali'de iflas etmiştir.

Film İstanbul'da geçmektedir. Galata köprüsü, Boğaz, Kız Kulesi, Nişantaşı, Sultan Ahmet Cami gibi İstanbul'un bazı ünlü mekânları da dış çekimlerde kullanılmıştır. Aile, lüks bir sitedeki apartman dairesinde yaşamaktadır. Elif ve Mehmet iki kişiden oluşan bir aile olmasına rağmen ev oldukça geniş ve ferahdır. Ayrıca modern döşenmiş içerisinde masa sandalyelerin rahatça yer bulduğu genişçe bir mutfak vardır.

3.3.2.4.Söylem

1-Ailenin Reisi

Elif ve eşi Mehmet'in henüz çocuk planları yoktur. Aile iki kişilik çekirdek bir ailedir. Mehmet kariyer sahibi bir iş adamıdır ve evinin ihtiyaçlarını tek başına karşılamaktadır. Maddi olarak geçim sıkıntıları yoktur. Elif ise evliliği için kariyerini bırakmıştır. Ailede reisin Mehmet olması Elif'in pasif olacağı anlamına gelmemektedir. Mehmet, karısını sekreteriyle aldattığı için durumun farkında olan Elif çok huzursuzdur. Kocasının mazeretlerini kabul etmemekte ve hatta bu konuda onu dinlememektedir. Çünkü eşi kendisine açık açık yalan söylemektedir. Sonunda

sağlığından olan Elif tüm imkânlarını kaybetmek uğruna kocasına boşanma davası açar ve tek celsede boşanırlar. Mehmet mahkeme çıkışında bile eşinden bir şans daha dilese de Elif kararından dönmez. Bu nedenle Mehmet ailede son söz sahibi bir aile reisi değildir.

2-Kadının Rolü

Elif daha önce başarılı bir televizyon yapımcısı olsa da evliliğini kariyerine tercih etmiş bir kadındır. Evlendikten sonra çalışmaz. Durumları iyi de olsa iş adamı olan kocası yüzünden mutlu değildir. Kocasını Mehmet sürekli iş seyahatlerindedir. Mehmet'in ev işlerinde de eşine yardım etmek gibi bir hali yoktur. Çünkü evde neredeyse yok gibidir. Elif'i esas üzen şey ise aldatılmaktır. Seviyor gözükse de kocası sekreteriyle kendisini aldatmıştır. Bu durum ilk değildir sonda olmayacaktır. Elif bu durumun farkındadır. Ailede yaşanan durumlardan ötürü de çocuk konusu hiç gündemde olmamıştır. Elif henüz annelik duygusunu tatmamıştır. Şahsi bir işi ve geliri olmayan Elif eşinin mazeretlerine inanmaz, sözlerine itibar etmez ve sonunda da ondan boşanarak ayrılır. Hatta mahkemenin kendisine tanıdığı nafaka hakkını bile eşinden istemez.

3-Sadakat

Aile içinde yaşanan en büyük sorun Mehmet'in karısını aldatmasıdır. Bir kadın olarak Elif bu duruma zaten üzülmemektedir. Fakat Elif'in en büyük üzüntüsü eşinin bunu hastalığına rağmen yapmasıdır. Bir iş seyahati dönüşü yaptıklarından pişman olan Mehmet, Elif'ten özür diler ve ona pahalı bir kolye hediye eder. Elif odasının kapısını üzerine kapasa da kocasını affeder. Çünkü Mehmet, yaptıklarının bir hata olduğunu rahat bir şekilde karısına itiraf etmektedir. Yakın çevresinden de annesi ve kız arkadaşının eşine bir şans daha ver imaları Elif'in boşanma kararını ertelemesine sebep olur. Eşine karşı tüm hisleri bitmek üzere olsada sabır göstererek istemeye istemeye evliliklerine bir şans daha verir. Çok geçmeden kocasının bu kez de sekreteriyle birlikteliğini öğrenince Elif arkasına bakmadan kocasından boşanır.

4-Dini Kurallar

Elif ve kocası Mehmet'ten ibaret ailede din konusunda, eşlerin dine yaklaşımlarına göre ayrı ayrı inceleme yapılmıştır. Mehmet'in dini inanışına dair filmde açık bir durum yoktur. Ancak, yaşamının dinin ahlakı kurallarına uymayan bazı yanları vardır. Bunlar; karısını bir başka kadınla aldatması ve eşini boşanmaya mecbur bırakmasıdır. Mehmet'in din açısından olumlu yanı ise kendi başına bir iş kurup, hem kendine bir kazanç sağlaması ve hem de birilerinin o işte çalışıp geçinmesine sebep olmasıdır. Din konusunda Elif ile ilgili farklı görüntüler vardır. Elif, kendisine karaciğerini verenin mezarını ziyaret etmiştir. Uçurumun kenarında "Allah'ım affet beni" ve sevdiği adam olan Ali'ye son kez kavuştuğunda da "Allah'ım sana şükürler olsun" diye dualar etmiştir. Elif daha önce iş hayatında da düzgün şekilde de bir şirkette çalışmıştır. Bunlar Elif'teki dini inancın güçlü tezahürleridir.

Filme konu ailenin; 'dinî ve manevî değerlere bağlı' olduğu, 'günlük hayatı dini kurallara göre yaşama' konusunda ise, çok az sayıda dini kuralı uygulamaya çalıştığı görülmüştür.

5-Boşanma

Elif, eşiyle yaşadığı problemler yüzünden boşanmayı düşünmektedir. Tam da bu sırada araya annesi ve kız arkadaşı girer. Elif eşine bir şans daha verir ama sonuç değişmez. Kocasının başka kadınlarla birlikteliği devam edince Elif boşanmaya karar verir. Üzüntüsünden kriz geçirerek hastaneye kaldırılır. İyileşir iyileşmez kararı kesindir ve boşanmak için mahkemeye gider. Kız arkadaşı ona boşanmanın bir bayan için kötü bir leke olduğunu söylese de onu boşanmaktan vazgeçiremez. Elif için ne kara leke ne de kocasının sağladığı imkânlar umurundadır artık. Çünkü kocası yüzünden neredeyse canından olacaktır.

6-Ailede Şiddet

Ailede eşler arasında fiili veya sözlü şiddet yoktur Kocasından tarafından aldatıldığını bilmek Elif'i üzmektedir. Mehmet ise karısı kendisini affedecektir düşüncesiyle çok rahattır. Gittiği bir iş seyahati sonunda gayet rahat bir şekilde hediyesiyle gelir, karısından özür diler. Aralarında kısa süren bir barışma olsa da Elif

çok mutsuzdur. Çünkü sağığı iyi olmadığı halde kocası bunları bile bile yapmaktadır. Sonunda içten içe bütün olanlar hassas bünyesini daha da hasta eder. Bu duruma dayanamayan Elif geçirdiğı kriz sonucu hastaneye kaldırılır ve ameliyat olur.

7-Aile Büyüklerine Bakma

Elif ve Mehmet'in ailesinden sadece Elif'in annesi vardır. Elif'in annesi tek başına olarak kendi evinde yaşamaktadır. Kimsenin yardımına da ihtiyacı yoktur. Elif'in babası ise ölmüştür. Annenin, kızı Elif'e manevi anlamda her zaman desteğı olmuştur. Kızının sağığı onun için herşeyden önemlidir. Damadı iş seyahatindeyken kızı yalnız kalmasın diye kahvaltı sepeti hazırlayarak sürpriz yapar. İkisi birlikte kahvaltı eder ve dertleşirler. Anne mantıklı da bir kadındır. Bu kahvaltıda Elif boşanacağını annesine anlatır. Damadının tüm ilgisizliğine rağmen kızına acele etmemesi gerektiğı öğüdünü verir. Elif annesini dinler ve eşine şans verir. Çünkü Elif için annesi ve onun görüşleri çok önemlidir. Boşandıktan sonra tutunacağı tek dalı annesi olduğu için onun ani ölümü kendisini çok derinden etkiler ve girdiğı bunalım yüzünden intihara bile kalkışır.

8-Aile Bireyleri ve Yakın Sosyal Çevreye Güven

Mehmet karısı Elif'i başka kadınlarla aldatmaktadır. Karısı aldatıldığını anlayınca da pişman olduğunu, bunun bir hata olduğunu ve bir daha olmayacağını söyleyerek özür diler. Fakat yine gizlice aldatmaya devam eder. Mehmet bu yaptıklarına rağmen karısının kendisini bekleyeceğini bilmektedir. Bu yüzden de Elif evliliğinde kocasına her zaman güven telkin etmektedir. Fakat Elif kocasının sekreteriyle olan son ilişkisini de anlayınca Elif'in içindeki güven kırıntıları da yerle bir olur. Sonuçta, Elif'in kocasına olan güveni kalmadığı anda da hemen boşanır. Elif'in hayatında güvenilebileceğı annesi ve kız arkadaşı, birde eski iş yerinden erkek arkadaşı vardır. Gerçekten de bu kişiler Elif'e daima yardımcı olmuşlardır. Filmde Elif'in her hangi bir akrabası ve komşuluk ilişkisi yoktur.

9-Hayat Memnuniyeti ve Mutluluk Düzeyi

Mehmet maddi durumu iyi bir iş adamıdır. Elif ise evlenmeden önce iyi bir şirkette, huzurlu bir ortamda çalışan elamandır. Evlenirler ve Elif evlilik nedeniyle işini bırakır. Ancak evlilikte mutlu günler birden kesilir. Mehmet'in sekreteriyle ve başka kadınlarla olan birlikteliğinden Elif'in haberi olur. Daha sonra da Mehmet, Elif'i ihmal etmelerini sürdürür. Elif artık mutsuz bir kadındır. Elif'i hayata bağlayan iki kişi vardır. Biri, biricik yaşlı annesi ve diğeri sıkıntılı anlarda görüştüğü kız arkadaşdır. Öyle ki, bir gün annesiyle yemek yerken ona "sen olmasaydın ben ne yapardım anne" der.

Yaptıklarından dolayı Mehmet kendisini affettirmek için Elif'e bir gerdanlık alır ve o zaman araları düzelir gibi olur. Elif kocasını ziyaret için bürosuna gider. Mehmet onu çok sıcak karşılar, ancak Elif az sonra Mehmet'e bilgi vermek için dosya elinde yanlarına yaklaşan sekreter bayanın boynunda da kendisine alınan gerdanlığın aynısının olduğunu görür. Elif çok üzülür ve Mehmet'e her şeyin bittiğini söyler ve eve gelir, elbiselerini toplamaya başlar. O an kriz geçirir ve bayılır. Yattığı hastanede karaciğer nakli olduktan sonra eski sağlığına kavuşur ve Mehmet'ten boşanır. Çalışmak için eski işine dönmek isterse de orada da onun yerine başka biri alınmıştır. Sıkıntılar ardı sıra gelmeye devam etmektedir. Eve döndüğünde boşandığı eşinin evdeki tüm eşyaları götürdüğünü görür. Evinde neredeyse hiçbir eşyası yoktur. Elif eski işine de dönememiştir. Üzülür, can dostu annesini arar. Annenin sesi ve konuşmaları ona tüm sıkıntılarını unutturur. Annesi telefonda "üzülme yavrum, her şeyin en iyisini alırım sana, hiçbir yere ayrılma, hemen geliyorum" der ve yola çıkar. Ancak çok geç kalır. Elif merak eder ancak acı haberle Elif bir kez daha yıkılır. Annesini getiren taksi kaza geçirmiş ve annesi vefat etmiştir.

Elif, daha sonra arkadaşlık kuracağı Ali ile karşılaşır ve ona âşık olur. Ancak yaşadığı acı dolu olaylar içinde bir korku bırakmıştır. Oysaki o hiç değilse bu aşkının mutlu şekilde devam etmesini istemektedir. Bunun için ufka doğru bakar ve dua eder "Allah'ım, yarattığın o güzelliklerin yanından daha önce geçip fark edemediğim için affet beni, yalvarıyorum sana, bu aşk sonsuza kadar sürsün" der. Sonunda Elif arzu ettiği aşka kavuşur ve mutlu olur.

10-Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü

Elif ve Mehmet evlerinde beraber zaman geçirememektedirler. Oysaki bir ailenin birlik ve beraberliğini koruyup devamlılığını sağlamak için çiftler arasında sevgi, anlayış, hoşgörü, fedakârlık ve paylaşımın olması gerekmektedir⁵. Mehmet çok yoğun çalışan, iş seyahatlerinde olan bir işadamıdır. Evde ne baş başa bir yemek yenilmekte ne de televizyon seyretmek, sohbet etmek gibi çiftin iletişim ve birlikteliğinden bahsedilebilmektedir. Çiftin arasında ki tüm iletişimi ortadan kaldıran şey ise Mehmet'in bu iş yoğunluğunu karısına unutturup birlikte zaman geçireceğine süreklide karısını aldatmaktadır. Bir defasında Elif Mehmet'e bir şans vermek için onu bürosunda ziyaret eder ve karşılıklı sohbet ederlerken sohbet tartışmaya dönüşür. Eşine şans vermesi sonucu değiştirmez ve evlilik boşanma ile sona erer.

11-Aile İçi Sorunların Eşler Tarafından Çözümü

Elif, evliliği uğruna işini bırakmış ancak çok geçmeden eşi Mehmet onu ihmal etmeye ve hatta sekreteriyle aldatmaya başlamıştır. Elif bu durumun farkındadır ve eşinden ayrılmayı kafasına koymuştur. Eşi her ne kadar gelmediği geceler için, "seyahatteydim" diye mazeret beyan ederse de bunların arkası gelmez. Bir gün Mehmet, Elif'e pahalı bir hediye alır. Ayrıca yakın kız arkadaşı da Elif'ten eşine bir şans daha vermesini ister. Bunun üzerine Elif kocasının iş yerine gider. Kocasının hediyesi olan kolyeyi boynuna takmış olarak çok iyi bir görünümde ve ümitli olarak eşinin boynuna sarılır. Mehmet'te Elif'in ziyaretinden çok memnundur. Her şey yolunda gidiyor olduğu bir anda sekreter kız elinde dosya ile yanlarına gelir ve evrakı patronu Mehmet'e göstermek için eğilir. Elif gördüklerinden şok olur. Zira kendisine alınan kolyenin aynısı sekreterin boynundadır. Elif için artık her şey bitmiştir.

Elif, derin bir üzüntü içinde eve gelir. Baygınlık geçirir ve hastaneye kaldırılır. Ameliyat sonrası da Mehmet'ten boşanır. Burada dikkat çeken hususlardan birincisi, eşler arasında çıkan sorunun eşlerin kendi çabalarıyla da çözülemediğidir.

⁵ İhsan Sezal sosyolojiye girişi s.155

İkinci bir husus ise Türk ailesinde var olan aile büyüklerine saygınının ve güvenin burada da görüldüğüdür. Elif'in annesi, her safhada kızının yanında yer almış, neşeli tavırlarıyla onun moral kaynağı olmuştur. Ayrıca Elif, boşanma sonrasında eve gelir ve Mehmet'in bütün eşyayı götürdüğünü, evin bomboş olduğunu görür. Büyük üzüntü ve hayal kırıklığı içinde, çaresiz halde annesini arar. Ağlar ve “anne, Mehmet her şeyi almış” der. Annenin ses tonu ve “üzülme yavrum! her şeyin yenisini alırım sana, kurban olurum sana, sen oradan kımıldama, bir taksi ile hemen geliyorum” şeklindeki sözleri bir anda Elif'teki üzüntüleri de, sıkıntıları da siler.

12-Çocuk Sahibi Olma ve Çocuğu Yetiştirme

Karı koca arasında yaşanan erkeğin aldatması ailede çözülemeyen bir sorun olmuştur. Çünkü Mehmet özür dilemesine rağmen karısı Elif'i aldatmaya devam etmektedir. Elif ise bu aldatılmayı duyduğu andan itibaren boşanmayı kafasına koymuş fakat annesi ve kız arkadaşının kocana bir şans daha ver, Mehmet seni halen seviyor sözleri karar vermesini güçleştirmektedir. Elif ayrıca ciddi sağlık problemi yaşamakta ve düzenli ilaçlar almaktadır. Kısacası çiftin evliliği iyi gitmemekte ayrıca çocuk istemek gibi bir hayalleri yoktur. Çocukları olmadan boşanarak da ayrılırlar.

Fakat ebeveyn çocuk olarak Elif'in annesi ile olan ilişkisi çok iyidir. Anne, kızının her sıkıntısında yanında olmaya çalışmaktadır. İlaçlarının saatine kadar takip eder. Boşanmadan sonra damadının evdeki tüm eşyalarını neredeyse alıp gitmesinden dolayı üzülen kızına ana yüreği dayanamayarak, “ben sana herşeyi yeniden alırım yeterki sen üzülme” der.

13-Önem ve Değer

Elif ve Mehmet'in çocukları olmamakla birlikte ailede Mehmet'in, eşi Elif'e karşı bir bağlılığı yoktur. Karısını aldatmaktadır. Mehmet hem ailesine ve hem de eşine zaman ayırmaya önem vermemiştir. Elif'in evliliklerine bir şans vermesine rağmen kocası ailesi için fedakârlık yapmaz. Önceki yaşamını devam ettirmiştir. Yapmacık olarak söylediklerini ise Elif ciddiye almamış, neticede eşler boşanmış ve aile birliği de dağılmıştır.

3.3.3.ASMALI KONAK: HAYAT

3.3.3.1 Öykü

Seymen hasta olan karısı Bahar'ı, tedavisini yaptırmak için Amerika'ya götürür. Henüz bir yaşına bile girmemiş olan kızları Hayat'ı da annesi Sümbül Hanım'a bırakmıştır. Bahar hastalığını bilmemektedir ve New York'a gelene kadar da hasta olduğu ona söylenmemiştir. New York'ta hastalığını ilk duyduğunda kısa bir şok geçirir, sonra sakinleşir ve tedavi boyunca da hastalığını pek önemsemez.

Çift, tedaviden fırsat buldukları zamanlarda şehri gezerler. Karı koca ikisi de birbirini çok sevmektedir. Bir gece New York'un تنها sokaklarından birinden geçerken birkaç kişinin silahlı saldırısına uğrarlar. Seymen saldırganlarla kavga ederken karısının vurulduğunu görür ve o anda şoka girer. Bahar ise başından vurulmuş ve kanlar içinde yere yığılmıştır. Olay sonrası, Bahar bir hastaneye kaldırılır. Seymen ise girdiği şokun etkisiyle bilincini kaybetmiştir. Hiçbir şeyi hatırlamadan günlerini sokaklarda geçirmektedir.

Kapadokya'daki ailenin olup bitenlerden haberleri yoktur ve olay sonrası onlarla haberleşmeleri de kesilmiştir. Endişe içinde kalan aileden birkaç kişi Amerika'ya giderler. Bahar'ı hastanede koma halinde bulurlar. Seymen'in nerede olduğuna dair henüz haber yoktur. Anne Sümbül Hanım ise oğlunu ve gelinini çaresizlik içinde merak etmektedir.

Zaman su gibi akar geçer. Bir yıl sonra evin hizmetlisi Dicle, rüyasında Seymen'i görür. Bu rüya üzerine Seymen'in yakınları onu bulmak için yeniden New York'a gelirler. Bir dedektif görülen rüyadan yola çıkarak Seymen'i, Çin mahallesinde tinercilerin arasında, pis kıyafetler içinde, sakalı uzamış ve bilinci hala yerine gelmemiş vaziyette bulur. Tedavisi için tutulan psikiyatrin uzun uğraşları

sonucu Seymen kendine gelmeye başlar. Bu arada Bahar'da gözlerini açar, artık iyileşme yoluna girmiştir.

Seymen'in doktoru, birbirlerine aşırı derecede bağlı ama bunca uzun zamandır geldikleri bu yabancı ülkede başlarına gelen o çok üzücü olay nedeniyle ayrı kalmış olan bu karı-koca iki insanı bir araya getirmeye karar verir ve Seymen'i Bahar'ın yattığı hastaneye getirir. Seymen o geceyi, hastanede Bahar'ın yatağında ve onun kolları arasında geçirir. Sonraki günlerde de çift, Kapadokya'ya dönerler.

3.3.3.2.Karakterler

Seymen: Üniversite mezunudur. Geleneksel değerlerle büyümüş olan Seymen kendi aile yapılarından farklı mazbut bir ailenin kızı Bahar'ı sevmiştir. İkisi Amerika'da iken birbirlerini tanıyıp ve kısa sürede de evlenirler. Daha sonra birlikte memleketlerine dönerler. Yaşamlarını burada sürdürürler. Seymen, işini, ailesini, karısını, kızını seven, etrafına değer veren bir kişidir. Seymen modern bir ağadır. Kibar, çok sert olmayan, tek eşli ve çalışanlarını ezmeyen bir ağadır. Seymen'in evlilik dışı Rıza adında bir de oğlu vardır. Evin hizmetlilerinden olan Dicle'den dünyaya gelmiştir ama Dicle ile aralarında her hangi bir duygusal bağı yoktur.

Bahar: Seymen'e göre daha modern yetişmiş bir bayandır. Kocasının ailesiyle farklı kültürlerden geldiği için ilk zamanlar bocalasa da sonraları aileye ve etrafa alışır. Kocasını çok sevdiği için kıskanmakta ve bazen bu yüzden de kavga edebilmektedir. Hayat ismini verdikleri bir kızları olur fakat hastalığı sebebiyle ailesine bırakıp kocasıyla birlikte tedavi için Amerika'ya gider ve uzun süre biricik kızından ayrı günler geçirir.

Sümbül Hanım: Seymen'in annesidir. Kocasını vefat etmiştir. İlk zamanlar geliniyle bazı anlaşmazlıkları olsa da zamanla ikisi de birbirini anlamıştır. Aile işlerini Sümbül Hanım yönetmektedir. Aslında geleneksel bir kadındır. Fakat giyimi ve tarzıyla kendini fark ettirmektedir.

Dicle: Ailenin dolaylı olarak bir üyesidir. Seymen'den evlilik dışı dünyaya gelen bir oğlu vardır. Seymen'i çok sevmekte fakat Seymen'den hiçbir bir karşılık bulamamaktadır. Dicle Bahar'a karşı yaptığı sinsi planlarını sonunda bırakmış ikisinin aşkına istemese de razı gelmiştir. Aile ise onu dışlamamış ve oğluna sahip çıkmıştır. Dicle'yi ise evin yardımcılarından olan birisi ile daha Dicle hamile iken evlendirmişlerdir. Dicle evin hizmetlisidir. Altıncı hisleri kuvvetli olan Dicle zaman zaman büyü gibi inanışlarla vakit geçirmektedir. Seymen'in bulunmasında Dicle'nin rolü vardır.

Seyhan: Ailenin ikinci erkeğidir. Yurt dışında abisi gibi eğitim almıştır. Herkese karşı saygılı bir gençtir. Abisinin Amerika'da kayboluşuna herkes gibi o da çok üzölmüştür. Annesinin ısrarıyla işlerin başına geçer ve her şey düzelene kadar ailenin işlerini o yürütür.

Lale: Seyhan'ın eşidir. Çalışmaz. Ev kadınıdır. Aynı yörenin insanları olmasına rağmen Lale'de ilk zamanlar eşinin ailesine adapte olmada zorlanmıştır. Fakat kısa zaman sonra o da etrafına ve aileye alışır.

Dilara: Seymen'in ablasıdır. Genç yaşında kızıyla dul kalmıştır. Tekrar ailesinin yanına gelerek onlarla birlikte yaşamaya başlar. Ev hanımıdır. İlk zamanlar yaşadığı bazı sorunları unutmuştur. O da herkes gibi kardeşi ve gelinleri ile ilgili Amerika'dan gelecek iyi haberleri beklemektedir.

Zeynep: Seymen'in küçük kız kardeşidir. Üniversite mezunu olmasına rağmen çalışmamaktadır. Evlenip eşiyle birlikte konakta yaşamaya devam ederler. Bahar'la gelin görümce gibi değil iki arkadaş gibidirler. Evlenmeden önce yaşadığı sıkıntılarda Bahar elinden geldiğince yol göstermeye çalışmıştır. Zeynep, Bahar komada iken yanına gelen ilk akrabalarından birisidir.

Salih: Zeynep'in eşidir. Üniversite mezunudur. Salih'in anne babası ise konağın hizmetlilerindendir.

3.3.3.3.Zaman ve Mekân

Film, günümüz zamanında geçmektedir. Fakat yaşanan Kapadokya’da ki aile ortamı ve ailenin tutumları modernlikten daha fazla; evin içinde kayınvalidenin sözünün geçmesi gibi geleneksel aile anlayışını barındıran değerler taşımaktadır. Buna rağmen ailenin giyimi, konuşması, kişilerin eğitimi gibi modern oldukları davranışları da söz konusudur. Seymen ve Bahar arasında geçen aşk, modern zaman içinde yaşananlar kadar tutkulu olmakla birlikte masumluk, samimiyet gibi içinde geleneksel motiflerde barındırmaktadır. Çift Amerika’ya tedavi için gitmiş olsalar da yine geri döndükleri yer ailelerinin yanındır.

Aile turistik bir kasaba olan Kapadokya’da büyük bir konakta yaşamaktadır. Otantik tarzda olan bu konağa girer girmez üstü açık bir sofaya girilmektedir. Konağın birçok odasına ve büyük mutfağına bu sofadan girilmektedir. Aslında filmin konusu gereği daha az konak ve etraf gösterilmesine rağmen yine de Peri Bacaları, balonla turistik gezi, semazen gösterisi gibi yörenin turistik olarak tanıtımı, nasıl bir yer olduğu kısaca izleyiciye verilmiştir. Filmde, asıl mekân olarak ise daha çok Amerika gösterilir. New York’ta kiralanmış olan ev havuzlu, iki katlı ve terası olan bir apartman dairesidir. Seymen, hasta olan karısı Bahar’ı rahat ettirmek ve hastalığını bir an olsun unutturmak adına tutmuştur bu lüks evi.

3.3.3.4.Söylem

1-Ailenin Reisi

Ailenin büyük oğlu olan Seymen yurt dışında eğitim görmüştür. Sonrada memleketine dönerek ailesinin ve işlerin başına geçmiştir. Seymen’in ailesi kalabalık geleneksel geniş ailedir. Babası ölmüş annesi Sümbül Hanım, Seymen’den sonra evde söz sahibi olan ikinci kişidir. Seymen’in karısı Bahar ise şehirde doğup büyümüş, yurt dışında Seymen gibi eğitimini tamamlamış bir kadındır. Onun için evliliğinin ilk zamanları hem koca hem de kayınvalide himayesine girmek zor olmuş fakat zamanla karı koca birbirlerini anlamışlardır. Ailenin ve işlerin yönetimi mutlaka bir erkek tarafından yönetileceği bir sene boyunca Seymen’den haber

alamayan anne Sümbül Hanım'ın küçük oğlu Seyhan'a ailenin ve işlerin idaresinin yalnız senin tarafından olabileceği ve küçük oğulların bugünler için olduğunu söylemesiyle anlaşılmaktadır. Oysa ki Sümbül Hanım'ın oğlundan başka iki kızı daha vardır.

2-Kadının Rolü

Seymen'in eşi Bahar yurt dışında yüksek eğitimini tamamlamış o esnada Seymen'le tanışarak yıldıırım hızıyla evlenmişlerdir. Eşini çok sevdiği için aklına ne yapacağı kariyeri ne de kendisinde gideceği eşinin memleketinde uyum zorluğu çeker miyim düşüncesi olmaz. Gelinin geldiği ev büyük bir konaktır. Evde kadınlı erkekli kalabalık bir hizmetli grubu vardır. Evin işleri bu hizmetliler tarafından görüldüğü için evin kadınlara pek iş düşmez. Bahar ilk zamanlar birtakım uyum zorlukları çeker fakat zamanla etrafa alışır. Tarihi bir bölgede olan konaklarında Bahar resim tutkusunu geliştirerek güzel bir hobi edinir. Yine de Bahar'da ailenin diğer kadınları gibi evinin kadını olmaktan kendini alı koyamaz. Anne Sümbül Hanım'da pasif bir kadın değildir. Giyimi kuşamıyla modern bir kadın görüntüsüne sahip olsa da geleneksel özellikler de taşımaktadır. Ayrıca kendisi dul bir kadın olsa da kendi yaşında olan bir beyle saygı çerçevesinde bazen işle ilgili olarak bazen de özel anlamda grşmektedirler. Seymen'in ablası Dilara ise eşinin ölümüyle baba evine bir kızıyla geri dönmüştür. Küçük kız kardeş Zeynep ise niversite mezunudur. Sevdieği gençle evlenir. O da evin diğer kadınlara gibi çalışmaz.

Seymen'in kayıp olduğu bir sene boyunca ailenin işlerini yönetmek ne Seymen'in annesinin ne de iki kız kardeşinin yapabileceği işler olmadığını işlerin başına anne tarafından küçük oğul geçirildiğinde anlaşılır.

3-Sadakat

Seymen ve Bahar birbirlerini çok seven bir çifttir. Çok sıkta olmasa da aralarında yaşanan kavgalarda kıskançlıkları yüzünden olmaktadır. Seymen'in her ne kadar evlilik öncesi evin yanaşmasından gayri meşru olarak bir çocuğu olmuşsa da severek evlendiği karısı Bahar'la aralarında, sarsılmaz bir sevgi ve gerçek bir sadakat vardır.

Seymen, Bahar’a hastalığını nasıl söyleyeceğini düşünürken Seymen’in bir anda duraksaması Bahar’ın aklına hemen başka bir kadın düşüncesini getirmiştir. Sonuç olarak aile içinde eşler birbirine sadık olmakla birlikte bunun düşüncesi bile tahammül edilemez bir durumdur.

4-Dini Kurallar

Filmde ailenin dini inanış ve ibadetleri ile ilgili fazla bir bilgi verilmemiştir. Ancak New York’a eşi Bahar’ı tedavi için götürdükten sonra kaybolan Seymen’i bulmak için oraya giden yakınlarından iki kişi, onu bulma konusunda ümitleri azalınca kiliseye girerler ve o an yanmakta olan mumları görürler. Kendi aralarında “Allah her yerde Allah’tır, birde biz mum dikelim” derler ve kilisede mum yakarlar sonra da “Allah’ım, bak buralara kadar geldik. Eli boş, gözü yaşlı gönderme ya Rabbi!” diye yakarır. Bu ifadeler, ailede yeterli bir İslam inancı ve bilgisinin var olduğunu göstermektedir. Ayrıca ailede bireyler arasında görülen; sevgi, saygı anlayışı ve güçlü akrabalık bağları da İslam ahlakının değerleridir. Seymen ve ailesinin, dinî ve manevî değerlere bağlı olduğu, günlük hayatı dini kurallara göre yaşama konusunda ise, çok az sayıda dini kuralı uygulamaya çalıştığı görülmektedir.

5-Boşanma

Karısı Bahar gibi Seymen’de karısını çok sevmektedir. Karısının ani rahatsızlığında aklına ne başında bulunduğu işleri ne de ailesi gelir. Hatta Bahar’ı bu tedaviye de kendisi zorla ikna eder. Bu sevgileri bazen kıskançlıklara sebep olduğu için ilk zamanlar kavgalar da söz konusu olmuştur. Fakat bunlar gelip geçici şeylerdir. Ayrılmak ya da boşanmak memleketlerinden kilometrelerce uzaklarda olan çift için akıllarının ucundan bile geçmemektedir. Aile içinde de boşanan ya da boşanmayı düşünen bir çift de yoktur. Tüm aile Amerika’dan iyi haberler beklemekte, herkesin aklında neredeyse Seymen ve Bahar’ın ne zaman iyileşecekleri geçmektedir. Boşanma aile de söz konusu değildir.

6-Ailede Şiddet

Eşler birbirlerini severek evlenirler. İlk zamanlar özellikle Seymen'in Bahara'a olan kıskançlıkları yüzünden çift birbirini hırpalamış da olsa bu kavgalar Amerika'da olmaz. Seymen Bahar'ın mutlu olması için elinden geleni yapmaktadır. Hatta Bahar'ın tedavisi sırasında verilen aralarda çift hastane çevresinden uzaklaşarak birkaç günlük romantik tatiller bile yaparlar.

Ayrıca ne Seymen'in ne de Bahar'ın ailesinde şiddet kullanan, birbirine bağırıp çağıran kimse yoktur. Tüm aile Bahar ve Seymen'in sağlıklarına kavuşmasıyla eski güzel günlerine geri dönerler.

7-Aile Büyüklerine Bakma

Ailenin reisi büyük oğul Seymen'de olsa annesi Sümbül Hanım'da söz sahibidir. Ailenin en büyüğü olan Sümbül Hanım'a tüm aile saygı duymaktadır. Bir anne olarak oğlu ve ailesi için elinden gelen her türlü fedakârlığı yapabilecek bir kadındır. Seymen ve Bahar tedavi için giderlerken minik kızlarını onun kucağına emanet edip giderler. Seymen'in bulunduğu haberi gelip tüm ailenin havalar uçtuğu o mutlu anlarda müjde ilk olarak anne Sümbül Hanım'a verilmiş ardından da etrafta olan tüm aile ile paylaşılmıştır. Ailede genel olarak büyüğe saygı ve hürmet etmek hâkimdir. Bunun aksini düşünen de yoktur zaten.

Aradan geçen bir seneye rağmen Sümbül Hanım memleketinde oğlu ve gelininden iyi haberler beklese de tüm acılı haliyle mantıklı da düşünmektedir. Ailenin başında birisi olması şarttır ve en uygun kişi küçük oğlu Seyhan'dır. Fakat Seyhan, abisi Seymen'in geri geleceğini düşündüğü için aile işlerinin başına geçmeye pek hevesli değildir. Sümbül Hanım hemen ailedeki gücünü kullanarak anne şefkatiyle oğlunu ikna eder.

8-Aile Bireyleri ve Yakın Sosyal Çevreye Güven

Seymen ve Bahar'ın yakın çevresine çok güven duymaktadır. Çünkü henüz bir yaşında bile olmayan kızlarını tedavi için giderlerken annesine ve ailesine emanet etmişlerdir. Aileden kimse vurdumduymaz değildir. Herkes oradan gelen haberlere ilgiyle hassasiyet duymaktadır. Anne Sümbül Hanım da memleketlerinden çok

uzaklarda olan gelini Bahar'ın tedavi sürecini çok yakından takip etmektedir. Bahar'ın komada olup Seymen'in kayıp olduğunu duyan aileden birkaç kişi hemen vakit kaybetmeden yola çıkar onlar döndüğünde ise bu kez ailenin yakınlarından iki kişi Amerika'ya gider. Ailenin bu çabaları ve umutlarıyla polisin bulamadığı Seymen tuttukları özel bir dedektif sayesinde bir sene sonra bulunur.

9-Hayat Memnuniyeti ve Mutluluk Düzeyi

Seymen ve Bahar birbirlerini severek evlenir. Bu mutlu yaşamları bir müddet devam ederse de, bazen karşılıklı kıskançlıklar yüzünden aralarında tartışmalar ve kavgalar olur. Mutlu yaşamları bazen üzüntülü durumlarla kesilecek gibi olsa da bir kızları dünyaya gelir. Çift ve aile çok mutludur. Aile içinde bu mutluluğa engel olan tek şey Bahar'ın ani rahatsızlığıdır. Evde herkes Bahar için çok üzülür. Bu zorlu tedavi sürecinde kendisine en büyük moral desteğini veren kocası Seymen'dir. Çünkü Bahar tedavi için kızı dahil tüm ailesinden ayrılıp kocasıyla Amerika'ya gelmiştir. Hem ailesine olan özlemi hem çektiği ağrılar yüzünden Bahar zor günler geçirmektedir. Amerika'da iken çok ağrıları da olsa Bahar ve Seymen mutlu anlar da yaşarlar. Fakat bir gece karı koca sokakta gezerlerken bir kavganın içinde kalırlar. Bahar başından vurulur ve hastaneye kaldırılır. Seymen ise o esnada şuurunu kaybeder ve uzun süre izine ulaşamaz. Onlardan haber alamayan konaktaki aile için üzüntülü ve endişeli günler başlamıştır. Aile yakınlarından iki kişi New York'a gider ve kiraladıkları bir dedektif vasıtası ile yarı şüursuz vaziyette Seymen'i bulurlar ve hemen tedavi için hastaneye yatırılırlar. Amerika'dan gelen güzel haber konaktaki herkesi mutlu eder. Seymen'in annesi ve tüm konak halkı sevinçlidir, saatlerce eğlenirler. Çok geçmez Seymen'de Bahar da iyileşir ve bir araya gelirler. Artık çileli hayat bitmiştir ve aileleriyle birlikte karı koca iki sevgili gibi mutlu yaşamlarına yeniden dönmüşlerdir.

10-Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü

Geleneksel anlayışa sahip ailede, birçok kez ileri seviyede iletişim ve birliktelik anları olmuştur. Seymen ve Bahar, kimi zaman at üzerinde kırlarda gezmişler, bir başka zamanda ise yağmur altında baş başa dakikalarca dans etmişlerdir. Bahar hastalandığında Seymen onu tedavisi için Amerika'ya götürmüş,

orada birlikte nehirde kayıkla gezinti yapmışlar ve eğlenmişlerdir. Aynı şekilde ailenin diğer üyeleri arasında da bu uyum ve beraberlik mevcuttur. Amerika’da Bahar’ın komaya girip Seymen’in de kaybolması hadisesi sırasında ailenin tüm bireyleri üzülmüş ve Seymen’in bulunma haberi geldiğinde ise ailede bütün bireyler sevinmişlerdir. Sevinçlerini konağın tabaklarını kırıp bir yandan horon ederek gösterirler. Seymen’in hafızasını tazelemesini kolaylaştırır umuduyla aile, Seymen ve Bahar’ın küçük kızları Hayat için ailede herkesin katıldığı bir doğum günü partisi verirler. Doğumgününde çekilen video görüntüsünü de Amerika’ya gönderirler. Bu görüntülerde herkes çok mutludur ve herkes Seymen’e iyi dileklerini söylemektedir.

11-Aile İçi Sorunların Eşler Tarafından Çözümü

Seymen ve Bahar arasında ilk zamanlar kıskançlıkla ilgili kavgalar olmuştur. Fakat karı koca arasında yaşanan ve tüm aileyi de derinden üzen Bahar’ın ani rahatsızlığıdır. Daha da kötüsü çift tedavi için gittikleri Amerika’da saldırıya uğrar ve zaten endişeli olan aile daha da sıkıntılı günlerin içine girer. Anne Sümbül Hanım, Amerika’da olan oğlu Seymen’i en çok merak edendir. Sadece Sümbül Hanım değil onunla birlikte herkes Bahar ve Seymen’i çok merak etmektedir. Onlardan haber alınır alınmaz aileden birkaç kişi hemen yola çıkar. Gittiklerinde Bahar ağır komadadır. Kayıp olan Seymen’in bulunması da ailenin gayretleriyle olur. Seymen geçmişini unutmuş olduğu anlarda da aile ikisine de tüm desteğini vermiştir. Çünkü vaziyet karı kocayı değil tüm aileyi ilgilendirmektedir. Aile belki hatırlamasına yardımcı olur diyerek evde düzenledikleri kızları Hayat’ın doğum günü partisi görüntüsünü çekerek Seymen’in izlemesini sağlamışlardır. Bu gayretleri Seymen’in kendisine gelmesine yardımcı olan şeylerdendir. Herşey yoluna girer. Bahar komadan çıkıp Seymen’de kendisine gelir gelmez memleketlerine geri dönerler.

12-Çocuk Sahibi Olma ve Çocuğu Yetiştirme

Seymen kızına ve ailesine karşı iyi bir babadır. Yeni doğan kızının doğumuyla bir aile olduğunu daha da iyi anlayarak karısıyla arası daha da iyi olur. Birbirlerine daha çok bağlanırlar. Bununla birlikte Seymen evlilik öncesi yaşadığı

gizli ilişkiden olan oğluna da bir baba olarak sahip çıkıp soyadını vermiştir. Oğlunu sahipsiz bırakmamıştır.

Karı koca Amerika’da sokak ortasında yaşadıkları saldırı sonucu süren uzun tedavileri boyunca küçük kızlarından uzakta kalırlar. Memlekette ise henüz bir yaşında bile olmayan kızlarıyla babaanne yakından ilgilenmektedir. Babaanne oğlu ve gelininden ötürü üzgün de olsa küçük torununa tüm şefkatini gösterir ve onun doğumgününe bile atlamaz.

Ayrıca Seymen evlat olarak annesine diğer kardeşleri gibi çok saygılıdır. Aile içinde de bu anlayış hâkimdir. Anne Sümbül Hanım küçük bir kasabada yaşasa da çocuklarının eğitimi tamamlattır. Büyük oğlu Seymen yurt dışında eğitim görmüştür. Diğer oğlu ve küçük kızı da üniversite tahsillerini tamamlamışlardır.

13-Önem ve Değer

Seymen müsait zamanlarında genellikle ailesiyle birlikte geçirir. Bu süreler de kendisi dahil herkes çok mutludur. Bahar hastalanmadan önce ailece beraber evin üzeri açık avlusunda ettikleri danstan herkesin ne kadar keyif aldığı bellidir. O anda başlayan yağmura rağmen ailenin diğer üyeleri içeri geçseler de karı koca yine de danslarına devam ederler.

Eşi hastalandığında da Seymen hiçbir fedakârlıktan kaçınmaz. Bahar’ın tedavisi için işlerini bırakarak tedaviyi en iyi şekilde yaptırabilmek adına ikisi birlikte Amerika’ya giderler. Hatta karısına kanser olduğunu birden bire değil de alıştıra alıştıra Amerika’ya gittikten sonra söyler. O şekilde de Bahar’ı tedavi olmaya ikna eder. Hastalık nedeniyle onların evden ayrılmasından sonra ise kızlarını babaanneleri aynı ihtimamla bakmaya devam eder. Amerikalılar da bir senedir kayıp olan oğulları Seymen’i bulabilmek için aile de tüm imkânlarını ortaya koyar. Polis Seymen’i bulamamasına rağmen peşini bırakmayarak gizli yollarla tanıdıkları kişilerden yardım alırlar. Bu kişiler sayesinde özel bir dedektif tutarak oğullarına ulaşırlar.

3.3.4.VİZONTELE TUUBA

3.3.4.1 Öykü

Öğretmen Güner Bey siyasi görüşlerinden dolayı Doğu Anadolu’da bir ilçeye sürgün olarak gönderilmiştir. Kütüphane müdürüdür. Eşi Aysel ve kızı Tuba ile üç kişilik bir ailedir. Kızları Tuba, ailece geçirdikleri bir kazada ayaklarından sakat kalmıştır. Bu ilçeye geleceklerinden kimsenin haberi olmadığı için geldikleri gün otogarda onlarla, o sırada orada olan ve kasabanın akıllı delisi diye kabul edilen Emin ilgilenir. Onlarla tanışır ve ayaküstü biraz konuştuktan sonra Güner Bey’i ve ailesini belediye başkanı Nazmi Bey’in evine götürür. O akşam ve birkaç gün Güner Bey ve ailesi bir lojman ayarlanana kadar belediye başkanının evinde misafir olurlar. Eski ve bakımsız durumdaki doktor lojmanı kısa sürede onarılır ve Güner Beyler bu lojmana yerleştirilir. Diğer bir mesele ise Nazmi Bey ilçe kütüphanesi için hızlı bir çalışma başlatır. Tuba’da, gücü yettiğinde babasına yardımcı olur. Bu arada Güner Bey de kütüphaneye kitap temini için yakın dostu bir arkadaşına uzunca bir mektup yazar ve mektubun, gelecek kitaplarla yeni bir kütüphane kurulacağını anlatan içeriği bir gazetede yayınlanır.

Aysel Hanım, geldiği bu yeri ilk zamanlar yadırgamış olsa da şimdi etrafına alışmış ve komşularıyla güzel ilişkiler kurmuştur. Sık sık karşılaştığı kocasının mecburi tayinlerindeki taşınmalar onu üzen sıkıntılar olduğu gibi bu taşınmaların birinde geçirdikleri kazada kızının iki bacağından sakat kalıp tekerlekli sandalyeye mahkûm oluşu da yüreğini yakmıştır. Güner Bey bu anlarda karısı Aysel Hanımı rahatlatmaya çalışsa da, geçirdikleri kaza ve biricik kızının sakat kalışı Aysel Hanımın hiç aklından çıkmamaktadır.

Belediye başkanı ve halkın desteği ile kütüphane binası hızlı şekilde yapılır. İnşaata tekerlekli sandalyesi üzerindeki Tuba’da yardım eder. Kütüphane için kitap konulu mektubun gazetede yayınlanması kısa sürede etkisini gösterir. Yurdun çeşitli bölgelerinden bağış olarak bir kamyon dolusu kitap gelir ve birkaç gün içinde belediye başkanının konuşmasıyla kütüphane resmen açılmış olur.

Güner Bey, kasaba halkına kitap okuma alışkanlığı edindirmek, okuma yazma bilmeyenlere okuma yazma öğretmek gibi halkı eğitici çalışmalara başlasa da halk tarafından pek ilgi görmez. Bu arada halkın ilgisini kütüphaneye çekmek adına deli Emin'in televizyonun kütüphaneye kurulması ve bu sayede halkın kütüphaneye alıştırılması fikri Güner Bey'e sıcak gelir ve daha evvel toprağın altına gömülen televizyon çıkartılıp temizlendikten sonra kütüphaneye kurulur. Televizyonu duyan halk kütüphaneye gelir.

Halk kütüphaneye ve kitap okumaya alışır ancak bu sırada darbe olur kütüphane de kitaplıklar ve kitaplar darmadağın edilir, bütün emek boşa gider. İlçede sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Şüpheli kişilerin evleri aranmış, bir çoğu tutuklanıp hapse götürülmüştür. Hapse götürülenler arasında Güner Bey'de vardır. Güner Bey ardında kızı ve eşini gözü yaşlı bırakmıştır. Çok geçmeden Aysel hanımın annesi durumu öğrenir ve yalnız kalan kızını ve torununu götürmek için yanlarına gelir. Artık ayrılık vakti gelmiştir. Güner Beyi, eşi ve kızıyla üç kişi olarak getirmiş olan otobüs bu defada onları yine üç kişi olarak götürecektir ama yolculardanbirinde bir farklılık vardır. Bu defa otobüsün koltuğunda oturan, Güner Bey değil, onun kayınvalidesidir.

3.3.4.2.Karakterler

Güner Bey: Mecburi bir tayinle kütüphane müdürü olarak gönderilmiş inançlı ve çalışkan bir devlet memurudur. Onun için vatanın her yanı birdir ve her gittiği yerde görevini aksatmadan yerine getirmektedir. Kütüphanesi olmayan bu ilçeye geldiğinde de boş durmamış, belediye başkanına söylediği cesur sözlerle ve kitap temini konusundaki gayretleriyle kısa sürede kasabada kütüphanenin kurulmasına vesile olmuştur.

Aysel Hanım: Güner Bey'in eşidir. Eşini çok sevmektedir. Giyimine ve makyajına önem veren bir ev kadınıdır. Arkadaş edinmede ve komşu kadınlarla yakın dostluklar kurmada beceriklidir. Eşinin mecburi tayinlerle sık sık yer

değiştirmesi canını sıksa da kızının kötürüm kalması en çok üzüldüğü şeydir. O anlarda kendisine en büyük psikolojik desteğı eşi vermektedir.

Tuba: Ailenin tek çocuğudur. Annesine ve babasına karşı sevgi dolu, etrafına saygılı bir genç kızdır. Ailecek geçirdikleri trafik kazasında ayaklarından sakatlanmış ve tekerlekli sandalyeye mahkûm kalmıştır. Sakatlığına rağmen kütüphane binası yapılırken, hareketli iskele üzerinde duvarların dış badanası yapımında çalışmıştır.

Vildan Hanım: Aysel Hanım'ın annesidir. Modern giyimli kültürlü bir bayandır. Kızının ailesinden uzak yaşamasına rağmen damadının hapse girmesinden dolayı kızına ve torununa sahip çıkmıştır. Kızının Güner Beyle olan evliliğinden de memnun değildir.

3.3.4.3.Zaman ve Mekân

Filme konusu olayların 1980'li yıllarda geçtiğianlaşılmaktadır. Ayrıca zaman rakamlarla ve sözle de ifade edilmiştir. Hikâye Haziran 80 den Ekim 80'e kadar geçen dört aylık süre de yaşanmış olsa da bu tarihten yirmi dört sene sonra o zamanın tanığı olan kişi tarafından anlatılmıştır. Filmde önce Ekim 80 tarihine ardından biraz daha geriye Haziran 80 tarihine dönölmüş, bu dönüş sözlü anlatım ve görüntü ile birlikte olmuştur. Anlatılan tarihlerde televizyon artık bu kasabada ve her yerde yaşamın bir parçası olmuştur. Artıkinsanlar televizyon izlemek için birbirleriyle ev oturmaları yapmakta, Dallas gibi dönemin dizi filmleri merakla izlenmektedir. Televizyon hem eğlence hem de haber alma aracıdır. Bu durumlar yaşanırken dönemin siyasi çatışmaları da beraberinde verilmiştir. O dönem, kasabanın ileri gelenlerinin çocukları arasında oluşan kamplaşma, yaşanan kavgalar, televizyondan verilen Nihat Erim, Kemal Türkler suikastlarıyla anlatılmaya çalışılmıştır.

Filmin tamamının geçtiğı yer, Doğı Anadolu'da küçük bir ilçedir. Öğretmen Güner Bey Kütüphanesi olmayan bu ilçeye, mecburi bir tayinle kütüphane müdürü olarak atanmıştır.Aile ile ilçeye gelir gelmez belediye başkanı ilgilenir.

İlçede o anda bu ailenin kalmasına müsait lojman veya ev yoktur. Güner bey ve ailesini, belediye başkanı bir müddet kendi evinde misafir eder. Daha sonra, uzun süredir boş duran eski ve bakımsız durumdaki doktor lojmanı onarılarak Güner beye tahsis edilir. Burası tek katlı ve bahçeli bir evdir.

3.3.4.4.Söylem

1-Ailenin Reisi

Güner Bey mecburi tayinle kütüphane müdürü olarak, eşi ve kızı ile beraber ücra bir ilçeye gelir. Daha evvel mecburi bir tayinle başka bir ilçeye gitmiş olsalar da sürekli yollarda olmak özellikle karısına çok zor gelmektedir. Çünkü kızı Tuba'nın sakat kalması bu taşınmalar sırasında geçirilen trafik kazasında olmuştur. Bu kazayı hiç aklından çıkaramayan Aysel Hanım'ın daha ilçeye geldiği ilk zamanlardaki memnuniyetsizliği bu sebeptendir. Fakat yapabileceği bir şey yoktur. Eşini çok sevmekte ve o nereye giderse kendisi de yanında gitmektedir. Bu taşınmalar Güner Bey ve kızları Tuba için problem değildir. İkisi de çok mutludur. Aysel Hanım ev kadınıdır. Bir mesleği olmadığı için evin ihtiyaçlarını kütüphane müdürü olarak devletten aldığı maaşı ile Güner Bey karşılamaktadır.

2-Kadının Rolü

Aysel Hanım, giyimi kuşamının düzgünlüğünü geldiği ilçede de çoğu zaman devam ettirir. Hatta bazı kadınlara saçlarını güzelleştirmek için kendisi yardım bile eder. Evinin işlerini de burada kendisi yapmaktadır. Aysel Hanım, sakat olan kızı Tuba'ya karşı çok ilgili bir anne ve eşini çok seven bir kadındır. Küçük bir ilçe olan bu yerde kadınlar sadece evlerinin işleriyle ilgilenmekte, erkekler ise işlerinde ya da kahvede zaman geçirmektedirler. Güner Bey'de daha çok işi ile meşgul olan bir erkektir. Evde olduğu vakitlerde ise daha çok çalışma odasındadır. Bu meşguliyetine rağmen karısı ve eşi ile birlikte ilçeye gelen panayırı izlemeyi de ihmal etmemiştir.

3-Sadakât

Güner Bey ve Aysel Hanım severek evlenmişlerdir. Güner Bey düşüncelerinden ötürü sık sık mecburi tayin aldığı için bu yolculuklardan birinde geçirdikleri kazada biricik kızları Tuba sakat kalmıştır. Karı kocayı üzen tek şey bu durumdur. Aile içinde önemli başka bir sorun yoktur. İkisi de birbirine karşı sadık ve saygılı kişilerdir.

Son gittikleri ilçede görev yaparken de 80 darbesi olur ve Güner Bey tutuklanır. Bu vesileyle kızı Aysel Hanım'ı götürmeye gelen anne, onunla eskiden beri ilgilenmekte olan birinden kızına bahsetmek isterse de Aysel Hanım annesini konuşturamaz ve hemen lafı değiştirir. Annesinden eşini kurtarabilmek adına bir avukat ayarlamasını isteyerek o anda tutuklu olan eşi Güner Bey'e olan sadakatini gösterir.

4-Dini Kurallar

Filmde, dini konularla ilgili görüntülere ve konuşmalar fazla yer verilmemiş olmakla birlikte, zaman zaman ailenin ve içinde yaşanılan toplumun inançlarına dair ifadelerin geçtiği konuşmalar olmuştur. Güner Bey, eşi Aysel Hanım ve bacaklarından sakat olan kızları Tuba'dan ibaret aile, daha önce hiç bilmedikleri bir ilçeye vardıklarında bir müddet ortalıkta şaşkın vaziyette kalırlar. Onlara o sırada orada olan kasabanın akıllı delisi Emin yardımcı olur. Bu duruma Aysel Hanım'ın canı sıkılır. O ana kadar yaşadıkları olumsuzluklar ve şimdi de hizmet için geldikleri kasabada rehberleri köyün delisidir. Elinde valizi olduğu halde onun peşine takılırken “Allah'ım! Sen yardım et” demek suretiyle biraz ferahlamak ister. Filmin muhtelif sahnelerindeki konuşmalar sırasında da, “Allah, Allah”, “nasılsın Hacı Zübeyr Amca” ve yine düğünleri yapılacak gençler için “Allah mesut etsin” gibi ifadeler geçmektedir. Bütün bunlar kişilerdeki dini inancın, İslam dini inancı olduğunu açıklayan ifadelerdir.

Filme konu ailenin; ‘dinî ve manevî değerlere bağlı’ olduğu, ‘günlük hayatı dini kurallara göre yaşama’ konusunda ise, çok az sayıda dini kuralı uygulamaya çalıştığı görülmüştür.

5-Boşanma

Eşler birbirlerini sevmektedirler. Sık sık yaşadıkları taşınmalara karısı Aysel Hanım'ın ufak tefek mızızlıklar yapsa da Güner Bey şaka ile karışık cevap vermektedir. Böylece bir eş olarak sorunun uzamasına da neden olmaz. Karı koca bazen aralarında yaşadıkları üzüntülü anlarda bile karşılıklı konuşurlar. Bir gece Güner Bey evlerinin bahçesindeki salıncakta düşünceli şekilde oturan karısını görünce hemen yanına gider. Aysel Hanım kızının sakat haline üzülmektedir. Konuşup dertleşirler. İkiside birbirlerini anlayabilen bir çifttir. Boşanma söz konusu değildir.

6-Ailede Şiddet

Güner Bey ve Aysel Hanım'ın karı koca olarak özel bir problemi yoktur. Onları üzen tek şey kızlarının ailece geçirdikleri bir trafik kazasında sakat kalmasıdır ve ikisinin ellerinden bu duruma çare olacak bir şey gelememektedir. Tek yapabildikleri birbirlerine destek olup kızlarına gereken ilgiyi göstermektir. Bir gece Güner Bey eve geldiğinde eşinin dalgın vaziyette kızlarının durumuna üzüldüğünü fark edince hemen yanına gider. İkili çok az konuşmalarına rağmen yan yana oturmakla birbirlerini çok sevdiklerini gösterirler.

7-Aile Büyüklerine Bakma

Güner Bey'in ailesi üç kişilik küçük bir ailedir. Bu ilçeye de yeni taşınmışlardır. Ailenin büyüğü olarak Aysel Hanım'ın annesi Vildan Hanım vardır. Vildan Hanım ailenin en yaşlı kişisi olarak yaşına göre bakımlı bir kadındır. Kimseye de ihtiyacı yoktur. Hali vakti yerindedir. Kızıyla iletişimi olduğunu ve ona maddi olarak destek verebileceğini damadı hapse girdiği günlerde kızı ve torununu yanına almak için ilçeye geldiğinde anlaşılır. Çünkü Aysel Hanım kocasının çıkmasına yardımcı olması için annesinden avukat tutması için yardım da istemiştir.

8-Aile Bireyleri ve Yakın Sosyal Çevreye Güven

Ailenin güven duyma ile ilgili ne kendi içinde ne de etrafıyla ilgili bir sıkıntısı yoktur. Anne baba için kızları Tuba çok önemlidir. Geldikleri ilk günden itibaren de ilçe halkı tarafından yakın ilgi ile karşılaşırlar. İlçenin belediye reisi

Güner Bey'in ailesine tereddüt bile etmeden evini açar ve onlar evlerine yerleşene kadar da her türlü konuda yardımcı olur. Çünkü aile belediye reisine de güven vermiştir. Komşuları da imece usulü aileye hemen yardımcı olur. Bu yüzden aile yeni taşındıkları bu yerde uyum konusunda bir zorluk yaşamazlar. Karısı Aysel Hanım da ev hanımı olarak kasabalı kadınlarla güzel bir ilişki kurar. Güzel giyinmeyi seven bir kadın olarak bazı komşularının saçını güzelleştirerek onlarla kolaylıkla anlaşır. Aysel Hanım'ın annesi Vildan Hanım ise kızından uzakta başka bir şehirde yaşamaktadır. Buna rağmen damadının hapse girdiği günlerde varlığı ile aileye büyük güven verir. Kızına ve torununa sahip çıkar. Ayrıca damadına hapisten çıkmasına yardımcı olması için bir avukat bile tutacaktır.

9-Hayat Memnuniyeti ve Mutluluk Düzeyi

Asıl mesleği öğretmenlik olan Güner Bey, doğuda kütüphanesi olmayan bir kasabaya kütüphane müdürü olarak mecburi bir tayinle gönderilir. Güner Bey daha önceleri de okulu olmayan bir köye öğretmen olarak gönderilmiştir. Şimdi yeni görev yeri olan kasabaya gitmek üzere eşi ve kızı ile birlikte otobüse binmişlerdir, uzun bir yolculuktan sonra oraya varacaklardır. Sürgün gitme, hapis yatma gibi olaylara karşı Güner Bey alışıktır ancak kültürlü ve hassas bir yapıdaki Aysel Hanım çok küçük şeylerden bile etkilenmektedir.

Köyde otobüsten indiklerinde bir müddet ortalıkta kalırlar, köyün akıllı delisi dedikleri Emin onlara yol gösterir. Aysel Hanımın canı sıkılır “baksana köyün delisi karşılıyor” diye üzüntüsünü ifade eder. Belediye başkanının evinde Güner Bey'lere kasaba ileri gelenleri hoş geldin derler. Aysel Hanım gösterilen teveccühten çok memnun kalır, yüzü güler, mutlu olur. Güner Bey kasabaya kütüphane müdürü olarak tayin edilmiştir ancak kasabada kütüphane yoktur. Sohbet sırasında başkanın “birde kütüphanemiz olsa!” şeklindeki sözü Aysel Hanımı hayretler içinde “yok mu?” diye sorar. Kasabada kütüphane ismi ilk defa konuşuluyordu. Aysel Hanım'ın az önce gülen yüzünü bu defa hüznü kaplar ama Güner Bey bu durumlara alışıktır, pek aldırılmaz. Kasabada ailece kalacakları ev de yoktur. Bir müddet belediye başkanının evinde misafir kalırlar. Kaldıkları odada yataklar yere serilir. Aysel Hanım “Güner hep yerde mi yatacağız?” diye, orada da üzüntüsünü dile getirir.

Güner Bey, daha önceki yıllarda tayin edildiği okulu olmayan köye okul yaptıramamıştı ancak bu defa kasabada bir kütüphane yaptırmaya çalışacaktır. Belediye başkanı destek verir ve kütüphane yapılır. Eski lojman onarılır ve aile lojmana yerleşir. Kütüphaneye kitap temini için Güner Bey'in gazeteci bir arkadaşına yazmış olduğu mektubu gazetede yayınlanır. Çok geçmeden de ülkenin muhtelif yerlerinden gönderilen bir kamyon dolusu kitap kasabaya gelir. Kütüphanenin açılışı yapılır. İnsanlar kütüphaneyi doldurmuşlardır. Aysel Hanım, birkaç gönüllü ile birlikte gelenlere neşe içinde çay servisi yapmakta, Güner'in başarısından dolayı gururlanmakta ve mutluluk duymaktadır. Belki de uzun zamandan beri ilk defa bu kadar neşeli ve mutlu olmuştu. Belki de geçmişte yaşanan pasif ve mutsuz günler sona ermiş ve yaşamlarına, onları mutlu eden işlerde girmeye başlamıştır.

Ancak, akşam olunca Aysel Hanım'ın zihni hep eski günlere takılır. Hayatı hep yollarda geçmiştir. Biricik kızları Tuba sakatlanmıştır. Kamyonlarla taşına taşına eşyalarından birçoğu ve bu arada televizyonları kırılmış, kullanılamaz hale gelmiştir. Aysel Hanım, evin bahçesinde yalnız başına mutsuz halde içkisini yudumlarken bunları da düşünmektedir. O sırada yanına gelen kocası Güner Bey'e "neden, neden biz hep yollardayız? Neden o kaza bizim kızımızı" der ve Güner Bey'in çok yumuşak ve sıcak bir ses tonuyla ona "tamam canım" sözü üzerine de sözünü bitirmez, kalkar ve birlikte eve giderler. Belli ki yaşananlar ikilinin de kaderi olmuştur, yaşadıkları ama başkalarına fark ettirmedikleri sıkıntıların farkındadırlar ve her şeye rağmen eşler birbirlerini çok sevmektedirler.

Güner Bey'in önderliğinde kütüphane hizmete girmiştir, ancak kasabada kitap okuyan yoktur. Kütüphaneye muhalif olan bir kısım insanlar ise, kitapların sol içerikli olduğunu ve bu nedenle de gençler için zararlı olacağını yaymaya çalışmaktadırlar. Bir gece darbe olur. Çok sayıda insanla birlikte Güner Bey'de gözaltına alınır. Aysel Hanım'ın annesi Vildan Hanım gelir. Kızını ve torununu götürmektedir. Bir taraftan da kızına Güner'den ayrıl, seni isteyen daha iyi biri var anlamına gelen sözler söylemeye çalışır. Annenin "Bir kere beni dinlemiş olsaydın bunlar başımıza gelmezdi... Aykut Bey'in selamı var" şeklindeki sözünü ise Aysel

hanım, sinirli bir şekilde “anne!” diyerek keser. Sonra da “anne sırası mı bunların, avukat işi ne oldu” der.

Bir aileyi vazgeçilmez kılan, mutlu ve huzurlu bir aile ortamıdır. Böyle bir aileyi ne eşlerden biri ve ne de çocuklar bırakmak ister. Mutluluğun ve huzurun alternatifi olmayacağına göre bunu sağlayan aile vazgeçilmez olur⁶. Güner Bey ve ailesi için, yeni bir zorlu dönem başlamıştır. Ama ne Güner Bey ne de Aysel Hanım yılmış gözükmemektedirler. Dayanakları; birbirlerine olan sevgileri ve kızları Tuba ile birlikte, içinde kendilerini mutlu hissettikleri aileleridir.

10-Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü

Anne, baba ve bacakları sakat kızlarından ibaret ailede zamanın çoğu birbirleriyle uyum içinde geçmektedir. Anne Aysel Hanım daima kızının yanında veya yakınındadır. Baba Güner Bey’de işten döndüğünde onlarla beraberdir. Aile, kasabaya gelen panayırı birlikte gidip izlemiş, Güner Bey’in kurulmasında öncülük ettiği kütüphanenin açılış törenine birlikte katılmış, birlikte televizyon seyredip sohbet etmişlerdir. Herkes halinden çok memnundur. Ayrıca Güner Bey karısına karşı da anlayışlı bir eştir. Bir gece eve geldiğinde karısının sıkıntılı olduğunu anlar ve onun yanına gider. Karı koca evlerinin bahçesinde baş başa sohbet eder ve o anı birlikte geçirirler.

11-Aile İçi Sorunların Eşler Tarafından Çözümü

Güner Bey’in ailesinin yakınında başka akrabaları yoktur. Sadece Aysel Hanım’ın başka şehirde duran annesi vardır. Ailenin genel sorunu, Güner Bey’in düşüncelerinden dolayı idare tarafından sık sık uzak yerlere tayinle gönderilmesidir. Güner Bey, bir defasında okulu olmayan bir yere öğretmen olarak atanmıştır, bu defa kütüphanesi olmayan bir kasabaya kütüphane müdürü olarak atandığı gibi. Bu vesile ile zamanlarının çoğu yollarda geçmekte, gittikleri yerlerde ev bulmada, komşu ve arkadaş edinmede sıkıntılar çekilmekte, bu uzun yollardan taşınan eşyaları arızalanmakta bazen de kırılmaktadır.

⁶İhsan Sezai, a.e, s.155-157

Aysel Hanım, bu tayinlerin ve kızını sakat bırakan o kazanın neden olduklarını anlayamamakta ancak, çok sevdiği eşi Güner Bey’le evliliğini her sıkıntıya rağmen sürdürmede kararlı gözükmektedir. Kasabaya ilk indiklerinde misafir gittikleri belediye başkanının evinde söylenen “bunlar sürgün gelmişler” şeklindeki sözler Aysel Hanım anında “hayır, bu ilçeye tayinle geldik” diyerek düzetmiştir. Benzer durum Güner Bey’in tutuklanmasından sonra da görülür. Darbe sonrasında Aysel Hanım’ın annesi kızını ve torununu götürmek için gelmiştir. Yolda yürürken bir taraftan da kızına Güner’den ayrıl, seni isteyen daha iyi biri var anlamına gelen sözler söyler ve sonunda “Aykut Bey’in selamı var” şeklindeki sözlerini Aysel Hanım sinirli şekilde “anne!” diyerek keser, “avukat işi ne oldu” diyerek Güner Bey ile kurduğu aileyi devam ettirmede kararlı olduğunu ifade eder.

Türk ailesinde genelde görülen işleyiş burada da görülmektedir. Aysel Hanım annesini saymakta ve ona güvenmektedir. Eşi için ondan avukat tutmasını istemiştir ancak eşi ile ilgili konularda annesine söz hakkı vermemiştir. Kaldı ki Aysel Hanım yaşadığı sorunları eşinden dolayı değil, eşiyle birlikte maruz kaldıkları sorunlar olarak görmektedir. Bir akşam evin bahçesinde Güner Bey’e “Neden? Neden biz hep yollardayız? Neden o kaza bizim kızımızızı ...” diyerek üzüntülerini anlatmak isterse de Güner Bey, o olayların üzüntüsü ile kendinin de dolu olduğunu hissettiren bir ses tonuyla ona bakıp “tamam canım” der. Aysel Hanım eski yaraları tazelediğini ve eşini üzdüğünü anlar, Güner’in eşi olmaktan duyduğu mutluluğu düşünür ve sözlerine devam etmez.

12-Çocuk Sahibi Olma ve Çocuğu Yetiştirme

Güner Bey düşüncelerinden dolayı sık sık isteği dışında tayinlere maruz kalmakta ve tayin edildiği yerlere de ailesiyle gitmektedir. Gerek yolculuklar sırasında ve gerekse de gidilen her yeni çevreye uyum sağlamada sıkıntıyı ise daha çok Aysel Hanım çekmektedir. Aysel Hanım’ın, bu istek dışı tayinlerle yaşamına giren onca zorluklara rağmen eşi ile arasındaki sevgi ve bağlılığın devam ettiği görülmektedir. Karı-koca arasındaki bu sevgi ve bağlılık, Aysel Hanım’ın çekilen sıkıntılar sonrasında gelmiş oldukları bu kasabada Güner Bey’in tutuklanıp

götürülmesinin ardından kendisini almaya gelen annesinin, seni isteyen daha iyi birisi var anlamındaki sözlerini hiç önemsemeden, eşi için tutulması gereken avukatı sormasından anlaşılmaktadır. Eşler arasındaki bu derece güçlü sevgi ve bağlılığın önemli nedenlerinden biri şüphesiz ki ihtimam göstererek büyüttükleri biricik kızları Tuba'dır. Zira Güner Bey ve Aysel Hanım, Tuba'nın doğumuyla tam bir aile olmuşlardır. Kızlarının sakat kalmasıyla derin bir üzüntü yaşamış olsalarda onu insanlarla ve çevresiyle barışık, yaşama olumlu bakan, daha çok etrafındaki iyi şeyleri ve güzellikleri görmeye ve bir şeyler yapmaya çalışan, büyüklerine saygılı, özgüven sahibi bir kişi olarak yetiştirmişlerdir. Anne babanın kızları Tuba'nın sadece sağlam bir şahsiyet sahibi olması için değil aynı zamanda bir genç kız olarak da gerekli donanımda yetişmesine göstermiş oldukları ihtimam, şüphesiz ki nesillerini devam ettirecek tek evlatları olarak gördükleri içindir.

13- Önem ve Değer

Güner Bey, eşi Aysel Hanım ve biricik kızları Tuba üç kişilik çekirdek bir ailedir. Güner Bey için ailesi önemli olduğu gibi, eşi ve kızına zaman ayırmak, onlarla ilgilenmek ve oturup sohbet etmek de önemlidir. Güner Bey eşi için hiçbir fedakârlıktan kaçınmadığı gibi Aysel Hanım'da Güner Bey için fedakârlıklardan kaçınmamaktadır. Güner Bey'in, her tayin edildiği yere kızıyla birlikte o da gitmiş, 80 darbesinde tutuklanıp götürülmesinde de kocasına duyduğu sevgide bir azalma olmadığı gibi onun için avukat tutma telaşına düşmüştür. Anne-baba kızlarını, sakat kalmasından önce de sonra da gayet iyi yetiştirmişlerdir. Öyle ki Tuba'yı, çevresindeki insanlarla ilgili, konuşkan, neşeli, sepatik, fikir üretebilen, özgüven sahibi, büyüklerine saygılı bir birey olarak yetiştirmişlerdir.

3.3.5.BABAM VE OĞLUM

3.3.5.1 Öykü

Geleneksel geniş ailede doğup büyümüş olan Sadık o yıl üniversitede okumaya başlayacaktır. Aile, geniş arazilerin yer aldığı kendi çiftliklerinde çiftçilik

yapmaktadır. Ailenin iki oğlu vardır. Biraz saf olan büyük oğul ve eşi de aynı köyde yaşamaktadır ve çiftlik işleriyle uğraşmaktadır. Sadık'ta okul dışındaki zamanlarını çiftlikte çalışarak geçirmektedir. Ayrıca kasabada çok sevdiği bir de kız arkadaşı vardır. Baba Hüseyin Ağa, çiftlik işlerinde tecrübe kazanmış olan oğlu Sadık'ın üniversiteyi de ziraat konusunda okumasını sonrada gelip çiftliğin başına geçmesini düşünmektedir. Sadık ise, toplumsal konuları, siyasi meseleleri düşünmekte ve kendisini üniversitede gazetecilik dalında okumaya hazırlamaktadır. Kendisine ve hizmetlerine ihtiyaçlı olan ailesinin, kendisi için yeterli çalışma ve gelir elde etme alanı olan çiftliklerinin, son olarak da evlenip yuva kurmayı düşündüğü sevgilisinin bulunduğu kasabanın bir ferdi olarak kalmayı önemsemez.

Babasıyla tartışır, ailesini terk ederek İstanbul'a gider ve orada da ziraat dalında değil gazetecilik dalında okumaya başlar. Okul yıllarında bazı siyasi olaylara karışır. Çalışır, bir apartman dairesine taşınır ve evlenir. 80 darbesinin olduğu sabahın erken saatlerinde karısının doğum sancıları başlar. Hiçbir şeyden habersiz olan Sadık o anda eşini hastaneye götürecek bir araç bulamaz. Doğum, bir yolun kenarında olur. Çocuk doğar ancak doğum anında eşini kaybeder. Sadık şaşkın ve çok üzüntülüdür. Çocuğa artık bir bakıcı kadın bakmaktadır. Anne Nuran Hanım kız kardeşiyle beraber oğlunu ziyaret için gelir ve torununu görür. Çok geçmeden Sadık tutuklanır ve işkence dolu hapis hayatı yaklaşık iki yıl sürer. Tahliye olur ancak, gördüğü işkenceler sonucu sağlığı bozulmuştur. Birkaç yıl sonra kötü bir hastalığa yakalanmış olduğunu ve az bir ömrü kaldığını öğrenir. Ölüm için yapacağı bir şey yoktur ancak ölümden önce yapması gereken önemli bir işi vardır. Oğlu Deniz'i baba evine, yıllar önce babasıyla tartışıp küskün olarak terk ettiği evine götürecek ve babasına "baba ona bir oda ver, onun kalacak bir evi olsun" diyecektir.

Sadık, oğlu Deniz ile çiftliğe gelir. Olanlardan hiç haberi olmayan baba Hüseyin Ağa'nın Sadık'a kızgınlığı hala devam etmektedir. Oğlunun bu sebepsiz gelişine bir anlam veremez. Oğluna öfkesinden dolayı torununu da önemsemez. Nuran Hanım bu kez eşi Hüseyin Ağa'ya, daha önce Sadık ile yaşanan kavgadaki gibi sessiz kalmayacağını bu kez oğlunun yanında olacağını söyler. Sadık babasına olanları ve neden buraya geldiğini tam söylerken bayılır ve hastaneye kaldırılır.

Hüseyin Ağa çok üzgündür. Bu olanlardan kendisinin sorumlu tutmaktadır. Oğlu ile arasındaki tüm buzlar erimiştir. Ancak Sadık kısa bir zaman sonra ölür.

Hüseyin Ağa şok geçirir. Oğlu Sadık yıllar önce kendisinden küskün şekilde çiftlikten ayrılırken arkasından söylediği “bırakın gitsin” şeklindeki sözlerini hatırlar. Sonra “git diyen dilim lal olaydı, gitme deseydim” diye bağırarak yere yığılır. Kriz geçirmek üzere olan Hüseyin Ağa’nın imdadına baldızı Gülbeyaz Hanım yetişir. Ona sert sözler söyler, yerden kaldırır ve kollarını yanlara açtırır. Küçük oğul Salim ise uzaktan bütün hızıyla “baba ben gidiyorum” diyerek ona doğru gelmektedir. Kolları açık şekilde robot gibi ayakta durmakta olan babasına çarpar, onu yere düşürür ve yoluna devam eder. Gülbeyaz Hanım “gördün mü Hüseyin Ağa, gitmek isteyeniyi dağ olsa durduramıyor” der. Bu olayla, Hüseyin Ağa’yı şoka sokan düşünceler kafasından uçup gider ve acılar içindeki ailede rahat bir nefes alır.

Deniz’i ise babasının ölümü çok etkilemiş ve içine kapanık bir çocuk olmuştur. Tüm aile özellikle dede Hüseyin Ağa, tüm ilgilerini Denize yöneltmişlerdir. Bir süre sonra okula başlaması bile Deniz’in hüznünü azaltamamıştır. Nuran Hanım ve Hüseyin Ağa, Deniz’i biraz daha iyi hissettirmek adına babasının küçükken çekilmiş kamera görüntülerini izletirler. Deniz’in bu görüntüleri izlemesi üzüntüsünü az da olsa hafifletmiştir.

3.3.5.2.Karakterler

Sadık: Filmin en temel karakteridir. Gençliğinde yoğun bir şekilde siyasi konulara sempati duyduğu için gazeteci olmak istemiştir. Babası oğlunun seçtiği mesleği ve siyasi fikirlerini beğenmemektedir. Bu yüzden babasının düşüncelerine karşı gelmiş, idealleri uğruna kendi istediği gibi yaşamayı tercih etmek için ailesini ve sevdiği kızı gözünü kırpmadan terk etmiştir.

Hüseyin Ağa: Geniş toprakları olan bir çiftliğin sahibi olarak çiftçilik yapmaktadır. Aile de otoriteyi ve feodal zihniyeti temsil etmektedir. Bu düşünce

tarzından dolayı oğluyla tartışmış ve ikisi arasında seneler süren bir küskünlük yaşanmıştır.

Nuran Hanım: Nuran Hanım gençliğinde eşinin otoriter tavrına karşı gelememiş ve oğlunun gidişi sırasında eşine karşı etkili bir tavır koyamamış, sonraki yıllarda da oğlunun yanına eşinden çekindiği için gizlice gidip gelmiştir. Fakat seneler sonra eşi ve oğlu arasında yeni bir tartışmaya şahit olunca bu kez seyirci kalmayıp eşine karşı oğlunu savunmuştur. Oğlu Sadık'ın en büyük destekçisidir. Filimde Nuran Hanım, kocasıyla oğlu ve yine kocasıyla kız kardeşi arasında sürekli bir denge sağlama çabası içindedir.

Deniz: Darbenin olduğu gün dünyaya gelmiştir. Önce öksüz sonra yetim kalır. Resimli çizgi roman okumayı çok sevmektedir. Hayal gücü altı yaşında ki çocuğa göre okuduğu kitaplar sayesinde oldukça geniştir.

Salim: Ailenin büyük oğlu, Sadık'ın da abisidir. İki çocuk babası olmasına rağmen çocuksu bir hali vardır. Ailesini, eşini ve çocuklarını seven iyi bir babadır. Kardeşinin hasta olmasına o da herkes gibi çok üzülmüştür.

Hanife: Salim'in eşidir. Kollarında bir sürü bilezikle dolaşmaktadır. İçten ve samimi bir gelindir. İki çocuk annesidir. Çocuklarına karşı sevgi dolu bir anne olarak yetim kalan Deniz'e de sıcak davranmaktadır.

Gülbeyaz Teyze: Hüseyin ağa ile arası iyi değildir. Eskiden yaşanan bir yer davası yüzünden senelerdir ona küstür. Tek başına yaşamaktadır. Yine de kız kardeşi ve yeğenleriyle arası çok iyidir. Onlardan başka kimsesi yoktur. Sadık'ın ölümünden sonra Hüseyin Ağa'nın girdiği şoktan çıkabilmesi Gülbeyaz Hanım'ın çabaları sayesinde olmuştur.

3.3.5.3.Zaman ve Mekân

Film 1980 senesi 11 Eylül darbesinin bir gece öncesiyle başlamıştır. Sabahın erken saatlerinde doğum sancısı çeken eşini hastaneye götürmeye çalışan Sadık'ın içine düştüğü çaresizlik filmin ilk görüntülerindendir. Sokakta o esnada yolda yardım edecek bir araç yoktur. Bu yüzden de karısını tüm çabalarına rağmen doğum esnasında kaybeder. Fakat sıkıntıları henüz bitmemiştir. Çünkü siyasi görüşlerinden ötürü hapiste işkence görmüş, öksüz kalan minik oğlu ise bakıcı ellerinde altı yaşına kadar büyümüştür. Filmin şimdiki hikâyesi ise 1986 yılında geçmektedir. Sadık'ın rahatsızlığı ciddi boyutlara varınca bir yaz günü oğlu Deniz'i de alarak on beş sene önce babasıyla tartışıp terk ettiği çiftliğe ailesinin yanına giderler. Geldikleri ikinci günün akşamı Sadık kötüleşir ve hemen hastaneye yatırılır. Filmin son sahnelerinin geçtiği zaman ise okulların yeni açılmış olmasından dolayı Eylül ayıdır. Sonuç olarak film bütünü itibariyle olduğu 1986 tarihinden geriye on beş senelik bir zamanı ele almıştır.

Filmin ilk birkaç sahnesi İstanbul'da geçmektedir. Sadık'ın İstanbul'da ki evi mütevazı bir apartman dairesidir. Kapıdan evin salonuna oradan diğer odalara girilmektedir. Fakat asıl mekân babasının çiftlik evidir. Bu ev iki katlı, bahçeli büyükçe bir evdir. Evin birçok odası, geniş bir mutfak vardır. Arka bahçesinde ise ahır vardır. Ayrıca filmde Sadık'ın babasına oğlu için söylemiş olduğu “ona bir oda ver baba, gidecek bir yeri yok” sözleriyle, insanda mekân duygusunun ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır.

3.3.5.4.Söylem

1-Ailenin Reisi

Aile, kendi mülkleri olan bir çiftliği işletmekte olan baba Hüseyin Ağa, eşi, iki oğul, bir gelin ve üç torundan ibarettir. Çiftlik işleri, tüm bireylerce yapılmakta ve ailenin harcamaları da çiftlik gelirlerinden karşılanmaktadır. Hüseyin Ağa'nın ailede tartışılmaz derecede otoriter bir konumu vardır. Üniversiteye başlamak üzere olan küçük oğlu Sadık hariç, ailede bütün bireyler onu sayar ve sözlerini dinlerler. Ailede tek söz sahibi Hüseyin Ağa'dır. Bir defasında, babasının isteği dışında bir fakülteyi okumak üzere gitmekte olan Sadık'ın peşinden giden eşini de Hüseyin Ağa, “hele git

peşinden, bak bakayım ikinizde girebilecek misiniz bir daha bu eve!” şeklinde tehdit etmiş, Nuran Hanım ona ses çıkarmadan riayet etmişti.

2-Kadının Rolü

Nuran Hanım kocası Hüseyin Ağa için iyi eş ve çocukları için de iyi bir annedir. Çiftlikte traktör ve çiftlik işlerini takipte de telsiz kullanmaktadır. Çiftlik işlerini organize etmekte, bazen de traktörle aileyi piknik yapmaya götürmektedir. Aileye topluca yemek verileceği zaman, tavuğu kendisi kesmektedir. Dini inanç sahibidir. Tavuk keserken, İslam inancının gereği besmele çekmekte ve yatak odasında bu dinin kitabı Kur'an'ı Kerim'i bulundurmaktadır. Ayrıca ev işlerinde kendisine yardım eden bir kadını da vardır.

Nuran Hanım ailedeki ağırlığını, Sadık'ın oğlu Deniz ile eve dönmesinden sonraki zamanlarda gösterir. Yıllar önce, oğlu Sadık'ın çiftlikten ayrılması anında kocasının “hele git peşinden...ikinizde girebilecek misiniz bir daha bu eve!” şeklindeki tehdidine ses çıkaramamıştır ama şimdi hala dargınlığını devam ettirmede kararlı gözüken Hüseyin Ağa'ya karşı Sadık'ı ve torunu Deniz'i korumada kararlılık gösterir. Bir akşam yatak odasında Hüseyin Ağa'ya çok kızgın şekilde, “bana bak, and olsun ki kavga edin... yemin ederim ki ... boşarım seni bu yaşında, ... Kuran'a el basem de gör” der ve kalkar ve duvarda asılı duran Kur'an'a el basar.

3-Sadakat

Ailenin büyükleri olan Hüseyin Ağa ve eşi Nuran Hanım arasında gerçek bir sadakat vardır. Aynı şekilde oğullarıyla eşleri de birbirlerine sadıktır. Nuran Hanım, ara sıra oğlu Sadık'tan dolayı tartışsa da, kocasına karşı sevgisi, saygısı kusursuzdur. Oğlu Sadık'ı kocasına karşı güçlü şekilde korumasının yanında, öyle ki çok sevdiği kız kardeşi Gülbeyaz'ın bile kocasına laf atmasına, mesela torun Deniz'e ondan bahsederken “...deden olacak o domuz kimseyi sevmez...” demesine bile sinirlenir ve sofrada sinirli şekilde kız kardeşini uyarır. Bir defasında da Sadık'la konuşurken, kocasının Sadık'a karşı mesafeli ve sert tavırlarını “üç kez surat eder, sonra barışır” şeklinde yumuşatmaya çalışır.

4-Dini Kurallar

Filmde yer yer, din konusunda görüntülere ve konuşmalara yer verilmiştir. Nuran Hanım oğlu için vereceği ziyafet için tavuğu kesmeye başlamadan önce besmele çekmesi, sofrta hazırlanırken de “bugün bayramımız olsun” demiştir. Kuran’ı Kerim, Nuran Hanım ve Hüseyin Ağa çiftinin yatak odasının duvarında asılı durmaktadır. Nuran Hanım kocasına bir defasında “bana bak, ant olsun ki bu sefer ezdirmem o çocuğu sana. Ant olsun ki boşarım seni bu yaşında, Kur’an’a el basayım da gör!” der ve duvarda asılı durmakta olan Kur’an’ı alarak el basar. Bunlar, İslam dini ile ilgili ifadeler ve görüntüler olduğu gibi, ailede bireylerin birbirlerine karşı sevgi ve saygıya dayalı hareketleri, yine bu bireylerin birlik içinde çalışmaları da İslam anlayışına uygun faaliyetlerdir. Filme konu ailenin, “dinî ve manevî değerlere bağlı” olduğu, “günlük hayatı dini kurallara göre yaşama” konusunda ise, az sayıda dini kuralı uygulamaya çalıştığı görülmüştür.

5-Boşanma

Aile de boşanma söz konusu değildir. Ailenin büyükleri olarak Hüseyin Ağa ve Nuran Hanım, birbirlerini anlayan ve seven eşler olarak mutlu ve başarılı bir aile hayatı yaşamışlar ve çocuklarını büyütmişlerdir. Birlikte kurmuş oldukları aile, kendileri için olduğu gibi, çocukları ve çocuklarının aileleri için de huzur ve güven yeri olmuştur. Büyük oğul Salim ile eşinin mutlu bir evlilikleri ve kendilerini daha da mutlu eden sağlıklı, bir kız ve bir erkek çocukları vardır. Salim biraz saf tabiatlı olsa da eşi oldukça gözü açık bir kadındır. Öyle ki Sadık’ın vefatından sonra şok geçiren Hüseyin Ağa’nın, girdiği bu şoktan çıkabilmesi için Gülbeyaz Hanım’ın planı gereğince, Salim’in uzaktan gelip ona çarpıp yere düşürmesi gerekliydi. Salim’in babasına çarptıktan sonra tarlalar içinde koşmaya devam ediyor olduğunu ilk fark eden eşi olmuş ve bağırarak onu durdurmuştur. Küçük oğul Sadık’ın da çok sevdiği bir karısı ve eşiyle birlikte kendilerini mutlu eden bir evlilikleri olmuştu.

6-Ailede Şiddet

Ailede eşlerin birbirlerine karşı şiddet içeren bir durumları yoktur ancak, babanın küçük oğul Sadık’a tavrı serttir. Baba Hüseyin Ağa ailenin reisi olarak

oğullarının her şeylerini kendisi belirlemiştir. Olay Sadık'ın üniversite tercihi sırasında Hüseyin Ağa'nın oğlu Sadık'ın ziraat fakültesini okumasını istemesiyle patlar. Çünkü Sadık gazetecilik mesleğini seçmek istemektedir. Babanın hiddeti artınca Sadık evi terk eder. Anne Nuran Hanım, Sadık'ın gitmesine mani olmaya çabalasa da baba ona da restini çeker ve gitmekte olan Sadık'ın arkasından “bırakın gitsin” diye hiddetle bağırır.

Sadık için o gidişten sonra onbeş yıl geçer. Bazı öğrenci olaylarına karışır, okulu bitirir, çalışır ve evlenir. Bir oğlu olur ama doğumda eşini kaybeder. Sonra tutuklanır, işkence görür. Daha sonra hapisten çıkar. Oğlu Deniz, altı yaşındayken hastalanır, doktordan az bir ömrünün kaldığını öğrenir, ailesine döner ve orada vefat eder. Baba Hüseyin Ağa'da “git diyen dilim lal olaydı. Benim yüzümden!” diye feryat ederek şok geçirir ve yere yığılır. Çocuklarını kendi ayakları üzerinde duracak şekilde yetiştirme yerine, baskı ile onları yönetmeye çalışmanın onbeş yıllık faturası işte bu olur.

7-Aile Büyüklerine Bakma

Ailenin en yaşlı üyeleri baba Hüseyin Ağa ve eşi Nuran Hanımdır. İkisi de hem sağlıklı ve hem de yaşlarının en verimli çağını yaşamakta, çiftlik işleri için işçi çalıştırmakta ve kendileri de çiftlik işlerini fiilen yönetmektedirler. Kendilerine ait bir çiftliği olan, bireyler arasında saygı ve sevginin yeterli şekilde yaşama geçirilmiş olduğu, çalışan hizmetçilerinin de kendileriyle birlikte sofralarında yemek yediği bu ailenin büyüklerinin yaşlanmaları halinde çocukları tarafından evde bakılmak istenmeme ihtimali ise pek azdır.

8-Aile Bireyleri ve Yakın Sosyal Çevreye Güven

Hüseyin Ağa, oğlu Sadık'ı üniversiteye müracaat ederken, ziraat mühendisi olsun ve gelip çiftliği yönetsin diye kendi istediği bölümü tercihe zorlamış, anne Nuran Hanım ise kocasının ısrarına mani olamadığı gibi oğlunu da gitmekten vaz geçirememiş ve sonuçta Sadık küskün şekilde aileyi terk etmiştir. Sadık'ın ailesinden ayrı şekilde yaşadığı onbeş yıl içinde başından geçenler ve sonra ölümü, kendisini üzdüğü gibi aileyi ve bilhassa babayı çok üzmüştür. Öyle ki Hüseyin Ağa sonunda

“git diyen dilim lal olaydı, gitme deseydim” diyerek yere yığılacak derecede acı çeker.

İki oğul büyüten ve sonrada ilave üç torunları olan ve kendi çiftliklerinde birlikte çalışıp, bir arada yaşayan ailenin büyükleri olarak Hüseyin Ağa ve eşi Nuran Hanım, birbirlerine karşı güvenilir bir eş, oğulları Sadık’a karşı davranışları haricinde ise güvenilir ana-babadır. Hüseyin Ağa ve Nuran Hanım, oğulları Salim’e, komşularına ve arkadaşlarına güven duymaktadırlar. Hüseyin Ağa ile yakın akrabası olarak baldızı arası iyi olmasa da güven problemi yoktur.

9-Hayat Memnuniyeti ve Mutluluk Düzeyi

Bir toplumda genel olarak “paylaşılan dertlerin azaldığı mutlulukların ise paylaşılarak büyüdüğü”⁷ bilinse de Hüseyin Ağa ve oğlu Sadık için paylaşma değil tartışma ve ayrılma vardır. Sadık’ın babasıyla tartıştıktan sonra evi terk edip gitmesine ailenin diğer bireyleri çok üzölmüşler, baba ise kızgınlık geçirmiş ve hayal kırıklığına uğramıştır. Zira Hüseyin Ağa ailenin reisi olarak oğluna söz geçirememiş ve istediğı okulda okuması için onu razı edememişti. Ayrılık uzun sürmüş ve aile oğulları Sadık’ın hasreti içlerinde olarak çiftlikteki çalışmalarına devam etmiştir. Bu arada Sadık ise kendi ayakları üzerinde durarak çalışmış, okumuş, ev kurmuş, evlenmiş ve bir çocuğı olmuştur. Eşinin doğum sırasında ölümü ile çok acılar çeken Sadık, çok geçmeden bir de tutuklanır ve hapis yatar. Babasıyla küs olduklarından çocuk bir bakıcının elinde büyür. Oğlunun hasretine dayanamayan anne ise bu yıllarda kız kardeşiyle beraber onları bir kaç kez ziyaret etmiş ve hasretlik giderir.

Sadık verilen cezayı çeker ve tahliye olur. Artık biricik oğlu ile beraberdir. Ne var ki bu defada hastalık onu yakalamıştır ve çok az ömrü vardır. Deniz ise henüz o yıl ilkokula gidecektir. Sadık ölümünden çok oğlunu düşünmektedir. İlk aklına ailesi gelir. Deniz’i ailesine götürecektir, bir zamanlar tartışarak ayrıldığı ve bir daha geri dönmemeye kararlı olduğu ailesine. Bir baba olarak kendisinin verme imkânını

⁷ İhsan Sezai, a.e., 155-157

bulamadığı bir şeyi ona vermesini babasından isteyecektir ve babasına “baba ona bir ev ver” diyecektir.

Oğul ve torunun aileye dönüşü, Hüseyin Ağa dışında tüm aileyi mutlu eder. Hüseyin Ağa’nın kızgınlığı ise hala devam etmektedir. Sadık’la birlikte geçen zaman çok uzun sürmez, onun aileye dönmesine neden olan hastalığı sonucu ölümü aileyi acılar içinde bırakır. Bu durumdan kendini sorumlu tutan Hüseyin Ağa ise çok üzülür, feryat eder, pişmanlık duyar ve “git diyen dilim lal olaydı, gitme deseydim” diye bağırarak yere yığılır. Babasının ölümüne Deniz’de çok üzülür. Ancak bir müddet sonra babasının hayalini görür ve babasının hayali ona huzurlu ve mutlu olduğunu söyler, çünkü Deniz emin ellerde büyümektedir.

10-Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü

Aile içinde babanın dışında herkesin kendi arasında güzel bir birlikteliği ve iletişimi vardır. Aile bireyleri, evin mutfağında hizmetlilerin de katıldığı akşam yemeğini birlikte yemekte, birlikte traktör üzerinde çalışmak üzere çiftliğe gidilmekte, çiftlikte birlikte çalışılmaktadır. Baba ise birlikteliklerde pek görülmediği gibi büyük oğlu Sadık ve baldızıyla da arası bozuktur. Sadık’ın hastalığının anlaşılmasının ardından önceki davranışları için pişmanlık duyar, bütün babalık şefkatini ona göstermeye çalışır, onun ölümü sırasında girdiği şoktan da o ana kadar küs olduğu baldızının yardımıyla çıkar.

Yine çiftlikte üzüm bağları arasında piknikler yapılır ve evde geçmişte ölen oğulları Sadık’ın küçüklüğü sırasında çekilmiş videolar birlikte izlenir.

11-Aile İçi Sorunların Eşler Tarafından Çözümü

Hüseyin Ağa ve eşi Nuran Hanım aile bireylerinin saydığı, saygı duyduğu ve sözlerini dinlediği aile büyükleridir. Hüseyin Ağa bir baba olarak oğlunun tercihiine müdahale etmek ister. Ne var ki Hüseyin Ağa’nın oğlu Sadık’ın fakülte seçmesine müdahalesinin bedeli aile için ağır olmuş ve yaşanan olaylar Hüseyin Ağa’nın yaptığına pişman olmasına ve on beş sene önce “duraydım böyle Nuran, sarılaydım evladıma, gitme deseydim” sözlerini söyledikten sonra şok geçirip yere

yığılmasına neden olmuştur. Ailenin reisi olan Hüseyin Ağa ve eşi Nuran Hanım arasında oğulları Sadık çiftliğe döndükten sonra sorun yaşanmış ve Nuran Hanım eşine “bana bak, ant olsun ki, bu sefer ezdirmem o çocuğu sana. Ant olsun ki boşarım seni bu yaşında” deme durumunda kalmıştır. Eşler arasındaki bu sorun bir müddet devam etmiş, Sadık’ın aniden hastalanmasıyla ortada sorun diye bir şey kalmamıştır.

12-Çocuk Sahibi Olma ve Çocuğu Yetiştirme

Çiftlik sahibi olan ve geçimlerini geniş arazilerden oluşan bu çiftlikten elde ettikleri gelirle sağlayan ailenin Salim ve Sadık isimlerinde iki oğlu olmuştur. İki çocuk küçüklüklerini, çiftlikte çalışmakta olan ebeveynlerinin yanlarında neşe içinde geçirmişlerdir. Biraz daha büyüdüklerinde büyük oğul Salim’in lise tahsilini yapıp yapmadığı konusunda filmde bilgi yoktur ancak Sadık liseyi bitirmiştir. Ancak babası Hüseyin Ağa’nın günlük hayatının her noktasına karışmasından ve emirler vermesinden de usanmıştır. Sıra fakülte tercihine geldiğinde babasının ziraatı okuyacaksın ve gelip çiftliğin başına geçeceksin, şeklindeki sözleri bardağı taşıran son damla olmuş, sonuçta baba ile oğulun arası açılmış, Sadık ailesini terk ettikten sonra tek başına gazetecilik bölümüne kayıt yaptırarak tahsiline devam etmiştir.

Eşler, çocukları olduğu yıllarda tam bir aile olmanın sevincini yaşamışlar, birbirlerine daha bir yakınlaşmışlar ve mutlu olmuşlardır. Gelecekte kendilerine yetecek kadar çiftlik gelirlerinin olması nedeniyle çocuklarını büyütürken, yaşlılığımızda çocuklarımız bize bakmalıdır düşüncesi taşımamışlardır. Ayrıca onları, yaşamlarında kendilerine özgüven duyacak ve kendi ayakları üzerinde duracak şekilde yetiştirememişlerdir. Ama çocuklar ailelerinde büyüklerine saygılı bireyler olarak yetişmişlerdir. Her ne kadar Sadık liseden sonraki yıllarda kendi ayakları üzerinde yaşamını sürdürmeye çalışmışsa da buna güç yetiştirememiş, kısa bir zaman içinde yenik düşmüştür.

13-Önem ve Değer

Ailesinin reisi olan Hüseyin Ağa, ailesine ve eşi Nuran Hanıma zaman ayırmaya önem veren, ailesi için her türlü fedakârlığı yapmaya çalışan bir aile

reisidir. Ama Hüseyin Ağa, çocuklarına gerektiği kadar zaman ayırmamış ve onların yetiştirilmelerini de ciddiye almamıştır. Maddi olarak bir sıkıntısı olmayan ailede büyük oğul Salim üniversite tahsili yapamadığı gibi özgüven sahibi ve kendi ayakları üzerinde duran bir de kişilik kazanamamıştır. Evli ve iki çocuğu olduğu halde babanın talimatlarına görede çalışmaktadır. Küçük oğul Sadık ise liseyi bitirdikten sonra üniversiteyi kendi özgüven duygusu ile istediği bir dalda okumak ve kendi ayakları üzerinde durmak istemiş ancak Hüseyin Ağa ona o fırsatı vermemiştir. Oğlunun aileden kopmasına, İstanbul’da geçecek hayatın zorlukları içinde aile ilgisinden ve imkânlarından mahrum olarak tek başına kalmasına sebep olmuştur. Sadık İstanbul’da hem çalışmış ve hem okumuş ancak, o arada bir takım kanun dışı olaylara karışmış, hapis yatmış, evlenmiş çocuğu olmuş ancak eşi ölmüş, kendisi de ölümcül derecede hastalanmış, ölümüne çok az kala biricik oğlu Deniz sahipsiz kalmasın diye baba evine dönmüş, ailesini acılar içinde bırakarak vefat etmiştir. Hüseyin Ağa’nın pişmanlık içinde ağlayıp feryat etmesine “git diyen dilim lal olsaydı, oğluma böyle sarılsaydım, gitme deseydim, gitmezdi” deyip krizler geçirmesine de neden olmuştur.

3.3.6.HOKKABAZ

3.3.6.1.Öykü

İskender, yakın arkadaşı Maradona ile beraber barlarda sihirbazlık yapmaktadır. Annesi vefat etmiştir. Babası Sait Bey ise evli kızının yanında kalmaktadır. İskender’in babasıyla arası pek iyi değildir. Çünkü Sait Bey oğlunun yaptığı sihirbazlık işini sürekli küçümsediği için onun gözünde oğlu sihirbaz değil bir hokkabazdır. İskender bir gece çalıştıkları yerden kovulunca eniştesinin karavanını ödünç alır. O karavanın içinde ise belli bir süredir damadıyla arası olmayan Sait Bey’de kaldığı için eniştesi onu da götürmesi şartıyla İskender’e karavanı verir. Böylece babasını da mecburen yolculuğadahil etmiş olur. Fakat İskender,babasını görmeyi çok istediği Çanakkale şehitliğini gezdirip aynı gün tekrar geri gönderecek ve istediği turnesine kaldığı yerden devam edecektir.

İlk gün tesadüf eseri gösteri yapmak için anlaştıkları bir düğünde düğün sahipleri ile başları derde girer. Çünkü gelin sahnede İskender'in yaptığı bir gösteri esnasında kaybolmuştur. Aslında gelin İskender'in gösterisini kullanıp kendi düğünden tüm takılan altınlarla kaçmıştır. O gece şikâyet üzerine İskender'e gelini kaçırdığı için polis soruşturması bile yapılmıştır. Fakat babasının gelinin ailesini ikna etmesi ve polisin de zaten İskender'in suçsuz olduğunu anlaması İskender'e rahat bir nefes alır ve yollarına kaldıkları yerden devam ederler.

Yolda tesadüfen düğünden kaçan gelin Fatma ile karşılaşırlar. Fatma onlara bu evliliği abisinin organize ettiği bir oyun olduğunu ve insanları dolandırmak için istemeden bu oyunun içine girdiğini söyler. Hepsi Fatma'yı sevdiği için bu hikâyeye ikna olmuştur. Bir iki gün geçen bu yolculuk esnasında İskender Fatma'ya âşık olur. Hatta Sait Bey ara ara oğluna Fatma'yı kaçırmaması gerektiğini, onun iyi birisi olduğunu bile söyler. Fatma ilk gün yanında düğün altınlarının olduğunu kimseye söylemese de altınlar abisi tarafından çalınca mecburen bahseder. Düğün altınlarını damadın ailesine geri vereceği için yanında taşıdığını ve onlarla buluşup iade edeceğini söylemiştir. Hep birlikte Fatma'ya yardım etmek için turneyi yarıda keserek İstanbul'a geri dönerler. Elllerinde kalan son parayla düğünde takılan altın kadar altın satın alırlar. İskender ve Maradona altınlar ve Fatma'nın damadın ailesine yazdığı pişman olduğuna dair özür mektubu ile köye varırlar.

Köyde İskender ve Maradona'nın yanına gelen Fatma'nın abisi onlara gerçekleri anlatır ve daha önce Fatma'dan gizlice almış olduğu altınları damadın ailesine iade ettiğini söyler. Ne İskender ne de Maradona başta anlatılanlara inanmasalar da yanlarında getirdiği altın zannettikleri şeylerin birer çakıl taşı olduğunu görünce kandırıldıklarını anlarlar. Aslında Fatma evde kimseye farketirmeden altınları çakıl taşlarıyla değiştirmiştir. Fatma'nın yazmış olduğu mektupta damadın ailesine değil İskender'edir. Fatma ondan özür dileyip teşekkür etmektedir. Bu durumdan en çok etkilenen ise Fatma'yı çok sevmiş olduğu için İskender olur. Aradan geçen zaman İskender'in üzüntüsünü hiç hafifletmemiş, üstelik ölmeyi bile denemiştir. Bu kötü günlerinde arkadaşı İskender'i hiç yalnız bırakmamış Sait Bey ise oğluna moral vermek için bir karavan satın almıştır. Son

zamanda beraber yaşadıkları baba oğlu birbirine eskiden olmadığı kadar daha da yakınlaştırmıştır.

3.3.6.2. Karakterler

İskender: İskender, gözleri bozuk olduğu için biraz sakarlığı olan ve yaptığı işten endişe duyan bir sihirbazdır. Çocukluğundan beri en büyük hayali sihirbazlıktır. Fakat mesleğinde bir yere gelememiştir. Şimdiye kadar babası tarafından hiç ciddiye alınmamıştır. Mahcup ve ezik bir karakterdir. Bekârdır, evlenmek, sevmek gibi şeyler İskender için hiç ön planda değildir ama tesadüfen karşılaştığı bir kızı sevmiş, onda da hayal kırıklığına uğramıştır.

Sait Bey: Emekli bir üsteğmendir. Oğluna karşı, onun küçüklüğünden beri hep mesafeli kalmıştır. Bir baba olarak ona karşı hep ilgisiz kalmış ve ona şimdiye kadar hiç destek vermemiştir. Tatlı kaçık bir adamdır.

Sabahat Hanım: Sait Bey'in eşidir. Çocuklarıyla ilgili bir annedir. Eşinin sinirli ve gergin halleri en çok onu üzmüş ve genç yaşında ölmüştür.

Abla: İki çocuklu bir ev hanımıdır. Maddi durumu iyidir. Babasına kendi evinde bakmaktadır. Bu yüzden de eşi ve babası arasında kalmıştır. Çünkü ikisi de birbirine tahammül edememektedir. Babasının, evlerinin önünde duran karavanda kalmasına, İskender'le turneye dâhil ettirilmesine eşinden yana bir tavır sergileyerek ses çıkarmamıştır.

3.3.6.3.Zaman ve Mekân

Film de İskender'in babası ve arkadaşıyla birlikte İstanbul'dan yola çıkarak Gelibolu'ya oradan tekrar İstanbul'da ki evine geri dönmesi bir haftalık bir zaman içerisinde gerçekleşmiştir. Fakat İskender'in döndükten sonra yaşadıklarından dolayı girmiş olduğu bunalımdan çıkması ise iki ayı bulmuştur. Bu geçen zamanın iki ay olduğu ise konuşma arasında seyirciye söylenmiştir. Ayrıca filmde geriye dönüşler

bazen görüntüyle bazen de hem anlatım hem görüntü ile birlikte verilerek gösterilmiştir.

Mekân olarak İstanbul ve Gelibolu bölgesi olmakla birlikte daha çok konu yollarda geçmiştir. Ayrıca filmde Gelibolu'dan etkileyici manzaralara ve Çanakkale şehitliğine de yer verilmiştir. Film içerisinde de bu bölgedeki yerel halkın evleri, kahve, düğün ve eğlence anlayışları gösterilmiştir.

3.3.6.4.Söylem

1-Ailenin Reisi

Sait Bey Kıbrıs çıkarması sırasında gazi olmuş emekli bir askerdir. Orada yaşadıklarından dolayı çok gergindir. Bu halini evine de yansıtmaktadır. Emekli olduktan sonra daha çok evinde zaman geçiren Sait Bey, karısıyla çocuklarının yanında tartışmaktan çekinmez. Sait Bey ev hanımı olan karısı Sabahat Hanım'ı erken yaşlarda kaybetmiştir. Kıymetini sonra anlar fakat artık çok geçtir. Daha sonraki yıllarda karısına yaptıklarından ötürü pişman olduğunu bir arkadaşına da ayrıca itiraf etmiştir. Kızı ve oğluna karşı da pek ilgili bir baba olduğu söylenemez. Onlara karşı çok anlayışlı değildir. Hele oğlunun sihirbazlık oyunlarına olan merakına hiç tahammülü yoktur. Fakat yine de ailesinin geçimini subay olarak aldığı maaşıyla kendisi sağlamaktadır.

2-Kadının Rolü

Sait Bey'in karısı Sabahat Hanım ev hanımıdır. Bir mesleği yoktur. Karı koca olarak aralarında bazen tartışma çıksa da Sabahat Hanım her zaman sabretmiştir. Kocasını Sait Bey, daha çok evinde zaman geçirmesine rağmen evde kendisine hiçbir desteği yoktur. Yine de kocasının hiçbir şeyini eksik etmez. Evinde misafirlerini ağırlarken bile ikramlardan o sırada içerdeki odasında spor yapan kocasına da servis yapar. Sabahat Hanım çocuklarını seven ve onlara karşı da ilgili bir annedir. Oğluna sünnet töreni düzenlemeyi ihmal etmemiştir. Oğlunu gözlerinden muayeneye de kendisi götürür.

3-Sadakat

Sait Bey ve eşi Sabahat Hanım evliliklerinde birbirlerine sadık kalmışlardır. Karı koca arasında esas problem Sait Bey'in sinirli halleridir. Sait Bey davranışlarının o zamanlar farkında olmasa da karısını çok üzdüğünü ve bundan dolayı hatalı olduğunu bir arkadaşına seneler sonra itiraf etmiştir. Karısı vefat ettikten sonra bir başka kadınla evlenmek aklına bile gelmemiştir.

4-Dini Kurallar

Filmde çok sık olmasa da, dini konularla ilgili görüntü, ses ve konuşmalar olur. İskender ve babası Sait Bey seyahatleri sırasında bir kasabaya uğrarlar, mola verip çay içmek için bir kafeye girerler ve kafede oturanlara “merhaba” diyerek selam verirler. Sait Kıbrıs harekâtına katılmıştır ve miğferine mermi isabet etmiş, miğferi çukurluk oluşturmuş ancak miğferi delip içeri girmiştir. Sait Bey sırası geldiğinde bu miğferi gösterir ve ben “gaziyim” der. Oğluyla çıktıkları turnede bir kasaba düğününe katılırlar. Düğünde yaşlı bir nene ölür ve onun için Arapça olarak Yasin süresinden ayetler okunur. Yine Sait Bey Çanakkale şehitliğini görmek ister. Ona gazilik gibi şehitlikte önemlidir. Ölümü halinde kendi mezarına dikilecek mezar taşını yaptırmış ve üzerine “üsteğmen Sait Tünaydın ruhuna Fatiha” yazdırmıştır. Sait Bey ve ailesinin, dinî ve manevî değerlere bağlı olduğu, günlük hayatı dini kurallara göre yaşama konusunda ise, çok az sayıda dini kuralı uygulamaya çalıştığı görülmüştür.

5-Boşanma

Baba Sait Bey'in karısı vefat edeli çok olmuştur. Eskiden aralarında zaman zaman gergin anlar yaşanmasına rağmen boşanma hiç konu edilmemiştir. Sait Bey karısını sevdiği için de hiç evlenmemiştir.

Yalnız kalan Sait Bey arası iyi olmadığı bekâr oğluyla değil evli kızıyla yaşamayı tercih etmiştir. Kızının evliliğinde de baba Sait Bey'in huysuzluklarına ve damadın anlayışsızlığına rağmen bir problem söz konusu değildir. Sonunda bu ailede bir ayrılma gerçekleşir. Fakat ayrılan eşlerden birisi değil damadının kaprislerine dayanamayan Sait Bey'in kendisidir.

6-Ailede Şiddet

Sait Bey'in askerliğinde yaşadığı stres aile yaşantısını etkilemiştir. Zaman zaman karısıyla, küçük çocuklarının yanında bile tartışmıştır. Seneler sonra karısını çok üzdüğünü kendisi de fark eder fakat çok geçtir. Oğluna ise birkeresinde karnesindeki zayıf notlarını kalemiyle düzelttiği için kızmıştır.

Yine de evde çocukların neşeli şekilde dolaştıkları, oğlu İskender'in kâğıtlarla gösteriler yapmaya çalıştığı, eşi ile bir taraftan tartışırken bir taraftan şakalaştığı görülmektedir. Sonuçta ailenin iki çocuğu sağlıklı ve başarılı şekilde büyümüşlerdir. Sonraları da maddi ve manevi olarak oğluna esas desteği verir.

7-Aile Büyüklerine Bakma

Sait Bey, yaşlı sayılamayacak yaşta olmasa da asker emeklisi bir beydir. Dinç ve kendi bakımını yaptığı gibi oğlunu tehdit eden birisine tabanca çekip kovan, paraşütü ile hareket halindeki arabadan atlayış yapan, cesaret ve beceriye sahip bir kişidir. Karısı vefat edeli çok olmuştur. Karısına saygısından ötürü bir başka kadınla evlenmemiştir. Evli kızının yanında belli bir süre kaldıktan sonra damadı yüzünden onların karavanda bir başına kalmaya başlar. Daha sonra oğluyla beraber bir turneye katılır.

8-Aile Bireyleri ve Yakın Sosyal Çevreye Güven

Karı koca arasında güven sorunu yoktur. İkisi de çocuklarına karşı güvenilir anne ve babadırlar. Ayrıca Sait Bey ve ailesinin etraflarıyla güvene dayalı ilişkileri vardır. Karısının ölümüyle kızı ve damadıyla kalmaya başlayan Sait Bey daha sonra onlardan sıkılarak yanlarından ayrılır. O an tek alternatifi damadının karavanında yaşamak olsa da oğluyla anlaşp turneye katılır. İskender ise bu turneyi eniştesinin karavanını ödünç alması ile gerçekleştirecektir. Eniştesi İskender için kendisine maddi anlamda destek verebilecek tek kişidir. Sait Bey, oğlu İskender ve oğlunun yakın arkadaşı ile çıktıkları turnede şansları iyi gider ve hemen iş bulurlar. Bu durumdan Sait Bey'in ikna edici konuşmasının da payı büyüktür. İskender çıktıkları bu turnede Fatma'ya yakınlık duyar. Onu içinde bulunduğu sıkıntıdan kurtarmak için

ellerinde ne varsa satarlar. Çok geçmeden Fatma'nın yalanı ortaya çıkar. İskender dolandırıldığını anlayınca ise parasının gitmesine değil sevdiği birisi tarafından bu durumun başına gelmesine çok üzölmüştür. İntihara kalkışır. Babası ve arkadaşı hemen yardımına koşar ve İskender tekrar hayata döner.

9-Hayat Memnuniyeti ve Mutluluk Düzeyi

Genç bir subay olan Sait Bey ile karısı Sabahat Hanım, evliliklerinin ilk yıllarında mutludurlar. Sait Bey sonra, 1974 Kıbrıs harekâtına katılır ve miğferine isabet eden mermi nedeniyle sinir sistemi bozulur ve gazi olarak erken emekli olur. Artık evde olur olmaz şeylere sinirlenen, eşiyle tartışan, her defasında onu üzen bir koca, çocuklarına karşı müsamahasız bir baba olur. Artık ailede eskiden yaşanan o mutlu günler yoktur. Çok geçmeden Sabahat Hanım genç yaşında hayata gözlerini yumar. Sait Bey o zamanı “Sabahat dayanamadı benim deliliğime, erken göçtü” sözleriyle anlatır. Sait Bey genç yaşta bekâr kalır ve bir daha da evlenmez. İki çocuğı büyür, okurlar ve kızının düğünü olur. Sait Bey bu sürede hep tek başınadır ve mutsuzdur.

Annenin ölümünden sonra ailenin düzeni değişir. İskender, Maradona ismindeki bir arkadaşıyla kiralık bir evde, Sait Bey ise damadının evinde kalmaktadırlar. Bir müddet sonra damadının tavırlarından ve evin kalabalık oluşundan rahatsız olan Sait Bey, evin bahçesinde duran karavana taşınır. Ancak yine de hoşlanmadığı damadına ait bir mekânda kalıyor olmaktan dolayı mutlu değildir.

İskender eniştesinden karavanı ödünç alır. Babasını çok istediğı Çanakkale şehitliğini gezdirip otobüsle geri gönderecek, kendisi de hokkabazlık yapmak üzere arkadaşı Maradona ile birlikte turneye devam edecektir. Yıllardır sıkılarak kaldığı mekândan ayrıldığı için Sait Bey çok mutludur. İskender, Sait Bey ve Maradona birlikte yola çıkarlar. Herkes mutludur ancak bu mutluluk uzun sürmez. İskender bir düğünde gösteri yapacaktır ve gösteride bir bayanı kaybedecek sonrada bulacaktır. Seyircilerden gönüllü bir bayan çağırır. Düğünde gelin Fatma gösteriye katılır ama İskender onu sakladığı yerden bir daha bulup çıkaramaz. Çünkü gelin toplanan

takılarla gecenin karanlığı içinde kaçmıştır. Düğün sahipleri İskender'in üzerine saldırırlar, hakaret ve tehdit ederler.

Sait Bey'ler mutsuz şekilde oradan ayrılırlar ve yola devam ederler. Gelin Fatma yolda onları bulur. İskender bu kızıdan hoşlanır. Sait Bey'de onunla İskender'in evlenmesini istemektedir. Bu arada Fatma'da ki düğün takılarını, Fatma'nın abisi onun haberi olmadan gizlice alır. Fatma numaradan üzülür. Altınları düğün sahiplerine iade edeceğinden ve onlardan ilişkisini keseceğinden bahseder. İskender ve Sait Bey bu oyuna inanırlar, takılar kadar altın alıp Fatma'ya teslim ederler. Ama çok geçmez Fatma tarafından dolandırıldıklarını anlarlar. Baba oğul bir kez daha mutsuz olurlar. Başlarından geçenlerden dolayı İskender üzüntüsünden baygınlık geçirir ve iki ay işe gitmez. Hiç yalnız bırakmayan arkadaşı Maradona kendisini çalışması için uyarır. İskender kendini toparlamaya çalışır. Daha önce başaramadığı su içinde kalma numarasını denemek için akvaryuma girer. Maradona akvaryumu kilitler ve saniyeleri saymaya başlar. O anda kapı çalınır ve Maradona koşar kapıyı açar. Sait Bey Maradona'ya aldığı karavanı gösterir. Arsasını satmış ve yepyeni bir karavan almıştır. Gururlu bir şekilde ona “o damadın ağız kokusunu çekecek değiliz, adam gibi turneye çıkalım” der. O arada Maradona'nın aklına akvaryumda olan İskender gelir. Hemen koşar, Sait Bey'de koşar. İskender su içinde hareketsiz durmaktadır. Korkarlar, telaşlanırlar ancak anahtarı bulup kilidi açamazlar. Sait Bey akvaryumun camını balyozla kırar. İskender hala hareketsiz ve ağzı da açıktır. Sait Bey bütün babalık sevgisiyle oğluna sarılır “kalk sihirbaz kalk” diye bağırıp ağlamaya başlar. Babası ilk kez oğluna hokkabaz değil de sihirbaz diyerek seslenmiştir. Geçen uzun süreye rağmen hala nefes alamamakta olan İskender, yarışı kazanan yarışmacı sevinci içinde hareketlenir ve Maradona'ya geçen süreyi sorar. Nefessiz kalabildiği bu süre ile daha önce başaramamış olduğu gösterisini yapabileceklerdir. Ayrıca ekibin kendine ait bir de yepyeni karavanı vardır. Artık Sait Bey'de, İskender'de çok mutludur.

10-Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü

Sait Bey, Kıbrıs harekâtında miğferine isabet eden mermi sonucu yaralanmamasına rağmen bu durum sinirsel olarak kendisinde iz bırakmıştır. Gazi

olarak ordudan erken emekli olmuştur. Eşi ile tartışması ve çocuklarına kızmalarının nedeni de bu olsa gerek. Sabahat Hanım, kocası Sait Bey'e genel tavırlarından ve çocuklarıyla ilgili olmamasından dolayı sinirlenmektedir. Ama yine de eşiyle birlikte oğulları için çok sayıda davetlinin katıldığı mükemmel bir sünnet düğünü yapmışlardır.

Sait Bey'de ki sinirlilik nedeniyle tüm aile bireyleri pek sık bir arada olamamışlardır. Sonraları Sait Bey'in eşi Sabahat Hanım vefat etmiş, kızı evlenmiş gitmiş, oğlu İskender de arkadaşı Maradona'nın yanına taşınmıştır. Sait Bey'in kendisi de kızıyla bir süre kaldıktan sonra damadına ait bir karavanda yaşamayı tercih etmiştir. Böylece aile dağılmış olduğundan bu yıllarda birlikte bir faaliyet olamamıştır. Daha sonraları ise Sait Bey, oğlu İskender'in gideceği turneye katılmıştır. Bu seyahat ikisinin birbirini daha iyi tanınmasına vesile olur. Çünkü baba oğul eskisinden daha çok beraber zaman geçirmiş, sohbet etmiş ve yemek yemişlerdir.

11-Aile İçi Sorunların Eşler Tarafından Çözümü

Sait Bey karısıyla severek evlense de katıldığı askeri harekât dolayısıyla başından geçenler kendisini biraz sinirli ve gergin bir kişi haline getirmiştir. Yine de eşi ve çocukları tarafından sayılır ve sözleri dinlenir bir aile reisidir. Erkek evladı olan bir ailenin yaşayabileceği en önemli anlardan olan oğullarının sünnet düğününde Sabahat Hanım kocasına birlikte fotoğraf çektirmek istediğini söyler. Fakat inatçı bir adam olan Sait Bey'i ikna etmek mümkün olmaz. Karı koca arasında anlayışlı olan daha çok Sabahat Hanım'dır. Bu yüzden de kocasına fazla ısrar etmez ve oğluyla tüm güler yüzlülüğüyle kendisi fotoğraf çektirir. Çocuklarına çok hassastır. Giyimine ve davranışlarına çok dikkat eden, çocukları tarafından sayılan ve sözleri dinlenen bir annedir. Sait Bey'in sinirliliği nedeniyle karı-koca arasında zaman zaman yaşanan tartışmalar dışında oluşan ve kendilerinin çözemediği bir sorunları olmamıştır.

12-Çocuk Sahibi Olma ve Çocuğu Yetiştirme

Sait Bey ve Sabahat Hanım'ın biri kız biri erkek iki çocuğu vardır. Çocukların doğuşu şüphesiz ki onları mutlu kılmıştır ancak eşleri birbirine daha çok yaklaştıramamıştır. Oğulları İskender için mükemmel şekilde düzenlenmiş olan sünnet düğününde, sünnet yastığının bir tarafını Sait Bey diğer tarafını ise Sabahat Hanım düzeltirken ikisi de mutludurlar. Ancak modern giyimi içinde oldukça da neşeli olan Sabahat Hanım'ın fotoğraf çekirme davetini Sait Bey kabul etmez ve eşine karşı mesafeli tavrını gecenin sonuna kadar da devam ettirir.

Aile, çocuklarının iyi şartlarda yetişmesine özen göstermiş, bu vesile ile de onlarla ilgili etkinliklere örneğin oğulları İskender'in sünnet düğününe önem vermiştir. Annenin çocuklarına çok sıcak ve sevgi dolu bakışlarla yaklaşımları ve hitapları çocukların iyi yetişmesi için yararlı olmuştur. Küçük kızlarının, evlerine gelen misafirlere annesiyle hizmet edebiliyor olması çocukların ailede iyi yetişmekte olduklarına dair göstergelerdir. Evlendikten sonra da bir kız evlat olarak babasını yanına alır. Fakat sonraları babasının kocasıyla anlaşamamasından dolayı evlerinden ayrılmasına mani olamaz. Abla, kardeşi İskender'e turne sırasında babasının ilaçlarını ihmal etmemesi için de ikaz eder. Sonuç olarak çocuklar, aileden aldıkları eğitim ve orada kazanmış oldukları değerler sayesinde büyüklere karşı saygılı, kendilerine öz güven duyan ve kendi ayakları üzerinde duracak şekilde yetişmişlerdir.

13-Önem ve Değer

Sait Bey ailesine önem vermiş ancak eşi Sabahat Hanım için pek zaman ayırmamıştır. Oğlu İskender'in sünnet düğününde kendisi ile bir fotoğraf çekirmek isteyen eşinin teklifini kabul etmemiş ve en çok mutlu olmaları gereken bir gecede onu üzmüştür. Yine eşinin müteakip zamanlardaki ısrarlarına rağmen ona yakın durmamıştır. Ailede yuvasının devamı için çaba sarfeden kişi ve bu yüzden de sağlığından olup erken yaşında hayata gözlerini kapayan Sabahat Hanımdır. Sait Bey o zamanlar davranışlarının farkında olmasa da seneler sonra karısını çok üzdüğünü anlamıştır.

Buna rağmen Sait Bey, ailesine konforlu bir dairede oturma imkânı sağlamıştır. Oğlu İskender için oldukça gösterişli ve kalabalık bir davetlinin katıldığı sünnet düğünü yaptırmıştır. Çocukları da okula düzgün kıyafetler içinde devam etmişlerdir. Oğlunun kurnazlık yaparak karnesindeki kırık notlarını çamaşır suyu kullanarak düzeltmiş olmasını karnenin kokusundan anlamış ve onu kibarca cezalandırmıştır. Sait Bey bir baba olarak çocuklarıyla çok yakınlık kuramadığı için ailede anne bu dengeyi sağlamıştır. Bütün bunlardan, annenin çocuklarına zaman ayırmaya ve onların daha iyi yetişmelerine önem verdiği anlaşılmaktadır.

3.3.7.BEYAZ MELEK

3.3.7.1.Öykü

Mala Ahmet ciddi şekilde hastadır. Oğulları Ali ve Reşat tarafından tedavi edilebilir ümidiyle getirildiği İstanbul'daki bir hastaneden kaçır. Durumu son anda fark eden iki kardeş onun peşinden koşarlarsa da yetişemezler, sokak aralarında onu kaybederler. Mala Ahmet'te koşmaktan nihayet yorulur ve bitkin bir halde o anda önünden geçmekte olduğu bir binanın merdivenlerine oturur. Tesadüf burası huzur evidir. Huzurevinin müdürü ile orada kalmakta olan Melek hemşire ve arkadaşları ona, kimsesiz olduğunu düşünerek kucak açarlar. Onu “demek seni de buraya bıraktılar, üzülme, bizi de buraya bırakmışlardı, yıllardır buradayız” diyerek onu teselli etmeye çalışırlar. Çok geçmeden oğulları da babalarının orada olduğunu öğrenirler ve onunla iletişim kurarlar. Onun, orada edindiği arkadaşlarla huzurlu olduğunu gördüklerinden müdahale etmezler ve geceleri yurdun bahçesinde banklar üzerinde yatarak birkaç gün onu beklerler. Kaldıkları kısa zaman içerisinde huzurevinin ne olduğunu hem Mala Ahmet hem de oğulları anlamışlardır. Bu huzurevinde yaşlılar arasında güzel arkadaşlıklar olmasına rağmen bazı yaşlılara bazı çalışanlar tarafından çok kötü muameleler yapılmakta olduğunu görürler. Bir görevlinin yatalak bir yaşlı kadını dövmeğe olduğunu gören Ali, dehşete kapılmıştır. Çünkü kendi gelenek ve göreneklerinde yaşlılara saygı ve sevgi sonsuzdur.

Huzur evinde kalanlar arasında Kore gazisi, emekli binbaşı, emekli öğretmen, emekli hemşire, bestekâr gibi unvanlarda renkli geçmişleri olan yaşlı kişiler de vardır. Sohbet anlarında her biri farklı düşünceler anlatırlar. Emekli öğretmen bir vesile ile kendini “sevgiyi öğrencilerine öğreten ama kendi çocuklarına öğretememiş olan bir öğretmen” şeklinde tanıtmaktadır. Mala Ahmet, birkaç gün içinde kendisine ilgi gösteren yine kendisi gibi yaşlı bu insanlarla güzel günler geçirir. Oğullarıyla birlikte, orada kalanlardan iki kişinin evlenmelerine şahit olurlar ve düğünlerini izlerler. Düğün masraflarını karşılarlar, sonrada bu yeni evli çifti ve diğer yaşlıları evlerinde misafir etmek için Diyarbakır’a davet ederler.

Mala Ahmet ve iki oğlu, huzur evinden misafirleriyle birlikte memleketleri Diyarbakır’a doğru bir minibüsle yola çıkarlar. Bu yolculuk kimi zaman keyifli kimi zaman ise üzücü geçer. Yolculuk sırasında çok sevdikleri Melek hemşire vefat eder. Onun, ani ölümüyle aralarından ayrılışına bütün kafiledelikler çok üzülür. Defin işleminden sonra yola devam edilir. Misafirler, yolculuğun sonunda Mala Ahmet’in çocukları ve yakın akrabalarından oluşan kalabalık bir topluluk tarafından coşku ile karşılanırlar.

Mala Ahmet iki kez evlenmiş fakat ilk eşi beş ay önce ölmüştür. İki eşinden de toplam yirmiye yakın çocuğunun olduğunu duyan misafirler çok şaşırırlar. Bu kadar kalabalığa rağmen aile içinde herkes birbirine karşı saygılıdır. Her hangi bir anlaşmazlık da söz konusu değildir. Güzel geçen birkaç günün ardından Mala Ahmet’in hastalığı kendisini iyice belli etmiştir. Bunun üzerine Mala Ahmet etrafına ailesini toplayarak helallik ister. Çocuklarından ise çok çocuk yapıp onları okutmadığı için özür diler. Birkaç gün sonra ve bir öğlen vakti terasta yattığı yerden doğrulmak isterken yere yığılır ve hayata gözlerini yumar. Bütün aile, akrabalar ve misafirler derin üzüntü içinde kalırlar.

Bu son ölüm, misafirler için geri dönüş sinyali olur. Kısa bir zaman önce, İstanbul’dan Diyarbakır’a kadar Anadolu’yu görmek üzere bir minibüsle neşe içinde yola çıkan huzur evi arkadaşları; hayallerinde yaşattıkları mekânları görmüş, hiç beklemedikleri kadar sevgi ve ilgi ile karşılanmış olmanın yanında çok sevdikleri

arkadaşları Melek hemşireyi ve bu yolculuğa çıkmalarına vesile olan ev sahibi Mala Ahmet'i öteki dünyaya yolcu etmiş olmanın üzüntüsü içinde, bindikleri bir başka minibüsle İstanbul'a doğru yola çıkarlar.

3.3.7.2.Karakterler

Mala Ahmet: Diyarbakırlı aşiret reisidir. Ailesinin en yaşlısıdır. Ailesi içinde sözü geçen ve saygı duyulan bir babadır. İki eşi ve yirmi çocuğu vardır. Çocuklarını çok sevmesine rağmen plansız çok çocuk yaptığından dolayı çok pişmandır. İlk eşi beş ay önce vefat etmiştir.

Ali: Ailenin en büyük çocuğudur. Evlidir ve bir oğlu vardır. Diğer kardeşleri gibi babalarına ve diğer annelerine saygılıdır. Hem ailesinde hem de dışarıda ihtiyacı olan kişilere karşı yardımseverdir. Elinden gelen yardımı kimseden esirgemeyen haksızlığa tahammülü olmayan bir evlattır.

Reşat: Ailenin diğer evli çocuğudur. Bir kızı vardır. Sakin bir yapısı vardır.

Ömer: Mala Ahmet'in üçüncü erkek çocuğudur. O da evlidir. Üç erkek çocuğu vardır. İçlerinde en neşeli ve konuşkan kişi Ömer'dir. Gelen misafirlere girişken tavırlarıyla ailesini tanıtan Ömer'dir.

Anne Mızgin: Mala Ahmet'in ikinci eşidir. Mala Ahmet onu karısının üzerine kuma olarak almıştır. Ailede herkesle arası iyidir. Kocasını çok sevmektedir. Onun öleceğini duyduğunda çok üzölmüş, sanki dünya başına yıkılmıştır.

Sabri Bey: Mala Ahmet'in erkek kardeşidir. Abisi ile evleri yan yanadır. Evinin terasından abisinin terasındakilerle rahatlıkla konuşma yapabilmektedir. Abisine büyük saygısı, hürmeti ve sevgisi vardır. Abisinin yakalandığı amansız hastalığından dolayı yakında öleceğini o da diğerleri gibi son zamanlarda öğrenmiştir. Yeğeni Ali'ye bu durumu gizlediğinden dolayı tokat atacak kadar sinirlenmiştir.

3.3.7.3.Zaman ve Mekân

Özellikle kırsal kesimden göçün ve buna bağlı olarak da şehirleşmenin daha çok hızlandığı 2000’li yıllarda büyük şehirlerde karşılaşılan ekonomik problemler, iş hayatındaki zorluklar ile her tarafa yayılmış eğlence mekânları bireylere çok zaman ailelerine ve özellikle de aile büyüklerine ayıracak zamanı bırakmamaktadır. Sonuçta aile bağları gevşemekte ve aile büyüklerine gereken önem verilememektedir. Kırsal kesimde ise, güçlü aile bağları bireylerin ailelerine ve büyüklerine daha çok zaman ayırmalarına vesile olmakta ancak bu defada bu kesimde kumalık, çok çocuk yapmak ve birçok ailenin birlikte yaşaması gibi problemler ortaya çıkmaktadır.

Film, İstanbul’da bir hastanede başlar ve Mala Ahmet’in, oğullarını atlattıktan sonra tek başına gezerken tesadüfen geldiği huzur evinde gelişir. Sonra, Mala Ahmet ve oğullarının huzur evinde kalan altı yedi kişi ile beraber minibüsle çıktıkları uzun bir yol hikâyesine dönüşür ve Diyarbakır’da biter. İstanbul da geçen görüntülerde; Haliç, Sarayburnu ve Mahmutpaşa’ya yer verilmiştir.

İstanbul’dan yola çıkan grup, Adapazarı’na uğrayıp oradan Tuz gölüne gelir. Orada bir gece konaklanır ve yola devam edilir. Diyarbakır’a girerken Mala Ahmet ve misafirlerini atlı kişiler karşılar ve eve kadar eşlik ederler. Davullu, zurnalı, kurbanlı, yemekli bir karşılamadır. Diyarbakır’da ağırlıklı gösterilen mekân Mala Ahmet’in evi ve Dicle nehridir. Bu ev, terası olan iki katlı kerpiçten bir ev olmakla birlikte yakınından Dicle Nehri geçmektedir. Terasta, gün içinde oturulmakta ve misafir ağırlanmaktadır, akşamları ise yazın sıcak havalarda yataklar serilip yatılmaktadır. Ev kalabalıkta olsa terasta herkese yer bulunabilmektedir. Filmin arka planında Diyarbakır’ın tarihi cirit oyunu ve Dicle Nehri’nde salla gezintiler dikkat çekici yönleriyle tanıtılmaktadır

3.3.7.4.Söylem

1-Ailenin Reisi

Aile geleneksel geniş aile olarak oldukça kalabalık bir ailedir. İki karısı, yirmi çocuğu ve onlardan da torunları olan Mala Ahmet, ailesinin reisi ve ailede son sözü söyleyendir. Akrabaları arasında da, aşiret reisi olarak sevilen ve sözü dinlenen bir kişidir. İki kez evlenmiştir. İkinci eşiyle imam nikâhlıdır. Karısının biri beş ay önce vefat etmiştir. Üç oğlu ise evlidir. Mala Ahmet ailede saygı ve sevgiye dayalı düzenli bir çalışma ve yaşama ortamı sağlamıştır. Ailenin ihtiyaçları, kendilerine ait geniş arazilerde ailece ziraat yapılarak elde edilen gelirle karşılanır. Çocuklarını çok sevmektedir. Çocukları ise ona aşırı derecede bağlılık göstermektedirler. İstanbul'da huzur evinde kaldığı zaman, iki oğlu, babalarının güvenliği için, huzurevinin bahçesindeki bankların üzerinde günlere yatarak beklemişlerdir. Merhametli ve yardımseverdir. Huzur evinde evlenen çiftin düğün masrafını ödemiş, orada edindiği arkadaşlarının hepsini Diyarbakır'daki evine davet edip, onları kendi minibüsü ile getirip misafir etmiştir. Çocukları hayatlarından memnundurlar ama O, onları okutup daha iyi birer meslek sahibi yapamamış olduğundan dolayı üzgün olduğunu söylemiş ve hepsinden helallik istemiştir.

2-Kadının Rolü

Mızgin Hanım, eşi Mala Ahmet'in ikinci karısıdır ve ondan bir çocuğu vardır. Dokuz çocuk dünyaya getirmiş olan kocasının ilk eşi, beş ay önce vefat etmiştir. Mızgin Hanım, kumasından olan çocukları da dâhil yirmi çocuğa yetecek derecede sevgi ve şefkat sahibi bir anne ve eşi için de itaatkâr ve vefalı bir eştir. Geleneksel geniş yapıda ve geniş arazilerin sahibi olan bu ailede herkes arazilerle ilgili işlerde çalışır ve araziden elde edilen gelirlerden de ailenin ihtiyaçları karşılanır. Ailede ev işleri gelinler ve yaşı daha genç kadınlar tarafından yapılır ve Mızgin Hanım'da bu işleri yönetir ve bazen de işlere katılır. Mala Ahmet ev işleriyle ilgilenmez.

3-Sadakat

Mala Ahmet ilk karısının üzerine ikinci bir eşi kuma olarak getirmiş ve bir çatı altında yaşamışlardır. İlk eşinin vefatından sonra ömrünün sonuna kadar ikinci eşi ile yaşamıştır. Birinci eşten dokuz ve ikinci eşten on bir çocuğu olmuş, bu arada oğullarından evlenenler ve onlardan torunları olmuştur ve tüm aile fertleri aynı evde

birlik içinde yaşamışlardır. Yöre insanlarının dini inanışlarına ve bu inanışın gereği evlilik anlayışına göre normal olan erkeğin eşi üzerine kuma getirmesi durumu, Türk Medeni Kanuna göre yasak olan ayrıca önceki eşi aşağılayan ve ona sadakatsizlik anlamına gelen bir durumdur. Ailede Mala Ahmet'in dışında eşinin üzerine kuma getiren veya getirmek isteyen bir kişi olmamıştır.

4-Dini Kurallar

Filmin birçok yerinde din ve dinin ahlaki yönleri ile ilgili sahneler ve ifadeler vardır. Huzurevine birçok evlat anasını veya babasını getirip bırakıp gitmiştir. Mala Ahmet ise oraya oğullarının ilgisinden kaçıp tesadüfen gelmiştir. Çünkü oğulları Ali ve Reşat hasta babalarını iyileştirmek adına yeni bir hastanede yeni bir tedaviye başlatmışlardır. Mala Ahmet'te iyileşmeyeceğini bildiği için yapılan tedavilerden usanmıştır artık. Oğulları, hasta olan babalarını huzurevindeki insanlarla mutlu diye bahçede banklar üzerinde yatarak beklerler. Huzurevinde kalanlardan Melek Hanım onları fark eder ve aralarında şöyle konuşmalar olur: “Onu buraya siz bırakmadınız mı?”. Ali, “insan hiç babasını bırakır mı? O bizim canımızdır abla, o varsa biz varız, vallahi o yoksa biz yokuz abla”. Melek Hanım “demek senin gibi evlatlar da var, buralara pek kimse uğramaz” der. Mala Ahmet'in evinde ise karısı endişelidir ve ev halkı kendisine Mala Ahmet'in iyi olduğuna inandırmak ister “anne Kur'an çarpsın senden bir şey saklamıyoruz” der.

Kaldıkları otelde Mala Ahmet ve oğlu namaz kılarlar. Ardından misafirleriyle birlikte Diyarbakır'a evlerine varırlar. Misafirlerden ikisi küskündür birbirine. Mala Ahmet onları barıştırmak için; “sizler aynı kaderi paylaşan insanlarsınız. Benim evimde küslük olmaz. Hele Allah'a hiç olmaz. Lütfen barışın” der, onlar da etkilenirler ve barışırlar. Mala Ahmet'in artık günleri sayılıdır. Çocukları ve yakınları karşısındadırlar. Onlara şunlara söyler “yakında gidiyorum bana çok hizmet ettiniz ama hepsinden önemlisi bana saygıda hiç kusur etmediniz. Size iyi bir baba olamadığım için, çok çocuk yaptığım için beni affedin, hakkınızı helal edin” der.

Ali, misafirlerden olan yaşlı bayana banka cüzdanını uzatır ve her ayda bu hesaba para yatırılacağını oğlu Musa'nın bir haberi olarak söyler ve cüzdanı verir. Oysaki Musa çoktan vurularak öldürülmüştür ama o, oğlunun iyi bir işte çalışmakta olduğunu bilmektedir. Mala Ahmet'te misafirleriyle konuşurken “bundan sonra İstanbul'da kaldığınız huzurevine her sene yardım yapılacaktır” der. Bunlar, İslam dininin; iman, ibadet ve ahlak esasları gereği olan söz ve davranışlardır. İslam'a göre namaz kılmanın ibadet olması gibi; çalışıp değer üretmek, yardıma muhtaçlara yardım etmek, insanlara karşı saygı ve sevgi duymak, bu değerlere sahip çocuklar yetiştirmek de ibadettir.

Konuyu yukarıdaki araştırma sonuçları ile kıyasladığımızda ailede bu sonuçlara uygun “dinî ve manevî değerlere bağlılık” ve “günlük hayatı dini kurallara göre yaşama” olduğu anlaşılmıştır. Ailenin, “dinî ve manevî değerlere bağlı” olduğu ve “günlük hayatı dini kurallara göre yaşama” konusunda, gerekli hassasiyeti göstermeye çalıştığı görülmüştür.

5-Boşanma

Filmde, Mala Ahmet ve eşleri arasında olduğu gibi evli oğulları ile onların eşleri arasında da boşanma söz konusu olmamıştır. Mala Ahmet hem yaşlı ve hem de hastadır. Eşlerinden birini çok yakın zamanda kaybetmiştir. On iki çocuğunun annesi olan diğer eşi Mızgin Hanım ise ona büyük bir sevgi ile bağlıdır. Mala Ahmet'in hastalığı ilerlemiş ve tedavisi yapılamadan İstanbul'dan dönmüştür. Dönüş sonrasında Mızgin Hanım, gönülden bağlı olduğu eşi ve çocuklarının babası olan Mala Ahmet'in başını elleri arasına almış, bütün içtenliği ile yüzüne bakarak halini ve hatırını sormuş, küçük bir çocuğu yıkar gibi onu yıkamış, hastalığı müddetince de hizmetini eksik etmemiştir. Ailenin reisi ile eşi arasında var olan bu derece bağlılık şüphesiz ki sadece kendi evliliğini değil, oğullarının evliliklerini de boşanma meselesinden uzak tutmuştur.

6-Ailede Şiddet

Filmde iki ayrı yerde şiddet gösterilmiştir. İkisi de kadına yönelik değildir. Bunlardan biri Ali'nin kardeşi Reşat'a tokat attığı durumdur. Baba Mala Ahmet

hastanede tomografi için bir odadadır. Reşat ise odanın kapısı önünde onun çıkmasını beklemektedir. Sonra da Ali ile buluşacaklardır. Reşat, bir ara arkası kapıya dönük şekilde bir şeyi seyre dalar. Tam da o sırada baba dışarı çıkar. Belki de kafasındaki hastalığın verdiği sıkıntılar nedeniyle oğullarından kaçarcasına hızlı adımlarla hastaneden uzaklaşır ve mahalle aralarında izini kaybettirir. Dalgınlığı geçen Reşat odaya girdiğinde babası yoktur. Şaşkın halde koşarak onu ararken ağabeyi Ali ile karşılaşır. İki kardeş her tarafı ararlar ama bulamazlar. Babalarını kaybetmenin üzüntüsü ve aileye karşı mahcubiyet bir anda başlarına gelmiştir. Son olarak da koskoca İstanbul’da babalarını nasıl bulacaklardır? Bütün bunlar Reşat’ın sorumsuzluğundan ve birkaç dakikalık dalgınlığından başlarına gelmiştir. Koşmaktan yorulup durdukları bir yerde iki kardeş karşı karşıyadır. O anda Reşat’ta suçluluk ve Ali’de de kızgınlık azami seviyesine ulaşmıştır. Ve olan olur. Ali’nin tokatları kardeşi Reşat’ın kafasında yerlerini bulur. Gerçekte bu bir şiddettir ama onlara göre belki de bu durum adaletin tecellisidir, Ali görevini yapmış, Reşat’ta cezasını çekmiştir.

Diğeri ise amca Sabri Bey’in yeğeni Ali’ye tokat atacakmış gibi el kaldırmasıdır. Amca Sabri Bey ile yeğeni Ali arasındaki olay da buna benzer şekilde gerçekleşmiştir. Mala Ahmet, ağır bir hastalığa yakalanmış ve iki oğlu tarafından aylar önceden beri kimseye bilgi verilmeden tedavi ettirilmeye çalışılmış, iyileşmesi için ümit kalmadığında da eve getirilmiştir. Sabri Bey ise, çok sevdiği ağabeyisinin tedavisi sırasında bir katkısının olmasının gerektiğini düşünmektedir. Ama ne var ki, artık tedavi için hiçbir şeyin yapılmasına ihtiyaç kalmayan noktada haberi olmuş, ağabeyisine bu zor günlerinde katkı sağlamaktan, dalgınlıkla da olsa yeğeni Ali tarafından mahrum bırakılmıştır. Çok üzülür, çok sinirlenir ve bir anda Ali’ye vurmak için eli havaya kalkar ama o anda sağduyusu galip gelir, vurmaz ama el öylece havada kalır. Ali ise hatasını anlar, belki de daha çok o anda amcasında, babasına olan sevgi ve saygının büyüklüğünü görür ve hala havada duran “bütün gücümle ağabeyimin ve ailesinin yanıdayım, beni görmemezlikten gelemezsin” duygularını ifade eden o eli öpmüştür.

7-Aile Büyüklerine Bakma

Ailenin reisi ve en yaşlısı olan Mala Ahmet, çocuklarından onbirinin annesi olan ikinci karısı, yirmi çocuğu ve onlarca torunu ile birlikte yaşamaktadır. İlk karısı ölmüştür. İkinci karısı da kendisi gibi yaşlıdır ancak onun evdeki hizmetini mükemmel şekilde yapabilecek derecede sağlıklı ve beceriklidir. Ailenin maddi durumu çok iyidir. Çocuklarda, özellikle de aile büyüklerine karşı saygı ve sevgi gösterme duygusu mükemmeldir. Zaten Mala Ahmet ailede saygı ve sevgiye dayalı bir disiplin içinde yetiştirmiştir çocuklarını. Onun içinde son günlerinde onlara konuşurken, konuşmasının bir yerinde “hepsinden daha önemlisi bana karşı saygıda hiç kusur etmediniz” der. Mala Ahmet’in tedavisi için iki büyük oğul çok gayret ederler. Onu İstanbul’a götürürler. Ancak hastalığının, tedavisi yapılamayacak kadar ilerlemiş olduğunu öğrenirler. Onu tekrar evlerine getirirler. Tüm aile, kardeşi ve yakınları onunla ilgilenirler, isteklerini yerine getirmeye çalışırlar. Mala Ahmet’in ölümüne aile, yakınları ve huzurevinden getirdiği misafirleri çok üzülür. Mala Ahmet ölmeden önce, İstanbul’da bir süre tesadüfen kaldığı huzurevine, ailesi tarafından her yıl yardım yapılacağı sözünü verir. Büyük oğlu Ali de yine o günlerde, huzurevinde kalanlardan yaşlı bir kadın için bankada hesap açar ve ona her ay yardım sözü verir.

8-Aile Bireyleri ve Yakın Sosyal Çevreye Güven

Mala Ahmet ve eşi Mızgin Hanım, birbirlerine karşı güvenilir eş, çocuklarına karşı da güvenilir anne ve babadırlar. Mala Ahmet’in komşuları, arkadaşları ve akrabalarıyla da aralarında güvene dayalı ilişkiler vardır. Hastalığı sırasında tedavisi için Mala Ahmet’i iki oğlu İstanbul’a götürmüşler, onun hastaneden kaçtığı anda ise iki oğulda babalarını suçlamamış aksine babalarını takipte kendi noksanlıklarını düşünerek, babalarına karşı kendilerini sorumlu hissetmişlerdir. Onun güvenliği için geceleri huzur evinin bahçesinde açtaki kuru banklar üzerinde yatmışlardır. Ağabeyinin ölümcül hastalığını son anda öğrenen kardeşi de, ona hastalığı sırasında bir hizmet yapamamış olmaktan dolayı aşırı derecede üzüntü duymuş ve hastalığı kendisinden o ana kadar gizlemiş olan yeğenine kızmış, hatta ona vurmak için elini kaldırmıştır.

9-Hayat Memnuniyeti ve Mutluluk Düzeyi

Aile, bir baba ve iki eşinden dünyaya gelmiş, sağlıklı şekilde büyütölmüş, bir çatı altında, birbirlerine karşı saygı ve sevgiye dayalı bir anlayış içinde, belli bir disiplin içinde yaşayan, çoğı evli yirmi çocuk ile onların eş ve çocuklarından oluşmaktadır. Ailenin, ayrıca geniş arazileri ve bu arazilerden gelen oldukça iyi geliri vardır. İhtiyaçlı kimselere yardım etmek, misafir kabul etmek ve en güzel şekilde onlara hizmet ve ikramlarda bulunmak ailenin başlıca vasıflarıdır.

Huzur evinde evlenen çiftin düğün harcamalarını Mala Ahmet'in oğı Ali tarafından ödenmiştir. Babalarının huzur evinde edindiğı arkadaşlarını Diyarbakır'daki evlerine misafir etmek için daveti ise ikinci büyük oğı Reşat yapmıştır ve hep birlikte bir minibüsle memlekete gelmişlerdir. Misafirlerin günlerinin neşeli geçmesine çalışılmış, eğlensinler diye atlı cirit oyunları düzenlenmiş, onların arasında bulunan yeni evli çiftte sürpriz olsun diye gece Dicle nehri üzerinde, içinden alevler yükselen karpuz kabukları yüzdürölmüştür. Bütün bu güzel ve anlamlı etkinlikler, şüphesiz ki bu aileye hâkim huzur ve mutluluktan ileri gelmiştir.

Ailede üzüntü oluşturan tek neden yaşı hayli ilerlemiş olan, ailenin reisi Mala Ahmet'in hastalığıdır. Bunun için en büyük iki oğı her fedakârlığı yapmışlar ve onun tedavisi için İstanbul hastanelerinde çareler aramışlardır. Mala Ahmet ise, tedavi olmamak için onlardan kaçmış, onu bulmada çaresiz kalan Ali'nin, bu durumda ihmali olan kardeşi Reşat'ı tokatlamasına neden olmuştur. İki kardeş oldukça üzüntölü ve endişeli geçen günler geçirirken Mala Ahmet, sığındığı huzur evinde edindiğı birçok arkadaşıyla güzel birkaç gün geçirir.

Mala Ahmet son günlerinde de huzurludur, şuuru yerindedir, misafirleri ile ilgilenir, misafirlerden küskün olan ikisini barıştırır, onlara nasihat eder. İstanbul'da bir süre kaldığı huzur evine her yıl yardım edileceğini söyler. Her hizmeti yapılmakta olan Mala Ahmet, son günlerinde karşısında toplanan ailesine “hepsinden daha önemlisi bana karşı saygıda hiç kusur etmediniz” der, ailesinin de kendisinden memnun olduğuna dair konuşmalarını dinler. Daha sonraları getirdiğı misafirlerinin

de kendisinden ve ailesinden memnuniyetlerine şahit olur ve dünyaya mutlu ve gönül huzur içinde veda eder.

10-Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü

Mala Ahmet'in bir çatı altında yaşayan iki eşi, 20 çocuğu, gelinleri ve torunlarından oluşan ailesinde aile içi iletişim ve birliktelik en ileri seviyededir. Eve gelen misafirlere yemek ikramı sırasında ev halkı onların yakınında dururlar ve onlarla konuşurlar. Bir defasında da ev halkı çocuklar da beraber olduğu halde misafirlerle karşılıklı oturarak sohbet ederler. At üstünde yapılan cirit oyununu bütün aile birlikte izler. Mala Ahmet'in evi ile kardeşlerinin evleri yan yanadır ve aileler birbirlerini oldukça sık ziyaret ederler.

Mala Ahmet'in evde hasta yatmakta olduğu bir gün tüm ev halkı onun karşısında toplanır, onun söylediklerini dinlerler ve içlerinden büyüklerde babalarına cevap veriler. Mala Ahmet konuşmasının bir yerinde “hepsinden önemlisi bana saygıda hiç kusur etmediniz, ama ben size layık bir baba olamadım, bu kadar çok çocuk yaptığım için beni affedin” der. Oğulları da “baba, bizim var olma sebebimiz sensin, asıl biz sana layık evlatlar olamadığımız için sen bizim doktor olmamızı istiyordun, çalışıp okuyamadığımız için asıl sen bizi affet” derler. Mala Ahmet'in ölümünden biraz öncede tüm ev halkı ve misafirler bir arada otururlar ve sohbet ederler. Yine misafirler giderken de tüm ev halkı onları birlikte uğurlarlar.

11-Aile İçi Sorunların Eşler Tarafından Çözümü

Mala Ahmet ailesinde, sayılan, güvenilen ve sözleri dinlenen bir aile reisidir. Nikâhlı bir eşi ve o varken birde eve getirdiği ikinci eşi vardır. Birinci eşinden dokuz, ikinci eşi Mızgin Hanım'dan da on bir çocuğu olmuştur. Ailede yaşanan ve çözümü gerektiren tek sorun ailenin reisi Mala Ahmet'in ciddi şekilde hasta oluşu ve kendilerine en yakın olan Diyarbakır'da yapılmaya çalışılan tedaviden bir sonuç alınamamasıdır.

Burada dikkat çeken bir husus Mızgin Hanım'ın eşinin tedavisinin takibinde yer almamış ve onun yanı başında bulunmamış olmasıdır. Bunun nedenlerinden biri

Mızgin Hanım'ın yaşı ve bu konularda tecrübesinin olmamasıdır. Diğer bir neden ise geleneksel ailelerde bu kabil işlerin ailenin erkekleri tarafından yapılıyor olmasıdır. Bu nedenle büyük oğul Ali, hastalanan babasını Diyarbakır'da tedavi ettirmeye çalışmış, orada netice alamayınca da onu İstanbul'a götürmeye karar vermiştir. Bu kararından, aileyi bilgilendirmek üzere de anne Mızgin Hanım'ı değil, amcası Sabri Bey'e bilgi vermiştir. Sonra da kardeşi Reşat'la birlikte babasını İstanbul'a götürmüştür. Mala Ahmet'in İstanbul'dan dönüşünden sonra ise, eşi Mızgin Hanım onun için gereken hizmeti büyük bir sevgi ve hassasiyetle yerine getirmiştir.

12-Çocuk Sahibi Olma ve Çocuğu Yetiştirme

Mala Ahmet'in bir karısı varken onun üzerine bir eş (kuma) daha getirmiştir ve bu iki eşinden yirmi çocuğu olmuştur. Öncelikle babaya saygı göstermenin ve onun sözlerine riayet etmenin başlıca kural olduğu ailede ikinci bir kuralda diğer aile büyüklerine saygı göstermek ve sözlerine riayet etmektir. Bu nedenle çocuklar küçüklüklerinden itibaren büyüklerine karşı saygılı olarak yetişmişlerdir.

Misafirlerden birinin “aile planlamasından haberiniz yok mu?” sorusuna oğullardan biri “zaten bunları babam planladı, koca Mala Ahmet'tir, gücü vardır” şeklinde cevap vermiştir. Mala Ahmet için çok çocuk sahibi olmak çok önemli olduğundan her çocuktan sonra eşiyle birlikte mutlu oldukları ve birbirlerine biraz daha yakınlaşmış olmaları doğaldır. Ayrıca yaşlandıklarında çocukları, hem aileye sahip olacaklar ve hem de yaşlı anne babalarına bakacaklardır.

Mala Ahmet, gençliğinde büyük bir hevesle çok çocuk yapmıştır ancak belli ki ileri yaşlarında eğitimsiz çok çocuk değil, eğitimlerini yaptırabileceği kadar çocuk edinmenin daha iyi olacağını anlamıştır. Son günlerinde bu yüzden çocuklarına hitap ederken “size iyi bir baba olamadığım için, bu kadar çok çocuk yaptığım için beni affedin” deme ihtiyacını duymuştur. Konuşmasının bir yerinde ise “bana saygıda hiç kusur etmediniz” diyerek ailesinden bu konudaki memnuniyetini açıklamıştır. Sonuç olarak ailedeki çocuklar üniversiteyi okuyamamışlar ancak büyüklerine saygılı, özgüven sahibi ve kendi ayakları üzerinde duracak şekilde yetişmişlerdir.

13-Önem ve Değer

Mala Ahmet, ailesine ve eşlerine zaman ayırmaya önem veren bir aile reisidir. Ancak ilk eşi için fedakârlık yapmadığı gibi, dokuz çocuğuna rağmen onun üzerine ikinci bir eş (kuma) daha getirmiştir. Ayrıca iki eşinden yaptığı yirmi çocuğun her birine yeterli zamanı ayıramamış, ayrıca onların iyi bir eğitim görüp sadece ailede değil, toplum içinde de kendi ayakları üzerinde duracak şekilde yetişmelerine dair görevini yerine getirememiştir.

3.3.8.A.R.O.G

3.3.8.1.Öykü

Arif ve karısı Ceku doğacak çocuklarının telaşı içinde yaşamlarına mutlu şekilde devam etmektedirler. Bir başka gezegenden gelmiş olan komutan Logar ise hain planını uygular ve Arif'i zaman makinasına bağlayıp bir milyon yıl öncesine, taş devrine gönderir. Arif bir anda kendisini bir milyon yıl öncesinde bulduğunda etrafında nesilleri tükenmiş canlıları görür. Bir taraftan hayatta kalma mücadelesi verirken diğer taraftan da karşısına çıkan yabani hayvanlara ve daha sonra ilkel insanlar olan Aroganlılara bir şeyler öğretmeye çalışır. Amacı hızlı bir şekilde çağ atlayıp kendi zamanına ulaşmaktır. Fakat başarılı olamaz ve o arada başkan Kaya'ya esir olur. Bu kral halkının herhangi bir aleti kullanmasını, duvarlara bir şeyler yazıp çizmesini, bir icat yaratmasını hiçbir şekilde istememektedir. Bu durum Arif'in dünyaya, karısının yanına dönmesine büyük engeldir.

O sırada Kaya'nın oğlu Taşo ile tanışır ve aralarında bir dostluk oluşur. Taşo babasından gizli duvarlara çizdiği resimleri ve yaptığı birçok şeyi Arif'e gösterir. Baba, oğlunun bunlarla uğraştığını anlayınca sinirlenir ve oğlunu yanından kovar. Arif'le birlikte Taşo'nun sevdiği kız Mimi'nin yaşadığı Arogan köyüne giderler. Arif hemen bu ilkel insanlara ateş yakmayı, buğdaydan un elde etmeyi, ekmek pişirmeyi ve daha birçok şeyi öğretip hızlı bir şekilde kendi zamanına

ulaşmak için hazırlığa başlar. Buna rağmen bu bilgiler henüz ağ atlamaya yeterli değildir. Yaşanan gelişmeler ve bulunan yeni icatlar sonunda kralın kulağına kadar gidip onun çok sinirlenmesine neden olur. Kral hemen askerlerini köye gönderip Arif yokken etrafı ve bulunan icatları yerle bir ettirir.

Arif'in aklına kralla mücadele etmenin savaşarak olamayacağını onun yerine kralın futbol takımı ile turnuva yaparak mücadele etme fikri gelir. Kral takımına çok güvendiği için yenilirlerse karşılığında yeniliklere ve bütün icatlara izin vereceğini kabul eder. Akşam iki takım kozlarını paylaşmak üzere sahaya çıkarlar. Arif'in ekibi ilk yarıyı mağlup bitirir ancak ikinci yarıda Arif'in süper oyunuyla maçı galip bitirirler. Maçın sonunda kral, hem oğlu Taşo'yu tebrik eder hem de Arif'e isterse krallığında kalabileceğini söyler.

Fakat Arif kararını çoktan vermiştir. O toplulukla ileri bir teknik geliştirip gezegenine dönmesinin hayal olduğunu anlar. Ayrıca, düşmanı olan komutan Logar'ın şimdiye kadar şoktan, karısını alıp gelmiş olduğu gezegene götürmüş olduğunu düşünür. Bunun içinde aralarında yaşadığı ve bu kısa sürede kendisine ısınmış olan insanlardan da ayrılıp çöllere doğru gidecektir. Artık eşine kavuşamadığı için bundan sonraki yaşamının kendisi için bir kıymeti yoktur. Taşo'ya kolundaki saatini, eşi Mimi'ye de alyansını hediye olarak verir. Tam yanlarından ayrılırken Ceku dönen bir ışık topu içinde elinde bir kumandayla çıkagelir. Ceku dünyada olup bitenleri ve Logar'ın Arif gibi olup kapısına gelmesini anlatır. İkiisi birlikte dünyaya geri dönerler ve aynı gemi ile komutan Logar'ı geldikleri gezegene gönderirler.

3.3.8.2.Karakterler

Arif: Karısıyla birlikte mağazasında satış yapmaya başlamıştır. Daha nce Gora gezegeninde edindiği doğaüstü gleri vardır. Fakat bu güçlerini kullanmamak için büyük yemin etmiştir. Yakınlarında karısından başka hiç bir akrabası yoktur. Düşmanı tarafından gönderildiği bir milyon yıl öncesinden karısına ve doğacak bebeğine kavuşmak en büyük hayalidir. Bunun için elinden ne geliyorsa yapmıştır.

Ceku: Ceku Arif'in eşidir. Yakında bir bebekleri olacaktır. Dünyayı kısa zamanda tanıyabilmek için sabahlara kadar internette kalmakta veya kitap okuyarak zamanını geçirmektedir. Evinin işlerini yapan yardımcı bir kadın vardır. Eşini çok sevmektedir. Hamile olmasına rağmen eşini kaçıranlarla mücadele eder ve sonunda eşini bir milyon yıl öncesinden bulup kurtarır.

3.3.8.3.Zaman ve Mekân

Aile günümüzde yaşamaktadır. Arif'in kullanmakta olduğu cep telefonu, eşinin kullandığı bilgisayar ve internet bunun birer kanıtıdır. Ancak ne var ki başka bir gezegenden gelen biri tarafından Arif'in bir milyon yıl öncesindeki yaşamın sürdürüldüğü gezegene gönderilmesiyle, hadiselerin önemli bir bölümü o çağlarda yaşanmıştır.

Arif'in dinozor ile karşılaştığı, arı tarafından kovalandığı, su aradığı sahnelerin geçtiği yer olan Antalya Kurşunlu bölgesi ile Afyonkarahisar'a bağlı Döğeri ilçesi filmin ana çekim yerleri olmuştur. Yine filmin başında yer alan ev ve zaman makinası sahneleri İstanbul'da kurulmuş olan özel dekorlarda gerçekleştirilmiştir. Ayrıca futbol maçının geçtiği sahne de Ömerli de bir taş ocağında çekilmiştir. Sonuç olarak film, havalimanından başlayarak Arif ve Ceku'nun evlerinde devam eder. Arif, komutan Logar'ın bir milyon yıl öncesine göndermesiyle kendisini yontma taş devrinde bulur. Vahşi doğa ve ilkel insanlarla mücadele ederek tekrar dünyaya dönmeye çalışır.

3.3.8.4.Söylem

1-Ailenin Reisi

Arif ve karısı Ceku iki kişilik ailelerinde mutlu olarak yaşamaktadırlar. Çiftin çok yakında bir bebekleri olacaktır. Ev hanımı olan karısı Ceku'nun bir mesleği yoktur. Başka gezegenden olan Ceku bu dünyaya alışmaya çalışmaktadır. Bunun içinde zamanının çoğunu bilgisayar karşısında merak ettiği şeyleri öğrenerek

geçirmektedir. Ailenin maddi anlamda her hangi bir geçim problemi yoktur. Evin geçimini mağazasında turistlere antika halı kilim satan Arif sağlamaktadır.

Arif eşinin isteklerini göz ardı etmeyen bir koca olmasına rağmen karısına karşı bazı yalanlar da söylemektedir. Yalanı ortaya çıkmasın diye de düşmanının tuzağına bile düşer. Aslında Ceku'nun peşinde olan bu kişi rahatlıkla Arif'i etkisiz hale getirerek bir milyon yıl öncesine gönderir. Fakat bu kişi Ceku'yukandıramamıştır. Düştüğü tuzaktan bir türlü kurtulamayan Arif'i, Ceku bir başına zekâsını kullanarak kurtarır.

2-Kadının Rolü

Modern bir kadın olan Ceku kocası Arif için iyi bir eştir ve yakın zamanda bir bebek dünyaya getirecektir. Ev dışında bir işte çalışmamaktadır ve dolayısıyla aileye de parasal bir katkısı yoktur. Ailenin ihtiyaçları, bir esnaf olan Arif'in kazancı ile karşılanmaktadır. Ceku, bir milyon yıl öncesine gönderilmiş olan kocasını bilgisi ve becerisi sayesinde bir başına kurtarmıştır. Ailede ev işlerini evin hizmetlisi yapmasına rağmen kendileriyle ilgili çok özel hizmetleri de eşitlikçi bir evlilik anlayışı içinde müştereken yapmaktadırlar. Evlerine gelen yatılı misafire yatak sermek, sabah kahvaltısında karısına portakal sıkarak Arif'in evde yardım ettiği işlerdendir.

3-Sadakat

Arif ve hamile karısı Ceku birbirlerini gerçek bir sevgi ile seven, birbirlerine sadık eşlerdir. Arif, her ne kadar karısının hamileliği sırasında ondan habersiz arkadaşıyla bir eğlence yapmayı planlasa da bu durum gerçekleşmemiştir. Başlı eski düşmanı ile belaya girdiği için tuzağa düşer. Çok sevdiği karısı tehlikede olduğu için düştüğü tuzaktan bir an evvel kurtulma yollarını aramaya koyulur. Bu mücadele sırasında birçok sıkıntıyla karşılaşır. Sonunda onun için çok değerli olan alyansını sevdiği bir arkadaşına düğün hediyesi olarak vermek ister. Çünkü karısına kavuşabilme ümidi kendisi için bitmiştir. O sırada aynı mücadeleyi karısı da yapmaktadır ve ikili birbirine nihayet kavuşur.

4-Dini Kurallar

Filmdeki aile ile ilgili din konusunda çok az bilgi vardır. Bunlar şunlardır: Arif dükkanına giderken bir yerde durur ve arkadaşını birini sorar ve onun çoktan gitmiş olduğu haberini duyduğunda “vallahî (Tanrı'yı tanık tutarım, Tanrı hakkı için, anlamında kullanılan bir yemin sözü) mı! der. Biraz sonra da dükkânına bir müşterinin geldiği söylenir. Dönüp dükkânına doğru baktığında gelenin düşmanı Logar olduğunu görür. O an ağzından “aman ya Rabbi” sözleri çıkar. Sonuç olarak, Allah inancı olan insanların bilip söylediği sözlerden her defasında birini söylemekte olan Arif’ de şüphesiz ki Allah inancı vardır. Filme konu ailenin, “dinî ve manevî değerlere bağlı” olduğu, “günlük hayatı dini kurallara göre yaşama” konusunda ise, çok az sayıda dini kuralı uygulamaya çalıştığı görülmüştür.

5-Boşanma

Yeni evli olan Arif ve Ceku’nun yakında bir bebekleri dünyaya gelecektir. Karı koca birbirlerini çok sevmektedirler ve boşanma söz konusu değildir. Aralarında bir huzursuzluk yoktur. Arif’in tek problemi içine düştüğü tuzaktan kurtulup karısına ulaşmaktır. İkisinin sevgisini kıskanan düşmanları onları ayırmaya çalışsa da girdikleri mücadele sonucu karı koca birbirine çocukları doğmadan kavuşur.

6-Ailede Şiddet

Yeni evli olmalarına rağmen karı kocanın evlilikleri ilk günkü gibidir. Arif karısına balım diyerek seslenmektedir. Ceku’da doğacak çocuklarının kocasına benzemesini isteyecek kadar onu çok sevmektedir. Birbirleri için böyle konuşan ve hisseden çift arasında aile içi şiddet söz konusu değildir.

7-Aile Büyüklerine Bakma

Aile iki kişilik bir ailedir. Arif ve Ceku anne ve baba adayı olarak doğacak çocuklarının geleceğini şimdiden düşünmektedir. Bu yüzden de Ceku doğumunu her türlü şartın daha iyi olduğu kendi gezegeninde yapmak istemiştir. Kendileriyle ilgili olmaya çalışan çift film boyunca kendi aile büyükleri ile herhangi bir iletişimi olmaz.

8-Aile Bireyleri ve Yakın Sosyal Çevreye Güven

Arif'in çapkınlık yapmaya çalışması, karısına ait uzay gemisini ona sormadan gizlice satması gibi bazı gizli işleri olmasına rağmen karı koca birbirine güven duymaktadır. İkisinin de yüzüne gözüne bulaştırır. Arif bu uzay gemisi yüzünden kendisine artık bir dostmuş gibi yaklaşan düşmanına güven duyunca tuzağa düşer. Karısı Ceku ise zekâsı ve tecrübesi ile düşmanın oyununu bozar ve Arif'i gittiği zamanda kaybolmaktan kurtarır.

9-Hayat Memnuniyeti ve Mutluluk Düzeyi

Arif ve hamile eşi Ceku evlerinde huzurlu ve mutludurlar. Tek istekleri çocuklarını daha ileri bir medeniyetin olduğuna inandıkları Gora gezegeninde doğurmaktır. Ancak eski düşmanları komutan Logar'ın gelmesiyle planları alt üst olur. Arif'in saflığından yararlanan Logar, onu zaman makinasına bağlayıp bir milyon yıl öncesine, taş devrine gönderir. Bir anda yabancı hayvanlar karşısında çaresiz bir şekilde kalan Arif, hamile eşinden ayrıldığı ve Logar'ın karısı Ceku'yu alıp kendi gezegenine götürme ihtimali olduğu için çok üzülür.

Arif, Taş Devri'ne gelir gelmez buradaki insanları eğiterek çağ atlayıp dünyaya dönme yollarını araştırmaya koyulsa da bundan bir sonuç alamaz. Ancak insanlar arasında sevilir, sayılır ve çok sevdiği arkadaşları olur. Dünyaya dönme ümidi kalmayınca arkadaş edindiği kişilerle vedalaşır, sevdiklerine hediyeler verir, ayrılmak üzeredir ki tuhaf bir durum olur. Arif'i gönderen Logar, onun kılığında Ceku'yu almaya gitmiş, onun Arif'e yaptığı oyunu fark eden Ceku elinde tabanca ile Logar'ı karşılamış ve etkisiz hale getirmiş; sonra da onun zaman makinasını kullanarak gelip Arif'i bulmuştur. Artık, Arif'te Ceku'da sevinçli ve mutlu olurlar, oradaki insanlara veda edip birlikte dünyaya dönerler.

10-Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü

Arif ve eşi Ceku'nun kurmuş oldukları iki kişilik ailelerinde eşler çağdaş insanlar gibi sofrada birbirlerine hizmet etmekte, karşılıklı sohbet etmekte ve gelecek için planlar yapmaktadırlar. Hamile olan Ceku'da Gora gezegeninde doğum yapmak istediğinde Arif onun bu arzusu için "hayatım, sen istersin de gitmez miyiz" şeklinde cevap verir. Ancak, düşmanları olan Komutan Logar, Arif'i oyuna getirir ve onu bir

başka zamana ışınlar. Komutan Logar'ın amacı, Ceku'yu almak ve kendi gezegenine götürmektir. Arif ise gönderildiği bir milyon yıl öncesinden eşi Ceku'ya dönüş ümidini kaybetmek üzeredir. O sırada kocasına son derece bağlı olan Ceku internetteki görüntülerden Arif'in bulunduğu gezegeni öğrendiği gibi Arif'in görünümünde kendini kaçırmaya gelecek Logar'ın hilesini de çözer. Logar'ı etkisiz hale getiren Ceku kendini ışınlayarak bir anda kocası Arif'in yanına varır ve onunla birlikte bu zamana dönerler.

11-Aile İçi Sorunların Eşler Tarafından Çözümü

Arif, karısının Gora gezegeninde doğum yapma isteğini gerçekleştirebilmek için düşmanının oyununa gelmiş ve bir milyon yıl geride bir yaşamın olduğu zamana ışınlanmıştır. Olduğu tehlikelerden bulup kurtaran ise karısı Ceku olmuştur. Çünkü eşinden başka ona yardım edecek başka yakını veya arkadaşı yoktur. Ceku kocasını kaybolduğu yerde bulur ve kurtarır.

12-Çocuk Sahibi Olma ve Çocuğu Yetiştirme

Ailenin çok yakında bir bebeği olacaktır. Eşler, çocukları olacak diye çok mutludurlar. Bebeklerinin doğacağı günü sabırsızlıkla beklemektedirler. Karı koca bir taraftan bebeklerinin kime benzeyeceğini merak etmekle birlikte bebeğinin geleceğini de düşünmektedir. Bu konuda Ceku Arif'e göre daha heyecanlıdır. Doğumunu daha iyi şartların olduğu kendi gezegeninde yapmak isteyince kocası tarafından da destek görür.

13-Önem ve Değer

Karı koca birlikte çok mutludur. Arif ailesine ve hamile eşi Ceku'ya zaman ayırmaya önem vermektedir. İkisi de birbirleri için her türlü fedakârlığı yapmaya hazırdır. Ceku çocuğunu, dünyaya göre daha gelişmiş ve daha uygar bir yaşamın olduğuna inandığı GORA gezegeninde doğurmak istediğini söyleyince Arif teklifi derhal kabul eder. Çünkü Arif'te karısı gibi doğacak çocuğunun daha iyi şartlarda yetişmesine önem vermektedir.

3.3.9.GÜNEŞİ GÖRDÜM

3.3.9.1.Öykü

Türkiye'nin doğusundaki, terör saldırılarının sıkça olduğu bir sınır köyünde hayvancılıkla geçinen, birbirleriyle akraba birkaç aile yaşamaktadır. Durmadan devam eden operasyonlar nedeniyle köylüler, şehre gitmeyi göze alamaz olmuşlardır. Köyde rahatlık ve huzur kalmamıştır. Komutanlar sık sık köyü ziyaret ederler, onları köyden göç etmeleri konusunda kibar şekilde ikna etmeye çalışırlar.

Göç edecek ailelerden biri Ramo'nun (Ramazan Altun) ailesidir. Onun eşi, beş kızı, iki bekâr kardeşi ve yaşlı babası vardır. Akraba evliliği nedeniyle büyük kız özürdür. Babası, görme engellidir. Küçük erkek kardeşi Kado ise kadınlara has belirtiler göstermektedir. Diğer bir aile ise, karı-koca ve üç oğlundan ibaret olan Davut'un ailesidir. Davut'un bir oğlu dağda terörist, bir oğlu askerdir. Bir bacağı mayında kopmuş olan küçük oğlu Azat ise evdedir.

Ramo, erkek çocuk vermesi için Allah'a hep dua etmiş ancak peş peşe beş kızı olmuş ve eşinin bir daha kız doğurması halinde üzerine kuma getireceğini söylemiştir. Babası ise bir daha denemesini ister. Ramo yine ellerini açıp "Allah'ım! Bütün peygamberlerin hatırı için duy beni, İbrahim peygambere İsmail'i verdiğin gibi bana da bir oğul ver! Ahtım olsun, yedi kurban adağım olsun" der. Zaman çabuk geçmiştir. Bir sene sonra "erkek çocuğun oldu" müjdesini alır. Sevincinden çılgınlar gibi oynar. Eşinin yanına gelir, 'besmele' çekip Allah'a dua ederken eşi ona "hani sen üzerime kuma getirecektin?" sözü üzerine "sana kurban olurum evimin güneşi" der ve onu alnından öper, oğlunu kucağına alır, evden çıkar, batmakta olan güneşe doğru koşar, oğlunu semaya doğru kaldırır: "Ya Rabbi! Sen benim dualarımı kabul ettin. Adağım adaktır. Oğlum, herkesin arkadaşı ve peygamber gibi tertemiz olsun" diye dua eder. Bu mutlu günden sonra çok geçmez, Havar rahatsızlanır. Onda doğumdan sonra ara sıra şiddetlenen ağrılar görülmeye başlar.

Komutan yine köyde köylülerle göç konusunu görüşmektedir. Köylüler ise devlet bize git diyor, ama ne ev veriyor ne iş veriyor.” derler. O günlerde bir gece köyün çok yakınında operasyon yapılır ve yedi terörist ölü olarak ele geçirilir. Ne var ki operasyonda dört askerde şehit olur. Ölen teröristlerden biri, Davut ve eşinin gözyaşları arasında “gitme oğul evine dön” dedikleri oğullarıdır. Neticede köylüler göç etmeye karar verirler. Ramo, ailesini İstanbul’a götürecek ve hiç tanımadığı bu şehirde şansını deneyecektir. Davut ve ailesi ise İstanbul üzerinden Norveç’egidecektir. Kafiye yolculuk için hazırdır. Kado ise kar üzerinde henüz filiz çıkarmış “Kardelen” çiçeklerinden toplamıştır. Komutan onlara “Bir gün bu işler biter, sizde dönersiniz. Evinizde, toprağınızda sizindir, biz buraların bekçileriyiz”der. Ramo’da“sana söz veriyorum komutan, çocuklarımı okutacağım” der. Kafiye yola çıkar.

İstanbul’da Ramo’ya Cuma adında bir tanıdıkları yardımcı olur ve onları kiralık bir daireye yerleştirir. Kısa süre içinde iki kardeşe balıkhanede iş bulur. Davut ve ailesi debir deniz aracı ile kaçak yoldan Avrupa’ya geçtikten sonra önce tırla ve sonra da trenle yola devam ederler ve Danimarka da kayınbirader Nedim ile buluşurlar. Nedim onları aracıyla Norveç’e götürür. İltica talebinde bulunan Davut’a yetkililer niçin Norveç’e geldiğini sorarlar. Başlangıçta zorluk çıkarırlarsa da sonunda oturma iznini verirler. Ayrıca devlet onlara hem aylık bağlar ve hem de belli bir miktar para yardımı yapar. Oğulları Azat’ın tedavisinin yapılması da kabul edilir. Çok geçmeden, Nedim onlara bir markette iş bulur. Kız kardeşinin hala konuşmaması Nedim’in tuhafına gider. Davut açıklama yapar “onun hiçbir yarası kabuk bağlamadı. Onun bütün derdi çocuklarıdır ve küçük oğlu Azat’tır” der.

İstanbul’da Ramo ailesiyle yeni hayata alışmaya çalışmaktadır. Bir gün babası, eşi ve çocuklarıyla şehrin deniz kenarında piknik yapmaya giderler. Çocuklar ilk defa gördükleri deniz kenarındaki yeşil çimenler üzerinde eğlenmektedirler. En küçüklerinden biri kendinin, diğeri de eşinin kucağındadır ve bir taraftan da ellerindeki yarımşar simitleri yemektirler. Ramo, piknik dönüşü eve çamaşır makinası satın alır. Makinayı kuran usta makinanın nasıl çalıştırılacağını anlatırken kızlarda konuşulanları dinlemişlerdir.

Kızlarının okula gitmeleri yakındır. Anneleri onların saçlarını tarar ve bir yandan da onlarla konuşur, her birine bir meslek yakıştırır. Okula gideceklerden her birine “sen öğretmen ol, sen doktor, sen mühendis ve sende kaymakam ol” der. Ramo’nun küçük erkek kardeşi Kado ise, aslında erkek gibi görünse de içinde daha köyde iken belirginleşmiş olan kadınsı duygular beslemekte ve kendisini kadınlığa daha yakın hissetmektedir. Tepebaşında oturdukları mahallede edindiği travesti arkadaşları da Kado’da ki bu süreci hızlandırmıştır. Bir gün onu, bir travestinin yanında bir erkeğin öptüğüne şahit olan abisi Mamo onu yakalayıp döver ve eve götürür, durumu ailesine anlatarak bir odaya kapatır. Ramo onun yanına gelir oturur. Belki onu teselli edecek ve ona nasıl yardım edebileceğini soracaktır. Ancak, bir şey söyleyemez ve çıkar gider.

Havar’ın ameliyat olacağı günler yakındır. Ameliyata gittiğinde çocuklara kimin bakacağını sorar kocasına ve sonrada ilk defa köyde iken sorduğu soruyu tekrarlar “Ramo, Serhat olmasaydı üstüme kuma getirecek miydin?” der. Ramo’nun “sen çocuklarımın anası, evimin güneşisin. Gözüm senden başkasını görmez” şeklindeki duygulu ve anlamlı sözleri Havar’ı rahatlatır. Çok geçmeden Havar’ın ağrıları artar ve acil olarak hastanede ameliyat olur. Evde ise gözleri görmeyen bakıma muhtaç bir baba, Kado ile yaşları onbir yaşından küçük beş çocuk ve Ramo’nunbinbir ihtimamla büyötmeye çalıştığı erkek bebekleri vardır. Bir sabah Ramo ve Mamo işe gitmek için evden çıkmak üzeredirler. Ramo, kızlarına “sakın evden dışarı çıkmayın” diye tembih eder. Bir müddet sonrada evden çıkar ve arkadaşlarıyla buluşur. Bir ara evde yaşlı dede uyurken iki büyük kız sokakta top oynayan arkadaşlarına imrenirler, babalarının tembihini unutup onlarla oynamak için sokağa inerler. Bebek altını kirletip ağlamaya başlayınca engelli kız ve diğer ufak kız bebeği alıp temizlenmesi için makinaya koyarlar. Yaşlı dede, makinanın gürültüsüne uyanır, bebeğin makinada olduğunu öğrenir; bağıırır, müdahale eder ancak olan olmuş, bebek yaşamını yitirmiştir.

Haberi duyduğunda Ramo çalıştığı yerde yere yığılır, feryat eder. Olay mahkemeye intikal eder. Bu kazadan dolayı mahkeme çocuklardan beşinin bakımları

için çocuk esirgeme kurumuna verilmesine karar verir. Bu arada Kado da dışarıda bir yerde, kendi gibi bir arkadaşı ile ayaküstü sohbet etmekte ve ona elinde kutu içindeki, köyden ayrılırken karların üzerinden kopardığı adı Berfin olan çiçeği tanıtmaktadır. “Güneşe aşık tek canlıdır, berfin. Ama güneşi görürler ve hemen ölürlür. Berfin kadar hiçbir şey cesur olamaz” der.

Hastanede hayli iyileşmiş olan Havar da çocuklarını görmek istemektedir. Ramo çocuklarıyla Havar’ı ziyarete gelirler. Biraz geride ise yaşlı baba ve Mamo vardır. Kızlarını okul önlükleri içinde ilk defa gören Havar, çok duygulanır ve sevinir. Günlerdir anne hasreti içinde olan kızlardan üçü koşarak annelerinin kolları arasına girerler. Havar üç kızı bırakır ve onu bağrına basar, sonra dördü de kollarının arasındadır, onları koklar, sever. Ramo’yu ve kucağındaki kızını görür. Fakat oğlu nerededir? Saniyeler geçmeden onun yokluğunu anlar, “Serhat nerede?” der. Hiç kimse cevap verecek durumda değildir. Soruyu tekrarlar “Baba! Serhat nerde der” ve sonrada “Serhat!...” diye feryat ederek kendinden geçer, yer yığılır.

Norveç’te Davut, eşi ve oğlu markette işlerine iyice alışmışlardır. Nedim yanlarına gelir ve hatırlarını sorar. Onlar ise hayatlarından çok memnundurlar. İstanbul’da yaşlı baba oğlu Kado’nun bulunmasını istemektedir. Mamo ve Ramo ise sokak sokak dolaşıp onu aramaktadır. Birkaç gece sonra Kado ile tesadüfen karşılaşır ama makyajından dolayı onu tanıyamazlar. Kado kendisini tanımayan abilerinin yanlarına giderek “gün doğumunda Galata Köprüsüne gelin” diyerek onlara randevu verir. O gün henüz güneş doğmadan Ramo ve Mamo Galata köprüsünde tarif edilen yeredirler. Biraz sonra da Kado bir önceki makyajlı haliyle gelir ve Kado’yu bulamadığını, onun kendi hayatını çizdiğini, onu aramaktan vazgeçmelerini söyler.

Dönüp gitmek üzere iken Mado onun Kado olduğunu anlar, bağıarak silahını ona doğrultur. Kado, korkmaz, orada soyunur ve “Allah beni böyle yaratmış” “sizin kardeşiniz artık bir kadındır ağabeyi” der. Ölümü göze alan Kado tekrar abilerine “hadi vur beni ağabeyi der. Ramo, Mamo’ya “bırak gitsin” der ve onu silah çekmekten caydırır, ancak Kado ölmek istercesine abilerine kafa tutmaya devam eder

ve Mamo tetiği çeker. Kado göğsünden vurularak yere düşer. Mamo çok pişmandır, onu kucaklar ve ağlar. Kado, bir an kutuda sakladığı kardelenine bakar, sonra doğmakta olan güneşi görür. Belki de kendisinin de elindeki kardelen çiçek gibi cesur olduğunu düşünür ki yüzüne bir tebessüm, bir aydınlık gelir ve gözlerini kapar. Mamo “kardeş!” diye feryat eder ve ona sımsıkı sarılır. Ramo da şaşkın ve çok üzgündür ve gözleri yaşlıdır.

Norveç’te ameliyatla bacağı takılmış olan Azat, dayısı ile ailesinin çalıştığı yere gelir. Annesi, babası ve ağabeyi de işyerinin dışında onu beklemektedirler. Azat’ın artık elinde bastonu yoktur ve iki ayağı üzerinde dimdik durmakta ve onlara karşı koşabilmektedir. Aile artık geldikleri bu yaban elde mutludurlar. Annenin de dili çözülmüş ve konuşmaya başlamıştır.

İstanbul’da ise işler önceleri iyi gitmiş olsa da, sonraları içinden çıkılmaz olmuştur. Ramo, oğlunu ve kardeşini kaybetmiştir. Dört çocuğunu ise normal geçindirecek bir imkân elde edememiş olduğu için, bakmak üzere devlet elinden almıştır. Bu durumdan kendisi de eşi de mutsuzdur. Gözleri görmeyen baba ise İstanbul’a gelmeyi zaten istememişti. Mamo, memlekete dönmeye karar verir. Çocuklarını geri alır ve dönmeye karar verir. Çocuklarını kavganın içinde büyötmeye devam edecektir. Bir zaman önce bu yaban şehre huzurlu bir yaşam için trenle gelen aile şimdi, memlekette bırakmış oldukları yaşamlarına devam etmek gayesiyle yine bir trenle geri dönerler.

3.3.9.2.Karakterler

Ramo:Ailenin reisi ve altı çocuk babasıdır. Eşi yakın akrabası olmasına rağmen eşinin üzerine kuma getirmeyi düşünecek kadar erkek çocuk sahibi olmayı istemiştir. Oğlu olunca da karısına sevgisi artmış ve ona “sana kurban olurum, evimin güneşi” şeklinde hitaplarda bulunmuştur. Yaşadıkları zor şartlara rağmen elinden geldiğince ailesiyle ilgilenmeye çalışan bir babadır.

Havar:Kızları onun herşeyidir. Herbirinin ileride iyi yerlerde olması en büyük hayalidir ve bu düşüncesini de onlarla başbaşa kaldığında anlarda anlatan bir annedir. Erkek çocuk doğurduktan sonra kendine olan güveni artmıştır. Çünkü artık eşi üzerine kuma getirmeyecektir. Üzerine kuma getirilme korkusu ve kocasını çok sevdiği için sürekli doğum yapmıştır. Bu yüzden sonunda sağlığı bozulmuştur.

Mamo:Bekârdır. Abisinin ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Evin ikinci çalışanıdır. Kendisinden küçük erkek kardeşinin peşine düşmekten evlenme ile ilgili hayallerini gerçekleştirememiştir. Yeğenlerine sevgi dolu bir amcadır.

Kado:Ailesinin en farklı bireyidir. O da Mamo gibi abisiyle kalmaktadır. Kendini kadın gibi hissetmesi abisi Mamo tarafından şiddet görmesine sebep olur. Bu yüzden de sonunda evden kaçıp kendisi gibi olanlarla birlikte olur. Bu yaşamı anlamaya çalışmayan Mamo'nun kurşunuyla yaşamı son bulur.

Haydar:Ailenin en yaşlı üyesidir. Ramo, Mamo ve Kadri'nin babalarıdır. 70 yaşlarındadır. Gözleri görmese de torunlarla ilgilenmek ona düşmüştür. Gelini Havar'ın kendisine olan hizmetinden çok memnundur. Yaşadığı yerler tehlikeli bile olsa İstanbul'a gitmeyi hiç istememiş fakat oğlu Ramo'yu kıramadığı için onlarla beraber köyünden ayrılmıştır.

3.3.9.3.Zaman ve Mekân

Film zaman olarak 2008 yılını göstermektedir. Görüntü ve bilgilerden filmin bütünün de ailenin yaklaşık birbuçuk senesi ele alınmıştır. Filmin içerisinde en fazla zamanda ilerleyiş Ramo'nun beş kızdan sonra istediği erkeğe bir sene sonra kavuşması ile gerçekleşir. Bu da filmde yazı ile gösterilmiştir. Aile içinde ve etrafta her şey bir sene sonra da aynıdır. Bu andan itibaren zaman kısa ya da birkaç ay arayla devam ederek sonlanır. Kısa geçişler arasında en uzun olanı ise belirgin mevsim geçişi olan sonbahardan kışa girildiğinde göç etme vakti geldiğinde anlaşılır.

Ailenin evi doğuda sınır köyündedir. Bu köyde ki evler tek katlı birkaç odalı

bakımsız, evlerdir. Zorunlu göçle taşındıkları İstanbul'da ki ev ise Tepebaşı'nda eski bir apartman dairesidir. Bu mahallede binalar birbirine karşılıklı çok yakın olduğu için camdan cama çamaşır kolaylıkla asılmaktadır. Burada da eski yaşantılarına aynen devam ederler. Köyde olduğu gibi salon duvarına yöresel kilim asılmış, yeni doğmuş küçük bebeklerini tahta köy beşiğinde sallamakta, yemekler tahta yer sofrasında yenilmektedir. Salonun zemini durumlarından dolayı halı yerine kilimle örtmüşler, yerde ise oturmak için yer minderleri serilidir.

Yine salonda bir tanede tek kişilik karyola vardır. Yaşlı dede bu karyolada yatmakta, karı koca tüm çocuklarıyla köydeki gibi birlikte akşamları yere serdikleri yer yataklarında yatmaktadırlar. Sandalye ya da koltuk yerine ise plastik tabure vardır. Mutfakta tabak, bardak ve tencereler tahtadan yapılmış raflara yerleştirilmiştir. Lavabo tezgâhının altı ise görünmesin diye kumaş paçası ile örtülüdür. Burada da yere ufak bir kilim serilmiştir. Çamaşır makinası da mutfağın en başköşesinde yerini almıştır. Film de uzaktanda olsa Galata Kulesi, Taksim İstiklal caddesi, evin bulunduğu mahalle olan Tepebaşı ve Haliç kıyılarına yer verilmiştir.

3.3.9.4.Söylem

1-Ailenin Reisi

Ramazan (Ramo), eşi, altı çocuğu, yaşlı babası ve iki bekâr erkek kardeşinden oluşan bu geleneksel ailenin reisidir ve ailede son söz sahibidir. Ramo'nun şahsi bir geliri yoktur. Ailenin ihtiyaçları, ailece yapılan ve daha çok hayvancılıktan ve hayvan ürünlerinin satışından elde edilen gelirlerden karşılanmaktadır. Burası geleneksel olarak erkek evlat sahibi olmanın önemsendiği bir yöredir. Üstelik bütün arkadaşlarının erkek çocukları olduğu halde Ramo, beşinci çocuğu da kız olunca çok sinirlenir ve karısının üzerine kuma getireceğini büyüklerine söyler. Bu fikrine babası engel olur. Babasının sözünü dinleyerek ikinci bir kadınla evlenmemiş, erkek evladının da olması için durmadan Allah'a dua edip yalvarmış ve altıncı çocuğu olarak erkek evlada kavuşmuştur. Daha önce her kız

doğduğunda bir daha evlenmekten söz ederek üzdüğü eşi Havar'a bu defada içten gelen büyük bir sevgi ile "sana kurban olurum evimin güneşi" demiştir.

Ramo köylerinin, devlete karşı silah çeken anarşistleri askerin takip ettiği bölgenin içinde olması nedeniyle komutanlık tarafından boşaltılmasının istenmesi üzerine ailesini bütün fertleriyle alarak daha önce hiç bilmediği bir şehir olan İstanbul'a götürür. Orada iş bulur, kardeşi Mamo'yla beraber çalışarak geçimlerini sürdürürler. Ailesini deniz kenarında pikniğe götürür, evine çamaşır makinası alır. Ancak bu mutlu günler uzun sürmez. Acı veren olaylar birbirini izler. Önce, evde bir kaza sonucu biricik oğlunu kaybeder. Bu vesileyle diğer çocuklarını da devlet, korumasına alır. Sonrasında ise Ramo'nun kardeşi Mamo, bir müddettir kadınlara has davranışlar içinde yaşayan diğer kardeşi Kado'yu, tabanca ile vurur. İstanbul'da ailesinin geçimi ve yaşamı için ailenin reisi olarak çektiği zorluklara eklenen, acılardan oluşan bu ağır yükü de taşımayı göze alamayan Ramo, devletten geri aldığı çocukları da dahil tüm ailesini alarak ve, "ben çocuklarımı kavganın içinde büyüteceğim" diyerek trenle memleketine döner.

2-Kadının Rolü

Doğuda bir köyde, hayvancılık yaparak geçinen on kişilik ailede, evin tek kadını olarak ev içi hizmetleri yapan Havar, çocukları için iyi bir anne, eşi için iyi bir eş, yaşlı kayınpederi içinde iyi bir gelindir. Havar, kocası Ramo'ya da daima itaat etmektedir. Ailenin geçimi, hayvancılıktan elde edilir. Diğer bireyler gibi Havar'ın da parasal olarak aileye maddi bir katkısı yoktur. Geleneksel aile yapısının gereği olarak ev işlerini Havar yapmakta, erkekler ise bu işlerden uzak durmaktadırlar.

Başta gözleri görmeyen kayınpederi Haydar olmak üzere ailede herkes Havar'dan ve onun hizmetlerinden memnundurlar. Ne var ki o, sevgisinden şüphe duymadığı eşi Mamo'ya bir erkek evlat doğuramamış olmasından dolayı çok mutsuzdur ve bu durumun ezikliğini yaşamaktadır. Peş peşe beş kez kız çocukları olmuş, her kız çocuk doğumu arkasından Mamo ikinci bir kadınla evlenmeye kalkışmış ama babası onu vazgeçirmiştir. Havar altıncı defasında erkek çocuk

doğurarak kocasının gönlünü fethetmiş, aileye ikinci bir kadının gelmesinin önünü kesmiştir.

3-Sadakat

Geleneksel ataerkil bir ailede kadının kocasına sadakatsizliği pek görülür şey değildir. Havar içinde durum aynıdır. Eşi Ramo'yu sevmektedir ve ona sadıktır. Ancak köyde herkesin kızlarının yanında erkek çocukları da vardır. Oysaki Ramo'nun peş peşe beş kızı olmuştur. Her defasında erkek evladının olması için Allah'a dua etmekte ve adaklar adamaktadır. Hele beşinci çocukta kız olunca eşinin üzerine kuma getirmek ister ama yaşlı babası mani olur, onlardan bir daha denemelerini ister. Altıncı çocuğun erkek olmasıyla meselede kapanır. Ancak, erkek bebeğin yanına gelen Ramo'ya eskiyi unutmamış olan karısı Havar'ın söylediği “hani sen üzerime kuma getirecektin?” şeklindeki sözleri, kocası Ramo'yu derinden etkiler ve gerçekten de sevdiği karısına Ramo “sana kurban olurum evimin güneşi” şeklinde, sözlerin en güzeli ile cevap verir. .

4-Dini Kurallar

Ailede Allah'a ve onun gönderdiği dine inanç çok güçlüdür. Ramo'nun erkek çocuk nasip etmesi için ellerini havaya kaldırarak “Allah'ım! Bütün peygamberlerin hatırı için duy beni, İbrahim peygambere İsmail'i verdiğin gibi bana da bir oğul ver!” şeklinde, bilhassa İslam inancıyla ilgili bilgilere sahip bir kişinin yapabileceği duayı yapması, yine erkek çocuğu olduğunda da duaya “Besmele” çekerek başlaması ve benzer duaları etmesi ailenin İslam dini inancında olduğunu göstermektedir. Bunların yanında ailenin yaşamı ve çalışmaları da İslam inancına uygun devam etmiştir. Filme konu ailenin, ‘dinî ve manevî değerlere bağlı’ olduğu, ‘günlük hayatı dini kurallara göre yaşama’ konusunda ise, az sayıda dini kuralı uygulamaya çalıştığı görülmüştür.

5-Boşanma

Havar ve Ramo birbirlerini sevmektedirler ve boşanmaları söz konusu olmamıştır. Ancak, köyde geleneksel olarak her aile aynı zamanda erkek çocuklarının da olmasını istemekte olduğundan, Ramo'da, erkek evladı olmayan bir

erkek durumunda kalmamak için sık sık ikinci bir kadınla evlenmeyi düşünmüştür. Fakat, bu konuda bir türlü çok sevdiği ve saydığı babasından izin alamadığından böyle bir evlilik gerçekleşmemiştir. Bir daha evlenme düşüncesi altıncı doğumda erkek evlada kavuşan Ramo'nun aklından çıkmıştır. Doğum sonrası Havar'ın "hani sen benim üzerime kuma getirecektin" sitemine de Ramo, eşini alnından öperek, "sana kurban olurum evimin güneşi" şeklinde onun bu konudaki endişelerini tamamen silen sözlerle cevap vermiştir.

6-Ailede Şiddet

Havar beşinci kızını doğurduğunda, kocası eve ikinci bir kadın (kuma) getireceğini söylemiştir. Ancak kayınpederi buna izin vermez ve onlardan bir daha denemelerini ister. Havar bu kuma fikri yüzünden bir müddet içinde bir eziklik duymuş, maddi olmasa da manevi bakımdan üzüntü yaşamıştır. Ancak altıncıda erkek çocuk doğurunca, işler yoluna girer. Koşarak yanına gelen kocasına, yıllarca zihninde biriktirdiği sıkıntıları haykırırcasına "hani sen üzerime kuma getirecektin?" der. Ramo'nun o anda kulakları karısının sözlerini dinlemektedir ancak gözleri, yıllardır özlemini çektiği ve şu an karısının yanında yatmakta olan erkek evladına bakmaktadır. Ramo artık geçmişteki her şeyi unutmuştur. Bütün kalbi duygularla ona yönelir "sana kurban olurum evimin güneşi" der ve onu alnından öper.

Aile içinde asıl şiddet küçük erkek kardeş Kado'ya gösterilmiştir. Kado'da, davranışlarından belli ki kadınlık hormonları baskındır ve kadına has davranışlar göstermektedir. Ağabeyi Mamo ise bu davranışları ona yakıştıramaz ve gördükçe onu hırpalır. Aile İstanbul'a taşındığında Kado kendi gibi olan arkadaşlar bulur ve onlar gibi yaşamaya başlar. Mamo ise, her fırsatta onu dövmektedir. Bu durum böyle devam eder ve sonunda Kado'daki kadın kişiliği anlamaya çalışmayan, birlikte gezdiği arkadaş çevresinden de onu ayıramayan Mamo ona tabancayı doğrultur. Niyeti onu öldürmektir. Ramo, araya girerek kardeşi Mamo'ya "bırak gitsin" der ve onu silahı çekmekten caydırır, ancak Kado ölmek istercesine abilerine kafa tutar ve Mamo tetiği çeker. Kado orada ölür. Mamo çok pişmandır, onu kucaklar ve ağlar, "kardeş!" diye feryat eder ve ona sımsıkı sarılır. Ramo da şaşkın ve çok üzgündür.

7-Aile Büyüklerine Bakma

Ramo'nun annesi ölmüştür ve babası Haydar'da yaşlıdır. Haydar, gezip dolaşabilse de gözleri çok az görmektedir. Ancak diğer ihtiyaçları gibi saygı ve ilgiye de ihtiyacı vardır. Bu bakımdan da gelini Havar'dan çok memnundur. Havar ona çok iyi hizmet etmektedir. O da oğluna karşı onu korumuş ve Ramo'nun eve onun üzerine kuma getirmesine mani olmuştur. Diğer kardeşleri gibi Ramo'da babasını sevmekte, ona karşı saygı ve hizmette kusur etmemeye çalışmaktadır. İstanbul'a göç ederken de onu kendileriyle gelmesi için yine Ramo ikna eder ve tek başına köyde bırakmaz.

8-Aile Bireyleri ve Yakın Sosyal Çevreye Güven

Ramo ve eşi Havar birbirlerine karşı güvenilir eş, çocukları içinde güvenilir anne ve babadırlar. Ramo ile kardeşi Mamo'nun da birbirleriyle arası çok iyidir. Babaları Haydar da bu iki oğluna güvenmektedir. Ancak kardeşlerden Kado için durum farklıdır. Onu aile erkek olarak bilmektedir ancak o ağabeylerine “bilin ki kardeşiniz bir kadındır” diyerek kendisini, hayatını kadın olarak yaşamak isteyen biri olarak tarif etmiş, onları şaşkınlık içinde bırakmış ve ağabeyi Mamo'nun tabancasından çıkan mermi ile yaşamı sona ermiştir. Bu bakımdan aile, abileriyle ile Kado arasında bir güven ortamı sağlayamamıştır. Ali ve eşi Havar yakın akrabaları, komşuları ve arkadaşları arasında güvene dayalı ilişkiler vardır.

9-Hayat Memnuniyeti ve Mutluluk Düzeyi

Havar peş peşe kız doğurduğu için kocası Ramo üzüntülüdür. Komşularının ve arkadaşlarının erkek çocukları da vardır. Ama Ramo'nun yoktur. Beşinci de kız doğduğunda üzüntü ve kızgınlığından, müjdeyi getireni döver ve eve kuma (ikinci bir kadın) getireceğini söyler. Altıncı çocuk erkek olduğunda Ramo ve ailede sevinç ve mutluluk zirveye çıkar. Sevinç içinde Allah'a dua eden Ramo, sonrada eşini alnından öperek kutlar ve “sana kurban olurum evimin güneşi”der.

Sonrasındaki olaylar ise genelde aileyi hep üzer. Çünkü Ramo ve ailesi bölgede yaşanan terör olaylarından dolayı zorunlu göçe mecbur edilir ve hiç bilmedikleri bir şehre, İstanbul'a on kişilik aileleriyle taşınırlar. Aile İstanbul'da

ekonomik anlamda zorluklar çeker. Yine de işler bir parça yolunda gider gibi olur. Sonra acı dolu günler başlar. Bir gün Ramo ve Mamo işe gittiğinde evde sadece gözleri görmeyen baba ile yaşları onbir yaşından küçük beş kız çocuk ve ailenin ihtimamla büyüttüğü erkek bebekleri vardır. Havar ise hastanededir. Yaşlı dede, iki yaşında olan küçük kız ve bebek uyurken iki büyük kız sokakta oynayan çocukların yanına inerler. O sırada erkek bebek altını kirlettiği için ağlamaya başlar. Engelli kız ve diğer ufak kız bebeği alıp altının temizlenmesi için çamaşır makinasına koyarlar. Yaşlı dede, makinanın gürültüsüne uyanır, bebeğin makinada olduğunu öğrenir. Bağıırır, müdahale eder ancak bebek çoktan yaşamını yitirmiştir. Bu felaketi, Ramo çalıştığı yerde, Havar ise hastanede öğrenir. Feryat ederler, baygınlık geçirirler, ağlarlar ama artık olan olmuştur. Olay mahkemeye intikal edince mahkeme beş çocuğu, bakımlarını yapması için çocuk esirgeme kurumuna verilmesine karar verir.

Ramo için İstanbul artık çekilmez olmuştur. Biricik oğlunu kaybetmiştir. Kızları elinden alınmış çocuk esirgeme kurumuna verilmiştir. Bu acı olaylardan ayrı birde kardeşi Kado, kendini farklı cinsel kimlikte görmekte ve birkaç gündür eve gelmemektedir. Bu durum yaşlı babayı üzmemektedir. Kado'yu arayan Ramo ve Mamo, onu hiç düşünemedikleri kişilik ve kıyafet içinde bulurlar. Sonra da onu, o hayat üzerinde bırakıp ayrılmak isterler ancak o anda Kado, tahrik edici konuşmalar yapmaya başlar ve bu sözlere tahammül edemeyen Mamo onu öldürür. Bütün bu yaşanan acı dolu olaylara dayanamayan aile, çocuklarını da alarak yanibaşlarında terörün ve çatışmaların olduğu köylerine üzüntü içinde geri döner.

10-Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü

Ailede, iletişim ve birliktelik birçok alanda görülmektedir. Aileden erkekler kendi ürünlerini satmak için birlikte ilçeye gidip gelirler. Yine erkekler kendi aralarında otururlar. Kadınlar ise evlerin dışındaki ortak alanlarda toplanıp sohbet ederler. Kişiler arasında bir çok paylaşım vardır. Doğum anlarında da akraba kadınları gelerek doğumda yardımcı olmaktadır. İçlerinden birinin ölümü sırasında ise tüm akrabalar ve hatta komşular üzüntü duyar ve cenazenin kaldırılmasında hazır bulunurlar. Ordunun isteği üzerine aileler birlikte köydeki evlerini boşaltıp birlikte bir trenle yola çıkarlar ve İstanbul'a gelirler.

Aile bireyleri İstanbul'da da evlerinde akşam yemeklerini birlikte yer, birlikte oturur ve sohbet ederler. Ramo ailesiyle birlikte, deniz kenarına yakın bir yerde piknik yaparlar. Sonrasında hep birlikte alışveriş yapar ve evlerine çamaşır makinası alırlar. Çamaşır makinasının kuruluşu sırasında da tüm aile bireyleri hazır bulunurlar ve ustanın anlattıklarını dinlerler. Ramo'nun oğlu kazaen öldüğünde kayınpeder ve ailesi Mersin'den yanlarına gelir ve onları teselli eder. Olaydan sonra çocukları çocuk esirgeme kurumuna verilen aile, bu durumdan duygusal olarak etkilenirler ve üzüntüden başka kendilerine bir şey vermemiş olan İstanbul'dan bir trene binerek memleketlerine gitmek üzere yine hep birlikte yola çıkarlar.

11-Aile İçi Sorunların Eşler Tarafından Çözümü

Ramo, Mamo ve Kado isimlerindeki üç kardeş, yaşlı babaları Haydar ile Ramo'nun eşi ve çocuklarından oluşan aileyi büyük oğul Ramo yönetmektedir. Ancak üç kardeşte babaları Haydar'a saygı duymakta ve onun sözlerini dinlemektedirler. Öyle ki beşinci çocuğu da kız olunca eve bir kadın daha getireceğim diyen Ramo'ya, gelini Havar'ın hizmetlerinden çok memnun olan Haydar Bey onay vermediği gibi oğlundan bir deneme daha yapmalarını tavsiye etmiştir. Ramo'da babasının sözünü tutmuş ve eve bir başka kadın getirmekten vazgeçmiştir.

Havar ailede tek kadın olarak, kocasına karşı eş, biri engelli beş kız çocuğuna karşı anne, bir yaşlı kayınpedere ve iki bekâr kayınbiradere karşı gelin olarak görevlerini yaptığı gibi on kişilik bu ailede yemek pişirme gibi bir kadının yapması gereken hizmetleri de yapmaktadır. Ancak Havar'ın peş peşe kız çocuk doğurmasını, dördüncü çocuğun kız olarak doğmasından itibaren eşi Ramo sorun haline getirmiş ve hatta beşinci çocuğunda kız olmasıyla, daha yüksek sesle bir kadın (kuma) getireceğini söylemiştir. Bu durum, ailedeki hizmetleri büyük bir çaba ile yerine getirmekte olan, ayrıca da doğacak çocuğun kız veya erkek olmasında bir sorumluluğu olmayan Havar için çok üzücü olmuştur. Ancak Ramo dediğini yapamaz. Çünkü gelininden çok memnun olan kayınpederi onu bu üzücü duruma düşmekten korumuştur. Altıncı çocuğun erkek olarak doğmasıyla eşler arasında bir

sorun kalmaz. Doğum sonrası neşe içinde eşine gelen Ramo’yu bir sürpriz beklemektedir. Havar, yıllardır içinde biriktirdiği üzüntülerin etkisiyle ona “hani sen üzerime kuma getirecektin?” der. Ancak Ramo’nun o an kalbi, yeni doğan biricik oğlunun annesi Havar’a olan sevgi ile doludur. Orada bir başka kadına yer kalmamıştır. Yıllardır özlemini çektiği, nasip etmesi için Allah’a el açıp dualar ettiği oğluna kavuşmuş olan Ramo’nun ağzından, Havar’a bütün üzüntülerini unutturan “sana kurban olurum evimin güneşi” sözleri dökülür ve ailede eşler arasındaki önemli sorun, yaşlı babanın tavsiyelerine uyma sonucu çözülmüş olur.

12-Çocuk Sahibi Olma ve Çocuğu Yetiştirme

Doğu Anadolu’da teröristlerin dolaştıkları bölgeye yakın, daha çok erkek çocuk sahibi olmak isteyen bir yerleşim yerinde yaşayan ailede peş peşe beş kız çocuk doğduğunda eşler mutluluk duyamadıkları gibi her doğumdan sonra adam karısından biraz daha uzaklaşmıştır. Hatta son doğumlara doğru kuma getireceğini söylemeye bile başlamıştır. Altıncı çocuğun erkek olarak doğduğu zaman ise eşler mutlu olmuş ve birbirlerine iyice yaklaşmışlardır. Ailede erkek çocuk, hem ailenin geleceğine sahip olacak ve hem de yaşlılıklarında ebeveynlerine bakacak diye istenmektedir. Daha sonra göçe zorlanan aile, taşındığı İstanbul’da da işleri yolunda gitmez. Özlemle büyötmeye çalıştıkları biricik oğulları bir kaza sonucu, küçük erkek kardeşleri ise vurularak ölmüştür. Ailenin çocuklarından dört kızı iyi bakılamadıkları için mahkemece aileden almış, bakımını ve eğitimini yaptırmayı için çocuk esirgeme kurumuna vermiş ve kızlar orada ilkokula devam etmişlerdir. Ne var ki aile, bu kadar olumsuzluğa katlanamamış, ilk defa okul kıyafeti giyerek okula gitmeye başlamış olan kızlarını da alarak memleketlerine geri dönmüştür.

13-Önem ve Değer

Ramo, ailesini genel olarak önemseme de erkek çocuk yerine peş peşe beş kız çocuğu doğurduğu için eşine zaman ayırmaya önem vermemekte ve hatta etrafına karısının üzüleceğini umursamadan ikinci bir kadın getireceğini söylemektedir. Yalnız ikinci bir kadın getirmeme konusunda az da olsa baba sözü dinlediği için az da olsa bir fedakârlık gösterir. Şöyle ki Ramo mahallede her arkadaşının erkek çocukları olduğu halde kendisinin olmamasını bir türlü hazmedememektedir. Buna

rağmen gerçek bir sevgi ile sevdiği eşinin üzerine ikinci bir kadını getirmeme konusunda kendisi için öncelikle babasının sözlerini dayanak yapmış ve sonra da mahallenin dışına çıkmış ve bütün samimiyetiyle el açarak bir oğul evlat vermesi için Allah’a yalvarmıştır. Sonra da bir oğul evladı olur ve ayrıca çok sevdiği eşine söyleyebilmek için belki de yıllardır içinde sakladığı ve bir türlü ona söylemeye vesile bulamadığı “sana kurban olurum, evimin güneşi” şeklindeki o güzel sözleri eşinin yüzüne karşı haykırır. Bir baba olarak ise çocuklarını şehre gelir gelmez okula kaydını yaptırır da kızlarının esas kıymetini bakılmaları için devlet elinden aldığı anda anlar.

3.3.10.NEW YORK’TA BEŞ MİNARE

3.3.10.1.Öykü

Türkiye’de İslami terör örgütünün düzenlediği çeşitli suikastlar olmaktadır. Bu örgüte yapılan baskınlarda yakalanan kişilerden Deccal takma adlı, cinayet işlemiş ve kaçmış bir adamın kimliği öğrenilir. Deccal’in yıllar önce Amerika’ya gidip yerleşen ve orada yaşayan Hacı Gümüş adlı, marketi olan, çevresinde tanınır sayılan, bugüne kadar da hiçbir sabıkası olmayan, aynı zamanda bir cemaatin hocası olan birinin olduğu bilgisine ulaşılır. Bitlis doğumlu ve evli olan Hacı Gümüş’ün evlenecek yaşta bir kızı ve memlekette yaşlı bir annesi vardır. Bir cinayetten ötürü İnterpol’dan hakkında yakalama emri çıkartılan Hacı Gümüş, Amerika’da FBI tarafından evinde ibadetini yaparken tutuklanır. Eşi FBI yetkilisini bulur ve eşinin hiçbir suçunun olamayacağını ve serbest bırakılmasını ister. Ancak yetkili, “bazen insan tehlikeyi fark etmez, bu tehlike kocası olsa da” der.

Hacı Gümüş’ün getirilmesi için Türkiye’den görevlendirilen Fırat ve Acar isimlerinde polis memurları, Amerika’da FBI yetkilileri ile görüşürler ve Hacı Gümüş’ü teslim alıp bir araçla hava alanına doğru yola çıkarlar. Yolda Hacı Gümüş, mensubu olduğu cemaatin adamları tarafından kaçırılır. Türk polisler Fırat ve Acar Hacı Gümüş’ü her yerde ararken Hacı gümüşü kaçıran koruyan kişilerce yakalanırlar. Hacı Gümüş’ün saklandığı yere götürürler. Fırat orada Hacı Gümüş’e “seni

öldürmeden peşini bırakmam” der. Hacı Gümüş bu sözlerden etkilenmez ve suçsuz olduğunu, kimseyi öldürmediğini ayrıca memlekete gitmek ve Bitlis’te oturan annesini görmek istediğini söyler ayrıca da “siz benim misafirim olacaksınız ve siz ne derseniz ben onu yapacağım” der. Onun suçsuzluğuna inanan ve bu duruma düşmesine üzülen karısı “bu adamlar senden ne istiyorlar?” diye sorar ama bir cevap alamaz.

Hacı Gümüş, biricik kızının kilisede olan nikâhına katılamaz ve nikâh törenini arkadaşının telefonundan canlı olarak izler. Nikâh sırasında kızının telefona söyledikleri “baba, bugüne kadar benim için yaptığın ve bana kattığın değerlere, ömrüm boyunca öğrettiğin her şey için teşekkür ederim. Seni çok seviyorum baba” der. Hacı Gümüş’te “bende seni seviyorum, kızım” der. Ayrıca üzgün ve gözleri yaşla dolu olduğu halde “kızımın en güzel gününde yanında değilim” der ve yanındakilerine de “teslim olmak için hazırım, ben onların adaletine inanıyorum” diyerek teslim olur. İki polis memuru onu Türkiye’ye getirirken eşi ve çok sevdiği eski arkadaşı da gelirler.

Fırat, Hacı Gümüş’ün suçlu olduğunu düşünse de Acar, Amerika’da geçirdikleri süre içinde Hacı Gümüş’ün şiddet yanlısı birisi olmadığına ve yaptığı iddia edilen terör olaylarına ise karışmamış olduğuna inandığını söyler. Fırat’ın Hacı Gümüş ile ilgili sabit fikirli olmasının sebebi, babasını seneler evvel Hacı Gümüş’ün öldürdüğüne inanması ve kan davası sürdürdüğü Hacı Gümüş’ten babasının intikamını almak istemesidir. Bu arada, oğlunun öldürülmesini hiç unutmamış ve intikam almayı aklından çıkarmamış olan Fırat’ın dedesi de gelişmeleri Fırat’tan telefonla takip etmektedir.

Hacı Gümüş’ün ise İstanbul’da sorgusu devam etmektedir. Sorgulamaya giren Fırat babasının öldürülmesiyle ilgili beklediği cevapları Hacı Gümüş’ten alamaz. Ayrıca onun bir kişiyi öldüremeyeceğine de kendisi de ikna olur ve amirlerine de onun suçsuz olduğunu, gerçek Deccal’in bulunması için kendisinin kullanılmış olduğunu söyler. Fırat çok üzüntülüdür. Bu arada gerçek Deccal’de yakalanmıştır. Hacı Gümüş sonunda beraat eder. Hapisten çıktıktan sonra eşi ve

Amerika'dan gelen arkadaşı ile birlikte İstanbul'u gezer, camileri ziyaret ederler ve gezi sonrasında arkadaşını Amerika'ya uğurlar. Kendisine gönülden bağlı olan arkadaşı ayrılırken ona “ne olur, çabuk gel” der.

Hacı Gümüş ve karısı kendilerini yalnız bırakmak istemeyen Fırat ve Acar'la birlikte Bitlis'e doğru yola çıkarlar. Hacı Gümüş annesinin evine gider. Hacı Gümüş ise o sırada en mutlu anlarından birini yaşamaktadır. Çünkü hem memleketinde ve hem de hasretini çektiği annesinin dizleri dibindedir. Şimdi Acar'da, Fırat'ta; suçsuz olduğu halde kendileri yüzünden büyük işkenceler çekmiş olan bu muhterem şahsiyetin ve ailesinin bu mutlu günlerinde onlarla beraber olmanın sevinci içindedirler. Fırat'ın dedesi de öldürülen oğlunun intikamını alabilmek için senelerdir beklemektedir. Dedesinin yanına giden Fırat, Hacı Gümüş'ün masum olduğunu ona ısrarla anlatmaktadır. Dedesi sakinleşince yanından ayrılır.

Yılların hasreti içlerinde yığılmış olan ana ve oğulun kucaklaştığı o anda onlara doğru sinsice yaklaşan birinin varlığı kimsenin dikkatini çekmez. Dede, yıllar önce göğsünden vurularak öldürülen gencin (Fırat'ın babası) babası ve ayrıca Fırat'ın da dedesidir. Yıllardan beri husumeti içinde taşımış ve intikam için fırsat beklemiştir. Çok geçmez bir el tabanca sesi duyulur ve kurşun Hacı Gümüş'ün göğsünü deler geçer. Olayı ve tetik çeken ilk fark eden Acar olur ve saniyeler içinde Acar'ın silahından çıkan mermi de hedefini bulur. Dede de Hacı Gümüş'te aynı anda yere düşerler ve dede o an ölür. Hacı Gümüş ağır yaralıdır ve gözyaşları içinde feryat emekte olan eşi Maria'ya “seni seviyorum” der. Bu duruma en çok üzülenlerden biri de Fırat'tır. Gözlerinden yaşlar akmakta olan Fırat ona “Hacı, bütün bunlar benim yüzümden oldu, beni affet”der. İlahi nizama inancı büyük olan Hacı Gümüş ilmine yakışır bir rahatlık içinde onun sözlerini “Takdir-i ilahi” diyerek cevaplandırır. Bitlis'te 1973 yılında şahit olduğu o günü, abisinin işlediği o cinayeti ve abisinin cinayet silahını kendi eline zorla vermesini hatırlar. Sonrada “ben cehaletten kaçtım, sonunda cehalet Azrail'im oldu” der ve vefat eder.

3.3.10.2.Karakterler

Hacı Gümüş: İyi bir aile reisi, iyi bir eş ve biricik kızı için iyi bir babadır. Suçu olmadığı halde tutuklanma endişesi içinde bulunan Hacı Gümüş, biricik kızının nikâh töreninde bulunamamış, nikâhı canlı telefonda izlemiş, kızının mutluluğunu görünce ve hele onun ağzından nikâh töreni sırasında kendisi için söylediği o anlamlı sözleri duyduğunda çok duygulanmış ve sevinmiştir.

Başarılı bir iş adamı ve önemli bir cemaatin başarılı bir dini lideri olduğu ayrıca da hayatında hiçbir suç işlemediği halde en çok sıkıntı çektiği husus, birini öldürmüş kişi olarak aranması ve yakalandıktan sonra da sorgulamalara maruz kalmış olmasıdır. Bütün suçlamalar ve tabi tutulduğu sorgulamalar boyunca Hacı Gümüş adalete güvenmiş, onun içinde korkmamış, yılmamış, cesaretini kaybetmemiş ve beraat ettikten sonra bile kimseyi suçlamamıştır. Tutuklu olarak da olsa memleketine gelerek vatan hasretini giderdiği gibi, beraat ettikten sonra Bitlis'teki köyüne de giderek annesinin elini öpmüş ve anne hasretini gidermiştir. Ancak ne var ki ölüm onu orada yakalamış ve hak etmediği bir kurşuna hedef olarak ebediyen Bitlis'teki köyünde kalmıştır.

Maria Gümüş: Hacı Gümüş'ün eşidir. İyi bir eş olduğu gibi iyi bir annedir. Kendisi Hristiyan'dır ve eşini çok sevmektedir. Eşinin suçsuz olduğuna inanmakta ve ancak onun neden bu kadar ciddi şekilde arandığına akıl erdirememektedir. Eşinin yanında olma uğruna biricik kızının nikâhına eşinin ısrarıyla gitmiştir. Eşi Türkiye'ye getirildiğinde kendisi de Türkiye'ye gelmiş, eşinin beraat ettikten sonra gezdiği yerleri, onunla birlikte gezmiştir.

Jasmin Gümüş: Ailenin tek çocuğudur. Jasmin'de annesi gibi Hristiyan'dır. Hiçbir suçunun olamayacağına inandığı babasının başına böyle bir olayın gelmesine çok üzülmüş, onun FBI tarafından tutuklandığı günlerde, onun için bir şeyler yapabilmek için koşuşturan annesiyle birlikte o da koşuşturmuştur. Ailesine saygı duyan, kültürlü ve fiziği ile de kendine yakışan bir gençle olan nikâhı sırasında ailesinin kendisine kazandırmış olduğu asil bir davranışla babasına söylediği “bana kattığın değerler ve ömrüm boyunca öğrettiğin her şey için teşekkür

ederim, seni çok seviyorum” şeklindeki sözleri ile de o an kendisini telefonda izlemekte olan babasını gururlandırmış ve sevindirmiştir.

3.3.10.3 Zaman ve Mekân

Filmde zaman kesin bir tarih belirtilmemiş olsa da kişilerin aralarında yaptığı konuşmalardan 2001 sonrası olduğu anlaşılmaktadır. O tarihten sonra tüm dünyada özellikle de Amerika halkında İslami bir korku oluşmuştur. Türkiye’de ise farklı cemaat ve örgütlerin faaliyette olduğu karışık bir Türkiye dönemi anlatılmıştır. Zamanda geriye dönüşün olduğu sahnelerde ise, bazen konuşma ve görüntü aynı anda bazen de sadece görüntü verilmiştir.

Mekân açısından filmde olaylar; New York, İstanbul ve Bitlis gibi üç farklı şehirde cereyan etmiştir. Hacı Gümüş’ün evi New York’ta lüks bir gökdelenin en üst katında yer almaktadır. Evleri filmde sadece iki kez gösterilmekle birlikte evde mekân olarak sadece evin salonu gösterilmiştir. Hacı Gümüş dini bir cemaatin lideri olmasına rağmen evi modernidir. Merkezi bir yerde de marketi vardır.

İstanbul’da ise Ayasofya Cami ve Galata Mevlevihane’sinde yapılan Sema mukabelesine yer verilmiştir. Kuş bakışı olarak Haliç, Ayasofya ve Sultan Ahmet Camileri çoğu Türk filminde olduğu üzere birer tablo gibi bu filmde de gösterilmiştir. Ayrıca New York ve İstanbul’da geçen çatışma ve baskın gibi aksiyon sahneleri de konunun gidişatına uygun olarak filmde yerini almıştır. İstanbul’dan sonra Hacı Gümüş’ün annesinin yaşadığı Bitlis’e gidilir. Bitlis’te ki ev bir köy evidir. Evin içerisi yerine bahçesi mekân olarak kullanılmıştır.

3.3.10.4.Söylem

1-Ailenin Reisi

Anne-baba ve biricik kızlarından ibaret üç kişilik ailede ailenin reisi olan baba Hacı Gümüş, önemli bir cemaatin dini lideri, başarılı bir iş adamı ve ailesinde de söz sahibi bir kişidir. Ailesinin geçimini, kendi iş yerinden elde ettiği gelirlerle

sağlamaktadır. Eşi ve kızı tarafından çok sevilen ve sayılan Hacı Gümüş'ün en çok sıkıntı çektiği ve üzüldüğü husus, hayatında hiçbir suç işlemediği halde birini öldürmüş kişi olarak aranması ve yakalandıktan sonra da sorgulamalara maruz kalmış olmasıdır. Hacı Gümüş, suçlamalar karşısında cesaretini ve adalete olan güvenini kaybetmediği gibi, kendisini başka bir ülkeye kaçırmak isteyen arkadaşlarının bu tekliflerini de kabul etmez. Kaçak biri olarak yaşamak istemediğini, polisten kaçmayacağını söyler. Kendini savunur ve gerçek suçlu bulununca da beraat eder.

Hacı Gümüş kızına iyi bir baba ve karısına da iyi bir kocadır. FBI kendisini ararken bile, kızından nikâhını ertelememesini ister, eşini de kendi yanında durmak yerine nikâhta bulunmaya ikna eder. Nikâh anında kızı Jasmin'in beyaz gelinliği içinde cep telefonu aracılığıyla babasına söylediği “bugüne kadar benim için yaptığın ve bana kattığın değerlere, ömrüm boyunca öğrettiğin her şey için teşekkür ederim” şeklindeki sözlerini Hacı Gümüş canlı olarak izler ve duyulanır. Aynı zamanda karısı içinde iyi bir kocadır Hacı Gümüş. Karısının kalbine öyle bir yerleşmiştir ki, tutukluluk süresi boyunca onu dışarıdan daima izlemiş, götürüldüğü yerlere peşinden gitmiş, beraat ettikten sonra da yanından ayrılmamıştır. Ta ki cehaletin bir kurşunu ile Hacı Gümüş, hayata veda edene kadar.

2-Kadının Rolü

Maria Gümüş önemli bir iş adamı ve büyük bir cemaatinde dini lideri olan Hacı Gümüş ile evli modern bir ev kadındır. Kocasını için iyi bir eş ve kızı Jasmin için de iyi bir annedir. Maria'nın ev dışında bir işi ve aileye maddi olarak bir katkısı yoktur. Kocasını Müslüman olduğu halde kendisi ve kızı Hristiyan'dır. Eşine de çok bağlıdır. Eşinin suçsuz olduğuna inanmakta ve ancak onun neden bu kadar ciddi şekilde arandığına akıl erdirememektedir. Eşi tutuklandığında FBI yetkililerini bulur ve onları kocasının suçsuz olduğuna ikna etmeye çalışır. Hacı Gümüş Türkiye'ye getirildiğinde de onun peşinden Türkiye'ye gelmiş, eşi beraat ettikten sonra gezdiği yerleri, onunla birlikte gezmiş, ölüm onları ayırana kadar eşini hiç yalnız bırakmamıştır.

3-Sadakât

Hacı Gümüş özellikle İslam dini konusunda kendini yetiştirmiş bilgili bir din adamıdır. Büyük bir cemaatte ders vermektedir. Evlidir ve saygın bir iş adamıdır. Hacı Gümüş'ün, şahsında toplamış olduğu bütün bu olumlu vasıflarına yakışır şekilde eşine karşı da sadık bir kocadır. Aynı şekilde Hacı Gümüş'ün son nefesine kadar geçirdiği sıkıntılı günler boyunca kendisine karşı her biri sadakatin tanımı içinde olan dostluk, içten bağlılık, vefalı olma duyguları ile hareket etmiş olan karısı Maria'da kocasına sadık kalmıştır.

4-Dini Kurallar

Hacı Gümüş, beş vakit namazını büyük bir titizlikle kılmakta ve Müslüman bir cemaatin de hocası olarak, onlara dini konularda eğitim vermektedir. Kızı ve damadı ise Hristiyan'dır ve evlenirlerken nikâhları kilisede kıyılmıştır. Hacı Gümüş, “nasıl olsa aynı Allah'a gitmiyor muyuz” düşüncesiyle bu durumdan endişesizdir. Hiç bir suçu yokken polisler yakalamaya geldiklerinde o namaz kılmaktadır ve namazda iken tutuklanır. Beraat ettikten sonra annesinin ziyareti sırasında da, kan davası yüzünden kendi oğlunun öldürülmesi konusunda yanlış bilgi sahibi bir ihtiyar tabanca ile Hacı Gümüş'ü vurur. Bu duruma üzülüp ağlayanlara o sırada kanlar içinde kalan Hacı Gümüş “Takdir-i ilahi” diyerek cevap verir ve sonra da şu çok anlamlı sözleri söyler “ben cehaletten kaçtım, sonunda cehalet Azrail'im oldu” der ve İslam dini inancının gereklerini yerine getirmiş biri olarak vefat eder. Filme konu ailenin, ‘dinî ve manevî değerlere bağlı’ olduğu ve ‘günlük hayatı dini kurallara göre yaşama’ konusunda gerekli hassasiyeti göstermeye çalıştığı görülmüştür.

5-Boşanma

Hacı Gümüş ve eşi Maria birbirlerini çok sevmektedirler. Üstelik çok yakında, nikâhı kıyılarak evlenecek biricik kızları Jasmin vardır. Anne-baba ve kızları mutlu bir aile tablosu oluşturmaktadır. Hacı Gümüş, ilk tutukluluğunda kendi arkadaşları tarafından kaçırılıp getirilmesi sırasında eşi Maria onu karşılamıştır. Ona manevî anlamda büyük destek vermiştir. Maria ve Hacı Gümüş arasında görülen o bakışlar ve dokunuşlar bile, eşler arasındaki bağın yönünün boşanmaya değil, ömür boyu birlikte yaşamaya doğru olduğunu göstermektedir.

6-Ailede Şiddet

Ailede bireyler arasında birbirlerine karşı sevgi ve saygı vardır. Anne, baba ve biricik kızları arasında, üzücü veya şiddet ile alakalı her hangi bir durum yoktur. Hele anne ve babanın nikâh merasimi sırasında kızları Jasmin’e gösterdikleri ihtimam; ayrıca, tutuklanmak üzere olan babanın cep telefonundan kızının bu mutlu anlarını sevgi ve şefkat dolu bakışlarla izlemesi; Jasmin’in de telefon ekranından babasına hitaben gururla söylediği “baba... bana kattığın değerlere, ömrüm boyunca öğrettiğin her şey için teşekkür ederim” şeklindeki sözleri sevgi, saygı ve şefkat duygularıyla dolu olan bu ailede şiddete yer olmadığını işaretleridir.

7-Aile Büyüklerine Bakma

Hacı Gümüş, maddi durumu oldukça iyi bir iş adamı olarak New York’ta eşi ve kızı ile yaşamaktadır. Ancak uzun yıllar önce bir kan davası sonucu yanından ayrılıp Amerika’ya gitmiş olduğu yaşlı annesi, Bitlis’te aynı evde diğer oğlu hastalık sebebiyle öldüğü için yakınları tarafından bakılmaktadır. Çünkü hem çok yaşlı, hem de artık gözleri hiç görmemektedir. Annesini hep düşünmüş ve ziyaret etmek istemiş olmasına rağmen ona yardım gönderememiş olmasını anlamak zordur. Hacı Gümüş daha sonra tutuklanır, Türkiye’ye getirilir, sorgulanır. Tahliye olunca da ilk işi annesini ziyaret etmek olur. Bunca hasretlikten sonra oğluna kavuşmak anneyi, anneye kavuşmak da oğlu mutlu eder. Ama ne acı ki annenin de, oğulun da sevinci uzun sürmez. Hacı Gümüş, kendi dediği ‘Takdir-i ilahi’ sonucu vurulur ve sonunda “ben cehaletten kaçtım, sonunda cehalet Azrail’im oldu” der ve vefat eder.

8-Aile Bireyleri ve Yakın Sosyal Çevreye Güven

Hacı Gümüş yıllar önce işlemediği bir cinayetten suçlandığı bir zamanda Amerika’ya kaçmıştır. Memlekete dönse tutuklanacaktır. O nedenle orada kalır, çalışır, kendini yetiştirir, iyi bir hoca ve iyi bir iş adamı olur. Ancak memlekette babası ölmüş ve annesi yalnız kalmıştır. Hacı Gümüş nedense ona bir türlü yardım gönderemez ama hep onu düşünür ve bir gün gidip onu bulmayı aklından çıkarmaz. Ancak o, yine de annesinin unutmadığı ve güven duyduğu oğludur. Gerçi Hacı

Gümüş sonunda annesine ulaşır, ellerinden öper, duasını alır ama yaşamı da orada sona erer.

Hacı Gümüş ve eşi Maria birbirlerine karşı güvenilir karı koca, kızı Jasmin'e karşı da güvenilir anne ve babadırlar. Komşuları, arkadaşları ve akrabalarıyla da aralarında güvene dayalı ilişkiler vardır.

9-Hayat Memnuniyeti ve Mutluluk Düzeyi

Hacı Gümüş yıllar önce işlemediği bir cinayetten suçlandığı bir zamanda Amerika'ya kaçmıştır. Orada kalır, çalışır, kendini yetiştirir, iyi bir hoca ve iyi bir iş adamı olur. Eşi Maria ve biricik kızı Jasmin ile oldukça mutlu bir yaşıntıları vardır. Ancak memlekette babası ölmüş ve annesi yalnız kalmıştır. Hacı Gümüş, annesini hep düşünür ve bir gün gidip onu bulacağını aklından çıkarmaz. Annesi de onu unutmamıştır. Daha sonra Hacı Gümüş için acılar ve üzüntüler içinde geçecek günler başlar. Kızının düğününün yapılacağı, ailenin en çok mutlu olacağı gün çok yakındır. Ama o gün gelmeden, Hacı Gümüş suçsuz yere tutuklanır. Polisler onu götürürken kendi cemaatin adamları onu kaçırlar ve Hacı Gümüş, kızının düğününü bulunduğu yerden telefonla bire bir izler. O an babasının tutuklu olduğunu bilen, ancak yine babasının ısrarı üzerine nikâhı erteleyemeyen Jasmin, nikâh sonrası eşinin elindeki telefona doğru “baba, bugüne kadar benim için yaptığın ve bana kattığın değerlere, ömrüm boyunca öğrettiğin her şey için teşekkür ederim. Seni çok seviyorum baba” der. Hacı Gümüş, o dakikalarda peşinde polislerin olduğunu unutmuş ve belki de ömründeki en mutlu ve en çok gurur duyduğu anı yaşamıştır. Ancak yine de nikâhta kızının yanında olamadığı için üzgündür. Gözleri yaşlı olduğu halde “kızımın en güzel gününde yanında değilim” der. Ardından “ben onların adaletine inanıyorum” diyerek polislerle kendisi irtibat kurar. Türkiye'ye getirilir ve sorgulanır. Eşi Maria onun her zaman yanındadır. Tutukluluk süresi boyunca Hacı Gümüş içerde üzüntü çekerken eşi de dışarda onun için üzülmüş ve acı duymuştur. Hacı Gümüş yargılanır ve beraat eder. Hacı Gümüş ve eşi o gün, ömürlerinin en mutlu anlarından birini daha yaşarlar. Sonrada yakın arkadaşı Amerika'ya dönerken kendisi de eşiyle birlikte annesini görmek için Bitlis'e hareket eder.

Onu Amerika'dan Türkiye'ye getiren polis memurları Fırat ve Acar onun suçsuz olduğunu anladıktan sonra çok pişman olurlar ve Hacı Gümüş'ten özür dilerler. Sonrada ona Bitlis'e kadar arkadaş olurlar. Bitlis'te annesini bulan Hacı Gümüş, ona sarılır, ellerinden öper ve ömrünün en mutlu anlarından birini daha yaşamış olur. Annesi de yıllardır yüzüne ve kokusuna hasret yaşamış olduğu oğlu şimdi yanında olduğu için mutlu ve huzurludur. Ne var ki anne ve oğula huzur ve mutluluk veren dakikalar iki silah sesi ile aniden sona erer. Ortalıkta aniden beliren yaşlı bir adamın silahından çıkan mermi ile Hacı Gümüş kanlar içinde yaralı olarak yere düşerken, Acar'ın silahından çıkan mermi de ihtiyarını cansız yere yatırmıştır. Yaşlı ihtiyar, yıllar önce öldürülen gencin babasıdır ve o, cinayeti işleyen Hacı Gümüş olduğunu aklında tutmuş ve o anı beklemiştir. Bu duruma üzüldüğü ağlayanlara Hacı Gümüş "takdir-i ilahî" der ve sözlerine devam eder "ben cehaletten kaçtım, sonunda cehalet Azrail'im oldu" der vefat eder.

10-Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü

Hacı Gümüş bir suçu yokken tutuklandığında eşi Maria itiraz eder ve FBI görevlileriyle tartışır fakat görevliler Hacı Gümüş'ü götürürler. Aile bireyleri olarak Maria, kızı Jasmin, damat adayı ve yardımcıları olan market sorumlusu evde toplanırlar ve durum değerlendirmesi yaparlar. Hacı Gümüş'ün FBI görevlilerinin elinden kaçırıldığı bir mekânda da aynı isimler ve birde Hacı Gümüş'ü kaçırmayı organize eden otuz yıllık sadık arkadaşı bir aradadırlar. Saklandığı bu yere daha sonra nikâh için hazırlanmış olan kızı Jasmin ile damat adayı gelirler. Aile tam kadro bir arada iken duygusal konuşmalar olur. Hacı Gümüş kızına ve damadına mutluluklar diler, eşine de onlarla birlikte olmasını söyler ve hepsi ile ayrı ayrı vedalaşır. Hacı Gümüş özel durumundan dolayı nikâh anında kilisede değildir ancak o anı canlı olarak telefonundan izlemekte, gurur duymakta ve ağlamaktadır. Çünkü kızının nikâh töreninde, ailesiyle birlikte bulunamamaktadır.

Kızının nikâhından sonra Hacı Gümüş polislere teslim olur ve Türkiye'ye getirilerek sorgulanır. Eşi ve arkadaşı da onun peşinden İstanbul'a gelirler. Çok geçmez gerçek suçlu bulunur ve Hacı Gümüş tahliye olur. Önce emniyet yetkilileri

ve sonra da onu Türkiye'ye getiren polisler Fırat ve Acar ondan özür dilerler. Hacı Gümüş bir defa daha eşi ve Amerikalı arkadaşıyla birlikte İstanbul'u gezerler. Daha sonra Fırat ve Acar'la birlikte Bitlis'e giderler. Hacı Gümüş artık doğduğu evde annesi ve eşiyle birlikte. Ana oğul dertleşirler ve sohbet ederler. Fakat ölümden Hacı Gümüş'ü memleketinde bulur ve Hacı Gümüş son nefesini vermeden "taktır-i ilahi, ben cehaletten kaçtım, sonunda cehalet Azrail'im oldu" der, annesinin ve eşinin önünde hayata gözlerini yumar. Yani ölürken dahi ailesiyle birlikte olur.

11-Aile İçi Sorunların Eşler Tarafından Çözümü

Hacı Gümüş ve eşi Maria farklı dinlere mensupturlar. Hacı Gümüş Müslüman, eşi ise Hıristiyan'dır. Son derece mutludurlar ve tutuklanma durumu gündeme gelene kadar da eşler kendi aralarında bir sorun yaşamamışlardır. Ancak Hacı Gümüş'ün bir anda kırmızı bültenle arananlar listesinde yer alışı, arkasından da FBI tarafından evinde namaz kılarken tutuklanması eşi Maira'yı çok üzmüş ve şaşırtmıştır. Gerçi, kocasının bir suça karışmış olduğuna hiç ihtimal vermemektedir ama maruz kalınan bu duruma da akıl erdirememektedir. Aklını karıştıran diğer bir husus ise, onun çocukluğunun geçtiği yeri ziyaret etmemesi ve ailesinden konu açıldığında cevap vermemesidir. Maria, yine de kocasının suçlu olamayacağına dair inancını korur ve bu inancını bir kez de FBI bürosunda "hiç kimse beni kocamın bir kanun kaçağı olduğuna ikna edemez" şeklinde dile getirir. Bu süreçte kocasını hiç yalnız bırakmamıştır. Çok geçmez gerçek suçlu bulunur ve yanlışlıkla tutuklandığı anlaşılan Hacı Gümüş Türkiye de beraat eder. Kendisine güveni sarsılmayan eşi Maria ile adliye önünde kucaklaşır.

12-Çocuk Sahibi Olma ve Çocuğu Yetiştirme

Hacı Gümüş, Amerika'da hem bir iş adamı ve hem de önemli bir Müslüman cemaatinin hocasıdır. Eşi Maria ve kızı Jasmin'in ise, tahsilleri ve meslekleri hakkında filmde bir bilgi yoktur ancak ikisi de Hıristiyan dinine mensup, oldukça kültürlü ve modern insanlardır. Hacı Gümüş ve Maria, biricik kızlarının varlığından dolayı çok mutludurlar. Jasmin ailede, kendi ayakları üzerinde durabilen, özgüven sahibi ve büyüklerine karşı saygılı bir şahsiyet olarak yetişmiştir. Sıkıntılı zamanlarında Hacı Gümüş yanından bir an bile ayrılmayan karısına kızlarının

düğününe gitmesi için rica eder. Hacı Gümüş'te o sırada düğünü telefonla canlı olarak izler. Anne ve babasının bu desteği kızları Jasmin'i duygulandırır ve telefondaki babasının görüntüsüne doğru "baba... bana kattığın değerlere, ömrüm boyunca öğrettiğin her şey için teşekkür ederim" şeklindeki sözleriyle düşüncelerini ifade eder.

13-Önem ve Değer

Hacı Gümüş, üç kişilik ailesinde eşi Maria ve kızı Jasmin'e önem veren bir aile reisidir. Eşi ile birlikte biricik kızlarını, özgüven sahibi ve kendi ayakları üzerinde durabilecek şekilde yetiştirmişlerdir. Hacı Gümüş eşine karşı fedakâr bir koca olduğu gibi eşi Maria' da kendisine karşı fedakâr bir eş olduğunu kanıtlamıştır. Özellikle Hacı Gümüş'ün tutuklandığı ve hapishanelerde kaldığı günlerde onu izlemiş, suçsuzluğunu kabul ettirmek ve serbest kalmasını sağlamak için büyük fedakârlıklar göstermiş hatta onun peşinden Amerika'dan İstanbul'a gelmiş, hapisten çıkana kadar da İstanbul da onu beklemiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Aile, içinde bulunduğu toplumun temel bir kurumu olarak tarih boyunca değişimler geçirerek bulunduğu devirlere uyum sağlamış ve varlığını devam ettirmiştir. Türk ailesi de, M.Ö. 3500 yılından itibaren eski Türkler dönemi, İslami dönem ve 1923'ten sonra da modern dönem gibitarıhsel dönemleri yaşayarak ve değişimler geçirerek günümüze gelmiştir.

Türk ailesinde son asırda görülen en büyük değişimler, 1923 yılında başlayıp devam eden Cumhuriyet döneminde olmuştur. Bu dönemde öncelikle, bu tarihe kadar din ve devlet işlerini birlikte temsil etmiş, yöneticisi olduğu topluma dolayısıyla da aileye modern tarzda bir yaşam sağlayamamış, örneğin ücretli bir iş için bile kadının ev dışına çıkmasına izin vermemiş bir anlayışın sahibi olan imparatorluk kaldırılmıştır. Sonra da onun şeriata dayalı hukuku yerine 1926 yılında 'Türk Medeni Kanunu' çıkarılarak konulmuştur. Bu kanunla erkeğin birden çok kadınla evlenmesi yasaklanmış, ailede malların yönetiminde ve ebeveynlerin ölümünden sonraki mal paylaşımında erkek ve kadına eşit haklar tanınmıştır. 2001 yılında kabul edilen yeni Türk Medeni Kanununu ile de, eski yasada 'aile reisi kocadır' şeklinde yer almış olan madde 'eşler evlilik birliğini birlikte yönetirler' şeklinde değiştirilmiş ve böylece erkeğin ailedeki hâkimiyetine son verilmiştir. Bu yasa ile kadınlar, eğitimde ve ekonomik etkinliklerdeki haklardan yararlanmada da erkeklerle eşit duruma gelmişlerdir.

Türkiye'de 1950'li ve 1960'li yıllarda patlayan ve birbirini izleyen sanayileşme, kentleşme, tarımda mekanizasyon, eğitim imkânlarının artması ve yaygınlaşması, iç ve dış göçler, ulaşım imkânlarının artması sonucu geleneksel aile anlayışı yerine yeni anlayışlar gelmiş ve sonuç da evde başlayan pazar üretimi, arkasından gelen fabrika işçiliği, sonra kamu hizmetleri Türk kadınlarını ücretli veya sermaye sahibi olarak hizmet sektörüne ve çalışma hayatına çekmiştir. Yine geleneksel aileden daha küçük yapıda, kararların aile bireylerince birlikte verildiği ve bugünkü toplumsal yapımızın en önemli bir kurumu olan çağdaş çekirdek aile,

toplumda daha yaygın şekilde yerini almıştır. Geleneksel geniş ailenin bu şekilde değişimi, ülkenin kalkındırılması, bu çalışmalara Türk kadının ortak edilmesi ve hatta onun, ilmi, ahlaki, sosyal ve ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapılması aslında Atatürk devrimlerinin hedefi olan bir durumdur. Sosyologlar, kentleşme ve endüstrileşmenin ailedeki değişimin en temel etkeni olduğunda hem fikirdirler.

Ailedeki değişimler, onun yapısı, işlevleri, aile içi rolleri ve aile değerleri üzerinde oluşan değişimlerdir. Aile yapısında değişim olarak, bu dönemde, ataerkil geniş aile sayısı azalırken, modern çekirdek aile sayısı yükselmiştir. Değişim sonucu, modern toplum öncesi birçok göreve sahip olan ailenin bazı görevleri zayıflamış, bazı görevleri ise ortadan kalkmış ve ailenin işlevleri azalmıştır. Onun eğitim görevini okullar, koruyuculuk görevini devlet üstlenmiştir. Aile, cinsel ilişkileri düzenleme, üreme yani insan neslinin devam ettirilmesi, aile bireylerinin sosyalizasyonu ve ekonomik dayanışma gibi temel görevlerini ise sürdürmektedir. Ailenin görevlerinin azalması, onun öneminin azalmasına değil, asli görevlerine daha çok zaman ayırmasına vesile olmuştur.

Sanayileşme ile birlikte toplumun ekonomik yapısı değişmiş ve aile tüketim birimi haline gelmiştir. Ailenin ekonomik faaliyet yerleri fabrikalar ve atölyeler olmuştur. Ailede aile içi rollerde de değişimler yaşanmıştır. Geleneksel dönemde sadece eş, anne ve ev kadını rollerinde bulunabilen kadın, modern dönemde bunlara ilaveten iş kadını rolünü de üstlenmiştir.

Türk ailesinin, geçirdiği bu değişim ve gelişmeler sonrasında iki binli yıllara taşınmış olduğu değerlerinin 2001-2010 yıllarında gösterime giren Türk filmlerinde nasıl temsil edilmiş olduğuna açıklık kazandırmak için, yukarıda 2.2.2 nolu başlık altında on üç adet aile değeri ve 29 adet ifade belirlenmiştir. Soru şeklindeki bu ifadelerle filmler üzerinde yapılan araştırmalarda elde edilen bilgiler ek-2'deki tabloda gösterilmiştir. Ayrıca, bu ifadelere dair örnek araştırmadaki oranlarla ek-2 nolu tablodaki bilgilere dayalı olarak da ek-3 de ki tablo hazırlanmıştır. Tablolardaki

bilgilerden hareketle, söz konusu edilen on üç adet aile değerinden her birinin, filmlerde temsil edilip edilmediğine dair aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır:

‘**Ailenin Reisi**’ aile değerinde incelediğimiz on filmin hepsinde evin geçimini sağlayan ve ailenin reisi olan kişi erkektir. Ailede son sözü daima erkek mi söylüyor? ifadesinde ise sadece Yeşil Işık filminde kadın söz sahibidir. Fakat bu filmde karı koca arasında problem vardır ve olumsuz durum söz konusudur. Filmin sonunda da çift boşanır. Oysaki modern toplumda, evli kadın ve erkeğin ailede eşit yükümlülükler üstlenmiş olmaları sebebiyle ‘ailenin reisi’ değerinde sonucun eşit çıkması beklenir. Türk Medeni Kanununun ‘eşler evlilik birliğini beraberce yönetirler’ hükmüne rağmen filmler bu haliyle topluma erkeği; aile reisi, otoriter, son söz sahibi ve ailenin geçiminden tek başına sorumlu biri olarak tanıtmaktadırlar. Sonuç olarak incelenen filmler bu aile değeri açısından, toplumun gerisinde mesajlar vermiştir.

‘**Kadının Rolü**’ aile değerini incelediğimiz filmlerde toplumda kadın; ailede son söz hakkı olmayan, sadece evde ev işleri ve çocuk bakımını yapan, dışarıda bir başka işte çalışmayan, evin geçiminden sorumlu olmayan biri olarak yer verilmektedir. Tüm filmlerde kadınlar ev kadınıdır. Sadece biraz farklı olarak Yeşil Işık filminde çalışmakta olan kadın, evlilik nedeniyle işinden ayrılmış ve diğerleri gibi dışarıda hiçbir iş yapmayan ev kadını rolünü üstlenmiştir. Ev içi işlerde ise bir yardım söz konusu değildir. Erkeğin karısına yardımcı olduğu tek film AROG’dur. Filmlerde ailelerde kadın ve erkek eşit temsil edilmemektedir. Erkek güçlü olan, karar veren, çalışan kişi, kadın yönetilen kısacası ikinci planda olan kişidir. Sonuç olarak incelenen filmler bu aile değeri açısından, toplumun gerisinde mesajlar vermiştir.

Yeri hiçbir şeyle değiştirilemeyecek kadar önemli olan aile birliğini ‘**Önem ve Değer**’ açısından incelediğimizde, sekiz filmde aileye gereken önem ve değerin verildiği göstermektedir. Kalan iki filmde biri olan Yeşil Işık’ta çift, erkeğin aldatması ve geçimsizlik sebebiyle boşanır. Hokkabaz’da ise kadın kocasının huysuzluğunu tümüyle sineye çekmiş, sağlığından olmuş ve erken yaşlarında

ölmüştür. Neslin devamı olarak gördüğümüz ve ailelerin en önem verdiği konulardan olan çocuğa zaman ayırma sadece Hokkabaz filminde olumsuzdur. Bu filmde baba çocuklarına gereken sevgi ve şefkati göstermemesine rağmen seneler sonra hatasını anlamıştır. Kalan tüm filmlerde aileler çocuklarına gereken önemi göstermektedir. On filmde iki filmde incelenen ailelerde çocuk yoktur. Bu aile değeri açısından filmler toplumun paralelinde mesajlar vermiştir.

‘Aile İçi İletişim ve Birliktelik Görüntüsü’ aile değerini, birlikte sohbet edilip edilmediği ve beraberce bir masa etrafında yemek yenilmediği açısından ele alındığında öne çıkan iki film Yeşil Işık ve Hokkabaz filmleridir. İki filmde de eşler arasında problem söz konusudur. Yeşil Işık’ta boşanma gerçekleştiği için aile birliği bozulmuş, Hokkabaz’da ise kadın kocasının davranışları yüzünden erken yaşlarında hayata gözlerini yummuş ölümünden sonra ise ailede sıkı bir birlik kalmamıştır. Filmler bu aile değeri açısından toplumun paralelinde mesajlar vermiştir.

‘Aile içi sorunların eşler tarafından çözümü’ aile değerini incelediğimiz filmlerde modern toplumlarda olduğu gibi aile içi sorunların anne babalar tarafından değil, yalnız eşler arasında karşılıklı görüşmelerle çözülmesi anlayışı hâkimdir. Sadece iki filmde anne baba evli olan çocukların sorunlarıyla da ilgilenir. Yine filmlerde aile içi ilişkilerin başkalarını değil de sadece eşleri ilgilendiriyor olması anlayışı kabul görmektedir. Sonuç olarak, bu aile değeri açısından filmler, ilk ifade için toplumun ilerisinde ve ikinci ifade için de toplumun paralelinde mesajlar vermiştir.

‘Çocuk sahibi olma ve çocuğu yetiştirme’ aile değerini incelediğimiz filmlerde çocuklar ailelerine huzur ve mutluluk getiren, büyüklerine saygılı kişiler olarak yerini almakta, ailelerde imkânları dâhilinde çocuklarını iyi yetiştirmeye çalışmaktadır. Sonuç olarak, bu aile değeri açısından filmler, toplumun paralelinde mesajlar vermiştir.

‘Sadakat’ aile değerinin araştırılmasında belirlenmiş olan, ‘eşler arasında sadakat var mıdır’ şeklindeki ifade için on filmde dokuzunda eşlerin birbirlerine

sadık kaldıkları gözlemlenmiştir. Yeşil Işık filmi hariç diğer tüm filmlerdeki ailelerde sadakat, yani kişinin eşine karşı doğru, içten bağlı ve vefalı olma durumu en üst seviyeye yakındır. Sonuç olarak bu aile değeri açısından filmler; toplumun paralelinde mesajlar vermişlerdir.

‘Aile bireyleri ve yakın sosyal çevreye güven’ aile değerini incelediğimizde filmlerdeki ailelerde eşlerin birbirine, çocuklarına, çocukların anne babalarına güveni olumlu olarak söz konusudur. Eşe güven duyulmayan tek film Yeşil Işık’tır. Filmde kadın, kocası tarafından aldatılmıştır. Çocuğa güven konusunda tek olumsuz film ise Vizontele’dir. Baba evli iki oğluna iş bulmasına rağmen onlara güveni sarsılmıştır. Bu üç ifade için filmler toplumun paralelinde mesajlar vermiştir. Yakın sosyal çevreye güven ise günümüzde eskiye oranla biraz daha azalmış olmasına rağmen filmlerde olumlu verilmiştir. Bu ifade için filmler toplumun ilerisinde mesajlar vermiştir.

‘Aile büyüklerine bakma’ aile değerini incelediğimizde sadece, New York’ta Beş Minare filminde yaşlı ve gözleri görmeyen anne, çocukları tarafından değil başkaları tarafından bakılmaktadır. Hokkabaz, Beyaz Melek ve Güneşi Gördüm filmlerinde aile büyükleri çocukları tarafından bakılmaktadır. Kalan altı filmde ise ailelerin bakıma muhtaç aile büyüğü yoktur. Ayrıca Beyaz Melek filminde de bu konu ele alınmış, aile büyüklerine gereken önemin ve hassasiyetin verilmesi, gerektiğine değinilmiştir. Sonuç olarak bu aile değeri açısından filmler, toplumun paralelinde mesajlar vermiştir.

‘Dini kurallar’ değerini on filmde incelediğimizde tüm ailelerde, dini ve manevi değerlere bağlılık açısından olumlu hassasiyetler görülmektedir. Filmler bu ifade için toplumla paralel mesaj vermektedir. Ancak filmlerde günlük hayatı dini kurallara göre yaşama konusunda sadece Beyaz Melek ve New York’ta Beş Minare filmlerinde, ailelerin inançları gereği ibadet görüntüleri tespit edilmiş, bu ifade için ise filmler toplumun gerisinde mesajlar vermiştir.

‘Hayat memnuniyeti ve mutluluk düzeyi’ aile değerini incelediğimizde karı koca arsında yaşanan problemler sebebiyle Yeşil Işık ve hayat m¼cadelesi ve sağlık problemleri sebebiyle de G¼neři G¼rd¼m filmlerindeki ailelerin hayatlarından ne mutlu ve ne de memnun olmadıkları g¼r¼lmektedir. Vizontele Tuba filminde ise aile mutlu, karı koca birbirini sevmektedir. Fakat adamın s¼rekli d¼ř¼nceleri sebebiyle s¼r¼lmesi, sonunda da hapse d¼řmesi aileyi fazlasıyla sarsmıştır. Kalan filmlerdeki incelenen ailelerde sıkıntılar yaşansa da hayatlarından memnun ve mutlu olabildikleri g¼zlemlenmiřtir. Sonuç olarak bu aile değeri açısından filmler toplumun paralelinde mesajlar vermiştir.

‘Ailede şiddet’ aile değerini incelediğimizde filmlerde şiddet, sadece, ‘Asmalı Konak: Hayat’ filminde, kıskançlık krizine giren kocanın, karısını d¼vmesi olarak g¼z¼kmektedir. Toplumda yaşanan ve sadece yaşanan yeri değil t¼m insanlığın huzurunu bozan şiddetin, araştırmalarla tespit edilmiş olandan daha az oranda filmlerde yer almış olması olumlu bir durumdur ve filmler bu aile değeri için, toplumun ilerisinde mesajlar vermiştir.

‘Boşanma’ aile değerini incelediğimizde ‘anlaşamayan eşler boşanmaktan kaçınmamakta mıdırılar’ şeklindeki ifade için İncelenen sekiz filmde eşler arasında evliliklerini sonlandırmaya g¼t¼recek bir anlaşmazlık yoktur. Sadece iki filmde eşler arası anlaşmazlık g¼zlemlenmiřtir. Bunlardan Yeşil Işık filminde boşanma gerçekleşmiş, Hokkabaz filminde ise karı koca arasında yaşanan huzursuzluğa rağmen kadın durumu sineye çekmiş ve filmde boşanma konusu g¼ndeme hiç gelmemiştir. Sonuç olarak bu aile değeri açısından filmler, toplumun paralelinde mesaj vermiştir.

On t¼ aile değeri, yirmi dokuz ifade yardımı ile on filmde incelenmiştir. Bu filmlerde g¼r¼lmeyen, diğer bir ifade ile kaybolmuş olan aile değeri yoktur. Filmlerde ailelerin birçoğu T¼rk aile değerlerini yansıtmış olsa da ilerinden iki ¼nemli aile değeri olan ailenin reisi ve kadının rol¼ değerlerine bakıldığında filmlerdeki ailelerin g¼n¼m¼z T¼rk aile değerlerini ve T¼rk kadınını yansıtmadığı kanısına varılmıştır. Bir kitle iletişim aracı olarak toplumun ve toplumdaki değerlerin

olumlu yönde değişiminde ve gelişiminde önemli katkısı olması gereken sinemanın, bu filmlerde olayları, daha çok “Türkiye’de Aile Değerleri Araştırmasının” gerisinden ve paralelinden izleyiciye sunduğu ve topluma yeterli seviyede olumlu mesajlar verememiş olduğu açıktır. Oysaki milletimizin, ulu önder Atatürk’ün gösterdiği ‘**çağdaş uygarlık seviyesine**’ ulaşmasında, bir kültür ve sanat dalı ve aynı zamanda yaygın bir kitle iletişim aracı olan sinema, daha çok topluma ileriye gösteren mesajlar vermelidir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ABİSEL, Nilgün: Türk Sineması Üzerine Yazılar, Ankara, Phoenix Yayınevi, 2005
- BERKİ, Ali Himmet- KESKİÖĞLU, Osman: Hatemü'l-Enbiya: Hz. Muhammed ve Hayatı, 21. Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2001
- Diyanet İşleri Başkanlığı: Dini Kavramlar Sözlüğü, Haz. Fikret Karaman, v. d, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006, s.293
- Diyanet İşleri Başkanlığı: Kur'an'dan Öğütler, Haz. Yaşar Yiğit v.d, Cilt 1, 4.Baskı, Ankara, Saray Matbaacılık, 2011
- DÖNMEZER, Sulhi: Sosyoloji, 7. Bası, İstanbul, İ.İ.T.İ. Nihad Sayar -Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları No: 299/526, 1978
- D.P.T. Md. Sosyal Planlama Genel Md.: Türk Aile Yapısı Araştırması, Haz: Beşir Atalay, v.d, Yayın No: DPT: 2313, Ankara, 1992
- TEZCAN, Mahmut: Türk Ailesi Antropolojisi, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2000

- FICHTER, Joseph: Sosyoloji Nedir, çev. Nilgün Çelebi, Anı Yayıncılık, Ankara, 2009
- FİSKE, Johne: İletişim Çalışmalarına Giriş, Ed. Erkan Uzun, Çev. Süleyman İrvan, Ankara, 1996
- GÖKALP, Ziya: Türk Medeniyet Tarihi, Ankara, Elips Kitap Yayınları No: 361, 2007
- GÖNEN, Emine-HABLEMİTOĞLU, Şengül: Toplumsal Değişme Sürecinde Aile: Yapı, Etkileşim ve İşlevleri, Ankara, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları:1284, 1993
- İrfan, ERDOĞAN-ALEMDAR, Korkmaz: Öteki Kuram: Kitle İletişim ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi, Ankara, Pozitif Matbaacılık, 2010
- KONGAR, Emre: İmparatorluktan Günümüze: Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, İstanbul, Cem Yayınevi, 1976
- KONGAR, Emre: İzmir'de Kentsel Aile: Yapı, Akrabalarla ve Bürokratik Örgütlerle İlişkiler ve Zaman İçinde Bazı Değişme Eğilimleri, Ankara, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları A-3, Ayyıldız Matbaası A.Ş, 1972

KUÇURADİ, İoanna:

İnsan ve Değerleri: Değer Problemi,
Türkiye Felsefe Kurumu Türk
Felsefesi Dizisi:6, Ankara, Üçüncü
Baskı, Meteksan Anonim şirketi,
2003

MERAY, Seha L:

Toplumbilim üzerine: Aile Kurumu,
İstanbul, Hil Yayın, Öztürk Matbaası,
1982

MÜSLİM İmam:

Sahih-i Müslim Muhtasarı, Yayın
Yönetmeni: Feyzullah Birişik,
İstanbul, Polen yayınları, 2008

MUTLU, Erol:

Globalleşme, Popüler Kültür ve
Medya, yay. Haz. Beybin
Kejanlıoğlu, Aytaç Yıldız, Ankara,
Ütopya Yayınevi, 2005

NİRÜN, Nihat:

Sistemantik Sosyoloji Yönünden: Aile
ve Kültür, Ankara, Atatürk kültür, dil
ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk
Kültür Merkezi Yayını No:73, 1994

ORTAYLI, İlber:

Osmanlı Toplumunda Aile, 9. Baskı,
İstanbul, Gri Yayınları dizisi: 22, Pan
Yayıncılık, 2009

OZANKAYA, Özer:

Toplumbilime Giriş, 3.Baskı, Yayın
No: 431, Ankara, Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları,
1993, s.233

- ÖZKALP, Enver: Sosyolojiye Giriş, 18. Baskı, Bursa, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Ekin yayınevi, 2010
- SAMİ, Şemsettin: Kadınlar, Haz.: İsmail Doğan, Ankara, Gündoğan Yayınları: 96.117, 1996
- SAYIN Önal, Aile Sosyolojisi: Ailenin Toplumdaki Yeri, İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi No: 57, 1990
- SEZAL, İhsan v.d. : Sosyolojiye giriş, 3.Baskı, Yayın No: 2374, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş, 2010
- ŞAHİNKAYA, Rezan: Psiko-Sosyal Yönleriyle: Aile, Psiko-Sosyal Yönleriyle: Aile, 3.Baskı, Ankara, Ziraat Fakültesi Yayınları, Kardeş Basımevi, 1979,
- TAN, E. Mine: Kadın: Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Tisa Matbaası, 1979
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü: Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması, Ed. Mustafa Turgut, Ankara, Baskı. Manas Medya Planlama Reklam Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti., Yayın No: 145, 2010

TEZCAN, Mahmut:

Sosyolojiye Giriş: Temel Kavramlar, Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi yayınları No:177, 1995

TİMUR, Serim:

Türkiye’de Aile Yapısı, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları: D-15, Doğu Matbaacılık Ltd. Şti. 1972, s.27

TOLAN, Barlas:

Toplum Bilimlerine Giriş, 3.Baskı, Ankara, Savaş Yayınevi:5, Sevinç matbaası, 1983

TÜRKDOĞAN, Orhan:

Osmanlı’dan günümüze: Türk Toplum Yapısı, İstanbul, Çamlıca Yayınları, 2002

Türkiye Diyanet Vakfı:

İlmihal II: İslam ve Toplum, Yayın No: 323, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları/323, 2008,

Türkiye Diyanet Vakfı:

Kur’an’ı Kerim ve Açıklamalı Meali, Haz. Hayrettin Kahraman v.d, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları/86-E, 2007

Makaleler

Bedia, AKARSU:

“Değişen Dünyada Bilim ve Değerler”, Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri, editör: Şahabettin Yalçın, Ankara, Vadi Yayınları:177, 2002

BÜYÜKDÜVENÇİ, Sabri:

“Değer’in Değer’i Üzerine”, Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri, Ankara, 2002

CANATAN, Kadir:

“Aile Kavramının Tanımı”, Aile Sosyolojisi, Kadir Canatan, Ergun Yıldırım, İstanbul, Açılımkitap: 25, 2009

CANATAN, Kadir:

“Türk Ailesinin Tarihsel Gelişimi”, Aile Sosyolojisi, Kadir Canatan, Ergun Yıldırım, İstanbul, Açılımkitap, 2009

ÇAĞAN, Kenan:

“Ailenin İşlevleri”, Aile Sosyolojisi, Kadir Canatan, Ergun Yıldırım, İstanbul, Açılımkitap: 25, 2009

ERDEMLİ, Atilla:

Yaşama Sorunu Bakımından”, Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri, Ankara, 2002

- GÜNDOĞAN, Ali Osman: “Ahlaki Hayatımızın Kaynağında Toplumculuk-Bireycilik Tartışması”, Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri, Ankara, 2002
- HACIKADİROĞLU, Vehbi: “Değerlerin Temellendirilmesi”, Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri, Ankara, 2002
- ÖZLEM, Doğan: “Değerler Sorununda Nesnelcilik/ Mutlakçılık ve Öznellik/ Rölativizm”, Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri, Ankara, 2002
- TEKİN, Mustafa: “Dinlerin Perspektifinden Aile Kurumu”, Aile Sosyolojisi, Kadir Canatan, Ergun Yıldırım, İstanbul, Açılım Kitap: 25, 2009
- TEPE, Harun: “Değerler ve Değer Bilgisi”, Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri, Ankara, 2002
- TOKU, Neşet: “Değerlerin Dilemması: Subjektiflik ve Objektiflik”, Bilgi ve Değer: Muğla Üniversitesi Felsefe Bölümü Sempozyum Bildirileri, Ankara, 2002

TÜRKDOĞAN, Orhan:

“Türk Ailesinin Genel Yapısı”,
Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde
Türk Ailesi, Yayın Sorumlusu: Ezel
Erverdi, Ankara, Ülke Yayın Haber,
1992

YILDIRIM, Ergun:

“Aile ve Evlilik Türleri”, Aile
Sosyolojisi, Kadir Canatan, Ergun
Yıldırım, İstanbul, Açılımkitap: 25,
2009,

YILDIRIM, Ergun - YILDIRIM Emel:

“Aile İçi İlişkiler ve İletişim”, Aile
Sosyolojisi, Kadir Canatan, Ergun
Yıldırım, İstanbul, Açılımkitap: 25,
2009

Tezler

AKBAŞ, Oktay:

Türk Milli Eğitim Sisteminin
Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin)
İlköğretim II. Kademedeki
Gerçekleşme Derecesinin
Değerlendirilmesi”, Doktora Tezi,
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Enstitüsü Eğitim Programları ve
Öğretim Bilim Dalı, 2004

GÜMÜŞ, Özlem D:

“Kültür, değerler, kişilik ve siyasal
ideoloji arasındaki ilişkiler:
Kültürlerarası bir karşılaştırma

(Türkiye-ABD)” Doktora Tezi,
Ankara üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Psikoloji (sosyal psikoloji)
Anabilim Dalı, 2009

ÖZMEN, Seçkin:

“Kamusal Alan Olarak Televizyonda
Devlet Otoritesine Direnenler ve
Televizyon Dizilerinde Temsili”, Doktora
Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon
Sinema Ana Bilim Dalı, 2004

İnternet Sayfaları

Diyanet İşleri başkanlığı:

(Çevrimiçi)

<http://www.diyaret.gov.tr/turkish/biliyormuyuz/biliyormuyuzoku.asp?id=27&harf=D> , 20.02.2013

ÖZENSEL, Ertan:

Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer, s.
217-239, (Çevrimiçi):
www.dem.org.tr/ded/3/ded3mak9.pdf

İnsan Hakları

Evrensel Beyannamesi:

Madde 16/3, (Çevrimiçi),
http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nsan_Haklar%C4%B1_Evrensel_Bildirisi, 20.02.2013,

Milliyet Blog:

Gılgamış Destanı, 21.03.2007,
(Çevirim

İçi)<http://blog.milliyet.com.tr/gilgami-s-destani/Blog/?BlogNo=31812>,
20.02.2013

SinemaTurk:

(Çevirimiçi)<http://www.sinematurk.com/gise.php?action=goToBoxOfficePage&type=0&year=2010&firma=&pagenum=2> 20.12.2010

Sosyal Ekonomik Araştırmalar
Merkezi (SEKAM):

Türkiye’de Aile ve Aile Değerleri,
(Çevirimiçi)<http://www.sekam.com.tr/medya-profesyonellerinin-ve-medyanin-aile-algisi-cn114.html>,
[turkiye-de-aile-ve-aile-degerleri-1306873735.pdf](http://www.sekam.com.tr/turkiye-de-aile-ve-aile-degerleri-1306873735.pdf), 20.02.2013

ŞENER, Arzu- HAZER Oya:

Değerlerin Kadınların Sürdürülebilir
Tüketim Davranışı Üzerindeki
Etkilerine İlişkin Bir Araştırma”,
(Çevrimiçi)<http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/De.pdf>, 20.02.2013

T.C. Başbakanlık Aile ve
Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü:

(Çevirimiçi)http://www.athgm.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/eskisite/files/kutuphane_17_ASAGEM_stratejik_plan_.pdf, 21.1.2013

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu: Ailede Çocuk Eğitimi Araştırması, 1993, (Çevrimiçi)
http://www.athgm.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/eskisite/files/kutuphane_18_Aile_Cocuk_Egitimi_Arastirmasi.pdf, 20.02.2013

T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü,

(Çevrimiçi)http://www.athgm.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/eskisite/files/kutuphane_44_Yasli_ve_aile_iliskileri_arastirmasi.pdf, 20.02.2013

T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı:

IV. Aile Şurası “Aile ve Yoksulluk” Kararları,(Çevrimiçi),
http://www.athgm.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/eskisite/files/kutuphane_42_IV__Aile_Surasi_Kararlari.pdf. 20.02.2013,

Turkhukusitesi.com,

<http://www.turkhukusitesi.com/showthread.php?t=71881>, 27.12.2012

Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük:

(Çevrimiçi)/ <http://tdkterim.gov.tr/bts/> 20.02.2013

Türkiye Büyük Millet Meclisi:

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4721.html>, 20.02.2013

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,

madde 41, (Çevrimiçi)

<http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm>,

20.02.2013

Türk Psikiyatri Dergisi,

2006,

(Çevrimiçi)

<http://www.turkpsikiyatri.com/c17s2/aileici.pdf>

20.02.2012

EKLER

2001-2010Yıllarında

İzleyici Sayısı İtibariyle İlk Üçe Giren Türk Filmleri

Ek-1

Film Sırası	Filmin Adı	İlk Gösterim Tarihi	İzleyici Sayısı
-------------	------------	---------------------	-----------------

2001 Yılı Filmleri:

1	Vizontele	02.02.2001	3.308.320
2	KomserŞekspir	16.02.2001	1.331.462
3	Deli Yürek-Boomerang Cehennemi	07.12.2001	1.051.352

2002 Yılı Filmleri:

1	Son	11.01.2002	737.006
2	Yeşil Işık	05.04.2002	401.599
3	Mumya Firarda	27.09.2002	318.655

2003 Yılı Filmleri:

1	Asmalı Konak - Hayat	17.10.2003	1.790.197
2	O Şimdi Asker	21.03.2003	1.657.051
3	Rus Gelin	07.02.2003	657.546

2004 Yılı Filmleri:

1	G.O.R.A	12.11.2004	4.001.711
2	Vizontele Tuuba	23.01.2004	2.894.802
3	Hababam Sınıfı: Merhaba	16.01.2004	1.580.535

2005 Yılı Filmleri:

1	Babam ve Oğlum	18.11.2005	3.837.885
---	----------------	------------	-----------

2	Organize İşler	23.12.2005	2.617.452
3	Hababam Sınıfı Askerde	14.01.2005	2.586.132

2006 Yılı Filmleri:

1	Kurtlar Vadisi Irak	03.02.2006	4.256.566
2	Hababam Sınıfı 3,5	06.01.2006	2.069.720
3	Hokkabaz	20.10.2006	1.710.212

2007 Yılı Filmleri:

1	Beyaz Melek	16.11.2007	2.032.410
2	Kabadayı	14.12.2007	2.002.631
3	Maskeli Beşler: Irak	12.01.2007	1.239.902

2008 Yılı Filmleri:

1	Recep İvedik	22.02.2008	4.301.641
2	A.R.O.G	05.12.2008	3.707.086
3	İssız Adam	07.11.2008	2.788.550

2009 Yılı Filmleri;

1	Recep İvedik 2	13.02.2009	4.333.116
2	Güneşi Gördüm	13.03.2009	2.491.754
3	Nefes: Vatan Sağolsun	16.10.2009	2.436.288

2010 Yılı Filmleri;

1	Newyork'ta Beş Minare	05.11.2010	3.455.089
2	Recep İvedik 3	12.02.2010	3.325.842
3	Eyyvah Eyvah	26.02.2010	2.459.815

(<http://www.sinematurk.com/gise.php?action=goToBoxOfficePage&type=0&year=2010&firma=&pagenum=2>)

Filmlerde Aile Değerlerini Araştırma Sonuçları

Ek-2

Sıra No:	Aile Değerleri ve Onlarla İlgili İfadeler	Araştırmadaki Oranlar: %	Filmler										Filmlerdeki Oranlar: %
			Vizontele	Yeşil Işık	Asmalı Konak:	VizonteleTuuba	Babam ve Oğlum	Hokka baz	Beyaz Melek	AROG	Güneşi Gördüm	New York'ta Beş Minare	
A	Ailenin reisi:												
	1-Aile reisi erkek midir?	66,4	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	100
	2-Ailede son sözü daima erkek mi söylüyor?	54	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	90
	3-Ailenin geçiminden erkek mi sorumludur?	61	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	100
B	Kadının rolü												
	1-Ailede kadının asıl görevi çocuk bakımı ve ev işleri midir?	50,8	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	100
	2-Ev işlerinden kadın kadar erkek de sorumlu mudur?	64,1	H	H	H	H	H	H	H	E	H	H	10
C	Önem ve değer												
	1-Kişinin hayatında ailesi önemli midir?	99,3	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	90
	2-Kişinin " eşine zaman ayırması önemli midir?	96,5	E	H	E	E	E	H	E	E	E	E	80
	3-Kişinin " çocuklarına "	98,1	E	Y	E	E	E	H	E	Y	E	E	88
	4- Kişi, ailesinin iyiliği için her türlü sıkıntıya katlanıyor mu?	90,3	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	90
Ç	Aile içi iletişim ve birliktelik görüntüsü												
	1-Ailede birlikte yemek yeniyor mu?	92,3	E	H	E	E	E	H	E	E	E	E	80
	2-Ailede birlikte sohbet ediliyor	91,1	E	H	E	E	E	H	E	E	E	E	80

	mu?												
D	Aile içi sorunların eşler tarafından çözümü												
	1-Aile içi ilişkiler eşler kadar anne-babaları da ilgilendiriyor mu?	66,3	E	H	H	H	H	Y	H	Y	E	H	25
	2-Aile içi ilişkiler başkalarını değil de yalnızca eşleri mi ilgilendiriyor?	84,1	H	E	E	E	E	E	E	E	H	E	80
E	Çocuk sahibi olma ve çocuğu yetiştirme												
	1-Çocuk ailede mutluluk kaynağı mıdır?	98,6	E	Y	E	E	E	E	E	Y	E	E	100
	2-Çocuk ailede eşleri birbirine yaklaşıyor mu?	92,6	H	Y	E	E	E	E	E	Y	E	E	88
	3-Çocuklar kendi ayakları üzerinde duracak şekilde yetiştiriliyor mu?	99,3	H	Y	E	E	E	E	E	Y	E	E	88
	4-Çocuklar aile büyüklerine saygılı mıdır?	99,7	E	Y	E	E	E	E	E	Y	E	E	100
F	Sadakat												
	1-Eşler arasında sadakat var mıdır?	89,0	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	90
G	Aile bireyleri ve yakın sosyal - çevreye güven												
	1-Ailede, eşe güven var mıdır?	95,9	E	H	E	E	E	E	E	E	E	E	90
	2-Ailede, çocuklara güven var mıdır?	97,2	H	Y	E	E	E	E	E	Y	E	E	88
	3-Ailede, anne-babaya güven var mıdır?	93,1	E	E	E	E	H	E	E	Y	E	E	90
	4-İş arkadaşlarına (Yakın sosyal çevre) güven var mıdır?	58,4	E	E	E	E	E	H	E	H	E	E	80

Ğ	Aile büyüklerine bakma												
	1-Bakıma muhtaç aile büyükleri çocuklarınca aile içinde bakılmakta mıdır?	84,9	Y	Y	Y	Y	Y	E	E	Y	E	H	75
H	Dini kurallar												
	1-Aile dini ve manevi değerlerine bağlı mıdır?	87,1	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	100
	2-Aile günlük hayatı dini kurallara göre yaşamakta mıdır?	70,3	H	H	H	H	H	H	E	H	H	E	20
I	Hayat memnuniyeti ve mutluluk düzeyi												
	1-Ailede bireyler, genel olarak hayatlarından memnun mudur?	73,4	E	H	E	H	E	E	E	E	H	E	70
	2-Genel olarak aile mutlu mudur?	93,6	E	H	E	E	E	E	E	E	H	E	80
I	Ailede şiddet												
	1-Kadın itaat etmediğinde kocası tarafından dövülmekte midir?	16,4	H	H	E	H	H	H	H	H	H	H	10
J	Boşanma												
	1-Anlaşamayan eşler boşanmaktan kaçınmamakta mıdır?	60,6	Y	E	Y	Y	Y	H	Y	Y	Y	Y	50

Not: “E” evet, “H” hayır ve “Y” yok kelimelerini temsil etmektedir.

Aile Değerlerine Ait Araştırma ve Filmlerdeki İnceleme Sonuçları

Ek-3

Filmlerde Araştırılan Değerler ve Değerlerin Mahiyetleri	Araştırmadaki Oran %	Filmlerde Tespit Edilen Neticeler				
		Evet (Adet)	Hayır (Adet)	Yok ²³¹ (Adet)	Evet+ / Hayır	Filmlerdeki Oran %
a)Ailenin reisi:						
1-Aile reisi erkek midir?	66,4	10	-	-	10/10	100
2-Ailede son sözü daima erkek mi söylüyor?	54	9	1	-	9/10	90
3-Ailenin geçiminden erkek mi sorumludur?	61	10	-	-	10/10	100
b)Kadının rolü						
1-Ailede kadının asıl görevi çocuk bakımı ve ev işleri midir?	50,8	6	4	-	10/10	100
2-Ev işlerinden kadın kadar erkek de sorumlu mudur?	64,1	1	9	-	1/10	10
c)Önem ve değer						
1-Kişinin hayatında ailesi önemli midir?	99,3	9	1	-	9/10	90
2-Kişinin hayatında eşine zaman ayırması önemli midir?	96,5	9	1	-	9/10	90
3-Kişinin “ çocuklarına zaman ayırması önemli midir?	98,1	7	1	2	7/8	88
4-Kişi ailesinin iyiliği için her türlü	90,3	9	1	-	9/10	90

²³¹ Araştırma konusu edilen değere ait unsurun ilgili filmde olmadığına ifadesi

sıkıntıya katlanıyor mu?						
ç)Aile içi iletişim ve birliktelik görüntüsü						
1-Ailede birlikte yemek yeniyor mu?	92,3	8	2	-	8/10	80
2-Ailede birlikte sohbet ediliyor mu?	91,1	8	2	-	8/10	80
d)Aile içi sorunların eşler tarafından çözümü						
1-Aile içi ilişkiler eşler kadar anne-babaları da ilgilendiriyor mu?	66,3	2	6	2	2/8	25
2-Aile içi ilişkiler başkalarını değil de yalnızca eşleri mi ilgilendiriyor?	84,1	8	2	-	8/10	80
e)Çocuk sahibi olma ve çocuğu yetiştirme						
1-Çocuk, ailede mutluluk kaynağı mıdır?	98,6	8	-	2	8/8	100
2-Çocuk, ailede eşleri birbirine yaklaştırıyor mu?	92,6	7	1	2	7/8	88
3- Çocuklar, kendi ayakları üzerinde duracak şekilde yetiştiriliyor mu?	99,3	7	1	2	7/8	88
4- Çocuklar, aile büyüklerine saygılı mıdır?	99,7	8	-	2	8/8	100
f)Sadakat						
1-Eşler arasında sadakat var mıdır?	89,0	9	1	-	9/10	90
g)Aile bireyleri ve yakın sosyal çevreye güven						
1-Ailede, eşe güven var mıdır?	95,9	9	1	-	9/10	90
2-Ailede, çocuklara güven var mıdır?	97,2	7	1	2	7/8	88
3-Ailede, anne-babaya güven var mıdır?	93,1	8	1	1	8/9	90
4-İş arkadaşlarına (sosyal çevreye) güven var mıdır?	58,4	8	2	-	8/10	80

ğ)Aile büyüklerine bakma						
1-Bakıma muhtaç aile büyükleri çocuklarınca aile içinde bakılmakta mıdır?	84,9	3	1	6	3/4	75
h)Dini kurallar						
1-Aile dini ve manevi değerlerine bağlı mıdır?	87,1	10	-	-	10/10	100
2-Aile günlük hayatı dini kurallara göre yaşamakta mıdır?	70,3	2	8	-	2/10	20
ı)Hayat memnuniyeti ve mutluluk düzeyi						
1-Ailede bireyler, genel olarak hayatlarından memnun mudur?	73,4	7	3	-	7/10	70
2-Genel olarak aile mutlu mudur?	93,6	8	2	-	8/10	80
i)Ailede şiddet						
1-Kadın itaat etmediğinde kocası tarafından dövülmekte midir?	16,4	1	9	-	1/10	10
j)Boşanma						
1-Anlaşamayan eşler boşanmaktan kaçınmamakta mıdır?	60,6	1	1	8	1/2	50